*HD 8528.5
J4L47
1906

rbd
HD8528.5
J4L47
1906

RBD
HD8528.5
J4L47
1906

3 101 430 249 9

BCD1054

NOT FOR
GENERAL
CIRCULATION

MAY - 8 1986

NOT FOR
GENERAL
CIRCULATION

MAY - 8 1986

יעקב לעשצינסקי.

דער אידישער ארבייטער.

(אין רוסלאנד).

ביכערפערלאג
„צוקונפט".
ווילנא.

ЕВРЕЙСКІЙ РАБОЧІЙ (въ Россіи).
Якова Лещинскаго.

Вильно. Типографія Пирожникова, Завальная ул. № 1147.
1906.

HD8526
L46
876694
Mileman
(Lowy)

געווידמעט ס—ר.

יעקב לעשצינסקי.

איינִיגע ערקלערונגען.

מִיר מוזען דאָ זאָגען עטליכֶע ווערטער אום אייניגע פראַגען צו ער־קלערען.

ערשטענס, פאַרוואָס האָבען מִיר אָבגעטיילט פוילען?

נאָך אונזער מיינונג, מוז די לאַגע פון די אידישע אַרבייטער אין פוילען בעזונדער אויסגעפאָרשט ווערען, מחמת פאָלגענדע טעמים: א) היסטאָריש איז זייער לאַגע אין אַ געוויסער מאָס געווען פערשידען פון זייערע ברידער אין ליטא און אוקראַינע און בעזאָנדערס אין נײ־רוסלאַנד. ב) די נאָך ביז יעצט אייגענאַרטיגע ענטוויקלונג פון פוילען האָט אַרויפגעלייגט איהר שטעמפעל אויך אויפ׳ן שיקזאַל פון אידישען אַרבייטער דאָרטען.

צווייטענס. פאַרוואָס האָבען מִיר אַלע אונזערע געגענאַנדערשטעלונגען פערגלייכט נאָר מיט די זאָגענאַנטע צענטראַלע רוסישע גובערניעס און האָבען אין גאַנצען אַרויסגעטיילט באַלטישען ראַיאָן און קאַווקאַז?

באַלטישער ראַיאָן ליידט זעלבסט פון אַ געוויסער איבערבעפעלקערונג, און פון אַ גרויסער אידישער עמיגראַציאָן אַהינצו הלומט אַפילו קיינער ניט; חוץ דעם שטעהט ער אויף אַזאַ שטופע פון טעכנישער ענטוויקלונג, אַז פון קאָנ־קורענץ פון די אידישע אַרבייטער מיט די היימישע קען גאָר קיין רעדע ניט זיין, און קיינער האָט טאַקי דערויף ניט. קאַווקאַז בלייבט נאָך ביז יעצט ניט גענוג בעקאַנט, און פאָראויסצוזעהען די מעגליכקייט אָדער אונמעגליכקייט פון אַ בעדייטענדער אידישער איינוואַנדערונג איז אַ זאַך פון טרעפענישען, און דיזע אַרבייט לאָזען מִיר פאַר אַנדערע. דערפאַר, אויף די צענטראַלע רוסישע גובערניעס האָפען שוין פון לאַנג אונזערע בעלי־בתים פון אַלע קלאַסען און אויך שריפטשטעלער פון פערשידענסטע לאַגערן; דיזע איליוזיע האָבען מִיר געווע־לענט פאַר נוצליך צו צושטערען.

י. ל.

I.

ווען די היינטיגע סאָציאַלע דעמאָקראַטיע רעדט אין נאָמען פֿון די
מאַסען=אינטערעסען, ווען זי צייכֿענט אָן אויף איהר פֿאָהן די בעפֿרייאונג פֿון
נאַציאָן און מענשהייט, אָבוואָל דער פּראָלעטאַריאַט בילדעט דערווייל אַ מינ=
דערהייט און אין פֿילע לענדער זאָגאַר אַ אונבעדייטענדע מינדערהייט פֿון דער
געזעלשאַפֿט, — שטיצט זי זיך דערביי אויף צוויי אָביעקטיווע ערשיינונגען:
פֿון איין זייט ברייִנגט די קאַפּיטאַליסטישע ענטוויקלונג דערצו, אַז דער פּראָ=
לעטאַריאַט מוז מיט דער צייט בילדען די מערהייט פֿון דער געזעלשאַפֿט, דעם
גרעסטען טייל פֿון דער מענשהייט, און דאָס גיבט איהם דאָס רעכֿט און דאַ=
רום אויך דעם מוטה שוין יעצט צו רעדען אין נאָמען פֿון דיזער קינפֿטיגער
מערהייט, דאָס גיבט איהם די מעגליכֿקייט שוין יעצט אַרויסצוטרעטען פֿאַר
די אינטערעסען פֿון די ברייטע מאַסען, וועלכֿע ווילען ניט היינט איז מאָר=
גען צוזאַמען מיט איהם קריכֿען אין די קוילען=גרובען, שטעהען ביים לאָקאָ=
מאָטיוו, קלאַפּען מיט'ן האַמער אָדער דרעהען די מאַשין, און דאַרום זיך געפֿי=
נען אין זיינע [illegible]יהען און קעמפּפֿען פֿיר זיינע אידעאַלען. פֿון דער אַנדערער
זייט ליגט אָבער די סאָציאַליסטישע מאַכֿט פֿונ'ם פּראָלעטאַריאַט ניט בלויז
אין זיין גרויסען צאָהל. די ערבות אין זיין ענדליכֿען נצחון, דער יסוד פֿון
זיינע האָפֿנונגען ליגט שוין אין דעם, וואָס ער שטיצט זיך אויף די אַלץ וואַק=
סענדע קאָנצענטרירונג פֿון אַרבייט און קאַפּיטאַל, אויף דער ענטוויקלונג פֿון
דער אַלץ בעזיגענדער מאַשין.

לאָמיר זיך אַ ביסעל אויספֿירליכֿער אָבשטעלען אויף דיזע ביידע ער=
שיינונגען.

ס'איז ניט גענוג, אַז די גרויסע מאַסען זאָלען פֿערלירען זייער אייגענ=
טום, זייערע פּראָדוקציאָנס=מיטלען, און געצוואונגען ווערען זיך צו פֿערקויפֿען
פֿאַר קנעכֿט פֿאַר'ן פֿיזישען קיום, כדי ביי דיזע מיליאָנען און איבער=מיליאָ=
נען ליידענדע און זיפֿצענדע אונטער דעם יאָך פֿון אָרימקייט און דחקות זאָ=
לען געבוירען ווערען רעלע אידעאַלען פֿון אַ בעסערעם לעבען, פֿון אַ העכֿע=
רער עקסיסטענץ. די גרויסע מערהייט פֿון זיפֿצענדע שאַפֿט נאָך ניט די
נויטווענדיגע פּראָדוקציאָנס=פֿאָרבעדינגונגען צום סאָציאַליזם, אָבוואָל די שמער=
צען פֿון דיזער מערהייט קענען אַרויסרופֿען אַ ברענענדע שנאה צו דער עקסיס=
טירענדער אָרדנונג, אַ ליידענשאַפֿטליכֿע בענקשאַפֿט צו אַ נייעם לעבען, אַ
שטענדיגעם פֿאַנטאַזירען וועגען אַ נייע וועלט מיט אַנדערע מענשען, מיט נייע
סדרים... זייער גרויסע צאָהל שאַפֿט פֿאַר די פּראָלעטאַריער די מעגליכֿקייט,
גיבט זיי דאָס רעכֿט אַרויסצוטרעטען אין נאָמען פֿון די אינטערעסען פֿון דער

מערהייט, די אינטערעסען זעלבסט קענען זיי אָבער נאָך ניט אויפֿפאַסען אַלס סאָציאַליסטישע; די צאָהל גיבט זיי, אַזוי צו זאָגען, די פֿיזישע גאַראַנטיע צו זיגען אין קאַמפף מיט די עקספּלואַטאַטאָרען פֿון פֿערשידענסטער אַרט, וועלכֿע עקסיסטירען אויך אין אַ טעכֿניש־אָבגעשטאַנענער געזעלשאַפֿט — דער קאַמפף זעלבסט קען אָבער זיין ניט קיין קאַמפף פֿאַר'ן קאָלעקטיוויזם, אַלענפֿאַלס ניט פֿאַר'ן קאָלעקטיוויזם אין מאָדערנעם זין פֿון דיזען וואָרט. אין דער אַלטער וועלט, צום ביישפּיל, זענען געווען גרויסע מענגען פּראָלעטאַריער, ד. ה. מענשען, וועלכֿע האָבען פֿערלאָרען זייערע פּראָדוקציאָנס־מיטלען און זענען געווען בעצוואונגען צו פֿערקויפֿען זייערע אַרבייטס־קראַפֿט. דאָך האָט דאַן ניט געקענט זיין די רעדע וועגען פּראָלעטאַרישע אידעאַלען, ווי מיר פֿערשטעהען זיי יעצט. ביי יענעם צושטאַנד פֿון דער פּראָדוקציאָן האָט ניט געקאָנט געבוירען ווערען דער אידעאַל פֿון אַ קאָלעקטיוועווירטשאַפֿט־סיסטעם; ביי דער הערשונג פֿון שקלאַפֿען־אַרבייט אין אַלע ווירטשאַפֿטס־צווייגען פֿון די אַלטע דעמאָקראַטישע מלוכות, וועלכֿע האָבען געשפּייזט גרויסע מאַסען פֿון פֿרייע אַרבייטס־לאָזע בירגער אויפֿ'ן חשבון פֿון שטאָדט און מלוכה — האָט געקאָנט נאָר בעשאַפֿען ווערען אַ אידעאַל פֿון זיין געגליכֿען צו „ליליען און פויגלען, וואָס וועבען ניט און שפּינען ניט, זייען ניט און שניידעי ניט, און זענען זאַט“...

כמעט די אייגענע אידעאַלען, געענדערט אויף אַזוי פיעל, אויף וויפֿיעל די סאָציאַל־פּאָליטישע לאַגע איז פֿערשידען, טראָגט אין זיין אויסגעהונגערטעם האַרץ שלום־עליכֿם'ס העלד אינ'ם טאַלאַנטפֿאָלען עסקיז „אַ גרינגער תענית“.

חיים חייקין — אַ אָרימאַן אַ איד, אַ איבעריגער ניט בלויז אין דער ברייטער שענער קאַפּיטאַליסטישער וועלט, נאָר אויך אין זיין נאַסען ווינקעל אין קעלער, פֿאַסט אונטער צוויי דריי טעג אין וואָך, אום די יונגע קינדער, וואָס געהען אויף דער פֿאַבריק, זאָלען כח האָבען צו אַרבייטען. ניט די שטאָדט, ניט די מלוכה שפּייזט היינט ניט קיין הונגעריגע, און אין זיינע שרעקליכֿע פיזישע ליידען לאָזט זיך חיים חייקין אַריין אין אַזעלכֿע „סאָציאַליסטישע“ חקירות: „וואָס וואָלט זיין, למשל, ווען אַ מענש זאָל ניט בעדאַרפֿען עסען? אַי, אַי, אַי! מיינע קינדער וואָלטען דעמאָלט זיין אַלע אין דער היים! אויס האָרעווען! אויס שוויצען! אויס שטרייקען! אויס פֿאַבריקען! אויס פֿאַבריקאַנטען! אויס נגיד! אויס קבצן! אויס קנאה! אויס שנאה! אויס שלאָגען זיך! אויס בלוט פֿערגיסען! אַ גן־עדן! אַ גן־עדן!“ דיזער פּראָלעטאַריער אָהן אַרבייט טרעט אַרויס געגען דער גאַנצער יעצטיגער אָרדנונג, געגען די פֿאַבריקען מיט די פֿאַבריקאַנטען, געגען דעם אונמענשליכֿען שוויצען און הונגערען, געגען די אונמענשליכֿע עקספּלואַטאַציאָן און די טייכֿען בלוט, וואָס ווערען דורך יאהר פֿערגאָסען. דער אָרימער פּראָלעטאַריער פֿון דער אַלטער וועלט חלומט וועגען אַ גערעכֿטער אָרדנונג פֿון גלייכֿהייט און ברידערליכֿקייט אין אַ פֿאָרם פֿון קאָלעקטיווען געבּרויך אָהן יעדער אַרבייט; דער יעצטיגער אידישער לומפּען־פּראָלעטאַריער חלומט וועגען אַ גן־עדן, וואו מען דאַרף

ניט בלויז ניט ארבייטען, נאר אויך ניט געברויכען. דער פאטער פון דיזע ביידע „סאציאליסטישע" פאנטאזיעס איז איינער און דער זעלבער; זיין נאמען איז — הונגער! איין מוטער האט זיי אויסגעוועהטיגט — דאס איז די פילעס צושטערענדע, אבער אויך זעהר פילעס שאפענדע נויט! אזעלכע חלומות קענען נאר געבוירען ווערען אין א אטמאספער פון שרעקליכע ארימקייט און דחקות; אזעלכע „סאציאליסטישע" געדאנקען קענען נאר געבוירען ווערען אין די מוחות פון הונגעריגע פראלעטאריער, וואס האבען געפרובט לעבען אויפ'ן חשבון פון קהל, אין די קעפ פון קליינע פראדוצירער, וואס ווערען אפט עקספלואטירט פון די הערשענדע קלאסען ניט ווייניגער, און צייטען-ווייז פיל אכזריות'דיגער, אלס די דירעקט-עקספלואטירטע; אזעלכע קראנקע פאנטאזיעס קענען נאר געבוירען ווערען אין די הערצער פון אידישע פאסטענדע לומפען-פראלעטאריער. מעגען די ערשטע, ווי די לעצטע זיין ניין און ניינציג פראצענט פון דער געזעלשאפט, וועלען זיי דאך ניט קענען רעאליזירען דעם סאציאליסטישען אידעאל, פאר וואס זשע קענען ניט דיזע הונגעריגע פראלעטאריער שאפען עטוואס, ארויסשטעלען רעאלע פאדערונגען? די אורזאכע איז א גאנץ איינפאכע: ווייל אין דער סאציאלער מאטעריע פון דער אלטער וועלט איז ניט געווען קיין קאלעקטיוויסטישע ווירטשאפטס-פארמען, ווייל די סאציאלע און פאליטישע סביבה, אין וועלכער חיים חייקין לעבט, איז שוואך און אונבעדייטענד, ארים און קליינווערטיג.

די ענגלישע ארבייטס-לאזיגע אדער לומפען-פראלעטאריער שטעלען ארויס רעאלע פאדערונגען — א 8-שעה-דיגען ארבייטס-טאג פאר אלע ארבייטענדע, אום די צאהל ארבייטער זאל זיך פערגרעסער'ן, קאלאניזאציאן אויפ'ן חשבון פון מלוכה א. ז. וו. די בעוועגונג פון די ארבייטס-לאזיגע אין לאנדאן ווערט געפיהרט אונטער דער ווירקונג פון דער סאציאל-דעמאקראטיע.

דיזע ערשיינונג איז נאטירליך, ווייל ביי א געוויסע שטופע פון טעכנישער ענטוויקלונג, ווען די קאלעקטיוויסטישע פארמען פון דער גאנצער ווירטשאפטס-סיסטעם ווערען שוין פיהלבאר, מוזען די אלע קלאסען, וואס זענען אפילו ניט פערנומען אין גרויס-פראדוקציאן און ליידען אבער פון די יעצטיגע פערהעלטניסען, צושטעהען צו דעם קלאס, וואס איז דער טרעגער פון דער קינפטיגער גליקליכער וועלט.

ווער קען אבער זיין דער טרעגער זעלבסט, דער שאפער פונ'ם סאציאליסטישען אידעאל? נאר דער ארבייטער, וואס אטעמט זעלבסט מיט דער קאלעקטיוויזירענדער מאשין, נאר דער ארבייטער, וועלכער צוזאמען מיט טויזענדער ארבייטער-ברידער פערברייינגט א דריטעל צייט פון זיין לעבען אין דער סאציאליזירענדער גרויס-פאבריק, נאר ער האט געקאנט ווערען דער שעפער פונ'ם מאדערנעם סאציאליסטישען אידעאל, ווייל שאפען הייסט, אייגענטליך, קאמבינירען דאס, וואס איז שוין דא אין דער ארומיגער מאטעריאלער סביבה; נאר ער קען זיין דער אומשטירצער פון דער גאנצער אלטער וועלט.

וועלכע דריקט און שטיקט מיליאָנען און איבער=מיליאָנען, ווייל די אַלוועלטליכע ווירטשאַפֿט איז אין זיינע הענד, ווייל די שליסלען פֿון דער נייער וועלט זענען געהאָרכזאַם נאָר זיינע צוויבער=פֿינגער. מיט איין וואָרט: פֿון דער קוואַליטעט פֿון פּראָלעטאַריאַט, פֿון דעם, וואָס פֿאַר אַ פּראָלעטאַריאַט ער שטעלט מיט זיך פֿאָר — אַ פֿאַבריק אָדער מאַנופֿאַקטור=און האַנדוועקער=פּראָלעטאַריאַט, איז אַבסאָלוט אָבהענגיג די רעאַליזירונג פֿונ׳ם סאָציאַליסטישען אידעאַל. נאָר דער אינדוסטריעלער פּראָלעטאַריאַט, וועלכער איז קאָנצענטרירט אין די גרויסע פֿאַבריקען, אַרבייט ביי די מאַשינען, פּראָדוצירט קאָלעקטיוו, פֿיהלט און דענקט קאָלעקטיוו, שטרעבט און קעמפֿט קאָלעקטיוו — נאָר דיזער פּראָלעטאַריאַט דורך די טעכניש=קאָלעקטיווע פּראָדוקציאָנס=פֿאָרמען געטריבען צום סאָציאַליסטישען אידעאַל, נאָר ער האָט די קראַפֿט צו סאָציאַליזירען די פּראָדוקציאָנס=מיטלען.

ווי מיר זעהען, מוז צו דער קוואַנטאַטיווער (צאָהליגער) קראַפֿט פֿון פּראָלעטאַריאַט צוקומען אַ געוויסע קוואַליטאַטיווע (качеств.). אָהן וועלכע די ערשטע וואָלט געווען אין גאַנצען אונפּרובטבאַר, ד. ה. ס׳מוז זיין אַ געוויסע שטופֿע אינדוסטריאַליזירונג, כדי דער פּראָלעטאַריאַט זאָל קענען פֿון זיך בילדען אַ סאָציאַליסטישע אַרמעע, אַ היסטאָרישע מאַכט, אַ רעאַלע קראַפֿט.

און דיזע צוויי האַנד=ביי האַנד=געהענדע פּראָצעסען, די פּראָלעטאַריזירונג און די אינדוסטריאַליזירונג, ענטוויקלען זיך אין דער מאָדערנער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג מיט אַ אונגעהויערער גיכקייט. אונזערע ציפֿערן וועלען לייכט בעווייזען אַלעס, וואָס מיר האָבען געזאָגט וועגען די אויבענדערמאָנטע צוויי אָביעקטיווע ערשיינונגען, זיי וועלען אויך אילוסטרירען די וואַקסענדע מאַכט פֿונ׳ם מאַשין=אַרבייטער.

אויפ׳ן צאָהליגען וואוקס פֿון פּראָלעטאַריאַט ווייזט אונז בעזונדערס די אונגעהויערע שנעלקייט, מיט וועלכע עס וואַקסען די גרויסע שטעדט, וואו עס קאָנצענטרירען זיך מערסטענטיילס די גרויס=פֿאַבריק=אַרבייטער.

מיר וועלען ברייגנגען די ציפֿערן וועגען וואוקס פֿון די אייראָפּייאישע שטעדט, וואו עס געפֿינט זיך מעהר אַלס 100,000 איינוואָהנער נאָר פֿאַר די לעצטע 50 יאָהר. אין 1850=טען יאָהר זענען אַזעלכע שטעדט געווען סך=הכל אין גאַנץ אייראָפּאַ נאָר 42 מיט 9,000,000 איינוואָהנער; אין 1895 יאָהר האָט די צאָהל פֿון אַזעלכע שטעדט געגרייכט ביז 120, כמעט 3 מאָל מעהר, און מיט 37 מיליאָן איינוואָהנער, פֿערגרעסערט מעהר אַלס 4 מאָל. אין אַמעריקע איז געווען אין 1800=טען יאָהר שטאָדטישע איינוואָהנער סך=הכל 210873 און אין 1890 יאהר מעהר אַלס 18 מיליאָן*). די גאַנצע אַמעריקאַנישע בעפֿעלקערונג האָט זיך פֿאַר די 90 יאהר פֿערגרעסערט נאָר אין 12 מאָל. דיזער פּראָצעס אַליין ווייזט אונז, אַז גרויסע פֿאָלקס=מאַסען ווערען אַרויסגעשטופּט פֿון דאָרף, וואו זיי האָבען זיך מערסטענטיילס פֿערנומען מיט בעאַרבייטען אַ

*) Верберъ Ростъ городовъ въ XIX вѣкѣ.

איינען שטיקעל ערד און ווערען אריינגעוואָרפען אין די גרויסע היגאַנטישע שטעדט, וואו זיי זענען גענויטיגט צו פערקויפען זייער אַרבייטס=קראַפט. דיזער פאַקט אַליין ווייזט אונז אָבער נאָך ניט אויף דער קראַפט פון פראָלעטאַריאַט. מיר ווייסען נאָך ניט, וואָס פאַר אַ אַנטייל ער נעמט אין דער פראָדוקציאָן, וויפיעל ער בענוצט די מאַשין, וועלכע פיהרט צו דער קאָנצענטרירונג אין די גרויסע פאַבריקען, אין דיזע צעלען פון דער קינפטיגער קאָללעקטיוויסטישער ווירטשאַפטס=סיסטעם. מיר רעכענען, אַז ס'איז גענוג נאָר צו בריינגען דאָ די ציפערען, וואָס ווייזען, ווי גרויס איז יעצט די צאָהל פון די מאַשינען, וואָס אַרבייטען אויפ'ן גאַנצען ערד=קוגעל, אום צו בעקומען אַ פאָרשטעלונג פון דער אונגעהויערער מאַכט פון מאַשין=אַרבייטער, אום צו פערשטעהען, ווי שנעל און וואונדערהאַפט די מאַשין שמידט דעם קאָלעקטיווען גייסט פון די מיליאָנען פאַבריק=אַרבייטער. דעם וואוקס פון די מאַשינען וועלען מיר אויסדריקען אין מענשליכע אַרבייטס=קראַפט, דורך וועלכע מ'וואָלט בעדאַרפט בעשאַפען די אַלע פראָדוקטען, וואָס ווערען יעצט בעשאַפען דורך דער מאַשין. צוריק מיט 66 יאָהר, אין 1840=טען יאהר וואָלט מען בעדאַרפט אָנשטאָט די מאַשינען אַרבייטס=קראַפט פון —— 39,600,000 מענשען

1888 „ „ „ „ —— 1,203,600,000 „

1900 „ „ „ „ —— 1,500,000,000 „

מעהר פון דער גאַנצער געגענוואַרטיגער מענשהייט.

דיזע אונגעהויערע ציפער'ן ווייזען ווי שטאַרק די גאַנצע יעצטיגע געזעלשאַפט, אין איהר עקסיסטענץ, איז אָבהענגיג פון דער מאַשין=אינדוסטריע. זיי ווייזען, אַז דער גאַנצער קיום פון דער געזעלשאַפט איז פאָלשטענדיג אין די הענד פון די, וועלכע בעהערשען דיזע צויבער=מאַכט, בעהערשען אָבוואָל ניט אין יורידישען זין, דערפאַר אָבער אין טעכניש=מאַטעריעלען זין.

II.

„מיר ליידען ניט בלויז פון דער ענטוויקלונג פון דער קאַפּיטאַליסטישער פראָדוקציאָנס=סיסטעם, נאָר אויך פון דער ניטגענוגענדע ענטוויקלונג פון דער לעצטער אין די קאַפּיטאַליסטיש=אָבגעשטאַנענע לענדער". אזוי האָט זיך אויסגעדריקט מאַרקס וועגען דייטשלאַנד, און אין דיזע ווערטער וועלען מיר זוכען דעם שליסעל צום פערשטעהן די ספּעציפישע לאַגע פון אידישען פראָלעטאַריאַט. ספּעציפיש איז זיין לאַגע אין צוויי הינזיכטען:

ערשטענס איז ער קוואַנטיטאַטיוו (צאָהליג) שוואַך, ווייל די ברייטע אידישע מאַסען, אָבוואָל זיי ווערען אין אַ גאַנץ גרויסער מאָס אַרויסגעשטופט פון'ם האַנדעל און האַנדווערקערײַ, ווערען דאָך זעהר אין אַ קלײַנער מאָס אַריינגעצויגען אין די רייהען פון פראָלעטאַריאַט. צווייטענס, איז דער אידישער פראָלעטאַריאַט זעלבסט ניט קאָנצענטרירט אין די גרויסע פאַבריקען, וואו ער זאָל בילדען אַ זעלבסטשטענדיגע פּאָליטישע מאַכט, אַלס אַ גרויסע אָרגאַניזירטע מאַסע. די ערשטען

ערשיינונג ברייַנגט דערצו, אַז בלייבענדיג אַ מינדערהייט פֿון דער נאַציאָנאַלער גרופּע, צו וועלכע ער געהערט, קען דער אידישער פּראָלעטאַריאַט ניט ווערן די גרעסטע פּאָליטישע מאַכט אין דער גאַנצער נאַציאָן. נאָך מעהר, די פּאָטענציעלע פּראָלעטאַרישע מאַסען עמיגרירען אין זעהר אַ גרויסע מאָס. און דיזע עמיגראַציע ווירקט אויף די סאָציאַלע און פּאָליטישע טעטיגקייט פֿונ'ם בלייבענדען אידישען פּראָלעטאַריאַט.

אין די נייע לענדער, וואוהין די אידישע מאַסען עמיגרירען, שטויסען זיך די לעצטע אָן אויף אַ הויכע אָרגאַניזירטע אַרבייטס-קראַפֿט, און אָנשטאָט צו פֿאָרטזעצען דעם אָנגעהויבענעם פּראָצעס פֿון אַריבערגעהן אין די העכערע פּראָדוקציאָנס-פֿאָרמען, זענען זיי געצוואונגען צו שאַפֿען הויז-פֿאַבריקאַציאָן נעבען דער עקסיסטירענדער טעכניש-פּראָגרעסיווער פֿאַבריק-פּראָדוקציאָן. דיזע פּראָדוקציאָן האָט, פֿערשטעהט זיך, קיין צוקונפֿט ניט, זאָגאַר איהר צייטליכע עקסיסטענץ ווערט געקויפֿט מיט אַזעלכע בלוט-קרבנות, אַז ביי דער ערשטער מאַטעריעלער מעגליכקייט ווערט די עמיגראַציאָן ווייטער פֿאָרטגעזעצט.

דאָס איז בעזאָנדערס ריכטיג ביחוס צו לאָנדאָן, פּאַריז, בערלין, וואו ס'געפֿינט זיך יעצט ביז 200000 עמיגראַנטען, וועלכע זענען פֿערנומען אין דיזע פֿון ס'ניי-געשאַפֿענע הויז-פּראָדוקציאָן. פֿון דער אַנדער זייט פֿערנעמט דער אידישער אַרבייטער קיין אָרט ניט אין די פּראָדוקציאָנס-צווייגען, אויף וועלכע עס שטיצט זיך די גאַנצע מאַטעריעלע עקסיסטענץ פֿון דער היינטיגער געזעלשאַפֿט, ווי די פּראָדוקציאָנס-צווייגען, וועלכע דינען צום שאַפֿען פֿון פּראָדוקציאָנס-מיטלען, און דיזע לעצטע זענען דאָך אַם גרעסטען קאָנצענטרירט און דאַרום אַם שטאַרקסטען אָרגאַניזירט. ער איז אין גאַנצען אָבגעשטופּט פֿון די פּראָדוקציאָנס-צווייגען, וואָס שאַפֿען דעם נערוו פֿון פּאָליטישען לעבען פֿון דעם מאָדערנעם שטאַאַט, בעהערשען דאַרום די גרעסטע פּאָליטישע מאַכט אין יעדען לאַנד,—דיזעס אַלעס בעגרענצט זיין קלאַסען-קאַמפּף אין עקאָנאָמישען, פּאָליטישען און נאַציאָנאַלען זין ביחוס צו דער געגענוואַרט, מאַכט איהם אונפֿרוכטבאַר ביחוס צו דער צוקונפֿט. דער אַרבייטער פֿון דער קליינער פֿאַבריק קען קיינמאָל זיך ניט דערשלאָגען צו די עקאָנאָמישע פֿערבעסערונגען, וואָס זענען מעגליך נאָך אויך אין דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג אין די פֿאַבריקען, ווי שטאַרק עס זאָל ניט זיין ענטוויקעלט זיין קלאַסען-בעוואוסטזיין. און דאָס לעצטע ענטוויקעלט זיך טאַקי אַזוי אינטענסיוו, אַדאַנק דער אונערטרעגליכער עקספּלואַטאַציאָן, וואָס מוז הערשען אין דער קליינער פֿאַבריק.

דער וועלכשטאַט מוז קאָמפּענסירען (замѣнять, вознаграждать) זיין טעכנישע אָבגעשטאַנענהייט מיט מענשענס-בלוט און שוויים, אין פּאָליטישען זין מוז דער פּראָלעטאַריאַט פֿון דער קליין-פּראָדוקציאָן אָבגעשטויסען ווערען אויף דער לעצטער מדרגה, ווייל דער פּראָלעטאַרישער קלאַסען-קאַמפּף איז געבויט ניט בלויז אויף רעוואָלוציאָנערען ענטוזיאַזם, נאָר אויך, און אפֿשר נאָר איבערהויפּט, אויף דער מאַטעריעל-טעכנישער מאַכט, איבער וועלכע ער

הערשט אַדאַנק דער גרויסער מאַשין=פּראָדוקציאָן. נאָך מינדערער איז זיין ווערט אין היסטאָריש=נאַציאָנאַלען זין, ווייל ניט זייענדיג קאָנצענטרירט ניט אין רוימליכען, ניט אין טעכנישען זין, מוז דער אידישער פּראָלעטאַריאַט אינ׳ם פּראָגרעסיווען גאַנג צום קינפטיגען שטאַאַט איינגעשלונגען ווערען פון די גרעסערע אָרגאַניזירטע נאַציאָנאַלע אַרבייטער=קערפּער, — דאָס איז אין בעסטען פאַל, אין ערגסטען פאַל וועט ער מוזען אריינגעשטויסען ווערען אין די נידריגסטע אַרבייטער=שיכטען, דעגראַדירען ביז דער שטופע פון לומפּען=פּראָלעטאַריער און זיך ענטאַרטען ניט בלויז אַלס אַ נאַציאָנאַלע גרופּע, נאָר אויך אַלס פיזישע אינדיווידואומען...

אַלע סימפּטאָמען פון דיזער אונגאָרמאַלער לאַגע פון אידישען פּראָלעטאַריאַט טרעטען אַרויס אין רעוואָלוציאָנערע פּעריאָדען אין אַ שאַרפערע פאָרם, אין געוועהנליכע צייטען — אין אַ ווייכערער פאָרם; עס מוזען פּאָרקומען קאָנפליקטען צווישען דער אָנגעקליבענער סאָציאַלער און פּאָליטישער ענערגיע פון דער אידישער גאַס פון איין זייט, און די גרענצען, אין וועלכע די לעצטע קען אויסערן איהר סאָציאַלען און פּאָליטישען קאַמפּף, פון דער אַנדערער זייט. די סאָציאַלע ענערגיע פון אידישען פּראָלעטאַריאַט וואַקסט אויפ׳ן חשבון פון דער שנעלער אינדוסטריעלער ענטוויקלונג, וואָס קומט פאָר אַרום איהם; זיין פּאָליטישער ענטוזיאַזם, געשפּייזט פון דעם שטיקענדען לופט פון דעם קליינעם ווערקשטאַט, ווערט פערשטאַרקט און פערטיפט דורך די אונאויסדריקבאַרעליידען פון די אויסגעהונגערטע און אויסגעמוטשעטע, געיאָגטע און געפּלאָגטע אידישע אָרימע מאַסען. דער קאַמפּף אָבער—מיט דעם עקאָנאָמישען, ווי מיט דעם פּאָליטישען דרוק,—מוז דאָך פאָרט קאָנקרעט געפיהרט ווערען אין די ענגע און די פינסטערע, נידריגע און אָרימע פאַבריקלאַך, אין די שמאָלע און פערוואָרפענע, בלאָטיגע און אָרימע געסלאַך. דער קאַמפּף פערברויכט ניט די גאַנצע ענערגיע, פערווענדט ניט אַלע כחות, רייצט מיט זיין בעגרענצטקייט, טרייבט פון דיזער אומגליקליכער, שרעקליכער אידען=גאַס, יאָגט פון דאָרט, פון דיזען פינסטערען קבר—און אַלעם לעבעדיגעם רייסט זיך, רייסט זיך אום צו געפינען אַ נייע וועלט, אַ ברייטערע, אַ רייכערע...

די קאַפּיטאַליסטישע געזעלשאַפט איז אָבער פול מיט קאַטאַסטראָפען, זי קאָן זיך ניט ענטוויקלען לאַנגזאַם, טריט נאָך אַ טריט. זי געהט איהר וועג וואולקאַניש, צושטערענדיג אויפ׳ן וועג אונברחמנות׳דיג אַלעם, וואָס האָט אָבגעלעבט אָדער צאַנקט נאָך. די קאַפּיטאַליסטישע ענטוויקלונג ווערט בעגלייט פון שאַרפע קריזיסען, ווען טויזענדער פון קלענערע און מיטעלע פאַבריקען און ווערקשטאַטען ווערען געשלאָסען, צעהענדליגע טויזענדער אַרבייטער און זעלבסטשטענדיגע בעלי=מלאבות ווערען אַרויסגעוואָרפען אויפ׳ן מאַרק פון אַרבייטס=קראַפט—און דער קאַמפּף פאַר אַרבייט ווערט אַ קאַמפּף ניט אויף לעבען, נאָר אויף טוידט. אין דיזען שרעקליכען קאַמפּף פאַר׳ן קיום מוזען טויזענדער און איבער=טויזענדער זיך ווענדען צום וואַנדער=שטאָק, כדי זוכען לענדער, וואו עס

גיבט נאָך אַ וועלכעס ס'איז פֿרייעס אָרט אין דער געזעלשאַפֿט, זוכן לענדער, אום צו געפֿינען בײַ דער פֿרייער נאַטור, וואָס מענשען האָבען בײַ זיי גערויבט. און ווען דיזע קריזיסען טרעפען אין אַ לאַנד, וואו עס גיבט אידישע פּראָלעטאַריער, פֿערשטעהט זיך זעלבסט, אַז דיזע, אַלס מאַנופֿאַקטור-און האַנד-ווערקער-פּראָלעטאַריער, מוזען אַרויסגעשטויסען ווערען פֿון די אָבשטאַרבענדע אונטערנעמונגען, זיי מוזען זיך די ערשטע ווענדען צום נאַציאָנאַלען וואַנדער-שטאָק און זוכען לענדער, וואו די אַרבייט גיבט נאָך די מעגליכקייט צו הונגערען דריי טעג אין וואָך....

און אין אַזעלכע היסטאָרישע מאָמענטען, וואָס ווערען גאַנץ אָפֿט אי-בערגעחזרט אין דער מאָדערנער געזעלשאַפֿט, טרעט אַם שאַרפֿסטען אַרויס די אבהענגיגקייט פֿון פּראָלעטאַריאַט פֿון דער לאַגע פֿון גאַנצען נאַציאָנאַלען אָרגאַניזם, צו וועלכען ער געהערט.

בײַם אידישען פּראָלעטאַריאַט פֿיהלט עס זיך אַם שטאַרקסטען, ווייל דאָס אידישע פֿאָלק בילדעט יעצט ניט קיין פּאָליטישע מאַכט, איז פֿאָל-שטענדיג דעזאָרגאַניזירט, הילפֿלאָז, אָבהענגיג אין גאַנצען פֿון אויסערע קרעפֿטען. דאָס אידישע פֿאָלק אין זיין יעצטיגע לאַגע האָט ניט קיינע עקאָנאָמישע אָדער פּאָליטישע מיטלען, אום זעלבסטשטענדיג צו בעקעמפֿען דיזען אָדער יע-נעם געזעץ געגען זיינע וואַנדערענדע מאַסען. דער אַנטייל, וואָס דער אידישער פּראָלעטאַריאַט נעמט אין דער עמיגראַציאָן, צייכענט-אָן פֿאַר איהם נייע וועגען, וועלכע, פֿיהרענדיג איהם צו אַ סאָציאַליסטישע געזעלשאַפֿט, שאַ-פֿען זיי איהם אונטערוועגס די סאָציאַל-פּאָליטישע געזיכט, וועלכע פֿעהלט איהם יעצט, אַלס אַ צווייטע מינדערהייט צווישען קאָנצענטרירטע אַרבייטער-גרופּען.

דיזער אַנטייל אין דער עמיגראַציע פֿערבינדט דעם פּראָלעטאַריאַט מיט די איבריגע ליידענדע פֿאָלקס-מאַסען, אונטערשטרייכענדיג דאַמיט די אַלגע-מיינהייט פֿון היסטאָרישען שיקזאַל פֿון דיזע ביידע טיילען פֿון פֿאָלק, און אויף אַזאַ אופֿן שפּילט די עמיגראַציע אַ נאַציאָנאַליזירענדע ראָל אין בעסטען זינען פֿון וואָרט. זי טרייבט איהם אָבער נאָך צו פֿערטיידיגען זיינע בלוטיגע אינטע-רעסען אין דער ריכטונג פֿונ'ם עמיגראַציאָנס-שטראָם, און דאָ שאַפֿט זי איהם אַ נייעם אָרט צו אויסערן זיין קלאַסען-ענערגיע, דאָ עפֿענט זי פֿאַר איהם נייע האָריזאָנטען פֿאַר זיין שעפֿערישע פּראָלעטאַרישע טעטיגקייט, שטופּט איהם מיט היסטאָרישע נויטווענדיגקייט אויף אַזאַ נייע סאָציאַלע אַרבייט, וועלכע קאָן האָבען די רייכסטע ווירקונג אויף דעם אַלוועלטליכען פּראָלעטאַריאַט.

III.

פּלעחאַנאָוו דריקט זיך אויס אין איינעם פֿון זיינע טאָגע-בילער, אַז די מאָדערנע סאָציאַליסטישע טעאָריע איז מעהר ניט ווי אַ אַלגעבראַ פֿון דער רעוואָלוציע.

מיר מוזען אָבער קענען — זאָגט ער — פֿערבייטען די אַבסטראַקטע

אַלגעבּרישע סימנים מיט בעשטימטע אַריטמעטישע גרויסען (величины), און
דערום מוז מען ביים אויספאָרשען פֿון דער אָדער יענער סאָציאַלער ערשיינונג
תמיד נעמען אין אַכט אַלע איינענאַרטיגע בעדינגונגען, ביי וועלכע זי קומט
פֿאָר. נאָר ביי אַזאַ מין נוצען זיך מיט די אַבסטראַקטע פֿאָרמולען וועלען
זיי בעהאַלטען דעם געזונדען, לעבעדיגען און דיאַלעקטישען האַראַקטער און
ניט פערוואַנדעלט ווערען אין טויטע מעטאַפיזישע דאָגמען...
נאָר פֿאַר די הויז-סאָציאָלאָגען פֿון „בונד" איז גענוג צו קאָנסטאַטירען
פֿאָלגענדע אַלגעמיינע צוויי פֿאַקטען: 1) רוסלאַנד לעבט איבער די אייגענע
ענטוויקלונגס-פֿאַזען, וואָס גאַנץ איירָאָפּאַ, ד. ה. בּרייטע מאַסען פראָלעטאַרי-
זירען זיך, די מאַשין-אינדוסטריע ווערט אַלץ מעהר און מעהר די הערשענדע
אין לאַנד, און 2) די אידען לעבען אין רוסלאַנד, כדי אַרויסצופֿיהרען „לאָגיש",
אַז די אידישע מאַסען פּראָלעטאַריזירען זיך און פֿערנעמען אַ אָרט אין דער
מאַשין-אינדוסטריע. נאָך וואָס אויספאָרשען די קאָנקרעטע לאַגע פֿון די אידישע
מאַסען בכלל און פֿון אידישען אַרבייטער בפרט? פֿערגלייכען די פּראָלעטאַ-
ריזירונגס-און אינדוסטריאַליזירונגס-שטופע ביי די אידען און ביי די אַרומיגע
פֿעלקער?... צו וואָס די מיה?... די מעטאַפיזישע „דאָגמע" קאָן שוין אַליין
רעטען... און ווען די בעאונרוהיגענדע אידיש-פּראָלעטאַרישע פּראַקטיק
שטערט פֿאַרט די גוטע שטימונג פֿון „בונד", ווען די צו פֿיל שמערצען-און
ליידען-פֿערשאַפֿענדע אידישע גאַס רייסט זיך פֿאָרט אַריין אין די איינענאַר-
טיגע רעוואָלוציאָנערע קאַנצעלאַריעס פֿון „בונד"—רעכענט מען אין טיפֿער
נאַאיוויטעט, אַז ס'איז גענוג צו רעקאָמענדירען איינעם פֿון די פּראָפֿעסיאָנעלע
ציוניזם, אָדער בעסער, ציוניסטען-פרעסער צו „צוקלאַפּען" די „קליינבירגערליכע
טעאָריע", אום דאָס לעבען זאָל זיך בערוהיגען, מען גלויבט אין טיפֿער
נאַאיוויטעט, אַז ס'איז גענוג צו אָנבייזערען זיך אויף דיזער „בייז-ווילינער"
פּראַקטיק, אום אַלעס זאָל ווייטער געהן מיט מזל און גליק. ניין!
דאָס פּראָגרעסירענדע לעבען טויטעט אַלעס אָבגעלעבטעס אויף זיין
וועג צו דער ליכטיגער צוקונפֿט, אַפילו... ווען מען האָט אַטעסטאַטען אויף
היסטאָרישע פֿערדינסטען...

אום צו פֿערשטעהן די אמתע לאַגע פֿון אידישען פּראָלעטאַריאַט, מוז מען
קאָנקרעט און דעטאַל אויספאָרשען זיין טאָג-טעגליכעס לעבען, די עוואָלוציע, וואָס
ער האָט דורכגעמאַכט,—ווי שטאַרק איז זיין אַריינדרינגען אין דער מאַשין-
אינדוסטריע; מען מוז פֿערגלייכען זיין לאַגע מיט דער לאַגע פֿון פּראָלעטאַ-
ריאַט אין גאַנצען לאַנד. דאַן וועלען מיר זעהען, ווי שטאַרק ער איז אָבגע-
שטאַנען, ווי שוואַך עס זענען זיינע שאַנסען צו פֿערכאַפּען אַ אָרט אין דער
אינדוסטריע אין די צענטראַלע גובערניעס, אפילו ווען פּאָליטישע פֿרייהייט
וועט שוין הערשען אין לאַנד, ווי קליין זענען די האָפֿנונגען, אַז אַפילו אין
דער טשערטאַ זאָל דער אידישער פּראָלעטאַריאַט ווערען אַ ווירטשאַפֿטליכע
און סאָציאַלע מאַכט.

* * *

אום צו בעקומען חאטש א וואסער ניט איז פארשטעלונג וועגען די טיפע אומענדערונגען, וועלכע האבען געמוזט פארקומען אין אידישען לעבען אין רוסלאנד פאר די לעצטע פערציג יאהר, ווען דער קאפיטאליזם האט ארויפגעלעגט זיין שטעמפעל אויף אלע זייטען פון לעבען, מוזען מיר זיך אבשטעלען אויף דער עקאנאמישער עוואלוציע, וועלכע דאס גאנצע לאנד האט דורכגעמאכט פאר דיזער צייט. ווי א מעכטיגער שטורם האט זיך דער קאפיטאליזם אריינגעריסען אין לאנד, און וואונדערבאר איז געווען זיין ארבייט. ער האט געבראכען און געבויט צוזאמען, ער האט צושטערט און געשאפען דורך איינע און די זעלבע פראצעסען, ער האט פערארימט און בערייכערט אויף איינעם און דעם זעלבען ארט. און געפאלען איז די אלטע וועלט, און א נייע איז אויף איהרע חורבות אויסגעוואקסען. דער רוסישער אדעל (דוואריאנסטווא) איז אויף אויביג געפאלען, זיין ארט האט פערהאפט די אלץ־וואקסענדע בורזשואזיע, ארויסרופענדיג צום לעבען דעם נייען יונגען היגאנט, וועלכער בעצויבערט יעצט די גאנצע וועלט מיט זיין קאמפפס־פעהיגקייט — דעם רוסישען פראלעטאריאט. ס'זענען אויפגעוואקסען צעהנדליגע אינדוסטריעלע צענטרען — די שטעדט זענען געוואקסען שנעל און פיבערהאפט, ניט־קענענדיג פונדעסטוועגען איינשלינגען די מיליאנען הונגעריגע און נויט־בעדערפטיגע, וועלכע דאס זיך צופאלענדע דארף האט ארויסגעווארפען. ווי דורך א צויבערהאנד זענען אויסגעוואקסען גרויסע פאבריקען, און טויזענדער פון די הונגעריגע פויערים זענען אין זי אריינגעצויגען געווארען, אום געווארפען צו ווערען אויפ'ן מזבח פון קאפיטאל; צעהענדליגע טויזענדער אבער זענען געבליבען אויפ'ן שוועל פון דיזע „טעמפלען", זענען געבליבען אויף דער פרעמדער שטאדטישער גאס, מקנא זייענדיג די „גליקליכע" קרבנות. איייניגע ציפערען וועלען לייכט אילוסטרירען דעם וואוקס פונ'ם רוסישען קאפיטאליזמוס. אלס חאראקטעריזירענדע דעם קאפיטאליסטישען וואוקס פון דעם אדער יענעם לאנד, ווערען געוועהנליך גערעכענט די פראדוקציאנס־צווייגען, וואו ס'ווערען אויסגעארבייט די מאטעריאלען, וועלכע ענען נויטיג צום בעשאפען די פראדוקציאנס־מיטלען, ווי צום ביישפיל, אייזען, קוילען, טשוגון א. ז. וו.

אין גאנץ רוסלאנד (חוץ פינלאנד) איז אויסגעגאסען געווארען טשוגון:

אין 1860 יאהר — — — 20,468,000 פוד
„ 1880 „ — — — 27,364,000 „
„ 1900 „ — — — 176,776,000 „

מיר זעהען, אז אין די ערשטע 20 יאהר פון 1860 ביז 1880 יאהר איז דער צוואוקס געווען סך־הכל 34 פראצ.; אין די לעצטע 20 יאהר — מעהר אלס 500 פראצ. אין אלע 40 יאהר צוזאמען פון 1860 יאהר ביז 1900 איז דער וואוקס געווען מעהר אלס 763 פראצ. אינטערעסאנט איז צו פערגלייכען דעם וואוקס פון אייניגע פראדוקציאנס־צווייגען מיט די זעלבע אין די

ענטוויקעלטסטע קאַפּיטאַליסטישע לענדער, ווי אַמעריקאַ און ענגלאַנד. דיזעם פֿערגלייכען ווייזט ערשט, ווי שנעל די רוסישע פּראָדוקציאָן פּראָגרעסירט. דער אַרויסנעם פֿון שטיין=קוילען האָט זיך פֿערגרעסערט אין פֿאָלגענדע צאָהלען פֿון 1890=טען ביז 1899=טען יאָהר. ד. ה. פֿאַר 9 יאָהר.

דער אַרויסנעם פֿון שטיין=קוילען.

יאָהר.		צוואוקס.
	ענגלאַנד.	
1890	11,260 מיליאָן	22 פּראָצ.
1899	13,645 „	
	אַמעריקאַ.	
1890	8,634 מיליאָן	61 פּראָצ.
1899	13,946 „	
	רוסלאַנד.	
1890	367 מיליאָן	131 פּראָצ.
1899	849 „	

אין ענגלאַנד איז דער צוואוקס געווען סך=הכל 22 פּראָצ., אין אַמעריקע—61 פּראָצ. און אין רוסלאַנד 131 פּראָצ.,—מעהר אַלס אין דער ערשטער כמעט 6 מאָהל און אַלס אין דער צווייטער מעהר אַלס צוויי=מאָהל. דער וואוקס פֿון אייזען און שטאָל צייגט דאָס זעלבע:

דער וואוקס פֿון אייזען און שטאָל.

יאָהר.		צוואוקס.
	ענגלאַנד.	
1890	341 מיליאָן פּוד.	8 פּראָצ.
1899	368 „ „	
	אַמעריקאַ.	
1890	421 מיליאָן פּוד.	63 פּראָצ.
1899	680 „ „	
	רוסלאַנד.	
1890	49 מיליאָן פּוד.	116 פּראָצ.
1899	107 „ „	

דער וואוקס פֿון אייזען און שטאָל אין רוסלאַנד איז געווען גרעסער אַלס אין ענגלאַנד כמעט אין 15 מאָהל, אַלס אין אַמעריקאַ כמעט אין צוויי מאָהל. פֿערשטעהט זיך, אַז נאָך יעצט שטעהט רוסלאַנד שטאַרק אָב פֿון דיזע צוויי ענטוויקעלטסטע לענדער אין דער וועלט, נאָר די מאָס פֿון איהר ענטוויקלונג ווייזט אויף איהר שטאַרקען פּראָגרעס און אויף דער צוקונפֿט, וואָס שטעהט איהר פֿאַר. ס'זענען שוין דאָ אויך יעצט פּראָדוקציאָנס=צווייגען, אין וועלכע רוסלאַנד שפּילט זאָגאַר די הויפּט=ראָליע. נאָך אין 1890 יאָהר האָט אַמעריקאַ געהאַט 359 מיליאָן פּוד נעפֿט און רוסלאַנד נאָר 226 מיליאָן פּוד. אין 1899 בייט זיך שוין די לאַגע:

רוסלאַנד האָט 525 מיליאָן פּוד.

אַמעריקאַ — 391 — —

דער צוזואוקס אין רוסלאַנד איז געווען 132 פּראָצ.

— — — אַמעריקאַ נאָר — 9

רוסלאַנד גיט יעצט 60 פּראָצ. נעפּט פון דער גאַנצער וועלט.

דער צוזואוקס פון דער צאָהל שפּין־מאַשינען (веретена) בעשטעטיגט אויך אַלעס געזאָגטעס:

דער וואוקס פון שפּין־מאַשינען.

יאָהר.	ענגלאַנד.	צוזואוקס
1890	43,750 טויזענד	
1899	45,400 „	3,8 פּראָצ.
	אַמעריקאַ.	
1890	14,405 טויזענד	
1899	18 מיליאָן	25,6 פּראָצ.
	רוסלאַנד.	
1890	3.457 טויזענד	
1899	6,091 „	76,2 פּראָצ.

די גאַנצע פּראָדוקציאָן צוזאַמענגענומען איז אויסגעהויער אויסגעוואַקסען. דאָס ווייזט אונז דער וואוקס פון דער סומע פון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען.

די סומע פון די לעצטע האָט בעטראָפען אין 1855 יאָהר סך־הכל —160,000,000 רובל *), שפּעטער מיט 42 יאָהר, ד. ה. אין 1897 יאָהר איז די־זע סומע געווען—1,839.000,000 רובל**). דער וואוקס איז א גראַנדי־עזער, וועלכער דערמאָנט כמעט אָן די גאָלדענע יאָהרען פון דער ענגלי־שער פּראָדוקציאָן.

פערשטעהעט זיך, אז מיט'ן וואוקס פון דער פּראָדוקציאָן איז אויך געוואַקסען דאָס רייכטום פון לאַנד, אָבוואָל ברייטע שיכטען פון פאָלק זענען נאָך נידריגער, טיפער געפאַלען.

די צאָהל געלד, וואָס קומט אריין אין די זאָגענאַנטע שפּאָר־קאַסען בעווייזט די סומע, וועלכע עס בעזיצען די נידריגע שיכטען פון פאָלק.

ס'איז אריינגעטראָגען געוואָרען אין די שפּאָר־קאַסען אין גאַנץ רוסלאַנד.

אין 1880 יאָהר — — — — 9.054,000 רובל.
— 1889 — — — — 92,970,000 —
— 1891 — — — — 147,042.000 —
— 1900 — — — — 850,000,000 —

אין משך פון 20 יאָהר האָט זיך די סומע פערגרעסערט מעהר אַלס אין 90 מאָל.

*) אָהן פּוילען. **) מיט פּוילען.

די סומען פון געלד, וואס ווערען אפגעגעבען אין שטאאטליכע און פריוואטע בענק, ווייזען שוין אויף וויפיל עס וואקסט דער קאפיטאל אין די העכערען שיכטען פון פאלק.

אין 1870 יאהר איז אין גאנץ רוסלאנד אריינגעטראגען געווארען אין שטאאטליכע און פריוואטע בענק — 73,200,000 רובל. אין 1887 יאהר — 429,000,000. דער וואוקס דערגרייכט 488 פראצ.

מיר וועלען נאך אין קורצען זיך אבשטעלען אויפ'ן וואוקס פון די ארבייטער אין רוסלאנד און אויף דער קאנצענטראציע פון די לעצטע אין די גרויסע פאבריקען. אין 1887 יאהר איז געווען אין גאנץ רוסלאנד סך=הכל ארבייטער—

אין קוילען=גרובען, פאבריקען און זאוואדען — — — —	1, 318,048
ביי אייזענבאנען — — — — —	218,077
סך=הכל	1,536,125

אין 1897 יאהר איז געווען אין רוסלאנד סך=הכל ארבייטער אין

קוילען=גרובען, פאבריקען און זאוואדען	2,098,262
*) ביי אייזענבאנען — — — — —	414,152
סך=הכל	2,512,414

דער צוואוקס איז 64 פראצ.

ווען מיר זאלען רעכענען דעם צוואוקס פאר די לעצטע 40 יאהר, דאן וועלען מיר געפינען, אז דער וואוקס דערגרייכט ביז 400 פראצ. ווייל ווי פילע עקאנאמיסטען מיינען, איז דאן מעהר ניט געווען אין רוסלאנד (אהן פוילען) ווי א האלב מיליאן ארבייטער. טוגאן=באראנאווסקי ברענגט, אז אין די פאבריקען, וואס צאהלען קיין אקציז ניט, איז אין 1860=טען יאהר געווען סך=הכל 358,000 ארבייטער: מיר רעכענען, אז אין די אקציז=פאבריקען איז געווים מעהר ניט געווען, אלס 150,000 ארבייטער.

וועגען דער קאנצענטראציע פון די ארבייטער ברענגט אילאין אין זיין בוך: „די ענטוויקלונג פון קאפיטאליזם אין רוסלאנד" פאלגענדע טאבעלען וועגען 71 פראדוקציאנס=צווייגען אין אייראפעישען רוסלאנד.

פאבריקען פון 100 ביז 500 ארבייטער.

יאהר.		צוואוקס.
1866	512	40 פראצ.
1890	712	

יאהרליכע פראדוקציאן אין טויזענדער רובל.

1866	99,830	80 פראצ.
1890	186,284	

די צאהל ארבייטער.

1866	109.06	43 פראצ.
1890	156,6901	

*) אין 1905 יאהר איז שוין געווע, אייזענבאנען-ארבייטער צוזאמען מיט אלע בעאמטע—1,070,000.

	פאַבריקען פון 500 ביז 1000 אַרבייטער.	
1866	90	
1890	140	55,5 פראָצ.
	יאָהרליכע פּראָדוקציאָן אין טויזענדער רובל.	
1866	48,359	
1890	148,546	208 פראָצ.
	צאָהל אַרבייטער.	
1866	59,867	
1890	94,305	57,5 פראָצ.
	פון 1000 אַרבייטער און מעהר.	
1866	42	
1890	99	1,36 פראָצ
	יאָהרליכע פּראָדוקציאָן אין צעהנדליגע רובל.	
1866	52,877	
1890	253,130	400 פראָצ.
	צאָהל אַרבייטער.	
1866	62,801	
1890	213,333	240 פראָצ.

דיזע טאַבעלע רעדט פאַר זיך אַליין. די צאָהל פאַבריקען וואו ס'איז דאָ מעהר אַלס טויזענד אַרבייטער, האָט זיך פערגרעסערט אויף 136 פראָצ. און די צאָהל פאַבריקען, וואו ס'איז דאָ פון 500 ביז 1000 נאָר אויף 55 פראָצ. פון 00 ביז 500 נאָר אויף 40 פראָצ. נאָך אינטערעסאַנטער איז דאָס פערגלייכען פון די סומען, וואָס זייערע פּראָדוקטען בעטרעפען. דער וואוקס אין די ערשטע איז 400 פראָצ., אונאין די צווייטע נאָר 208 פראָצ., אין די דריטע נאָר 80 פראָצ. די צאָהל אַרבייטער שטרייכעלט נאָך מעהר אונטער, ווי שנעל די גרויסע פאַבריק וואַקסט. ביי די ערשטע איז די צאָהל אַרבייטער פערגרעסערט געוואָרען אויף 240 פראָצ., ביי די צווייטע נאָר אויף 57 פראָצ., 4 מאָהל וועניגער ביי די דריטע אויף 43 פראָצ., 6 מאָהל וועניגער.

וו. מ זעהען. האָבען זיך אויף גאָר די גרויסע פאַבריקען שוין אין יאָהר 1866 געפונען 27 פראָצ. פון אַלע אַרבייטער, וועלכע זענען פערנומען אין אַל/ דרי קאַטעגאָריען. וואָס מיר האָבען דאָ געבראַכט; אין 1890 יאָהר איז אויף די פאַבריקען פון 1000 אַרבייטער און מעהר שוין געווען 46 פראָצ. פון אַלע אַרבייטער, וואָס זענען געווען פערנומען אין דיזע דריי קאַטעגאָריען. נאָך אילאינ'ס חשבון קומט אויס, אַז אין אַלגעמיינעם בילדען אַלע רוסישע גרויסע פאַבריקען נאָר 6,7 פראָצ. פון אַלע פאַבריקען; אַרבייטער ווידער האָבען זיי 71,1 פראָצ. פון אַלע אַרבייטער אין רוסלאַנד. דיזע ציפערען געהע-

רען צו 1890 יאָהר—יעצט האָבען זיי זיך געוויס נאָך פערגרעסערט אין א שטאַרקער מאָס.

די לעצטע 15 יאָהר—פון 1890 ביז 1905 רעכענען זיך פאַר אַ צייט, ווען די רוסישע פראָדוקציאָן האָט באַזונדערס אינטענסיוו פראָגרעסירט און די קאָנצענטראַציע פון קאַפּיטאַל און אַרבייט האָט געמאַכט גרויסע פאָרטשריט. מיר רעכענען, אַז מיר וועלען זיין גאַנץ נאָהענט צום אמת, ווען מיר וועלען רעכענען אין 1897 יאָהר פון די צוויי מיט אַ האַלבען מיליאָן אַרבייטער איינס מיט אַ פערטעל מיליאָן אַרבייטער אין גאָר די גרויסע פאַבריקען פון 1000 אַרבייטער און מעהר, ד. ה. 50 פּראָצ. (אין 1890 יאָהר 40 פּראָצ.) אויף וויפיעל דיזע קאָנצענטראַציע האָט פערהאַפּט דעם אידישען קאַפּיטאַל און—די הויפּט־פראַגע—דעם אידישען א ר ב י י ט ע ר, וועלען מיר זעהען ווייטער.

דאָך, דער פאַל אַליין, אַז אין 1897 יאָהר און פיליייכט נאָך יעצט אין 1905־טען יאָהר, איז ניטאָ אפילו איין פאַבריק, וואו ס'זאָלען אַרביַיטען צוזאַמען 1000 אידישע אַרבייטער, אַנדערש געזאָגט: אין 1 מיט אַ פערטעל מיליאָן אַרבייטער, וועלכע זענען אַם שטאַרקסטען קאָנצענטרירט און פאָלגליך אָרגאַניזירט אַם בעסטען, פאַלט דער אידישער אַרבייטער גאָר ניט אַריין, — דיזער פאַל אַליין קען אַרויסרופען טרויעריגע געדאַנקען און ניט קיין קליינעם ספק אין די שוין צו דרייסטע בעהויפּטונגען פון די טעאָרעטיקער פון „בונד", אַז דער אידישער פראָלעטאַריאַט שטעהט ניט אָב אין זיין ענטוויקלונג פונ'ם אַלגעמיינעם פראָלעטאַריאַט, און אַ ראיה, ער גיבט דאָך ניט ווייניגער ענטוזיאַסטישע רעוואָלוציאָנערען, אַלס דער רוסישער פּראָלעטאַריאַט... ס'איז בעקאַנט, אַז דעם קאַמפף אויף די גאַסען פון פּאַריז אין 1830־טען יאָהר האָבען אָנגעהויבען איינינגער־מאַסען די אַרבייטס־לאָזיגע. די פּאַריזער קאָמונע האָט געשעפּט איהרע קרעפטען פון די אַרבייטס־לאָזיגע און הונגעריגע קליין־בירגער—אפשר זענען דיזע פאַקטען אויך אַ בעוויז, אַ דיזע עלעמענטען קענען זיין די טרעגער פון סאָציאַליסטישען אידעאַל, קענען איהם רעאַליזירען; זענען פעהיג צו אָרגאַניזירען זיך ניט בלויז צוליב פּאָליטישע ציעלען, נאָר אויך צוליב סאָציאַליסטישע ציעלען? ביי אַזאַ מין גלויבען אין דער מופתים־שאַפענדער ווירקונג פון רעוואָלוציאָנערען ענטוזיאַזם זענען טאַקי אין גאַנצען איבריג די טעכנישע פאָרבעדינגונגען, די קאָנצענטראַציע פון קאַפּיטאַל און אַרבייט—דער פרייער ווילען פון דער ענטוזיאַזטישער פערזאָן וועט דיזע אַלע זאַכען מיט ערפאָלג פערבייטען!

מיר האָבען שוין פריהער ערקלערט אונזער שטאַנדפונקט אויף די בעדייטונג פון דער צאָהל, פונקוואַנטיטעט פון פּראָלעטאַריאַט, און פון זיין קוואַליטעט (די מעלה). צום ערשט וועלען מיר זיך אָבשטעלען אויף דער ערשטער העלפט פון דער פּראַגע, אויף די זאָגענאַנטע ניטפּראָלעטאַריזירונג.

אין איינער פון זיינע טיפּזיני[illegible] בראָשורען וועגען אונז, ציוניסטע

סאָציאַליסטען—שרייט אויס דער בונדיסטישער מחבר מיט היץ: סך־הכּל איז דאָ אין רוסלאַנד איבּער צוויי מיליאָן פֿאַבּריק־אַרבּייטער אויף העכער 130 מיליאָן איינוואָהנער, אַלזאָ 1 מיט אַ האַלבּ פּראָצ. און דער גליקליכער מחבר ענדיגט פּאַטעטיש: אויף 5 מיליאָן אידען פֿ אָ ד ע ר ט זיך אידישע פֿאַבּריק־אַרבּייטער אַנ׳ערך 75 טויזענד *). יאַ, ליבּער מחבר, וויפֿיל עס פֿאָדערט זיך, אויבּ פֿאָדערן איז אַ עצה, וועלען מיר באַלד זעהען—וויפֿיל ס׳איז אָבּער אין אמת׳ן דאָ אידישע פֿאַבּריק־אַרבּייטער, זייער פֿערגלייך מיט דעם אַלגעמיינעם פּראָלעטאַריאַט אין קוואַנטיטאַטיווען זין, ווי שרעקליך די אידישע טשערטאַ איז אָבּגעשטאַנען — דאָס אַלעס קענען אונז ווייזען נאָר ריכטיגע, עהרליכע און ווירקליכע ציפֿערען.

ביים בּעהאַנדלען פֿון דיזער פֿראַגע, ביים אויסרעכענען די פּראָצענטען־פֿערהעלטניסען פֿון אידישען פּראָלעטאַריאַט בּיחוס צום אידישען פֿאָלק, אין פֿערגלייך מיט דעם אַלגעמיינעם פּראָלעטאַריאַט, מוז מען זיך אָבּשטעלען אויף איינעם פֿון די צוויי פֿאָלגענדע מעטאָדען: 1) אָדער מיר מוזען אריינרעכענען אין צאָהל פֿון פּראָלעטאַריאַט אויך די אַנדערע פּראָלעטאַריער—און אַזעלכע איז פֿאַראַן אין רוסלאַנד, נאָך דער רעכנונג פֿון אילאַין, 3 מיט אַ האַלבּען מיליאָן, פֿון וועלכע הונדערטער טויזענדער אַרבּייטען צוזאַמען אין גרופּען צו 3—2 טויזענד און צעהענדליגע טויזענדער אויך ביי מאַשינען, ווי אין די דרום־געגענדען—חערסאָן, יעקאַטערינאָסלאַוו, קובּאַן,—וואו, אין אַלגעמיינעם—ווערט אויסגעאַרבּייט איין פֿינפֿטעל בּרויט פֿון גאַנץ רוסלאַנד. דאַן קענען מיר אויסרעכענען די פּראָצענטנע פֿערהעלטניסען פֿון דיזע ביידע קאַטעגאָריעס, פֿאַבּריק און אַגראַר־פּראָלעטאַריער — צו דער גאַנצער בּעפֿעלקערונג פֿון לאַנד. 2) אָדער מיר רעכענען נאָר די פֿאַבּריק־אַרבּייטער, דאַן הייסט עס, אַז מיר רעכענען 99 פּראָצ. פֿון די שטאָדט־אַרבּייטער און די פּראָצענטנע פֿערהעלטניסען מוזען אויך אויסגערעכענט ווערען נאָר אין בּעציהונג צו דער שטאָדט־בּעפֿעלקערונג. דאָך וועלען מיר זיך אָבּשטעלען אויך אויף די פֿערהעלטניסען צווישען אידישען און אַלגעמיינעם פּראָלעטאַריאַט נאָכ׳ן בּונדיסטישען מעטאָד, אום צו ווייזען, ווי ער פֿעלשט ניט בּלויז אין אויספֿאָרשונגס־מעטאָד, נאָר אויך אין די ציפֿערען זעלבּסט. מיר נעמען אַלע ציפֿערען פֿאַר 97־טען יאָהר, ווייל נאָך דיזען יאָהר איז ניט געווען קיינע נייע איבּערשרייבּונגען אין רוסלאַנד און קיינע נייע מעטעריאַלען איז דערווייל ניטאָ, כּדי מיט זיי זיך צו נוצען. אין 1897־טען יאָהר זענען אין גאַנץ רוסלאַנד געווען איינוואָהנער ניט העכער אַלס 130 מיליאָן, נאָר 125,668,190. פֿאַבּריק־אַרבּייטער צוזאַמען מיט די אייזענבּאַהן־אַרבּייטער (אפֿשר רעכענט זיי ניט דער בּונדיסטישער מחבר פֿאַר אינדוסטריע־פּראָלעטאַריער?) איז געווען דאַן 2,512,414—דאָס מאַכט אויס ניט 1 מיט אַ האַלבּ פּראָצ., נאָר גאַנצע 2 אַ האַלבּ פּראָצ., אין דיזען

*) דער פּועלי־ציוניזם.

פאַל הײַסט עטוואָס מעהר אַלס אַ האַלבער מיליאָן אַרבייטער. און מען וואַרפט
אַזוי פיל ניט אַראָב, גלאַט אַזוי, כּדי ס'זאָל אויסקומען דער געוואונשטער חשבון.
אין רוסלאַנד אין 1897=טען יאָהר 5,189,401. יעצט
אידען זענען געווען אין רוסלאַנד אין 1897=טען יאָהר 5,189,401. יעצט

אידען זענען געווען ביי אידען. אין
לאָמיר זעהען, וויפיל פאַבריק=אַרבייטער זענען דאַן געווען ביי אידען. אין
דער גאַנצער טשערטאַ, חוץ חערסאָן און פוילען, זענען געווען נאָך דעם חשבון
פון יק"א 34 טויזענד אידישע אַרבייטער. אין פוילען איז דאָ ביז 13 טויזענד
אידישע פאַבריק=אַרבייטער*) און אין חערסאָנער גובערניע אַם מעהרסטען 3
טויזענד—אַלזאָ אינ'ם 97=טען יאָהר איז געווען ניט מעהר אַלס 50,000 אידי=
שע פאַבריק=אַרבייטער; דאָס מאַכט אויס, פערשטעהעט זיך, ניט ווי עס
פאָדערט זיך, נאָר ווי ס'איז אין ווירקליכען לעבען, ווייניגער אַלס 1 פראָצ.
פון דער גאַנצער אידישער בעפעלקערונג, ד. ה. צוויי מאָל ווייניגער, אַלס ביי
דער אַרומיגער בעפעלקערונג. דיזער חשבון אָבער פערמאַסקירט די אמתע
לאַגע אין זעהר אַ גרויסע מאָס און דאָס וועלען מיר באַלד בעווייזען. די
אַגראַר=פראָלעטאַריער שטעהען אַלענפאַלס ניט נידריגער אין מאַטעריעל=טעכ=
נישען זין, אַלס די אידישע מינעראַל=וואַסער=אַרבייטער, זאָקען=מאַכערינען, קאָנ=
פעקטען=מאַכער, גילזען=אַרבייטער און טאַבאַק=אַרבייטער, וואו ס'איז דאָ מעהר
אַלס 70 פראָצ. מיידלאַך און יונגלאַך פון 8 ביז 12 יאָהר.—און אין דיזע
דערמאָנטע פראָדוקציאָנס=צווייגען איז פערנומען כּמעט אַ העלפט פון דעם
אידישען „פאַבריק"=פּראָלעטאַריאַט...

מיר האָבען שוין אָנגעוויזען, אַז אין קוואַנטיטאַטיווען זין זענען די
אַגראַר=פראָלעטאַריער אַפט גלייך צו די פאַבריק=פראָלעטאַריער. זיי בילדען
גרויסע מאַסען אויף איין אָרט ביי איין אונטערנעהמער, זיי זענען אָבער אָפט
גלייך צו די פאַבריק=אַרבייטער אויך אין קוואַליטאַטיווען זין.

די מאַשין רייסט זיך אויך אַריין אין דער בעאַרבייטונג פון דער ערד,
און אין די גובערניעס, וואו ס'איז דאָ מערסטענטיילס אַגראַר=פראָלעטאַריער,
פערנעמט זי שוין אַ גאַנץ גרויסעם אָרט. צורעכענענדיג די דריי אַ האַלבע
מיליאָן אַגראַר=פראָלעטאַריער, דאַן בעקומען מיר אַ צאָהל פון 6,012,414 פראָ=
לעטאַריער אין גאַנץ רוסלאַנד, ד. ה. 4,78 פראָצ. ביחס צו דער גאַנצער
בעפעלקערונג,— מעהר ווי ביים אידישען פאָלק, ביי וועלכען ס'איז גאָר ניטאָ
קיין אַגראַר=פראָלעטאַריער, העכער אַלס 4 מאָל. רעכענען מיר ניט צו די
אַגראַר=פראָלעטאַריער, דאַן מוזען די פראָצענטנע פערהעלטניסען אויפגע=
שטעלט ווערען נאָר ביחס צו דער שטאָדט=בעפעלקערונג. אין רוסלאַנד איז
דאָ ביז 17 מיליאָן**) שטאָדט=איינוואָהנער; אַזוי ווי אָבער אין רוסלאַנד איז
דאָ אַ געוויסע צאָהל דערפער, וועלכע טראָגען נאָר אָפיציעל דיזען נאָמען,
זייענדיג אין דער ווירקליכקייט שוין לאַנג גרויסע פאַבריק=צענטרען, ווי צום
ביישפיל, אָריעכעווא זויעוואָ, וואו עס גיבט מעהר פאַבריק=אַרבייטער, אַלס אין

*) מאַטעריאַלען פון יק"אַ—זייטע 115.
**) נאָך דער איבערשרייבונג פון 1897 יאָהר.

דער גאַנצער אידישער טשערטאַ, וועלען מיר צורעכענען נאָך 3 מיליאָן שטאָדט־איינוואָהנער, אַלזאָ צוזאַמען 20 מיליאָן שטאָדט־איינוואָהנער.

ביחס צו דיזען לעצטען צאָהל שטעלט פֿאָר דער אַלגעמיינער פּראָלעטאַריאַט ניט צוויי פּראָצ., נאָר גאַנצע 12,5 פּראָצ. מיר וועלען ביים אידישען פֿאָלק אויך אַראָפּרעכענען די דאָרפֿס־איינוואָהנער. קאָלאָניסטען אידישע איז פֿאַראַן אין גאַנץ רוסלאַנד 75 טויזענד נפֿשות, אין אַלע רוסישע דערפֿער ביז 300 טויזענד מאַן—אַלזאָ צוזאַמען 375,000, בלייבט אידישע שטאָדט־איינוואָהנער 4,814,400, ביחס צו דיזען לעצטען צאָהל בילדעט דער אידישער פּראָלעטאַריאַט סך־הכּל 1,04 פּראָצ. ד. ה. ווייניגער אַלס ביים אַלגעמיינעם פּראָלעטאַריאַט כמעט 13 מאָהל.

עס פֿאָדערט זיך אַלזאָ,—אויב דעם היציגען מחבר פֿון דער שוין דערמאָנטער בּראָשור ווילט זיך פֿאָדערן,—ניט 75 טויזענד אידישע פֿאַבּריק־אַרבּייטער, נאָר ביז 700 טויזענד!

IV.

צוגעהענדיג נאָהענטער צו דער פֿראַגע וועגען די פֿערהעלטניסען צווישען דער ענטוויקלונג פֿון אידישען און ניט־אידישען פּראָלעטאַריאַט — און דאָס וועלען מיר קענען דייטליך און ריכטיג וויסען נאָר ווען מיר וועלען זיך גאַנץ גענוי אָבּשטעלען אויף דעם צושטאַנד פֿון דער גאַנצער פּראָדוקציאָן בכלל און פֿערשידענע איהרע צווייגען בעזונדערס אין די אינערע גובערניעס און אין דער טשערטאַ, — מוזען מיר פֿריהער זיך איינינגער־מאַסען אָבּשטעלען אויף דעם בעזונדערען כאַראַקטער פֿון דער אידישער עמיגראַציע אין דער לעצטער צייט און, אגב אורחא, וועלען מיר אין קורצען אָנווייזען אויף די בעזונדערע, זעהר וויכטיגע רעזולטאַטען, וועלכע מוזען פֿאָלגען פֿון דיזען געענדערטען כאַראַקטער פֿון דעם אידישען היסטאָרישען עמיגראַציאָנס־שטראָם.

ביחס צו אונזער לאַגע אין רוסלאַנד אין דער נאָהענטער צייט און די אויסזיכטען, וועלכע מיר קענען האָבּען אויף דער צוקונפֿט אין דיזען לאַנד, מוז דיזע פֿראַגע בעזונדערס דייטליך בּערעדט ווערען, כדי איינמאָל איבּער אַלע מאָל צו מאַכען אַ ענדע מיט די לעגענדעס וועגען אומגליקליכען רוסישען פֿאָלק, צו וועלכען מען לאָזט ניט צו דעם גליק־טראָגענדען מלאך פֿון מסחר און מלאכה. אפילו פֿאַרן אויבּער־פֿלעכליכען בעאָבּאַכטער איז לייכט צו בעמערקען, אַז אין דער אידישער עמיגראַציאָן קומט פֿאָר אַ טיפֿע פֿיעל־בעדייטענדע רעוואָלוציע. ווען אין מיטעל־אַלטער איז זי געווען אין גאַנצען גערינכטעט פֿון די ענטוויקעלטע לענדער אין די אָבּגעשטאַנענע, קומט די זאַך פֿאָר יעצט פֿערקערט. די אידען עמיגרירען פֿון די אָבּגעשטאַנענע לענדער אין די מעהר ענטוויקעלטע. און דיזער פֿאַקט איז רייך מיט זעהר וויכטיגע און ערנסטע פֿאָלגען. דאָ מוזען מיר זאָגען, אַז דיזע פֿערשידענע ריכטונגען פֿון דער אידישער עמיגראַציע אין פֿערשידענע צייטען זענען אַ סך ווייניגער אָבּהענגיג פֿון

אִינערלִיכֿע אורזאַכֿען, ד. ה. פֿון סבות, וואָס האָבּען זַייער גרונד ספּעציעל
אִין דער אִידִישער עקאָנאָמִיק, אַלס פֿון אויסערע. און אִין דעם ליעגט דער
שווערס=צענטער פֿון דער פֿראַגע. דִי הִיסטאָרִישע ענטוויִקלונג פֿון דער אִידִי=
שער עקאָנאָמִיק אִין גלות, אויף וויִפֿיעל זִי האָט זִיךְ צוגעפּאַסט צו בּעשטִימטע
פֿונקציאָנען, בּעשטעהט אִין עמִיגראַציע אִין דִי נִיט=ענטוויִקעלטע לענדער. דאָ
דאַרף מען דאָס וואָרט „ענטוויִקלונג” פֿערשטעהן נִיט אִין זִין פֿון אִיבּערגעהען
פֿון אַ נִידרִיגערע שטופֿע צו אַ העכֿערע, ווייל אַזאַ מין ענטוויִקלונג האָט דִי
אִידִישע עקאָנאָמִיק כּמעט נִיט אִיבּערגעלעבּט אִין גאַנצען גלות. מען מוז עס
אִין דִיזען פֿאַל פֿערשטעהען אִין זִין פֿון קלייִנע אונבּעדייטענדע ענדערונגען,
וועלכֿע זענען נויטִיג געווען צום צופּאַסען זִיךְ צו דִי נייע אויסערע בּעדִינגונגען,
כּדי צו ערפֿילען אייִגענטליךְ דִי זעלבּע טעכֿנִיש=ווירטשאַפֿטלִיכֿע פֿונקציאָנען.
נִיט לעבּענדִיג פֿון זִיךְ זעלבּסט, נִיט שאַפֿענדִיג אַ זעלבּסשטענדִיגען קערפּער,
האָט דִי אִידִישע עקאָנאָמִיק אִין גלות נִיט געקאָנט זִיךְ אָרגאַנִיש ענטוויִקלען,
און דער געענדערטער הִיסטאָרִישער מאַרשרוט אִיז אויךְ הויפּטזעכֿליךְ געווען
אַבּהענגִיג פֿון אויסערע קרעפֿטען, מעהר פֿון דער ענטוויִקלונג פֿון אַנדערע פֿעל=
קער, אַלס פֿון אִידִישען פֿאָלק.

ווען וועלכֿעס נִיט אִיז פֿאָלק מוז אַרִיבּערגעהן צולִיעב געוויִסע סאָציאַלע אורזאַ=
כֿען, אויף וועלכֿע מִיר שטעלען זִיךְ דאָ נִיט אָבּ, פֿון אייִן ווירטשאַפֿטס=סִיס=
טעם צו דער צווייִטער, מוז דִיזעס פֿאָלק, אויבּ עס וויל נאָר פֿערגרִינגערן
דעם לעצטען פּראָצעס, אָנקומען צו דִי פֿאָרגעשרִיטענע פֿעלקער, אום זִיךְ צו
בּענוצען מִיט דִי שוין ערוואָרבּענע ערפֿאַהרונגען. אִין דִיזען בּענוצען קענען
מִיר אָבּער אונטערשייִדען צווייִ אופנִים, וועלכֿע ענטשפּרעכֿען צווייִ פֿערשִיע=
דענע קולטור=פּעריאָדען: בּיי דעם עקספּערִימענטאַלען צושטאַנד פֿון דער טעכֿ=
נִיק, בּשעת זִי האָט זִיךְ ענטוויִקעלט דורךְ צופֿאַלען, דורךְ מעהר אָדער ווע=
נִיגער גלִיקלִיכֿע פּראָבּעס, אָהן סִיסטעמאַטִישע אָניוענדונג פֿון דער וויִסענשאַפֿט,
בּיי דִי הִינדערנִיסע, וואָס האָבּען געשטערט דִי פֿערבּרייִטונג פֿון שוין געמאַכֿ=
טע ערפֿאַהרונגען צווִישען פֿערשִידענע פֿעלקער, בּיי אַ ווירטשאַפֿטלִיכֿען צו=
שטאַנד, ווען פֿון אייִן זייט האָט געהערשט דער נאַטורעלער אופן פֿון פּראָ=
דוקציאָן און פֿון דער אַנדער זייט האָט עקסִיסטִירט אַ ענגער צוזאַמענבּונד
צווִישען קאַפּיִטאַל און זיין טרעגער — דעם קאַפּיִטאַלִיסט, — בּיי אַזאַ בּערךְ נִיד=
רִיגען קולטור=צושטאַנד האָט דאָס פֿאָלק, וועלכֿעס האָט זִיךְ געוואָלט בּענוצען
מִיט דִי שוין געמאַכֿטע ערפֿאַהרונגען, געמוזט צו זִיךְ אִין לאַנד אייִנלאַדען, זאָ
צו זאָגען, דִי פִיזִישע טרעגער פֿון דִיזע ערפֿאַהרונגען, ד. ה. צוזאַמען מִיט דער
ענטוויִקעלטע טעכֿנִיק, מִיט'ן נייעם האַנדעל, מִיט דער נייער מלאכה, מִיט
דעם אָנגעקלִיבּענעם קאַפּיִטאַל מוזען אויךְ אייִנגעלאַדען ווערען דִי מענשען
זעלבּסט, וואָס בּעהערשען דִיזע אַלע רייכֿטִימער, ווייל דִיזע לעצטע עקסִיסטִי=
רען נאָךְ דאַן נִיט אָבּגעטייִלט פֿון דִיזע פּערזאָנען, פִיהרען נאָךְ נִיט קיין זעלבּסט=
שטענדִיגען לעבּען, וויִ אִין אונזער צייט, זענען נאָךְ, זאָ צו זאָגען, פּערזענליךְ.

יעדע האַנדעלס־אונטערנעמונג אין׳ם נייעם לאַנד ווערט דאַן בעגלייטעט פֿון׳ם האַנדעלס־מאַן זעלבסט, יעדע האַנדווערקעריי־אונטערנעמונג אָדער אפילו אינדוסטריע־אונטערנעמונג, אויף וויפֿיעל זי האָט עקסיסטירט אין מיטעל־אַלטער, האָט געמוזט בעגלייטעט ווערען פֿון׳ם ערפֿאַהרענעם בעל מלאכה אָדער פֿאַבּריקאַנט, וועלכער איז אין דער ערשטער צייט זעלבסטשטעהטיג צוזאַמען מיט זיינע אַרבּייטער. און מיר זעהען טאַקי, אַז די דייטשען האָבען אין 7־טען און 8־טען יאָהר־הונדערט געגעבען אידען פּריווילעגיען, אום זיי צוצוציהען אין לאַנד. די ענגלענדער האָבען איינגעלאַדען די וועבער פֿון פלאַמאַנד און די האַנזען־הענדלער, האָבען זיי געגעבען גרויסע פּריווילעגיען, אַבי צו ענטוויקלען דעם האַנדעל און די אינדוסטריע אין לאַנד. די פּוילען האָבען גערופֿען צו זיך אַי אידען, אַי דייטשען צו ענטוויקלען אין לאַנד האַנדעל און האַנד־ווערקעריי.

גאָר אַנדערש קומט פֿאָר דער איבּערגאַנג פֿון איין ווירטשאַפֿטס־פֿאָרם צו דער צווייטער אין 19־טען יאָהר־הונדערט.

די טעכניק, וואָס מעהר וויסענשאַפֿטליכער זי ווערט, אַלץ אונפּערזענליכער, אַלץ אָבּיעקטיווער ווערט זי, איהר ענטוויקלונג ווערט אַלץ ווייניגער אָבּהענגיג פֿון צופֿעליגע ערפֿינדונגען. חוץ דעם, יעדע וויסענשאַפֿטליכע ענטדעקונג, אויף וויפֿיעל ס׳גיבּען נאָך אַזעלכע, ווערט אין איינציגע שטונדען בעקאַנט דער גאַנצער וועלט און קען בענוצט ווערען אומעדום אָהן דער הילף פֿון׳ם ענטדעקער. די פֿערבּינדונגען צווישען די וויטסטע איינעם פֿון׳ם אַנדערען רוימליך פֿעלקער זענען ענגע און נאָהענטע אין קולטורעל־מאַטעריעלען זין. דער קאַפּיטאַל נעמט אַלץ מעהר און מעהר אָן אַ אַבּסטראַקטע לעבּענס־געשטאַלט, אַ אונפּערזענליכע פֿאָרם, אַרויסטרעטענדיג מערסטענטיילס אין דער צורה פֿון אונפֿיהלענדע און אונדערקענדע קערפּער, ווי בּענק, פֿערשיעדענע געזעלשאַפֿטען, און פֿיעלע אַנדערע קרעדיטס־אַנשטאַלטען, ניט ביטענדיג, פֿערשטעהט זיך, זיין גרונד, זיין אמת׳ן כאַראַקטער — און ועל הכל — און דאָס איז איינע פֿון די הויפּט־זאַכען, אַ דאַנק דער איינגעפֿיהרטע טעכניק דאַרף דער אַרבּייטער ניט זיין קיין ספּעציאַליסט און צעהנדליגע טויזענדער אַרבּייטער ווערען היינט גלייך גענומען פֿון דאָרף צו דער מאַשין. יעדעס לאַנד, וועלכעס געהט יעצט איבּער פֿון נאַטוראַלע ווירטשאַפֿט צו קאַפּיטאַליסטישע, מאַכט דורך דיזען פּראָצעס אַ סך שנעלער, איבּערגעהענדיג די מיטעלע פֿאַזען פֿון דער איינגענאַרטיגער שטאָדט־ווירטשאַפֿט אין אַ גאַנץ קורצע צייט, אָדער אין פֿילע פֿאַלען גאָר אין גאַנצען דורכלאָזענדיג כמעט דיזע מיטעלע פֿאַזען.

צו דער שנעלסטע און פֿולסטע דורכפֿיהרונג פֿון דיזען נויטווענדיגען פּראָצעס נויטיגט זיך יעדעס לאַנד אין גרויסע קאַפּיטאַלען, וועלכעס זי האָט נאָך ניט געקאָנט אַליין אָנקלייבּען, אין ענטוויקעלטע טעכניק, וועלכע זי האָט אויך ניט געקאָנט אַליין בעשאַפֿען, און אין אַרבּייטס־קראַפֿט, וועלכע מוז דוקא אין לאַנד זיין גראַדע אין מעהר אַלס אַ גענוגענדע מאָס, ווייל, אַ דאַנק דער איבּערבעפֿעלקערונג נאָמענטליך, איז אַרויסגערופֿען די נויטווענדיגקייט פֿון׳ם

איבערגעהען צו פּראָדוקטיווערע ווירטשאַפֿטס=פֿאָרמען. דאָס ערשטע פֿון די אויבענדערמאָהנטע מיטלען צו דער פֿערשנעלערונג פֿון דער ענטוויקלונג, דער קאַפּיטאַל, בעקומט מען יעצט אין אַ גאַנץ גרויסער מאָס אין די שוין קאַפּיטאַליזירטע לענדער, און די קאַפּיטאַליסטען זעלבסט עמיגרירען ניט. די טעכניק ווערט אויך איבערגענומען אונפֿערזעגליך דורך דער וויסענשאַפֿט און איהרע פֿיעלע אַנשטאַלטען, וועלכע זענען פֿערשפּרייט אויף דער גאַנצער וועלט. פֿיעלע אַנשטאַלטען, וועלכע זענען פֿערשפּרייט אויף דער גאַנצער וועלט. גראַדע דאָ אין די בע=

אַרבייטס=קראַפֿט, ווי מיר האָבען שוין בעמערקט, איז גראַדע דאָ אין די בעזעצטע לענדער מעהר אַלס גענוג, און ווי גרויס אין רוסלאַנד איז די אַרבייטס=קראַפֿט, וועלכע איז גרייט צו אויסגענוצט ווערען פֿון דער פּראָדוקציאָן, וועלען מיר ערשט זעהען ווייטער. און מיר געפֿינען טאַקי יעצט ניט קיין איינציגע בײַשפּיל, אַז אַ בעזעצטעס לאַנד, וואָס געהט איבער צו אַ קאַפּיטאַליסטישע ווירטשאַפֿטס=פֿאָרם, זאָל זיין גענויטיגט אַריינלאָזען צו זיך עמיגראַנטען, אַלס טרעגער פֿון די שוין ערגיץ=וואו=עקסיסטירענדע העכערע מאַטעריעלע און קולטורעלע לעבענס=פֿאָרמען. די לעצטע ווערען גאַנץ שנעל איינגעפֿיהרט פֿיעל שנעלער, אַלס אין מיטעל=אַלטער, אָהן דער הילף פֿון די טרעגער פֿון דיזע פֿאָרמען זעלבסט. און רוסלאַנד איז איינער פֿון די בעסטע בייַשפּילען פֿון אַזאַ מין סאָרט ענטוויקלונג. די אידען, אַלס די פֿון אַלע אַנערקאָנטע היסטאָרישע טרעגער פֿון האַנדעל און האַנדווערקעריי, אַ דאַנק זייער ראָל אין מיטעל=אַלטער, זענען געווען אין גאַנצען איבעריג פֿאַר רוסלאַנד, און זי האָט זיי טאַקי קיינמאָל גאָר ניט איינגעלאַד'ען, זיי זענען איהר אָנגעקומען אַלס חלקים פֿון די בעפֿעלקערונגען פֿון די מלוכות, וואו זיי האָבען שוין פֿון לאַנג געוואָהנט. די אידישע עמיגראַציאָן האָט געמוזט איבערלעבען אַ גרינדליכע רעוואָלוציאָן אין איהר ריכטונג, אַ רעוואָלוציאָן, וואָס מוז ברענגען צו די וויכטיגסטע רעזולטאַטען.

אידישע בעלי מלאכות האָבען בעקומען אַ ערלויבניש צו פֿאָהרען און זיך בעזעצען אין די אינערע רוסישע גובערניעס, נור דיזער נייער געזעץ פֿון 1865=טען יאָהר איז געבליבען ערפֿאָלגלאָז, ווייל מען האָט זיך דאָרט ניט גענויטיגט אין'ם אידישען האַנדווערקער. אונזער ליבעראַלע פּרעסע, וועלכע לעבט נאָך אונטער דער ווירקונג פֿון דער ראָל, וועלכע די אידען האָבען געשפּילט אין פֿיעלע לענדער אין מיטעל=אַלטער, און אונזערע פֿאָרשטעהער פֿונ'ם „איינציגען פֿאָרשטעהער", וועלכע ביחס צו דער אידישער פֿראַגע געהען זיי נאָך דער ערשטע, ווי די ווייבער דער זאָגערין, נור מיט מעהר חמה און עם=האַרצישע העזה, זענען געווען שטאַרק איבעראַשט פֿון דיזער וואונדערליכער פֿאַר זיי ערשיינונג, און האָבען פֿאָרגענומען אַ מין סאָרט אַנקעטע דורך דער פּרעסע, אום צו ענטדעקען דעם גרונד פֿון דער צרה. מיט ליעבע און ערנסטקייט, וועלכע פֿערדינען בעסערן אויסנוצען, האָט מען געזאַמעלט בויך=סברות פֿון בעלי=בתים=שריפֿטשטעלער און שריפֿטשטעלער=בעלי=בתים, ביז וואַנען מען האָט אָבגעזוכט די גרונד=אורזאַכע: די רוסישע פּריסטאַווס און אוריאַד=

ניקעם זענען שרעקליך שטרענג אין זייערע פאָדערונגען ביים ערפילען פון
געזעץ און ווייל זיי לעבען ניט אין דער טשערטא, זענען זיי צום אומגליק אין
אַ געוויסער מאָס נקי=כפּים׳ניקעם. ווי ס׳איז בעקאַנט, איז די אַדמיניסטראַציע
אין מיטעל=אלטער אויך ניט געווען גאָר קיין ווייכע און פון טיעפע ליעבע צו
אידען איז זי גאַנץ ווייט געווען, דאָך האָבען זיך אידען מאַסען=וויז בעזעצט
אין פיעלע שטעדט פון ליטא און פוילין, פערשטעהט זיך נור דאָרטען, וואו
מען האָט זיך אין זיי גענויטיגט, נור דאַן, ווען זיי זענען געווען די איינציגע
פאָרשטעהער פון געוויסע עקאָנאָמישע פונקציאָנען. די אינערע רוסישע גובער=
ניעס האָבען זיך אין אידען ניט גענויטיגט און דערום האָט דאָס געזעץ ניט
געהאָלפען, ווי ס׳העלפען יעצט ניט די ערלויבענישען צו בעזעצען זיך אין די
אָדער יענע דערפער. אין אלע אינערע גובערניעס איז פאַרהאַן סך=הכל שוין
מיט קורלאַנד, וועלכע איז ביז׳ן 1829=טען יאָהר געווען גערעכענט צו דער טשערטאַ
און האָט יעצט 49,000 אידען, סך=הכל 207,000 אידען, און ווי אין די בלע=
טער האָט מען געשריבען, האָבען זיך פאַר אַ גאַנץ יאָהר בעזעצט ביז 9 משפחות
אין אלע 101 דאָרף, וואו מען האָט ערלויבט אידען וואָהנען. ווער ס׳געדענקט
נאָך די שרעקליכע בילדער פון דער ערשטער צייט פון דער עמיגראַציע קיין
אַמעריקאַ, ווער ס׳האָט נור איבערגעלעבט דאָס אָבפאָרען פון איין פאָטער פון
אַ משפחה פון אַ אידיש שטעדטיל, וועלכער פלעגט זיך מיט׳ן עמיגראַנט אָב=
געזעגענען, ווי פאַר׳ן טוידט, ווען בעגלייטען פלעגען איהם מיט טרערען כמעט
אַלע איינוואהנער: יונג און אַלט, מאַן און פרוי — דער וועט פערשטעהען,
אַז ביי דער לייכטסטער מעגליכקייט, ביי די ערגסטע ליידען פון דער אַדמיני=
סטראַציע, וואָלט אַ רוסישער איד אין די 70=ער און 80=ער יאָהרען גערעכענט
פאַר זיך פאַר אַ אונגעהויערען גליק זיך צו בעזעצען אין אַ וועלכע ס׳ניט איז
רוסישע שטאָדט. ס׳ווייזט אויס, אַז ס׳זענען געווען פיעל טיעפערע אורזאַכען,
וועלכע האָבען געטריבען דעם אידען מעבר לים און ניט אין די מיט=אונגע=
דולד אויף די אידען וואַרטענדע סאַמאַראַ׳ס און סאַראַטאָוו׳ס. אויף וויפיעל
די אינערע גובערניעס וואָלטען געקאָנט צונעמען דעם מיליאָן אידען, וועלכע
האָבען פאַר די לעצטע 25 יאָהר עמיגרירט קיין אַמעריקא, וועלען מיר נאָך
ווייטער שמועסען. מיר האָבען געוואָלט דערווייל נור ערקלערען די היסטאָרישע
אורזאַכען פון דער געענדערטער ריכטונג פונ׳ם אידישען עמיגראַציאָנס=שטראָם.
און די רעזולטאַטען פון דיזער געענדערטער ריכטונג זענען זעהר וויכטיגע.
אין מיטעל=אלטער, ווען די יודען זענען אָנגעקומען אין וועלכעס ס׳איז לאַנד,
דייטשלאַנד, פראַנקרייך, פוילין, זענען זיי געשטאַנען ניט נור אויף אַ העכערע
קולטורעלע ענטוויקלונגס=שטופע, נור, וואָס פיעל וויכטיגער איז, אויף אַ העכערע
ווירטשאַפטליך=טעכנישע מדרגה — און דאָס האָט זיי געשאַפען אומעטום,
אַלענפאַלס אין דער ערשטער צייט, אַ עקאָנאָמיש=פריווילעגירטע לאַגע. אמת,
דיזע עקאָנאָמיש=פריווילעגירטע לאַגע איז ניט געווען אויף אזוי פיעל פעסט,
אום די אידען, אָבוואָהל אַ איינגעוואַנדערטע מינדערהייט, זאָלען קענען פער=

כֿאַפּען די פּאָליטישע מאַכֿט אין זייערע הענד און ווערען די הערשער איבער'ן לאַנד. דער גוטער עקאָנאָמישער צושטאַנד איז אָבער תּמיד געווען אויף אַזוי פיעל שטאַרק, אום צו בעשאַפֿען אַ איליוזיע פֿון אַ שטענדיגע היימאַט, אום ניט צו לאָזען די עמיגראַציאָנס-פֿראַגע צו אַרויסווייזען איהר אמת'ן שטענדיגען היסטאָרישען כֿאַראַקטער און די נויטווענדיגקייט איין מאָל צו געבען אויף איהר אַ ערלעזענדען ענטפֿער. ניט-האָבענדיג קיינע פּאָליטישע אָדער אַנדערע אַרט מיטלען צו בעשיצען די פֿערנומענע עקאָנאָמישע פּאָזיציאָנען, האָבען די אידען תּמיד געמוזט זיך נעמען פֿאַר'ן וואַנדער-שטאָק, ווי באַלד זיי זענען נור עקאָנאָמיש ניט נויטיג געוואָרען; אין דער צייט, ווען זיי זענען שוין אין גאַנצען איבעריג געווען אין דער געזעלשאַפֿט און האָבען געשאַפֿט אַ געפֿערליכֿען קאָנקורירענדען עלעמענט, דאַן זענען פֿאָרגעקומען די בעוואוסטע שרעקליכֿע פֿערפֿאָלגונגען, פֿון וועלכֿע עס האַפֿט נאָך יעצט אָן אַ ציטער. עמיגרירט האָבען אויך תּמיד ניט אַלע אידען, ווייל נאָר די רייכֿע האָט מען גערודלדעט מעהר, אין זיי האָט מען נאָך געפֿיהלט אויב ניט קיין נויטווענדיגקייט, דאָך געוויסע נוצען. גאָר אַנדערש קומט פֿאָר אין אונזער צייט. — עמיגרירענדיג אין אַ ענטוויקעלטעס לאַנד, מוזען די אידען פֿערנעמען פֿון דער לכתּחילה אָן אַ אָרט אין די נידריגערע פּראָדוקציאָנס-פֿאָרמען, זיי פֿאַלען פֿון אָנהויב אָן אַריין אין די אָבגעשטאַנענע פּראָדוקציאָנס-צווייגען, פֿיהלען פֿון אָנהויב אָן זייער אויסנאַמס-לאַגע און שאַפֿען פֿון דער ערשטער צייט אָן שוין קאַדרען פֿאַר דער מיט פֿיבער ערוואַרטעטע וויטערדיגע עמיגראַציאָן. דיזער לעצטער פֿאַל האָט אַ גרויסע בעדייטונג פֿאַר דער לעזונג פֿון דער אידישער פֿראַגע, וועלכֿע שטריכֿעלט ריכֿטיג אונטער דיזער פֿון אונז געשילדערטער כֿאַראַקטער פֿון דער אידישער מאָדערנער עמיגראַציאָן.

מיר קעהרען זיך אום צו אונזער פֿראַגע — וועגען דער לאַגע פֿון אידישען פּראָלעטאַריאַט אין רוסלאַנד. ס'ווערט איבערגעחזר'ט אויף די פֿערשידענסטע אופנים אין דער ליטעראַטור פֿון פֿערשידענסטע שטרעבונגען אין אידישען פֿאָלק, און אין דער צאָהל אויך אין דער בונדיסטישער, אַז די אינערע רוסישע נובערניען וואַרטען ערשט מיט זייער ענטוויקלונג אויפ'ן אידישען האַנדעלס-געני און האַנדווערקערי-פֿעהיגקייטען און מען מאַכֿט דערפֿון צוויי פּראַקטישע פֿאָלגען: ערשטענס, וויל מען די אָרימקייט זאָל ווערען קלענער אין די אינערע גובערניען, זאָל מען וואָס גיכֿער אַריבערפֿעקלען אַהינצו אַ פּאָרציאָן אידלאַך, טרעגער פֿון סעמיטישען האַנדעלס-אינסטינקט — דאָס איז וואָס איז שיך צו הומאַניטעט! צווייטענס, און דאָ רעדט מען שוין וועגען ערד-אינטערעסען, די קאָנקורענץ אין דער טשערטאַ וועט ווערען שוואַכֿער, דער בעל-מלאכה מיט'ן קליין-קרעמעריל וועלען האָבען ברויט בכּבוד — און דער אידישער אַרבייטער, אַלס מעהר ענטוויקעלטער און ערפֿאַרענער, וועט געפֿינען אַרבייט אויף דער פֿאַבריק לרוב אין דאָ אין דאָרטען — מיט איין וואָרט, אין דעם גוי אַ טובה געטהון, אין אַליין הנאה געהאַט. מיר האָבען שוין אָנגעוויזען, ווי פֿערשידען ס'איז פֿאָרגעקומען די

ענטוויקלונג פון לענדער אין מיטעל=אלטער און אין 19=טען יאהר=הונדערט. מיר האבען אויך ארויסגעזאגט די מיינונג, אז רוסלאנד נוייטיגט זיך ניט אין ארבייטס=קראפט, נאר אין קאפיטאל און מאדערנע טעכניק. מיר ווילען נאך נידעריגער זיך ספעציעל אבשטעלען אויף דער שרעקליכער קאנקורענץ פון ארבייטס=קראפט, וועלכע עקזיסטירט אין גאנץ רוסלאנד, בעזאנדערס אין די אינערע גובערניעס. מיר מיינען אבער, אז די גאנצע לעגענדע, אז די אינערע גובערניעס פון רוסלאנד זענען אבגעשטאנען פון דער טשערטא, איז מעהר ניט ווי א מיספערשטענדניס. אי דער האנדעל, אי די אינדוסטריע שטעהען אין די אינערע גובערניעס אויף אסך א העכערע שטופע, זענען פון אסך א העכערען טיפ, אלס אין דער טשערטא. די ענטוויקלונג פונ'ם האנדעל און דער אינדוסטריע געהט אין די אינערע גובערניעס פיעל שטארקער און שנעלער, אלס אין דער טשערטא. די טאבעלען 1 № און 2 № ווייזען אונז דעם צושטאנד פונ'ם האנדעל און אינדוסטריע אין 1889 יאהר אין דער טשערטא. און וואס זעהען מיר פון דיזע ציפערן? די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעארבייטע פראדוקטען פון איין פאבריק אין די אינערע גובערניען בעטרעפט 45,538 רובל, אין דער טשערטא 38,277 רובל, כמעט אויף גאנצע 20 פראצ. ווייניגער. די דורכשניטליכע צאהל ארבייטער אויף יעדער פאבריק איז אין די אינערע גובערניען 47, אין דער טשערטא נאר 18, כמעט 3 מאהל ווייניגער, ד. ה. אז יעדער פאבריק אין דער טשערטא איז געווען כמעט 3 מאהל קלענער, אלס אין די אינערע גובערניען. די סומע געלד, וואס יעדע האנדעלס-אונטערנעמונג מאכט אויס אין א יאהר, איז אין די אינערע גובערניען—62,984 רובל און אין דער טשערטא 49.130 רובל, ווייניגער מעהר ווי אויף 20 פראצ. אויף יעדע 10,000 נפשות קומט אויס אין די אינערע גובערניען 14,6 האנדעלס=אונטערנעמונגען און אין דער טשערטא 10,3. דער האנדעל איז ניט נאר פון גרעסערען מאסשטאב, פון גרעסערע אבאראטען, נאר ער איז אויך ענטוויקעלט אין א גרעסערער צאהל, ס'גיבען מעהרער האנדעלס=לייט, אלס אין דער טשערטא.

דיזע ציפערן צייגען, אז די רוסען וועלען שוין קיינמאהל ניט געניסען פון אונזער היסטארישער מיסיע. די אויבענדערמאהנטע ציפערן געהערען צום 1889=טען יאהר. אפשר האט זיך די לאגע געביטען פאר די לעצטע יאהרען? די ציפערן פון 1897=טען יאהר בעשטעטיגען אבער דאס פארגעשטעלטע בילד. מיר נעמען די טאבעלען 3 № און 4 № וועגען דעם אינדוסטריע=צושטאנד אין די אינערע גובערניען און אין דער טשערטא אין 1897 יאהר*). די

1) בעמערקונג: מיר האבען זיך בענוצט ביים צוזאמענשטעלען פון די טאבעלען נאר מיט די ערשטע צוויי אבטיילונגען פונ'ם „סוואד דאנניך א. ז. וו." אין דער דריטער אבטיילונג ווערען געבראכט איינציגע ציפערן וועגען פראדוקציאנס-צווייגען, „אויף וויפיעל די לעצטע זענען ניט אריין אין אבטיילונג 2; „זיי זענען אבער אויף אזוי פיעל קליין און אונבעדייטענד, אז זיי קענען ניט האבען קיין ווירקונג אויף די ענדליכע אויספיהרונגען, ביי וועלכע ס'זענען וויכטיג ניט די אבסאלוטע ציפערן, נאר די פערהעלטניסען, אויף וועלכע זיי ווייזען אן.

דורכשניטליכע סומע פֿון די פּראָדוקטען, וואָס יעדע פֿאַבריק אַרבייט אויס אין דער טשערטאַ, בעטרעפֿט 46,763, אין די אינערע גובערניען — 81,977 ד. ה. כמעט 2 מאָהל מעהר. די צאָהל אַרבייטער אויף יעדער פֿאַבריק איז געווען אין דער טשערטאַ 30 און אין די אינערע גובערניען 73, 2 מיט אַ האַלבען מאָהל מעהר. אינטערעסאַנט איז אויך די אינטענסיווהייט פֿון דער ענטוויקלונג דאָ און דאָרט. אין דער טשערטאַ איז די סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען פֿערגרעסערט געוואָרען פֿון 38,277 רובל ביז 46,763 ד. ה. אויף 22 פּראָצ., אין די אינערע גובערניען פֿון 45,538 רובל ביז 81,977, מעהר ווי אויף 80 פּראָצ. דער צוואוקס איז 4 מאָהל גרעסער, אַלס אין דער טשערטאַ. די צאָהל אַרבייטער אויף יעדער פֿאַבריק אין דער טשערטאַ איז געווען אין 1889 יאָהר — 18 און אין 1897 יאָהר 30, פֿערגרעסערט זיך מעהר ווי אויף 65 פּראָצ.; אין די אינערע גובערניען האָט זיך די צאָהל פֿערגרעסערט פֿון 47 ביז 73, נאָר אויף עטוואָס מעהר אַלס 55 פּראָצ. ד. ה. אַז די פּערגרעסערטע אויף 80 פּראָצ. פּראָדוקציאָן האָט געפֿאָדערט אַ פֿערגרעסערונג אין דער אַרבייטער-צאָהל נאָר אויף 55 פּראָצ., ווייל די מאַשין האָט דאָרט זיך שטאַרק פֿערשפּרייט. וואַרפֿען מיר אַראָב די גרובען-פּראָדוקציאָן, וואו עס איז ניטאָ אַפֿילו איין אידישער אַרבייטער, דאַן וועט דער אונטערשיד צווישען דעם צושטאַנד פֿון די פּראָדוקציאָנען אין דער טשערטאַ, וואו אידען זענען פֿערנומען, און די זעלבע אויסער דער טשערטאַ, זיין אסך גרעסער. אָהן די גרובען-פּראָדוקציאָנען איז די דורכשניטליכע סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען אויף איין פֿאַבריק אין דער טשערטאַ געווען נאָר 35,087 רובל און אין די אינערע גובערניען — 83,941, ד. ה. שוין כמעט 2 מיט אַ האַלבען מאָהל מעהר. די צאָהל אַרבייטער אויף יעדער פֿאַבריק אין דער טשערטאַ 22,89 און אין די צענטראַלע גובערניען — 63,23, שוין כמעט גאַנצע 3 מאָהל מעהר.

פֿערשטעהט זיך, אַז דיזע טאַבעלען שטעלען אונז פֿאָר נאָר אַלגעמיינע שטריכען פֿון דעם בילד. מיר האָבען פֿון די געבראַכטע טאַבעלען נאָר געזעהען, אַז דער קאַפּיטאַליזם איז אין די אינערע גובערניען מעהר ענטוויקעלט, ווי אין טשערטאַ, די קאָנצענטראַציע פֿון קאַפּיטאַל און אַרבייט האָט דאָרט געמאַכט גרעסערע פֿאָרטשריט, דער סאָציאַלער באָדען פֿאַר אַ ברייטען קלאַסען-קאַמפּף איז אין די אינערע גובערניען רייפֿער, די אַרבייטס-קראַפֿט איז אין טעכנישען זין אָרגאַניזירטער — מיט איין וואָרט, דער אידישער פּראָלעטאַריאַט, וועלכער איז פֿערנומען אין דער פּראָדוקציאָן פֿון דער טשערטאַ, מוז בעזיצען אַ קלענערע סאָציאַלע און פּאָליטישע מאַכט, אַלס דער רוסישער, וועלכער איז פֿערנומען אין דער פּראָדוקציאָן אין די אינערע גובערניען.

מיר רעכענען, אַז מיר האָבען אָבער נאָך רעכט צומאַכען נאָך איין פּועל-יוצא פֿון דעם אַלעם, וואָס מיר האָבען ביז יעצט געזאָגט, — און דיזער לעצטער איז אין פּראַקטישען זין נאָך פֿיעל וויכטיגער: די טאַבעלען וויזען

אונז, אַז די נאַציאָנאַלע אַרבייטס־קראַפֿט איז שוין אויף אַזוי פֿיעל אָרגאַניזירט אין אַלע פּראָדוקציאָנס־צווייגען אין די אינערע גובערניען, אַז יעדער פֿרעמדער אַרבייטס־קראַפֿט וועט זיין שווער אַריינדרינגען אַהין, שוין ניט רעדענדיג דערפֿון, אַז יעדע עמיגראַציע אין די אינערע גובערניען איז איבעהויפּט אונמעגליך, ווי מיר וועלען זעהען ווייטער.

דער אַנטייל פֿון דער אידישער אַרבייטס־קראַפֿט אין דער פֿאַבריק־פּראָדוקציאָן איז אָבער ניט גלייך אין אַלע ראַיאָנען פֿון דער טשערטאַ, און דאָ קענען מיר שוין צוגעהן נאָהנטער צו דער לאַגע פֿון דעם אידישען פּראָלעטאַריאַט. ווי מיר וועלען זעהן פֿון די ווייטערדיגע טאַבעלען, איז די אידישע אַרבייטס־קראַפֿט פֿאָרגעשטעלט אין פֿערשידענע געגענדען אין פֿערשידענע פּראָצענטען; אין צפֿון־מערב ראַיאָן 43 פּראָצ. פֿון דער גאַנצער אַרבייטס־קראַפֿט; אין דרום מערב־ראַיאָן — 8,81 פּראָצ. פֿון דער גאַנצער אַרבייטס־קראַפֿט און אין דרום־ראַיאָן—2,75. דער לעצטער פּראָצענט וועט עטוואָס פֿערגרעסערט ווערען, ווען מיר וועלען צוגעבען חערסאָנער גובערניע, וועלכע איז ניט אַריין אין חשבון. אין דער גאַנצער טשערטאַ בילדעט די אידישע פֿאַבריק־אַרבייטס־קראַפֿט 14,4 פֿון דער גאַנצער אַרבייטס־קראַפֿט. מיר זעהען אַלזאָ, אַז דער אַנטייל פֿון דער אידישער פֿאַבריק־אַרבייטס־קראַפֿט פֿערקלענערט זיך אַלץ מעהר, וואָס נאָהנטער מיר קומען צו דרום; ווי מיר וועלען זעהען פֿון די פֿאָלגענדע טאַבעלען, בעדייטעט דאָס, אַז וואָס נעהענטער מיר קומען צום ראַיאָן, וואו די פּראָדוקציאָן איז גרויס־קאַפּיטאַליסטיש קאָנצענטרירט, בענוצט אַם מערסטען די מאַשין, — אַלץ קלענער איז דער אַנטייל פֿון דער אידישער אַרבייטס־קראַפֿט. נעהמען מיר די טאַבעלע № 5 און פֿערגלייכען דעם אַנטייל פֿון אידישער אַרבייטס־קראַפֿט אין פֿערשידענע ראַיאָנען מיט דעם צושטאַנד פֿון דער פּראָדוקציאָן אין דיזע ראַיאָנען, און מיר וועלען בעקומען אַ גאַנץ אינטערעסאַנטעם בילד.

	אידישע אַרבייטס־קראַפֿט.	די סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען פֿון יעדער פֿאַבריק.	די צאָהל אַרבייטער אויף יעדער פֿאַבריק.
צפֿון־מערב . . .	43 פּראָצ.	17.791.	17,2
דרום־מערב . . .	8,81 "	46.599.	31,43
דרום	2,75 "	76.142.	42,14

אין צפֿון־מערב־ראַיאָן, וואו די אידישע אַרבייטס־קראַפֿט בילדעט גאַנצע 43 פּראָצ. פֿון דער גאַנצער אַרבייטס־קראַפֿט, בעטרעפֿט די דורכשניטליכע סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע אויף איין פֿאַבריק פּראָדוקטען נאָר 17.791 רובל און אַרבייטער אויף יעדער פֿאַבריק נאָר 17,2; אין דרום־מערב־ראַיאָן בייט זיך שוין דאָס בילד: די אידישע אַרבייטס־קראַפֿט איז 5 מאָהל וועניגער, 8,81 פּראָצ., די

סומע אויסגעארבייטע פראדוקטען אויף איין פאבריק דערגרייכט שוין אבער ביז 46.599 רובל, כמעט 3 מאהל מעהר, אלס אין ערשטען ראיאן, און די צאהל ארבייטער אויף יעדער פאבריק איז 31,43, כמעט צוויי מאהל מעהר, אלס דאר= טען. אין דרום ראיאן איז די פערהעלטנים נאך שטארקער בולט: אידישע ארבייטס= קראפט סך=הכל 2,75 פראצ., אויסגעארבייטע פראדוקטען—74.142 רובל, כמעט גאנצע 5 מאהל מעהר, אלס אין ערשטען; און די צאהל ארבייטער 42,14 — צוויי מיט אהאלבען מאהל מעהר, אלס אין ערשטען.

די פאלגענדע טאבעלע № 6, וועלכע ווייזט אונז דעם צושטאנד פון דער פראדוקציאן אין פערשידענע ראיאנען פון דער טשערטא פאר 1889 יאהר, בעשטעטיגט דאס זעלבע.

מיר זעהען דא ווידער, אז אין צפון=מערב=ראיאן איז די סומע אויסגע= ארבייטע פראדוקטען אויף יעדער פאבריק 16.720 רובל, אין דרום=מערב= ראיאן 47.984 ר. און אין דרום=ראיאן 54.423 רובל., די צאהל ארבייטער אויף יעדער פאבריק איז אין ערשטען ראיאן 15, אין צווייטען — 16 און אין דריטען — 23.

פערגלייכען מיר דעם וואוקס פאר די 8 יאהר, פון 1889 יאהר ביז 1897, פון דער פאבריקאציאן אין צפון=מערב=ראיאן, וואו די אידישע ארבייטס=קראפט בילדעט כמעט אהעלפט, מיט דעם וואוקס פון דער זעלבער אין דרום, וואו די אידישע ארבייטער בילדען א מיזערנע מינדערהייט, זעהען מיר ערשט, ווי קליין און אונבעדייטענד איז די ענטוויקלונג פון דער ערשטער און ווי שטארק און שנעל די לעצטע פראגרעסירט.

	אידישע ארבייטס-קראפט.	די סומע פון די אויסגעארבייטע פראדוקטען פון איין פאבריק.			די צאהל ארבייטער אויף איין פאבריק.		
		1889	1897	צוואוקס.	1889	1897	צוואוקס.
צפון=מערב .	43 פר.	16.720	17.791	6 פר.	15,01	17,2	14 פר.
דרום ,	, 2,75 ,	54.423	76.142	40 ,	23,36	42,14	82 ,

מיר זעהען אלזא, אז דער וואוקס אין די צוויי ראיאנען איז אזוי פערשידען, אז מען קאן די ציפערן גאר ניט פערגלייכען. פון 6 פראצ. אין דעם ראיאן, וואו די אידישע ארבייטער זענען פערנומען אין א גאנצער העלפט פון דער פרא= דוקציאן, וואכסט די סומע פון די אויסגעארבייטעטע פראדוקטען אויף יעדער פאבריק אין דעם דרום ראיאן, וואו די אידישע ארבייטער בילדען א אונבע= דייטענדע מינדערהייט, אויף 40 פראצ. דאס זעלבע ביי דעם וואוקס פון דעם צאהל ארבייטער אויף יעדער פאבריק: 14 פראצ. אין צפון=מערב ראיאן און אין דרום — 82 פראצ., 6 מאהל מעהר.

דיזע אַלע ציפֿערן, אָבוואָהל זיי זענען פֿון אַלגעמיינעם כאַראַקטער,
ווייל זיי ווייזען אונז נאָך ניט די אינערע פֿערהעלטניסען, די פֿערהעלטניסען
צווישען אידישער און אַלגעמיינער אַרבייטס=קראַפֿט אין איינעם און דעם זעל=
בען ראַיאָן, דאָך זענען זיי, נאָך אונזער מיינונג, זעהר אינטערעסאַנט און לער=
נען אונז זעהר פֿיל צו פֿערשטעהן, ווי שטאַרק פֿערשידען איז די לאַגע פֿון
אידישען פּראָלעטאַריאַט פֿון'ם אַלגעמיינעם אין דער טשערטאַ זעלבסט, וואו
ער קומט שוין מיט איהם אין ענגערע און נאָהענטערע בעציהונגען.

פֿון די אויבענגעבראַכטע טאַבעלען קען מען לייכט מאַכען פֿאָלגענדען
פּועל=יוצא: ביז די פּראָדוקציאָן בלייבט ביי דער מאַנופֿאַקטור=סטאַדיע, וואו
עס פֿאָדערט זיך מעהר האַנד=ווערקעריי=אַרבייט, ווערט די פּויערשע מאַסע
ניט אַזוי שנעל אַריינגעצויגען אין די שטעדט, און דער אידישער אַרבייטער
געפֿינט אַ בעדייטענדעם אָרט אין דיזע מאַנופֿאַקטור=פֿאַבריקען; ווי באַלד די
פּראָדוקציאָן נעהמט אָן גרויסע מאַסשטאַבען, זי אינדוסטריאַליזירט זיך, געהט
איבער צו דער מאַשין, אָדער זי הויבט אָן איהר ענטוויקלונג גלייך פֿון דער
מאַשין, ווי דאָס קומט פֿאָר אין פֿילע פּראָדוקציאָנס=צווייגען אין דרום=רוס=
לאַנד — דאָרטען ווערען די פּויערשע מאַסען לייכט אַריינגעצויגען אין די
שטעדט, פֿערנעהמען דאָס הערשענדע אָרט אין דיזער גרויס=פּראָדוקציאָן, און
דער אידישער אַרבייטער געפֿינט אַם וועניגסטען אַרבייט אין דיזע ענטוויקעל=
טע, אָדער פֿון אָנהויב=אָן גרויס=קאַפּיטאַליסטיש אָרגאַניזירטע אונטערנעמונגען.
דיזער מיינונג אונזערער ווערט בעשטעטיגט דורך טאַבעלע № 7, וואו מיר
קענען זעהן די פֿערהעלטניסען צווישען אידען און קריסטען אין די שטעדט
אין פֿערשידענע ראַיאָנען אין יאָהר 1897. אין צפֿון=מערב=ראַיאָן, וואו די פּראָ=
דוקציאָן טראָגט נאָך מערסטענטיילס אַ מאַנופֿאַקטור=כאַראַקטער, בילדען די
אידען אין די שטעדט 57,9 פּראָצ. פֿון דער גאַנצער שטאָדטישער בעפֿעלקערונג,
אין דרום=מערב נור 38,8 פּראָצ. און אין דרום=ראַיאָן נאָר 26,3 פּראָצ. וואָס
שטאַרקער די פּראָדוקציאָן איז ענטוויקעלט, אַלץ גרעסער איז דאָרט די קריסט=
ליכע בעפֿעלקערונג און אַלץ אַ קלענערען פּראָצענט בילדען דאָרט די אידען.

אין דער גאַנצער טשערטאַ צוזאַמען גענומען בילדען די אידען 40,9
פּראָצ. פֿון דער גאַנצער שטאָדטישער בעפֿעלקערונג. אין די פֿאַבריקען זענען
זיי פֿערנומען, ווי מיר האָבען שוין בעמערקט, נאָר 14,4 פּראָצ., ד. ה. דריי
מאָל וועניגער. גראַדע אין דער טשערטאַ איז כמעט ניטאָ קיין דערפֿער, וועל=
כע זאָלען קענען גערעכענט ווערען פֿאַר פֿאַבריק=צענטרען, ווי דאָס גיעבט אין
צענטר פֿון רוסלאַנד, און מיר קענען פֿעסט זאָגען, אַז די הויפּט=צאָהל פֿאַב=
ריקען איז אין די שטעדט. אַלזאָ, נאָך דעם צושטאַנד, אויף וועלכען די פּראָ=
דוקציאָן שטעהט אפילו נאָר אין דער טשערטאַ, וואָלטען אויך בעדאַרפֿט זיין,
אָדער, בונדיסטיש גערעדט, עס פֿאָדערט זיך, ניט 75,000 אין דער גאַנצער
טשערטאַ מיט פּוילין, נאָר דריי מאָהל מעהר איידער ס'איז ווירקליך דאָ:
150,000 — נור אין די 15 גובערניעס חוץ פּוילען.

V.

נאָהענטער קענען מיר צוגעהן צו דער פֿראַגע וועגען דער לאַגע פֿון אידישען אַרבייטער, ווען מיר וועלען זיך צוקוקען צו די פּראָדוקציאָנס־צווייגען, אין וועלכע ער איז מערסטענטיילס פֿערנומען און צו דער ענטוויקלונגס־שטופֿע פֿון די זעלבע צווייגען אין דער טשערטאַ און אין צענטראַל־רוסלאַנד.

טאַבעלע № 8 ציינט אונז ערשטענס דעם אַנטייל פֿון די אידישע אַרבייטער אין פֿערשידענע פּראָדוקציאָנס־צווייגען אין דער גאַנצער טשערטאַ, און צווייטענס דיזען אַנטייל אין פֿערשידענע ראַיאָנען פֿון דער טשערטאַ. לאָמיר נור אַ קוק געבען אויפֿ'ן צושטאַנד פֿון פֿערשידענע פּראָדוקציאָנס־צווייגען אין דער טשערטאַ און אין צענטראַלער רוסלאַנד.

דער צושטאַנד איז פֿאָרגעשטעלט אין די טאַבעלען № IX און № X *). דערביי האָבען מיר דיזע טאַבעלען צוזאַמענגעשטעלט אין סדר פֿון דעם אַנטיילנעמען פֿון די אידישע אַרבייטער אין דעם אָדער יענעם פּראָדוקציאָנס־צווייג. יעצט לאָמיר געגענאַנדערשטעלען די ענטוויקלונגס־שטופֿע פֿון יעדער פּראָדוקציאָנס־צווייג מיט דעם אַנטייל פֿון אידישער אַרבייט אין איהם—און מיר וועלען בעקומען פֿאָלגענדע אויספֿיהרונגען: זעה טאַבעלע № 10 a.

וואָס לערנט אונז דיזע טאַבעלע? וואָס עס וואַרפֿט זיך גלייך אין די אויגען, איז פֿאָלגענדעס: פֿון אַלע 9 פּראָדוקציאָנס־צווייגען איז דאָ נור איינער (גרובען), וועלכער איז שטאַרקער ענטוויקעלט אין דער טשערטאַ, אַלס אין צענטראַל־רוסלאַנד. די איבריגע אַכט זענען אַלע שטאַרקער ענטוויקעלט אין צענטראַל־רוסלאַנד און אין אַ גאַנץ גרויסער מאָס: פֿון 12 פּראָצ. אין האָלץ־פּראָדוקציאָנען ביז העכער 600 פּראָצ. אין וואָל־פּראָדוקטען. אין די גרובען־פּראָדוקציאָנען אָבער, אין דעם איינציגען פּראָדוקציאָנס־צווייג, וועלכער איז שטאַרקער ענטוויקעלט אין דער טשערטאַ, אַלס אין צענטראַל־רוסלאַנד און גאַנץ בעדייטענד, איז ניטאָ איין אידישער אַרבייטער.

יעצט וועלען מיר אַריבערגעהן צו אַ דייטליכערען ערקלערען פֿון דיזער טאַבעלע. צום ערשטען זעהען מיר, אַז וואָס נאָהענטער מיר קומען צו די ענטוויקעלטסטע פּראָדוקציאָנס־צווייגען, אַלס קלענער ווערט דער אַנטייל פֿון די אידישע אַרבייטער אין זיי. נעמען מיר די פּראָדוקציאָנס־צווייגען, וואו די דורכשניטליכע סומע פֿון די אויסגאַרבייטעטע פּראָדוקטען אויף יעדער פֿאַבריק איז העכער אַלס 50,000 און די צאָהל אַרבייטער איז מעהר פֿון 60, מעטאַל־און פּאַפּיר־בעאַרבייטונג—געפֿינען מיר אין זיי סך־הכל 11 פּראָצ. פֿון אידישע אַרבייטער. די איבריגע 89 פּראָצ. פֿון אידישען פּראָלעטאַריאַט זענען אַלע פֿערנומען אין די פּראָדוקציאָנס־צווייגען פֿון נידריגער ענטוויקלונג. פֿערקעהרט, אין די פּראָדוקציאָנס־צווייגען, וואָס אַרבייטען אויס דורכשניטליך ווייניגער פֿון 25,000 רובל יעהרליך און וואו עס גיבט ווייניגער אַלס 20 אַרבייטער אויף יעדער פֿאַבריק, פּראָדוקציאָנס־

*) צוזאַמענגעשטעלט נאָך: Сводъ данныхъ и т. д.

צווייגען, וואָס שטעהען נאָך אויף אַ גאַנץ נידריגער שטופע—מינעראַל-און שפייז פּראָדוקטען—זענען פערנומען גאַנצע 25 פּראָצ. פון אַלע אידישע אַרבייטער, אַ פערטעל פון'ם גאַנצען אידישען פאַבריק-פּראָלעטאַריאַט. מעהר ווי 45 פּראָצ. פון אַלע אידישע אַרבייטער זענען פערנומען אין די פּראָדוקציאָנס-צווייגען, וועלכע אַרבייטען אויס יעהרליך פון 25.000 ביז 30,000 רוב. און וואו אויף יעדער פאַבריק גיבט עס פון 7,43 אַרבייטער (30,37 פּראָצ.) ביז 27 (15,20 פּראָצ.).

סך הכל 18,62 פּראָצ. פון די אידישע אַרבייטער זענען פערנומען אין פּראָדוקציאָנס-צווייגען, וואָס אַרבייטען אויס מעהר פון 30,000 רובל יעהרליך. ווייטער וועלען מיר נאָך זעהן, אַז אפילו אין די צווייגען זענען אויך די אידישע אַרבייטער בעשעפטיגט אין די קלענסטע פאַבריקען; די גרויסע פאַבריק איז בעהערשט פון דעם קריסטליכען אַרבייטער, איינערליי אויב דער פאַבריקאַנט איז אַ קריסט אָדער אַ איד.

אין דער רובריק פון שפייז-פּראָדוקטען זענען שוין אַריינגערעכענט אויך טאַבאַק-פאַבריקען, איינע פון די עטליכע פּראָדוקציאָנס-צווייגען, וואו די אידישע אַרבייטער בילדען העכער 90 פּראָצ.; ס'איז דערום אינטערעסאַנט צו פערגלייכען דעם צושטאַנד פון דיזע פּראָדוקציאָן אין צענטראַל-רוסלאַנד און אין דער טשערטאַ. טאַבעלע № 11 און № 12 צייגען אונז פאָלגענדעס: אין צענטראַל-רוסלאַנד אַרבייט אויס יעדע טאַבאַק-פאַבריק יעהרליך 251,883 רוב. און אין דער טשערטאַ 45,649—מעהר אַלס 5 מאָהל ווייניגער, די צאָהל אַרבייטער אויף יעדער פאַבריק איז אין צענטראַל-רוסלאַנד 247 און אין דער טשערטאַ 81—3 מאָהל ווייניגער. מיט איין וואָרט, אפילו דיזע עכט-אידישע פּראָדוקציאָן, וועלכע שניידט אונטער אַזוי פיעל יונגע לעבענס, שטעהט אויך אָב אין דער טשערטאַ, און די האָפנונג, אַז די אידישע קינדער וועלען ביי פּאָליטישער פרייהייט קענען געניסען פון שווינדזוכט אין די רוסישע גובערניעס איז אַ פאַלשע... דער אָרימער רוסישער פויער האָט שוין ווייזט אויס אויך פערזוכט פון גליק פון אַרבייטען אין טאַבאַק-פאַבריקען, און איהם אַרויסשטויפען וועט זיך ניט אַזוי לייכט איינגעבען...

פיל אינטערעסאַנטער איז דאָס פערגלייכען פון'ם אנטייל פון די אידישע אַרבייטער אין פערשידענע ראַיאָנען אין פערשידענע פּראָדוקציאָנס-צווייגען מיט דעם צושטאַנד פון די לעצטע אין די זעלבע ראַיאָנען. די טאַבעלען פון № 9 און № 10 גיבען אונז מאַטעריאַל פיר פאָלגענדער אויספיהרונגס-טאַבעלע. זעה טאַבעלע № 10 b.

דער צושטאַנד פון דער פּראָדוקציאָן אין פערשידענע ראַיאָנען איז ניט גלייך, און ס'איז לייכט צו בעמערקען, אַז וואָס גרעסער די פּראָדוקציאָן איז, אַלץ קלענער איז דער אנטייל פון די אידישע אַרבייטער אין איהר.

אין צפון-מערב ראַיאָן, וואו ס'זענען פערנומען 67,18 פּראָצ. פון אַלע אידישע אַרבייטער, אַרבייט אויס יעדע פאַבריק נור 17427 רובל יעהרליך,

אין דרום=מערב ראַיאָן, וואו די סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען בעטרעפֿט שוין 46,439 רוב., כמעט 3 מאָהל מעהר, דאָרט געפֿינען מיר שוין אידישע אַרבייטער נאָר 27 פּראָצ.; אין דרום, וואו די פּראָדוקציאָן איז פֿון גאַנץ הויכען מאַסשטאַב — 76,539 רובל יעהרליך אַרבייט אויס יעדע פֿאַבריק, — דאָרט איז פֿאַראַן סך=הכל 5,72 פּראָצ. פֿון אַלע אידישע אַרבייטער.

דעם זעלבען אונטערשייד ווייזט די צאָהל אַרבייטער אויף יעדע פֿאַבריק. יעדע פֿון די לעצטע אין דרום=ראַיאָן האָט העכער 41 אַרבייטער און אין צפֿון=מערב ראַיאָן נור 15,90 אַרבייטער, כמעט 3 מאָהל וועניגער. מיר זעהען אַלזאָ, אַז אין דעם ראַיאָן, וואו ס'זענען פֿערנומען 67 פּראצ. פֿון אַלע אידישע אַרבייטער און וואו זיי בילדען כמעט אַ העלפֿט פֿון דער גאַנצער אַרבייטער מאַסע, איז די פּראָדוקציאָן 3 מאָל קלענער, די אַרבייט 3 מאָל וועניגער קאָנצענטרירט.

דאָס זעלבע ווייזט אונז יעדער פּראָדוקציאָנס=צווייג, בעזונדער גענומען. פֿון אַלע 9 אָנגערופֿענע פּראָדוקציאָנס=צווייגען איז פֿאַראַן נור צוויי, וועלכע זענען אין דרום=ראַיאָן וועניגערענטוויקעלט, אַלס אין די איבריגע צוויי ראַיאָנען — די מינעראַל=און פּאַפּיר=פּראָדוקטען. דאָס זענען אָבער פּראָדוקציאָנס=צווייגען אין אַלגעמיינעם ניט קיין ברייטע און ניט קיין בעדייטענדע. די איבריגע זיבען זענען אַלע שטאַרקער ענטוויקעלט אין דרום ראַיאָן, אַלס אין די איבריגע צוויי, און דער אונטערשייד איז אַ גאַנץ גרויסער; פֿון צוויי מאָל גרעסער ביז גאַנצע 23 מאָל.

מיר רעכענען פֿאַר איבריג זיך דייטליכער אָבשטעלען אויף דיזער טאַבעלע, ווייל זי רעדט אַליין פֿאַר זיך גאַנץ שאַרף און פּרושים זענען כמעט איבעריג. מיר וועלען זיך בעגרענצען נור מיט איינציגע בעמערקונגען וועגען שפּייז=און האָלץ=פּראָדוקטען, וועלכע ענטהאַלטען אין זיך ביהם צו די אידישע אַרבייטער אַזעלכע צוויי פּראָדוקציאָנס=צווייגען, ווי טאַבאַק און שוועבעלאַך, וואו ס'זענען פֿערנומען כמעט נאָר דער אידישער אַרבייטער. נעמען מיר די שפּייז=פּראָדוקציאָנען, אָהן די, פֿאַר וועלכע מען צאָלט אַקציז, אָהן טאַבאַק, צוקער און בראַנפֿען, דאַן צייגט זי דאָס זעלבע ביִלד, וואָס מיר האָבען שוין פֿאָרגעשטעלט. אין ליטווישען ראַיאָן (צפֿון=מערב), וואו אידישע אַרבייטער זענען פֿערנומען כמעט ביז 5 טויזענד, זענען די פֿאַבריקען גאַנץ קליינע — זיי אַרבייטען אויס עטוואָס מעהר פֿון 9 טויזענד רובל יעהרליך און האָבען 4 אַרבייטער אויף יעדער פֿאַבריק; אין דרום=ראַיאָן, וואו ס'איז דאָ סך=הכל עטוואָס מעהר פֿון טויזענד אידישע אַרבייטער, איז די סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען 4 מאָל גרעסער, בעטרעפֿענדיג 38,080 רובל, און די צאָהל אַרבייטער איז 2 מאָהל גרעסער, דערגרייכענדיג ביז 9 אויף יעדער פֿאַבריק. נעמען מיר דעם זעלבען פּראָדוקציאָנס=צווייג מיט די, פֿאַר וועלכע מען צאָהלט אַקציז, דאַן זעהען מיר דעם זעלבען אונטערשייד. עס פֿערשטעהט זיך אַביסעל דער חלוק צווישען ליטווישען און דרום=מערב ראַיאָן,

און דאָס ערקלערט זיך דערמיט, וואָס אין לעצטען איז פֿאַראַן אַ סך צוקער-זאַוואָדען, וועלכֿע אַרבייטען אויס גרויסע סומען און פֿערנעמען פֿיל אַרבייטער. אידען, ווי מיר וועלען נאָך זעהן, ווייטער, זענען אויף די זאַוואָדען ניט פֿערנומען. דאָס זעלבע זעהען מיר אין דעם בעטריב פֿון האָלץ-פּראָדוקטען, אין וועלכֿע ס'געהט אַריין ביחס צו אידישע אַרבייטער אויך די חעמישע פּראָדוקציאָן. אַלס אויסנאַהם ווייזט זיך נור אויס די גרויסע צאָהל אַרבייטער אין צפֿון-מערב-ראַיאָן, אין דער חעמישער פּראָדוקציאָן, נאָר ס'גענִיגט זיך צוקוקען צו די סומען, וועלכֿע אַרבייט אויס איין פֿאַבריק אין דיזען ראַיאָן, אום צו פֿערשטעהען, אַז דאָ האַנדעלט זיך ניט וועגען אַ פּראָדוקציאָן פֿון העכֿערען מאַסשטאַב. און ווירקליך, דאָרט זענען דאָ פֿיל שוועבעלאַך-פֿאַבריקען, וואו מערסטענטיילס אַרבייטען קינדער און פֿרויען פֿאַר שרעקליך-קליינע פּרייזען, ביי די שעדליכֿסטע און געפֿערליכֿסטע בעדינגונגען. וועגען דיזען פּראָדוקציאָנס-צווייג וועט אונז נאָך אויסקומען צו רעדען.

אונז קומט אויס זעהר אָפֿט צו הערען פֿון אונזערע געגנער, אַז ניט נאָר אין דער קינפֿטיגער האַרמאָנישער געזעלשאַפֿט וועט ניט זיין קיין אונטערשייד צווישען די אַרבייטער, וואָס זענען פֿערנומען אין דער גרויס-פּראָדוקציאָן און די, וועלכֿע אַרבייטען אין די קליינע פֿינסטערע ווערקשטאַטען, נאָר אויך אין דעם יעצטיגען טאָג-טעגליכֿען עקאָנאָמישען און פּאָליטישען קאַמפּף, שטעהט ניט אָב דער לעצטער פֿון ערשטען און רייסט אַרויס ביי דער בורזשואַזיע די אַלע רעפֿאָרמען, וועלכֿע זענען נאָר מעגליך אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפֿט. מיר וועלען זיך דערום אין קורצען אָבשטעלען אויף דער פֿראַגע וועגען דעם ערפֿאָלגרייכֿען קאַמפּף, וועלכֿען עס פֿיהרט דער פּראָלעטאַריאַט פֿון דער גרויסער און קליינער פֿאַבריק. אַנשטאָט סברות און אַלערליי שטימונגס-מיינונגען, וואָס הערשען אין דער אידישער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער ליטעראַטור, וועלען מיר בעסער זיך אָבשטעלען אויף די ציפֿערען פֿון די שטרייקען פֿאַר די לעצטע 10 יאָהר אין רוסלאַנד. די צאָהל שטרייקען אין פֿערשידענע פּראָדוקציאָנען ווייזט אַם בעסטען און קלאָרסטען, אין וועלכֿע פֿון זיי איז מעגליכֿער און לייכֿטער צו ערקעמפּפֿען בעסערע אַרבייטס-בעדינגונגען.

וועגען שטרייקען אין רוסלאַנד האָבען מיר *) דאַטען וועגען 18000 פֿאַבריקען און זאַוואָדען מיט 1,700,000 אַרבייטער. פֿאַר 10 יאָהר, פֿון 1894 ביז 1904, האָבען געשטרייקט 1765 פֿאַבריקען ד. ה. דורכֿשניטליך יעדעס יאָהר — 176,5 פֿאַבריקען מיט אין גאַנצען 431,254 אַרבייטער, יעהרליך 43,125. די גרעסטע צאָהל שטרייקען זענען געווען אין די גרויסע פֿאַבריקען; פֿון אַלע פֿאַבריקען, וואָס האָבען ווייניגער פֿון 20 אַרבייטער, האָבען געשטרייקט

*) וואַרזאַר: סטאַטיסטישע דאַטען וועגען שטרייקען פֿון אַרבייטער אויף פֿאַבריקען און זאַוואָדען.

סך־הכל 2,7 פראָצ.; פֿון די פֿאַבריקען, וועלכֿע האָבען פֿון 50 ביז 100 אַרבייטער, האָבען געשטרייקט 9,4 פראָצ.; פֿון די, וואָס האָבען פֿון 100 ביז 1000 אַרבייטער, האָבען געשטרייקט גאַנצע 49 פראָצ. — 15 מאָל מעהר, אַלס די ערשטע און 5 מאָל מעהר אַלס די צווייטע; די גרעסטע צאָהל שטרייקען האָבען געפֿיהרט די פֿאַבריקען, וועלכֿע האָבען מעהר פֿון 1000 אַרבייטער, 89,7 פראָצ. פֿון אַלע אַזעלכֿע פֿאַבריקען. עס איז גענוג קלאָר, אַז די קאַמפּפֿס־בעדינגונגען פֿאַר ריין־עקאָנאָמישע פֿערבעסערונגען זענען גאָר ניט גלייך אין די גרויסע און קליינע פֿאַבריקען — פֿון 2,7 פראָצ. ביי די פֿאַבריקען, וואָס האָבען ווייניגער פֿון 20 אַרבייטער, גרייכֿט די צאָהל פֿון די שטרייקענדע אין די פֿאַבריקען מיט העכֿער 1000 אַרבייטער ביז 89,7 פראָצ. — 33 מאָל מעהר.

* * *

מיר געהען יעצט איבער צו דער דעטאַלער אויספֿאָרשונג פֿון דער לאַגע פֿונ'ם אידישען אַרבייטער אין דער טשערטאַ.

צו דיזע פֿראַגע גיבען אונז די ביכֿער פֿון יק"א אַ גאַנץ רייכֿען מאַטעריאַל. פֿערשטעהט זיך, אַז דיזער מאַטעריאַל, ווי אין אַלגעמיינעם יעדע סטאַטיסטישע אַרבייט, קען ניט פּרעטענדירען אויף אַבסאָלוטע ריכֿטיגקייט; די הויפּט־אויפֿגאַבע אָבער פֿון יעדער סטאַטיסטיק בעשטעהט טאַקי ווייניגער פֿון אַלץ אין דעם אָנווייזען פֿון אַבסאָלוטע ציפֿערן; די פֿערהעלטניסען—דאָס איז דער עיקר־ציעל פֿון יעדער סטאַטיסטישער אויספֿאָרשונג, און אין דעם זין זענען די ביכֿער פֿון יק"א רייך מיט טיף־אינטערעסאַנטען מאַטעריאַל. דער לעצטער געהערט צו 1897־טען יאָהר; פֿערשטעהט זיך, אַז פֿאַר די לעצטע 9־8 יאָהר האָט זיך די לאַגע געוויסערמאַסען געענדערט; דאָך קען מען ניט זאָגען, אַז דיזע ענדערונגען זענען געווען פֿון אַזאַ גרויסער מאָס, פֿון אַזאַ שטאַרקער ווירקונג, אַז דאָס גאַנצע שוידערהאַפֿטע בילד פֿון שרעקליכֿער אָרימקייט און אונערטרעגליכֿער דחקות פֿון די ברייטסטע אידישע אַרבייטער־מאַסען, וועלכֿע גיבען אונז די קאָרעספּאָנדענטען פֿון יק"א זאָל שוין יעצט געהערען נאָר דער טרויעריגער פֿערגאַנגענהייט. דיזעס בילד איז אַ לעבעדיגעס נאָך ביז היינטיגען טאָג. פֿערקערט, פֿיל פֿאַלען זאָגען עדות אַז די וואָלקען זענען נאָך שוואַרצער און געדיכֿטער געוואָרען, נאָך נידריגער זיך אַראָבגעלאָזט און ברייטער זיך פֿערשפּרייט, און דראָהען דער טשערטאַ מיט הונגער און אונענדליכֿען נויט... פֿון די פֿילע טאַבעלען, וואָס ווייזען אונז דעם אַנטייל פֿונ'ם אידישען קאַפּיטאַל און אידישער אַרבייטס־קראַפֿט אין די פֿערשידענסטע פּראָדוקציאָנס־צווייגען, קען מען מאַכֿען פֿאָלגענדע אויספֿיהרונגען:

א) דער פּראָצענט פֿונ'ם אידישען קאַפּיטאַל ביחס צום גאַנצען קאַפּיטאַל פֿון דעם אָדער יענעם פּראָדוקציאָנס־צווייג איז אימער, חוץ איינצעלנע גאַנץ אונבעדייטענדע אויסנאַמען, קלענער אַלס דער פּראָצענט פֿון די אידישע פֿאַב־

ריקען ביחס צו אַלע פֿאַבריקען אין דעם צווייג. דאָס בעווייזט, אַז די אידישע פֿאַבריקען זענען פֿון קלענערען מאַסשטאַב, מאַכען קלענערע „אָבאָראָטען“. די דורכשניטליכע סומען פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען פֿון יעדער אידישער פֿאַבריק בעשטעטיגען דאָס זעלבע.

ב) דער פּראָצענט פֿון אַרבייטס־קראַפֿט, וועלכע איז פֿערנומען אויף די אידישע פֿאַבריקען אין אירגענד־וועלכען פּראָדוקציאָנס־צווייג איז אויסער קליינע אויסנאַמען אומעטום גרעסער, אַלס דער פּראָצענט פֿונ'ם אידישען קאַפּיטאַל אין דיזען צווייג. דאָס בעווייזט, אַז די אידישע פֿאַבריקען בענוצען זיך ווייניגער מיט מעכאַנישער קראַפֿט. פֿערקערט די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף יעדער ניט־אידישער פֿאַבריק איז גרעסער אַלס אויף יעדער אידישער, ווייל אַ דאַנק דער ענטוויקעלטער טעכניק, האָט די קאָנצענטראַציע פֿון אַרבייט און קאַפּיטאַל געמאַכט גרעסערע פֿאָרשריט אויף די ניט־אידישע פֿאַבריקען.

ג) דער פּראָצענט פֿון דער אידישער אַרבייטס־קראַפֿט איז תּמיד קלענער, און אין אַ גאַנץ גרויסער מאָס, פֿונ'ם פּראָצענט פֿון דער גאַנצער אַרבייטס־קראַפֿט, וועלכע איז פֿערנומען אויף די אידישע פֿאַבריקען. דאָס בעווייזט, אַז אפילו אידישע פֿאַבריקאַנטען בענוצען זיך אין אַ גרויסער מאָס מיט קריסטליכער אַרבייטס־קראַפֿט.

ד) די אידישע אַרבייטס־קראַפֿט איז כּמעט אין גאַנצען פֿערנומען ביים אידישען קאַפּיטאַל, וועלכער איז נאָך געבליבען ביי דער מאַנופֿאַקטור; יענער אידישער קאַפּיטאַל, וועלכער האָט זיך אָבער אַרויסגעריסען פֿון די ענגע מאַנופֿאַקטור־ראַמען, שטרעבט אויך זיך צו בעפֿרייען פֿון דער אידישער אַרבייט; וואָס מעהר וועלכער ס'ניט איז פּראָדוקציאָנס־צווייג ווערט אינדוסטריאַליזירט, אַלץ קלענער איז דער אַנטייל פֿון די אידישע אַרבייטער אין איהם.

ה) דער אידישער קאַפּיטאַל איז פֿיל עלאַסטישער אין זיין צופּאַסונגס־פּראָצעס, אַלס די אידישע אַרבייטס־קראַפֿט, און דערום גיבט זיך איהם אַיין פֿיל לייכטער צו פֿערהאַפּען אַ אָרט אין דער גרויס־פּראָדוקציאָן. דאָס מוז ערקלערט ווערען ערשטענס דורך דער געגענוואַרטיגער לאַגע אין רוסלאַנד: ווען דאָס לאַנד נויטיגט זיך גאַנץ שטאַרק נאָך אין פֿרעמדע קאַפּיטאַלען, כּדי צו ענטוויקלען די פּראָדוקציאָן, שיקט זי אין דער זעלבער צייט אַרויס יערליך הונדערטער טויזענדער מענשען אין פֿרעמדע אָדער ווייטע וויסטע לענדער, ווייל זיי געפֿינען ניט קיין אָרט אויפֿ'ן פֿערפֿלייצטען מיט אַרבייטס־קראַפֿט רוסישען מאַרק; צווייטענס, דער מאָדערנער קאַפּיטאַל קען אַרויסטרעטען אויפֿ'ן מאַרק אויך אונפּערזענליך, אין געשטאַלט פֿון אַקציען־געזעלשאַפֿטען, אָבליגאַציאָנען א. א. וו. — און אויף אַזאַ אופן פֿערלירט ער אין גאַנצען זיין נאַציאָנאַלען כאַראַקטער, ווי צום ביישפּיעל, דער גרויסער אַנטייל פֿון אידישען קאַפּיטאַל אין צוקער־זאַוואָדען, אין נעפֿט־אונטערנעמונגען, אין בענק־אַנשטאַלטען. פֿערשטעהט זיך, אַז דער אַנטייל פֿון אידישען קאַפּיטאַל אין דעם אָדער יענעם פּראָדוקציאָנס־צווייג מאַכט ניט פֿאַר אונבעדינגט אָדער אפילו פֿאַר פֿיל־מעגליכער דעם אַנטייל

פון אידישער אַרבייטס=קראַפט אין דעם זעלבען פראָדוקציאָנס=צווייג. די צו=
קער=פראָדוקציאָן איז דער בעסטער בעוויז. די אידישע אַרבייטס=קראַפט
אָבער, ווי יעדע אַרבייטס=קראַפט, טרעט אַרויס אויפ'ן מאַרק אין געשטאַלט
פון לעבעדיגע פערזאָנען; דאָס מאַכט זי פאַר נאַציאָנאַל. דער קאַמפף פונ'ם
אידישען אַרבייטער אויפ'ן אַרבייטס=מאַרק איז דערום אונגעהייער שווערער,
זיין לאַגע פיל שוואַכער, אַלס די לאַגע פון דער אידישער בורזשואַזיע. מיר
וועלען זיך נידריגער נאָך אָבשטעלען בעזאָנדערס אויף דעם קאַמפף, וואס
הערשט אין רוסלאַנד אויפ'ן אַרבייטס=מאַרק און פאַרוואָס דער אידישער אַר=
בייטער מוז, צוליעב סאָציאַל=היסטאָרישע אורזאַכען, בלייבען אויף דער ניד=
ריגער שטופע, מוז אָפט בעזיגט ווערען און זעהר זעלטען זיגען. מיר וואָלטען
געוואָלט דערווייל נאָר אָנווייזען אויף די אורזאַכען, וועלכע מיר רעכענען פאַר
מיטהעלפענדע אין געוויסען זין, פערשטאַרקענדע אין גרונד די סאָציאַלע ער=
שיינונג, און וועלכע אונזערע געגנער אָבער רעכענען פאַר די הויפט סבה פון
דער ניט=אינדוסטריאַליזירונג. אַלס אַזעלכע אורזאַכען ווערען גערעכענט די
אידישע טשערטאַ, דאָס הייסט, דאָס וואָס אידען האָבען ניט קיין רעכט צו
וואָהנען אין אַלע רוסישע גובערניעס און אין די דערפער; אפילו אין דער
טשערטאַ—דער שבת. אידישע אַרבייטער האָבען זיך נאָך ניט אָבגעזאָגט פון האַל=
טען שבת, און פאַר'ן פאַבריקאַנט לוינט ניט צו רוהען אי שבת אי זונטאָג; אויך
די אָבוועזענהייט פון אידישע געלערענטע מייסטער=טעכניקער, ווייל די קריסט=
ליכע זענען מערסטענטיילס אַנטיסעמיטען און נעהמען צו נאָר קריסטליכע
אַרבייטער. אַנשטאָט צו בעווייזען טעאָרעטיש, אַז דיזע דריי אורזאַכען
נאָך זייער ווענען נאָך קענען ניט אַרויסרופען אַזאַ ערנסטע סאָציאַלע ערשיי=
נונג, ווי דאָס ניט פראָלעטאַריזירען פון די אידישע מאַסען און ניט=אינדוסטרי=
אַליזירונג פון די אידישע אַרבייטער, וועלען מיר בעסער קאָנקרעט ווייזען,
אַז אינ'ם גרעסטען טייל פאַלען, וואו דיזע צוויי ערשיינונגען טרעטען אַם
שאַרפסטען אַרויס, שפילען זיי אין דער ווירקליכקייט קיין ראָליע ניט. אַזאַ
קאָנקרעטען מעטאָד רעכענען מיר פאַר ריכטיגער, צוועקמעסיגער און דער
עיקר מעהר איבערציינגענד. מיר געהען אַלזאָ איבער צו די פערשידענע
פראָדוקציאָנס=צווייגען, אין וועלכע אידישע אַרבייטער זענען פערנומען.

VI.

טאַבעלע № 13 ציינט אונז דעם צושטאַנד פון די האָלץ=זאַוואָדען אין
דעי גאַנצער טשערטאַ און אין יעדער ראַיאָן בעזאָנדער, און דעם אַנ=
טייל פון אידישען קאַפיטאַל און אידישער אַרבייטס=קראַפט אין דיזען פראָ=
דוקציאָנס=צווייג. דאָס איז איינער פון די פראָדוקציאָנס=צווייגען, וואו דער
אידישער קאַפיטאַל האָט פערכאַפט אַ גאַנץ גרויסען אָרט, און די אידישע זאַ=
וואָדען זענען זאָגאַר גרעסער, אַלס די קריסטליכע. די סומע פון די אויסגע=

ארבייטע פראדוקטען אין יעדער אידישער פאבריק איז 51,042 ר' א יאהר און אויף די קריסטליכע נאר 49,659; אין בעזונדערע ראיאנען איז דער אונטערשיעד גאנץ גרויס, גרייכענדיג אין צפון-מערב ראיאן ביז 44 פראצ. און אראבפאלענדיג אין דרום-ראיאן ביז 20 פראצ.; נאר אין איין דרום-מערב ראיאן זענען די קריסטליכע פאבריקען גרעסער, אלס די אידישע כמעט אויף 22 פראצ. דאס זעלבע איז ביחס צו דער צאהל ארבייטער אויף יעדער אידישער און ניט-אידישער פאבריק.

יעצט לאמיר זעהן, ווי גרויס איז פארגעשטעלט די א י ד י ש ע ארבייטס-קראפט אין דיזען העכער האלב אידישען פראדוקציאנס-צווייג. אין דער גאנצער טשערטא שטעלען פאר די אידישע פאבריקען 60,49 פראצ., דער אידישער קאפיטאל 61,02 פראצ., ארבייטס-קראפט אויף אידישע פאבריקען 63,63 פראצ. און אידישע ארבייטס-קראפט אין זיי סך-הכל 12,88 פראצ. ד. ה. גאנצע 5 מאהל וועניגער; דאס איז ביחס צו דער גאנצער פראדוקציאן צוזאמען גענומען; נאר זאגאר ביחס צו דער ארבייטס-קראפט, וואס איז פערנומען נאר אויף אידישע פאבריקען, בילדעט די אידישע ארבייטס-קראפט ניט מעהר אלס 20,2 פראצ. ד, ה, 80 פראצ. ארבייטער אין די א י ד י ש ע זאוואדען זענען ניט קיין אידען.

פערגלייכען מיר צפון-מערב'ישען און דרום-ראיאן, וועלכע אונטערשייד..דען זיך גאנץ שטארק, ווייל די זאוואדען פון דרום פראדוציר..ען 3 מאהל מעהר, אלס די ערשטע, בענוצען זיך מעהר מיט מעכאנישער קראפט און פאדערן דערום וועניגער מענשליכע ארבייטס-קראפט, אנדערש גערעדט, די זאוואדען פון דרום זענען גרעסער, רייכער, מאדערנער און דערום בעסער פאר'ן ארבייטער, — זעהען מיר, אז אידישע ארבייטער זענען וועניגער פאראן אין דרום-ראיאן. פון 18,3 פראצ. פון דער גאנצער ארבייטס-קראפט און 25,56 פראצ. פון איהר אויף די אידישע פאבריקען אין צפון-מערב פאלט די צאהל פון די אידישע ארבייטער אין דרום ביז 13,64 און 21,29 פראצ.

לאמיר נאר זעהן יעצט פון וואסער כאראקטער זענען די 20,2 פראצ. אידישע ארבייטער אויף די אידישע האלץ-פאבריקען אין דער גאנצער טשערטא. אט וואס די קארעספאנדענטען פון יק"א שרייבען וועגען צפון-מערב ראיאן: די אידישע ארבייטער זענען מערסטענטיילס פערנומען ניט אויף די זאוואדען זעלבסט, נור אין די קאנטארען, זיי זענען משרתים און טייל-ווייז „טאבעלשציקעס"; מאשיניסטען און „סלעסארעס", וועלכע געפינען זיך אויפ'ן זאוואד צוליב די רעמאנטען, וועלכע מען דארף מאכען; זיי ארבייטען נאך ביים צונויפלייגען די ברעטער, נור דיזע ארבייט קען צוגערעכענט ווערען פאר „שווארצע ארבייט" און ניט „זאוואד-ארבייט".*)

און אט וואס זיי שרייבען וועגען דעם צווייטען ראיאן: א בעזונדער גרויסען כאראקטער טראגען די זאוואדען פון פאלטאווער גובערניע (קרעמענטשוג).

*) מאטעריאלען פון יק"א, ווייטע 15.

מיט אידישע אַרבייטער איז ניט ווייניגער טרויעריג, אַלס אינ'ם שוין דערמאָנטען ראַיאָן. אויף 10 גרויסע קרעמענטשוגער זאַוואָדען איז ניט געווען קיין איין אידישער אַרבייטער, חוץ 15 אידען-משרתים.*)

וואָסערע אורזאַכען האָבען אַרויסגערופען אַזאַ טרויעריגע ערשיינונג?

די שרייבער פון יק"א שטעלען זיך אָב אויף צווי פון די אויבען-אָנגעוויזענע אורזאַכען: 1) די זאַוואָדען זענען אָפט אויסער די שטעדט, און אידען טאָרען ניט קומען אַהין, און 2) דער שבת. אויף וויפיל די ערשטע פון די צווי סבות קען שפילען אַ גרויסע ראָלע אין דעם פּראָדוקציאָנס-צווייג, איבער וועלכען מיר ריידען, ווייזען די ווערטער טאַקי פון די ביכער פון יק"א: „גרעסערע זאַוואָדען געפינען זיך אין ווילנאָ, באָברויסק און דווינסק. אין דווינסק זענען פאַראַן 3 זאַוואָדען, וועלכע אַרבייטען אויס איין דריטעל פון דער גאַנצער סחורה, וועלכע געהט דורך דורכ'ן פּאָרט פון ריגאַ**). אין פּאָלטאַווער גובערניע איז דאָ סך-הכל 13 זאַוואָדען, פון זיי 10, די גרעסטע אין גאַנצען ראַיאָן, געפינען זיך אין קרעמענטשוג. פון אַלע 13 זאַוואָדען געהערען 10 פון זיי צו אידען. אַם ווייניגסטענס אַלזאָ, געפינען זיך אידישע זאַוואָדען אין קרעמענטשוג 7. ווייטער: דרום, און איבערהויפּט יעקאַטערינאָסלאַוו, שפילט שוין פון לאַנג אַ גאַנץ גרויסע ראָליע אין וואַלד-האַנדעל; דער צענטער פון דעם וואַלד-האַנדעל איז אין חערסאָן***). מיר זעהען אַלזאָ, אַז אין אַלע ראַיאָנען געפינען זיך די גרעסטע זאַוואָדען אין די שטעדט, וואו אידען בילדען פון 30 ביז 40 פּראָצ. איינוואָהנער און וואו פון 20 פּראָצ. (פּאָלטאַווער, יעקאַטערינאָסלאַווער, חערסאָנער גובערניעס) ביז 23 פּראָצ. (ווילנער) פון דער גאַנצער אידישער בעפעלקערונג זענען פויפערען!****)—אַלע טענות וועגען פּאָליטישע שטערונגען פאַלען!

ווענען דער ווירקונג פון שבת קענען מיר נאָר צוגעבען פאָלגענדעס: יעקאַטערינאָסלאַוו איז איינע פון די דרום-שטעדט, וואו די אידישע בעפעלקערונג איז די פרייסטע אין רעליגיעזען זין, און ניט נאָר די אידישע אַרבייטער, וועלכע זענען מעהר ענטוויקעלט אי קולטורעל, אי פּאָליטיש, נאָר אפילו אידישע קליינע קרעמערלאַך עפענען שבת די קלייטען און די אגודות „שומרי-שבת", וועלכע זענען דאָרט שוין עטליכע מאָהל בעשאַפען געוואָרען, האָבען געהאַט דעם זעלבען מזל, ווי יעדע „הויכע אידעע", וואָס האָט קיין אָרט ניט אין לעבען... און אין דיזען פרייען יעקאַטערינאָסלאַוו, וואו ס'איז פאַראַן כמעט אַ העלפט פון אַלע האָלץ-זאַוואָדען פון גאַנצען ראַיאָן און דוקא די גרעסטע זאַוואָדען, איז דאָ 8 מאָהל ווייניגער אידישע אַרבייטער, אַלס אין בעסאַראַבער גובערניע, וואו חאָטש די אידען זענען פרום, די זאַוואָדען אָבער זענען קליינע און אָרימע...

*) Ibid 17.

**) Ibid 13.

***) Ibid 18.

****) Ibid 226.

*
*

נעמען מיר די טאַבעלע № 14, וועלכע ווייזט אונז דעם אַנטייל פֿון אידען אין האַלק=בעאַרבייטונג, בעשטעטיגט זי די אַלע טעזען, וועלכע מיר האָבען פֿריהער געבראַכט. דער פּראָצענט פֿון די אידישע פֿאַבריקען איז 43,15 פּראָצ., פֿונ'ם אידישען קאַפּיטאַל אָבער נאָר 28,02 — ד. ה. אַז די אידישע פֿאַבריקען זענען קלענערע. די סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען בעווייזט דאָס זעלבע; יעדע קריסטליכע פֿאַבריק אַרבייט אויס יערליך 38,382 רובל; יעדע אידישע פֿאַבריק נאָר 19,686 — צוויי מאָהל ווענינער. די אידישע אַרבייטס=קראַפֿט בילדעט אָבער נאָר 22,43 פּראָצ. פֿון דער גאַנצער אַרבייטס=קראַפֿט. ד. ה. צוויי מאָהל ווענינער, אַלס די אידישע פֿאַבריקען און מיט 6 פּראָצ. ווענינער, אַלס דער אידישער קאַפּיטאַל.

די גרעסטע צאָהל אידישע פֿאַבריקען און אַרבייטער געפֿינען זיך אין צפֿון=מערב=ראַיאָן. פֿון 63 אידישע פֿאַבריקען אין דער גאַנצער טשערטאַ געפֿינען זיך 32, העכער 50 פּראָצ., אין דיזען ראַיאָן, און פֿון 1367 אידישע אַרבייטער — גאַנצע 1012 ד. ה. 74 פּראָצ.; אָט וואָס די קאָרעספּאָנדענטען פֿון יק"א שרייבען וועגען דיזע פֿאַבריקען און פֿאָלגליך, אויך וועגען דער גרעסטער צאָהל אידישע אַרבייטער אין דיזען פּראָדוקציאָנס=צווייג. „די מעגרעסטער כאַנישע טישלעריי=און פּאַרקעט=פֿאַבריקען אין צפֿון=מערב=ראַיאָן זענען ניט קיין אידישע; פֿערקערט די מעבעל, פּראָבקע=און האָלץ=געווערק=פֿאַבריקען, וועלכע האָבען מעהר אַ קוסטאַרנעם כאַראַקטער, געהערען צו אידען. *)

צו די פּראָדוקציאָנס=צווייגען, וועלכע זענען פֿערבונדען מיט די האָלץ=פּראָדוקטען, געהערען אויך איינינע קליינע צווייגען, ווי האָלץ, אייל, אויף וועלכע מיר שטעלען זיך ניט אָב, ווייל עס גיבט דאָרט סך=הכל איינינע צעהנדליג אידישע אַרבייטער. פֿון דער קאַטעגאָריע האָלץ=פּראָדוקציאָן וועלען מיר נאָך אָנווייזען אויף די שוועבעלאַך, וואו ס'זענען פֿערנומען ביז 13 פּראָצ. פֿון אַלע אידישע פֿאַבריק=אַרבייטער אין צפֿון=מערב=ראַיאָן. ריכטיגע דאַטען האָבען מיר טאַקי נאָר וועגען דעם ראַיאָן, וואו דיזער פּראָדוקציאָנס=צווייג איז אַם שטאַרקסטען ענטוויקעלט. פֿון 12 שוועבעלאַך=פֿאַבריקען געהערען 11 אידען, מעהר פֿון 90 פּראָצ.; פֿון 3500 אַרבייטער אויף אַלע פֿאַבריקען זענען דאָ אידען 2986, מעהר אַלס 85 פּראָצ.. אום צו פֿערשטעהן וואָס פֿאַר אַ סאָציאַלע קראַפֿט בילדען פֿון זיך דיזע 13 פּראָצ. פֿון אַלע אידישע אַרבייטער אינ'ם אויבענדערמאָנטען ראַיאָן, גענוגט אונז צו אָנווייזען אויף דאָס געשלעכט און דאָס עלטער פֿון דיזע אַרבייטער: די 2986 אידישע אַרבייטער טיילען זיך פֿאָלגענדער=ווייזע.

---

*) bid

מענער	902	—	—	—	30,21 פּראָצ.
פֿרויען	1547	—	—	—	51,8 פּראָצ.
קינדער	537	—	—	—	17,99 פּראָצ.
סך־הכּל —	2986	—	—	—	100 פּראָצ.

חוץ דעם גיבען נאָך צו די קאָרעספּאָנדענטען פֿון יק"אַ, אַז ניט אַלע אַרבייטער זענען פֿערנומען אויף דער פֿאַבריק, די גרעסטע צאָהל פֿון זיי אַרבייט אין דער היים.

„דאָס צונויפֿלייגען פֿון די שוועבעלאַך, דאָס קלעפּען פֿון די עטיקעטען און באַנדעראָלען, קלייען די קעסטעלאַך, — דיזע אַלע אַרבייטען מאַכֿען די פֿרויען און קינדער אין דער היים"*).

דעם זעלבען כֿאַראַקטער, ווי די צינד־האָלץ־פּראָדוקציאָן, טראָגט אויך די גילזען־פֿאַבריקאַציע. אין דיזען צווייג האָבען מיר אויך ריכֿטיגע דאַטען וועגען אידישע אַרבייטער, וואָס אונז אינטערעסירט דאָ איבערהויפּט, נאָר וועגען אידישע אַרבייטער אין אַלע גילזען־פֿאַבריקען (אין גאַנצען צפֿון־מערב־ראַיאָן. אידישע אַרבייטער אין אַלע גילזען־פֿאַבריקען (אין גאַנצען 28, פֿון זיי אידישע 26) אין דיזען ראַיאָן זענען פֿאַראַן—1138, כּמעט 5 פּראָצ. פֿון אַלע אידישע אַרבייטער אין דיזען ראַיאָן. נאָך זייער געשלעכֿט און עלטער טיילען זיי זיך פֿאָלגענדער־ווייזע:

מענער	163	—	—	—	14,32 פּראָצ.
פֿרויען	497	—	—	—	43,67 פּראָצ.
קינדער	478	—	—	—	42,01 פּראָצ.
סך־הכּל —	1138	—	—	—	100 פּראָצ.

די זעלבע שטריכֿען—פֿרויען און קינדער־אַרבייט—געפֿינען מיר אויך אין דער טאַבאַק־פּראָדוקציאָן. שטעלען מיר זיך אָב אויף דער טאַבעלע № 15. אין דער גאַנצער טשערטאַ בילדען די אידישע טאַבאַק־פֿאַבריקען 75,45 פּראָצ.; אַרבייטס־קראַפֿט איז אויף די אידישע פֿאַבריקען 72,30 פּראָצ. פֿון דער גאַנצער אַרבייטס־קראַפֿט, וועלכֿע איז פֿערנומען אין דיזען פּראָדוקציאָנס־צווייג. אידישע אַרבייטער גיבט עס נאָר 62,17 פּראָצ. פֿון אַלע אַרבייטער, וועניגער אַלס זשע אַרבייטער. אויף 13 פּראָצ. און אַלס אַרבייטס־קראַפֿט אויף די אידישע פֿאַבריקען אויף 10 פּראָצ. זאָגאַר אין דיזען פּראָדוקציאָנס־צווייג, וואָס איז אין גאַנצען כּמעט אַ אידישער, איז אויך דאָ ביז 15 פּראָצ. ניט־אידישע אַרבייטער אויף די אידישע פֿאַבריקען.

די גרעסטע צאָהל אידישע אַרבייטער זענען אויך דאָ פֿערנומען אין צפֿון־מערב ראַיאָן, וואו די פּראָדוקציאָן איז קלענער, אַלס אין די איבריגע ראַיאָנען. אינטערעסאַנט איז אויך די צוטיילונג פֿון די טאַבאַק־אַרבייטער נאָך זייער געשלעכֿט און עלטער:

---

*) Ibid 27.

מענער	2406	—	—	—	42,1 פראָצ.
פֿרויען	3319	—	—	--	57,9 פראָצ.
סך=הכּל —	5725	—	—	—	100 פראָצ.

די גרעסטע צאָהל אידישע פֿרויען און קינדער זענען אין צפון=מערב=
ראַיאָן, וואו די אידישע אַרבייטס=קראַפֿט איז די גרעסטע. אָט איז דער פּראָ=
צענט פֿון דער אידישער אַרבייטס=קראַפֿט פֿון אידישע פֿרויען און קינדער אין
פֿערשידענע ראַיאָנען:

	דער פּראָצענט פֿון די אידישע אַרבייטס-קראַפֿט ביחס צו דער גאַנצער אַרבייטס-קראַפֿט.	פּראָצענט פֿון אידישע פֿרויען און קינדער ביחס צו אַלע אידישע אַרבייטער.
צפון=מערב	77,4 פּראָצענט	61,2 פּראָצענט
דרום=מערב	54,4 „	57,8 „
דרום	39,78 „	54,8 „
אין גאַנצען . . .	57,19 „	57,9 „

מיר ווייסען שוין, אַז די טאַבּאַק=פּראָדוקציאָן אין'ם צפון=מער'ב=ראַיאָן
איז פֿון קלענסטען מאַסשטאַב, בענוצט זיך גאַנץ ווייניג מיט מעכאַנישער קראַפֿט
און פֿאָדערט דערפֿאַר אַזוי פֿיעל מענשליכע אַרבייטס=קראַפֿט. די לעצטע, ווי מיר
זעהען, ווערט רעקרוטירט פֿון פֿרויען און קינדער. גאַנצע 61,2 פּראָצ. פֿון דער
אידישער אַרבייטס=קראַפֿט אין דיזען ראַיאָן זענען פרויען און קינדער. אין די
איבעריגע צוויי ראַיאָנען, מעהר ענטוויקעלטע, איז דער פּראָצענט פֿון די אידי=
שע פֿרויען און קינדער עטוואָס קלענער, אָבער אָהל אויך דאָרט זענען זיי מעהר
אַלס אַ העלפֿט פֿון אַלע אידישע אַרבייטער; דער אַנטהייל אָבער פֿון אידישע
אַרבייטער בכלל אין דער טאַבּאַק=פּראָדוקציאָן אין די לעצטע צוויי ראַיאָנען
פֿאַלט שוין גאַנץ שטאַרק; פֿון 77,4 פּראָצ. אין צפון=מערב פֿאַלט ער ביז
54,4 פּראָצ. אין דרום=מערב, און ביז 39,78 פּראָצ. אין דרום ראַיאָן, כּמעט
אויף אַ גאַנצע העלפֿט.

אום צו האָבען וועלכע ניט איז פֿאָרשטעלונג וועגען די בעדינגונגען,
אין וועלכע עס געפֿינען זיך 5,725 אידישע טאַבּאַק=אַרבייטער, כּמעט 17
פּראָצ. פֿון אַלע אידישע פֿאַבּריק=אַרבייטער אין די 15 גובערניעס פֿון דער
רוסישער טשערטאַ, גענוגט אונז צו ברענגען אַ פּאָר ערטער פֿון יק"א'ס מאַטע=
ריאַלען. דער מאָהילעווער גובערנאַטאָר שרייבט פֿאָלגענדעס: „נאָך כאַראַקטער
פֿון דיזער אַרבייט (טאַבּאַק=אַרבייטער), וועלכע פֿאָדערט, אַז דער גאַנצער
אָרגאַניזם זאָל שעות=ווייז בלייבען אויסגעבויגען, פֿאָדערט אייננאַרטיגע בעווע=
גונגען, וועלכע ענטוויקלען איינזייטיגע אָרגאַנעם פֿונ'ם גוף אויפֿ'ן חשבון פֿון די
איבריגע, זעהן אוים די אַרבייטער, וועלכע זענען פֿערבליבען אויף אַזאַ פֿאַב=

ריק אַ מעהר אָדער וועניגער לאַנגע צייט, בעזאָנדערס קינדער, ווי אויסגעמוטשעטע און קראַנקע, מיט אויסגעטריקנטע בלייכע פּנימער, מיט פיבערדיג בלישצענדע אײַנגערעגטע אויגען, און כמעט תמיד מיט אַ נערוועזען, אָפטען אַטמען“ . *) „די שווינדזוכט איז אַ גאַנץ אָפטער אורח אין די טאַבאַק־פאַבריקען, שרייבען די צונויפשטעלער פון יק“א׳ס מאַטעריאַלען. שרעקליכער פון אַלעס איז דאָס, וואָס די פאַבריקען רואינירען קינדער און פרויען“ **) .

מיר וועלען זיך יעצט אין קורצען אָבשטעלען אויף די לעצטע דריי בעשריבענע פּראָדוקציאָנס־צווייגען: צינד־האָלץ־, גילזען־און טאַבאַק־פאַבריקען, ווייל ריכטיגע דאַטען וועגען די אידישע אַרבייטער אין אַלע דריי פּראָדוקציאָנען האָבען מיר נאָר בנוגע צום צפון־מערב ראַיאָן, דערום וועלען מיר צום ערשטען זיך אָבשטעלען טאַקי אויף דיזען ראַיאָן. איבגאַנצען איז פאַרהאַן אַרבייטער אין די דריי פּראָדוקציאָנס־צווייגען אינ׳ם דערמאָנטען ראַיאָן 7,179: צינד־האָלץ—2,986, גילזען—1,138, טאַבאַק—3,055, פון זיי פרויען און קינדער:

צינד־האָלץ . . .	69,79 פּראָצ.	— 2,084
גילזען	85,68 פּראָצ.	— 975
טאַבאַק	61,89 פּראָצ.	— 1,891
סך־הכל . .	68,95 פּראָצ.	— 4,950

מיר זעהען אַלזאָ, אַז אין צפון־מערב, וואו עס געפינט זיך צוויי דריטעל פון אַלע אידישע פאַבריקען אין דער טשערטאַ, 22,279, איז אַ דריטעל פון זיי 7,179, דאָס הייסט 32,22 פּראָצ. פערנומען אין די שעדליכסטע פּראָדוקציאָנען, וואו פרויען מיט קינדער בילדען גאַנצע 68 פּראָצ. פון דער גאַנצער צאָהל אַרבייטער. נעהמען מיר די צאָהל פרויען און קינדער אין די דריי פּראָדוקציאָנס־צווייגען — 4,950, ביחס צו אַלע אידישע פאַבריק־אַרבייטער אין צפון־מערב ראַיאָן — 22,279 — דאַן געפינען מיר, אַז זיי בילדען גאַנצע 22 פּראָצ., ד. ה. כמעט אַ פערטעל פון אַלע אידישע פאַבריק־פּראָלעטאַריער אין דעם ראַיאָן, וואו דער אידישער פּראָלעטאַריאַט שטעלט פאָר כמעט אַ העלפט פון גאַנצען אַרבייטער־קלאַס.

יעדער פירוש צו דיזע ציפערן איז פאָלשטענדיג איבריג. זיי שרייען זעלבסט וועגען דער אונאָרמאַלער לאַגע און עטוויקלונג פון אידישען פּראָלעטאַריאַט, זיי רעדען אויגענרייסענדיג דערפון, וואָס פאַר אַ סאָציאַלע און פּאָליטישע מאַכט עס בעזיצט צווישען פיעלע פעלקער־פּראָלעטאַריאַטען פון רוסלאַנד דער אידישער פּראָלעטאַריאַט...

איבערגעהענדיג צו די וויטערדיגע פּראָדוקציאָנס־צווייגען, אין וועלכע ס׳זענען פערנומען דער אידישער קאַפּיטאַל און אידישע אַרבייט, וועלען מיר זיך מעגליכער־וייז סטאַרען צו האַלטען זיך ביים סדר, אין וועלכען זיי זענען

*) Ibid. 66—67.

**) Ibid 77.

בעשרײַבען אין די מאַטעריאַלען פֿון יק"א. טאַבעלע № 16 ווײַזט אונז דעם צושטאַנד פֿון דער ציגעל=פּראָדוקציאָן אין צווײ ראַיאָנען: צפֿון=מערב און דרום=מערב. וועגען דעם דריטען ראַיאָן, דרום, גיבט עס ניט קיין ריכטיגע דאַטען איבער די אידישע אַרבייטער פֿון דאָרטען און מיר האָבען דערום גערעכענט פֿאַר איבעריג אָבצושטעלען זיך אויף איהם; דער אַנטײל פֿון אידישען פּראָלעטאַריאַט אין דעם אָדער יענעם פּראָדוקציאָנס=צווייג אינטערעסירט אונז נאָר אויף אַזוי פֿיל, אויף וויפֿיל דיזער אַנטײל כאַראַקטעריזירט די לאַגע פֿונ'ם אידישען אַרבייטער. אַזוי האָבען מיר אויך געטהון נאָך אין אייניגע פֿאַלען, וואו ס'האָבען אונז געפֿעהלט ריכטיגע דאַטען וועגען דער צאָהל פֿון די אידישע אַרבייטער.

אין בײדע ראַיאָנען, צפֿון=און דרום=מערב, גיבט אונז די ציגעל=פּראָדוקציאָן פֿאָלגענדע ציפֿערן: דער פּראָצענט פֿון די אידישע פֿאַבריקען — 32,99 פּראָצ.; פֿון אידישען קאַפּיטאַל — 34,99 פּראָצ.; פֿון אַרבײטער אויף אידישע פֿאַבריקען — 39,3 פּראָצ.; פֿון אידישע אַרבײטער ביחס צו אַלע אַרבײטער — 15,62 פּראָצ.; דער פּראָצענט פֿון די אידישע אַרבײטער ביחס צו די, וועלכע זענען פֿערנומען בלויז אויף די אידישע פֿאַבריקען — 40,11 פּראָצ. מיר זעהען אַלזאָ, אַז אָבוואָהל דער אידישער קאַפּיטאַל האָט פֿערחאַפּט אַ בעדייטענדען אָרט אין דעם צווייג און די אידישע פֿאַבריקען זענען גרעסער, אַלס די ניט=אידישע, וואָס ווערט בעשטעטיגט אויך דורך די סומע אויסגעאַרבײטע פּראָדוקטען אויף יעדער אידישער פֿאַבריק (7,585 רוב.) און אויף יעדער ניט=אידישער (7,017 רוב.) און דורך די צאָהל אַרבײטער אויף יעדער אידישער פֿאַבריק (22,63) און אויף יעדער ניט אידישער (17,4), — דאָך שטעלט דער אידישער אַרבײטער פֿאַר סך=הכל 15,62 פּראָצ. פֿון דער גאַנצער אַרבײטס=קראַפֿט — מעהר ווי צווײ מאָהל וועניגער, אַלס דער אידישער קאַפּיטאַל — און סך=הכל 40,11 פּראָצ. פֿון אַלע אַרבײטער אויף די אידישע פֿאַבריקען, ד. ה. 60 פּראָצ. אַרבײטער אין די לעצטע זענען ניט קיין אידישע. אין צפֿון=מערב=ראַיאָן אַליין איז די לאַגע פֿיל בעסער און די אידישע אַרבײטס=קראַפֿט איז נאָך דעם פּראָצענט נאָך כמעט צווײ מאָהל גרעסער אַלס דער אידישער קאַפּיטאַל. נאָר פֿון דער גרויסער צאָהל אידישע אַרבײטער, וועלכע זענען פֿערנומען אין דער ציגעל=פּראָדוקציאָן אין צפֿון=מערב=ראַיאָן, זענען העכער ווי 44 פּראָצ. פֿרויען און קינדער און וועגען די איבעריגע דריקען זיך אויס די בעאַרבײטער פֿון די יק"אַ — מאַטעריאַלען, אַז „זײ זענען זעלטען פֿערנומען ביים מאַכען פֿון די ציגעל זעלבסט און אָפֿטער אַרבײטען זײ אַלס צופֿיהרער פֿון די גרייטע ציגעל איבער דעם שטאָדט" *).

אום צו האָבען וואָסער ס'ניט איז פֿאָרשטעלונג וועגען דעם אַנטײל פֿון דער אידישער אַרבײטס=קראַפֿט אין דער ציגעל=פּראָדוקציאָן אין דרום=ראַיאָן,

*) Ibid 37.

איבערהויפט אין יעקאטערינאָסלאווער און כערסאָנער גובערניעס, וואו דיזער צווייג איז פיעל שטארקער ענטוויקעלט, אלס אין די דערמאָנטע צוויי ראיאָנען, גענוגט צו ברייננגען פאָלגענדע, נים פילע דאטען. די קאָרעספאָנדענטען פון יק"א האָבען איבערגעשריבען אין גאנץ דרום—חוץ כערסאָנער און יעקאטערינאָסלאווער גובערניעס — 15 ציגעל-זאוואָדען, וואו עס האָבען געארבייט 167 מענשען; אידען סך-הכל—4; אין כערסאָנער גובערניע האָבען זיי איבערגעשריבען 7 זאוואָדען, פון וועלכע 5 האָבען געהערט צו אידען. אויף אלע 7 זאוואָדען האָבען געארבייט 270 מענשען; אידען—11. דיזע ציפערן ווייזען, ווי קליין און אונבעדייטענד איז די צאָהל פון די אידישע ארבייטער אין ציגעל-פראָדוקציאָן אין דרום-ראיאָן. אין אלגעמיינעם דארף מען צוגעבען, אז דיזער פראָדוקציאָנס-צווייג טראָגט איבערהויפט א קוסטארנעם כאראקטער, בעזונדערס אין צפון-מערב ראיאָן.

רעכענען מיר צוזאמען די צאָהל פון די אידישע ארבייטער אין צפון-מערב-ראיאָן אין די לעצטע 4 בעשריבענע פראָדוקציאָנס-צווייגען, וועלען מיר בעקומען פאָלגענדע זעהר אינטערעסאנטע ציפערן:

אין צינד-העלץ-צווייג	—	—	2,986
" גילזען "	—	—	1,138
" טאבאק "	—	—	3,055
ציגעל "	—	—	1,079
אין גאנצען	—	—	8,258

פון זיי פרויען און קינדער:

אין צינד-העלץ-צווייג	—	—	2,084		
" גילזען "	—	—	975		
" טאבאק "	—	—	1,891		
" ציגעל "	—	—	483		
אין גאנצען	—	—	5,433	—	65,79 פראָצ.

די אידישע ארבייטער פון דיזע 4 צווייגען, די נידעריגסטע און שעדליכסטע, בילדען אלזאָ 37,06 פראָצ., מעהר אלס א דריטעל פון אלע אידישע ארבייטער פון דיזען פראָלעטאריש-אידישען ראיאָן par excellence, און אין דעם דריטעל זעלבסט בילדען די פרויען, ווי מיר האָבען שוין געזעהן, מעהר אלס א העלפט—גאנצע 65,79 פראָצ., כמעט א גאנץ פירטעל—24,38 פראָצ.—פון אלע אידישע ארבייטער פון ראיאָן.

די קאָרעספאָנדענטען פון יק"א שרייבען, אז די מיידלעך ביי גילזען און צינד-העלץ-ארבייט פערדינען אָפט פון 2 ביז 3 רובל א חודש, ד. ה. פון 7 ביז 10 קאָפּיקעס א טאָג. ביי טאבאק-ארבייט מאקסימום פון 6 ביז 8 רובל א

חודש, פֿון 20 ביז 27 קאָפּיקעס אַ טאָג—און ביי די ציגעל „איז דער אַרבייטסלוין זעהר אַ נידריגער, ער איז גאַנץ נאָהנט צום ניט=קוואַליפֿיצירטען אַרבייטער (чернорабочий)“.

און דיזע אַרבייטער און אַרבייטערינען בילדען אַ גאַנצען דריטעל פֿונ'ם אידישען פּראָלעטאַריאַט אינ'ם איינציגען ראַיאָן, וואו עס גיבט אַ בעדייטענדע צאָהל אידישע פֿאַבריק=אַרבייטער. ס'איז איבריג צוצוגעבען, אַז אַזאַ לאַגע איז אַ אוננאָרמאַלע. ביחס צום גאַנצען לאַנד געפֿינען זיך אין דיזע בעשריבענע 4 פּראָדוקציאָנס=צווייגען ניט מעהר אַלס 5 פּראָצ. פֿון גאַנצען אַרבייטער=קלאַס, פֿונ'ם אידישען פּראָלעטאַריאַט אָבער בילדען זיי גאַנצע 37 פּראָצ.!

צו די זאָגענאַנטע מינעראַל=פּראָדוקטען (קעראַמישע פּראָדוקציאָנען) ווערען אויך צוגערעכענט די פּראָדוקציאָנען פֿון קאַפּליעס, אַלעבאַסטער א. ז. וו. מיר וועלען זיך אָבשטעלען אויף די, וועלכע זענען מעהר אָדער ווייניגער האַראַקטעריסטיש. אין דער קאַפּליע=פּראָדוקציאָן גיבען די קאָרעספּאָנדענטען דאַטען וועגען 44 פֿאַבריקען, פֿון וועלכע 30, ד. ה. 68,2 פּראָצ., געהערען צו אידען; אַרבייטער אויף אַלע פֿאַבריקען זענען געווען 1562—און פֿון זיי אידען=אַרבייטער נור 494, ד. ה. 31,3 פּראָצ. פֿון אַלע אַרבייטער. די אידישע אַרבייטס=קראַפֿט איז פֿאָרגעשטעלט 2 מאָהל ווייניגער, אַלס דער אידישער קאַפּיטאַל.

אין די פֿאַרפֿאָר=זאַוואָדען גיבט עס מעהר אידישע אַרבייטער. צום ביישפּיעל, אויף 7 אַזעלכע פֿאַבריקען (פֿון זיי 4 אידישע) אין וואָלינער גובערניע, וואו דיזע פּראָדוקציאָן איז אם מעהרסטען ענטוויקעלט, האָבען געאַרבייט סך=הכל 1,107 מענשען; אויף די אידישע פֿאַבריקען 902, פֿון זיי אידען=אַרבייטער 845 (706 מענער, 41 פֿרויען און 98 קינדער).

וועגען די גלאָז=זאַוואָדען האָבען מיר פֿאָלגענדע ציפֿערען: די קאָרעספּאָנדענטען האָבען איבערגעשריבען 20 זאַוואָדען אין וואָלינער גובערניע, 16 פֿון זיי, ד. ה. 80 פּראָצ., זענען געווען אידישע. אויף אַלע זאַוואָדען זענען געווען פֿערנומען 726 אַרבייטער; צווישען זיי אידען=אַרבייטער סך=הכל 143—19 פּראָצ., 4 מאָהל ווייניגער, אַלס דער פּראָצענט פֿון די אידישע פֿאַבריקען. אין גאַנץ צפון=מערב ראַיאָן זענען געווען 21 גלאָז=זאַוואָדען; צווישען זיי אידישע 8 — 38 פּראָצ. די סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען אויף אַלע זאַוואָדען האָט בעטראָפֿען 1,207,000 רובל, אויף די אידישע אַליין 312,900 רובל (26 פּראָצ.). דאָס ווייזט, אַז די אידישע גלאָז=זאַוואָדען זענען קלענערע. יעדע אידישע פֿאַבריק אַרבייט אויס אַ יאָהר 39,112 רובל און יעדע ניט=אידישע 68,677, כמעט 2 מאָהל מעהר. אַרבייטער זענען געווען אויף אַלע 21 זאַוואָדען 2,065; אויף די אידישע אַליין 428—23 פּראָצ. אידען=אַרבייטער—215,220—10,4 פּראָצ. פֿון אַלע אַרבייטער און 49 פּראָצ. פֿון די אַרבייטער אויף די אידישע פֿאַבריקען. אַ גאַנצע העלפֿט אַרבייטער אויף די אידישע פֿאַבריקען ניט=אידען.

מיר געהען איבער צו די שפּייז-פּראָדוקטען, איינע פֿון די גרעסטע פּראָדוקציאָנס-צווייגען אין רוסלאַנד. די סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע שפּייז-פּראָדוקטען אין גאַנץ רוסלאַנד גרייכט כמעט ביז אַ פֿערטיל (22,8 פּראָצ.) פֿון דער גאַנצער רוסלענדישער פֿאַבריקאַציאָן און פֿערנעהמט ביז אַ אַכטעל (12,2 פּראָצ.) פֿון אַלע פֿאַבריק-אַרבייטער אין לאַנד. די גרעסטע צוויי צווייגען פֿון שפּייז-פּראָדוקטען זענען די מיהלען און די צוקער-זאַוואָדען.

טאַבעלע 17 № ווייזט אונז דעם אַנטייל פֿון אידישען קאַפּיטאַל און אידישע אַרבייט אין מיהלען-צווייג—און מיר זעהען ווידער גאַנץ קלאָר, אַז וואָס גרעסער ס'איז דער אידישער קאַפּיטאַל, ד. ה. וואָס גרעסער ס'זענען די פֿאַבריקען, וועלכע געהערען צו אידען, אַלץ ווייניגער איז אין זיי פֿאַרגעשטעלט די אידישע אַרבייטס-קראַפֿט.

צום ערשטען איינינע ווערטער וועגען דיזער טאַבעלע אין אַלגעמיין. די מיהלען-פּראָדוקציאָן, ווי מיר זעהען, איז איינע פֿון די צווייגען, אין וועלכער דער אידישער קאַפּיטאַל האָט פֿערכאַפּט אַ גרויס אָרט. אָבוואָהל די אידישע מיהלען אין דער גאַנצער טשערטאַ בילדען מעהר ניט, ווי 28,42 פּראָצענט פֿון אַלע מיהלען, דער אידישער קאַפּיטאַל בילדעט אָבער גאַנצע 36,8 פּראָצ. פֿון גאַנצען קאַפּיטאַל: יעדע אידישע מיהל אַרבייט אויס יערליך ביז 53,960 רובל און יעדע ניט-אידישע נאָר אויף 41,498 רובל, ווייניגער אויף גאַנצע 30 פּראָצ. דיזער גרויסער אַנטייל פֿון אידישען קאַפּיטאַל האָט דאָך ניט גערעטעט דעם אידישען אַרבייטער פֿון הונגער און אַרבייטס-לאָזיגקייט: די אידישע אַרבייטס-קראַפֿט בילדעט נור 12,78 פּראָצ. פֿון דער גאַנצער אַרבייטס-קראַפֿט, וואָס איז פֿערנומען אין די מיהלען, 3 מאָהל ווייניגער, אַלס דער אידישער קאַפּיטאַל. זאָגאַר אין די אידישע מיהלען גיבט עס אידישע אַרבייטער נאָר 42,67 פּראָצ. פֿון אַלע אַרבייטער, וועלכע זענען אויף זיי פֿערנומען. העכער האַלב (58,33 פּראָצ.) אַרבייטער אויף די אידישע מיהלען זענען ניט-אידען.

דיזע אַלגעמיינע ציפֿערן זענען אָבער גאָר ניט גענוג אום צו פֿאָרשטעלען זיך די לאַגע אין איהר אמת'ען געשטאַלט. עס איז גאַנץ לייכט צו בעמערקען, אַז דער צושטאַנד פֿון דער מיהל-פּראָדוקציאָן איז שטאַרק פֿערשידען אין פֿערשידענע ראַיאָנען. אין צפון-מערב אַרבייט אויס יעדע מיהל יעהרליך נאָר 23,739 רובל און האָט אַרבייטער דורכשניטליך — 4,4, אין דרום-מערב-ראַיאָן אַרבייט שוין אויס יעדע מיהל כמעט צוויי מאָהל מעהר — 42,286 רובל, און האָט אַרבייטער 7,5; און אין דרום-ראַיאָן איז די פּראָדוקציאָן אַם שטאַרקסטען ענטוויקעלט: יעדע פֿאַבריק אַרבייט אויס יעהרליך — 58,658 ר., 2 אַ האַלבע מאָהל מעהר, אַלס אין ערשטען ראַיאָן, און אַרבייטער האָט יעדע מיהל דורכשניטליך — 8,5. שטעלען מיר נעגענאַנדער דיזע ציפֿערן מיט דעם אַנטייל-נעמען פֿון אידישען קאַפּיטאַל און אידישע אַרבייטס-קראַפֿט, בעקומען מיר פֿאָלגענדע גאַנץ אינטערעסאַנטע טאַבעלע:

ראַיאָן.	די סומע אויסגע-ארבייטע פּראָ-דוקטען אויף יע-דער פאַבריק.	דער פראָצ. פון אידישע פאַבריקען ביחס צו אַלע פאַבריקען.	דער פראָצ. פון אידישען קאַפּי-טאַל ביחס צום גאַנצען קאַפּי-טאַל.	דער פר. פון אי-דישע ארבייטס-קראַפט ביחס צו אַלע ארבייטער.	דער פראָצ. פון אידישע ארבײ-טער ביחס צו די, וואָס ארבייטען אויף אידישע פאַבריקען.
צפון-מערב	23,793	41,6%	25,3%	42,43%	97,75%
דרום-מערב	42,286 (צוזואוקס 77,7%)	24,56% (פערקלענע-רונג 17,4%)	38,36% (צוזואוקס 13,06%)	9,29% (פערקלענע-רונג 33,14%)	35,95% (פערקלענערונג 61,80%)
דרום	58,658 (צוזואוקס 147,1%)	25,7% (פערקלענע-רונג 15,9%)	39,13% (צוזואוקס 13,83%)	6,72% (פערקלענע-רונג 35,71%)	21,06% (פערקלענערונג 76,69%)

וואָס גרעסער די פּראָדוקציאָן איז, אַלץ ווענינער איז דער אַנטיילנעמען פון די אידישע אַרבייט ניט נאָר אין דער פּראָדוקציאָן בכלל, נור אין די אידישע מיהלען אויך. די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען וואַקסט אין דרום-מערב און דרום אויף 77 פּראָצ. און 147 פּראָצ., און די אידישע אַרבייטס-קראַפט פאַלט אויף 33 פּראָצ. און 35 פּראָצ. ביחס צו דער גאַנצער פערנומענער אַרבייט און פיעל שטאַרקער אין די אידישע מיהלען: אויף 61 פּראָצ. אין דרום-מערב און אויף גאַנצע 76 פּראָצ. אין דרום-ראַיאָן. פערקערט, דער אַנטייל פון אידישען קאַפּיטאַל וואַקסט מעהר ווי אויף 13 פּראָצ. אין ביידע ראַיאָנען.

אום נאָך דעליעפער צו זעהן, אַז וואָס מעהר דער אידישער קאַפּיטאַל אינדוסטריאַליזירט זיך, געהט איבער אין דער גרויס-פּראָדוקציאָן, אַלץ ווענינער בענוצט ער זיך מיט אידישער אַרבייטס-קראַפט, וועלען מיר גענענאַנדער-שטעלען די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען אויף יעדער אידישער מיהל און דעם פּראָצענט פון אידישע אַרבייטער אויף זיי:

ראַיאָנען.	די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען אויף יעדער אידישער מיהל.	דער פּראָצענט פון די אידישע אַרבייטער אויף די אידישע מיהלען.
צפון-מערב	14,450	97,75 פּראָצ.
דרום-מערב	47,692 (+230 פּראָצ.)	35,45 פּראָצ. (—61,8 פּראָצ.)
דרום	84,220 (+517 פּראָצ.)	21,09 פּראָצ. (—76,8 פּראָצ.)

מיר זעהען אלזאָ, אז די אידישע מיהלען זענען אין די ראיאָנען, וואו די אידישע ארבייטער נעפינען זיך אם ווענינסטען, גראדע די גרעסטע—אין דרום איז דער צוואוקס פון דער דורכשניטליכער סומע פון די אויסגעארבייטע פראָדוקטען א גראנדיעזער—517 פראָצ. און דער אנטייל פון די אידישע אר=בייטער א מינימאלער—קלענער אלס אין צפון=מערב ראיאָן אויף 76 פראָצ.

מערקווירדיג איז נאך פאָלגענדעס: אין צפון=מערב ראיאָן, וואו אין די אידישע מיהלען ארבייטען כמעט נור אידישע ארבייטער, 47 פראָצ., זענען די אידישע מיהלען צוויי מאָהל קלענער, אלס די ניט=אידישע; פערקערט, אין ביידע איבעריגע ראיאָנען, וואו אין די אידישע מיהלען זענען פיעל ווייניגער פערנו=מען אידישע ארבייטער (35 און 21 פראָצ.), זענען זיי פיעל גרעסער, אלס די ניט=אידישע, אויסארבייטענדיג אין דרום ביז 84,220 רובל—כמעט 2 מאָהל מעהר, אלס יעדע ניט אידישע מיהל (48,070).

מיר ווילען זיך דאָ ניט אָבשטעלען אויף די אורזאכען, וועלכע רופען ארויס דיזע ערשיינונג; דאָס ווילען מיר טהון צום סוף. מיר ווילען דאָ נור צוגעבען, אז די בעארבייטער פון די יק"א=מאטעריאלען געפינען, אז די הויפט צרה ליגט אין דער שבת=רוה, פערגעסענדיג, ווי עס ווייזט אויס, אז אין ווי=טעבסקער און ווילנער גובערניען זענען די אידען אסך פרומער און רעליגיע=זער, ווי אין יעקאטערינאסלאווער גובערניע, און אז דוקא אין „פרומען" ראיאָן, זאָל מיר מוחל זיין די אידישע ליטאָ, זענען די אידישע ארבייטער יע פערנו=מען אין די אידישע מיהלען, און אינ'ם ראיאָן פון „כופרים בעיקר", אין פרייען דרום, האָבען זיי קיין מזל ניט עקספלואטירט צו ווערען...

די צוקער=זאוואָדען אין גאנץ רוסלאנד בעשעפטיגען מעהר פון 100,000 ארבייטער, חוץ די וואָס זענען פערנומען אויף די פלאנטאציעס. די אידישע ארבייטס=קראפט איז פאָרגעשטעלט אין אזא מינימאלען פראָצענט, אז עס לוינט גאָר נישט זיך אָבצושטעלען אויף דיזען פראָדוקציאָנס=צווייג פון שטאנד=פונקט פון די אינטערעסען פונ'ם אידישען ארבייטער. אין די 15 גובערניעס, מיט וועלכע מיר פערנעהמען זיך דאָ, זענען געוועזען סך=הכל 134 צוקער=זאוואָדען, פון זיי 14 אידישע, ד. ה. 10,45 פראָצ. פערשטעהט זיך, אז דיזער פראָצענט ווייזט אפילו ניט בערך דעם אמת'ן אנטייל פונ'ם אידישען קאפיטאל אין די=זער פראָדוקציאָן. דער גרעסטער טייל זאוואָדען געהערען צו אקציאָנערע גע=זעלשאפטען, און אידען האָבען א גרויסע צאָהל אקציעס.

אויף דיזע אלע זאוואָדען איז דאָ אין גאנצען ארבייטער 56,471, צווישען זיי אידען 513, ד. ה. 0,9 פראָצ. אויף די אידישע זאוואָדען אליין, וואו עס אר=בייטען 4,862 מענשען, געפינען זיך ס"ה 261 אידישע ארבייטער, ד. ה. 5,37 פראָצ. ערקלערענדיג די אָבוועזענהייט פון אידישע ארבייטער אין דיזען גרויסען און ענטוויקעלטען פראָדוקציאָנס=צווייג, פערשווייגען שוין די שרייבער פון יק"א דאָס מאָהל וועגען שבת, וועלכער איז ערשט ביי די מיהלען געוועזען די הויפט=אורזאכע, וועגען כשר=פלייש און נאך אזוינע „פעסטע" שטערענישען, און בעמערקען נאָר,

אז דער גרעסטער טייל צוקער=זאַוואָדען געפינען זיך אין די ערטער, וואו אידען טאָרען ניט וואוינען. מיר קענען נור צוגעבען, אז צעהנדליגער צוקער=זאַוואָדען געפינען זיך אין די שטעדט, וואו אידען איז יאָ ערלויבט צו וואָהנען, און בעזאָנדערם דער גרעסטער טייל פון די אידישע זאַוואָדען, ווי צום ביישפיל, אין קיעווער און פּאָדאָלער גובערניעס.

צווישען די שפּייז=פּראָדוקטען פּערנעמען אַ גאַנץ בעדייטענדען אָרט אויך דאָס „וויינטרויבען"=און „ביר=קאָכען" . לאָמיר זשע זעהן ווי גרויס איז דער אַנטייל פון'ם אידישען אַרבייטער אין דיזע צווייגען. טאַבעלע № 18 איז צונויפגעשטעלט נאָך די דאַטען פון די קאָרעספּאָנדענטען פון יק"א נאָך וועגען די פּונקטען, וואָס זענען בעזעצט מיט אידען. וואָס צייגט אונז דיזע טאַבעלע?

נאָר אין איין ראַיאָן איז דער פּראָצענט פון די אידישע אַרבייטער עטוואָס גרעסער, אַלס דער פּראָצענט פון די אידישע זאַוואָדען, אין די אַנדערע צוויי ראַיאָנען איז שוין די לאַגע פערקערט. אין צפון=מערב איז דער פּראָצענט פון די אידישע אַרבייטער ביחס צו אַלע אַרבייטער 25 פּראָצ. און דער פּראָצענט פון די אידישע זאַוואָדען נור 17 פּראָצ.; אין דרום=מערב איז דער פּראָצענט פון אידישע אַרבייטער נור 4 פּראָצ. און פון די אידישע זאַוואָדען גאַנצע 26 פּראָצ.; און אין דרום 21 פּראָצ. און 48 פּראָצ.

די ביר=פּראָדוקציאָן צייגט דאָס זעלבע, ד. ה. אַז די אידישע אַרבייטס=קראַפט איז אימער וועניגער פאַרגעשטעלט, אַלס דער אידישער קאַפּיטאַל. מיר ברענגען נאָר די דאַטען פון די קאָרעספּאָנדענטען. זיי זענען נאָך מעהר חאַראַקטעריסטיש, ווייל די קאָרעספּאָנדענטען האָבען מערסטענטיילס, ווי מיר וועלען זעהען, איבערגעשריבען אידישע זאַוואָדען, דורכלאָזענדיג אַ גרויסע צאָהל ניט אידישע. די פערהעלטניס=ציפערן וואָלטען זיך דערום ביי אַ מעהר דעטאַלער אויספאָרשונג שטאַרק געענדערט אין דעם זין, וואָס אי דער אידישער קאַפּיטאַל, אי די אידישע אַרבייטס=קראַפט וואָלטען געבילדעט אַ סך אַ קלענערען פּראָצענט. צום פערשטעהן אָבער פון דער לאַגע פון אידישען אַרבייטער איז אונז אינטערעסאַנטער צו וויסען זיין אַנטייל אין דער אידישער פּראָדוקציאָן, ווייל אין דער ניט-אידישער איז ער זעהר אַ זעלטענער גאַסט. די קאָרעספּאָנדענטען האָבען איבערגעשריבען אין צפון=מערב=ראַיאָן 69 ביר=זאַוואָדען; פון זיי 58 אידישע, ד. ה. 84 פּראָצ. אַרבייטער אויף אַלע זאַוואָדען איז געווען—958; אידען=אַרבייטער נור 480—50,1 פּראָצ., מיט 34 פּר. וועניגער אַלס אידישע זאַוואָדען. דיזע ציפערן ווייזען גאַנץ קלאָר, אַז אויף אידישע זאַוואָדען זענען געווען ביז אַ העלפט ניט=אידישע אַרבייטער.

אין דרום=מערב ראַיאָן האָבען די קאָרעספּאָנדענטען איבערגעשריבען נור 30 זאַוואָדען; פון זיי אידישע—15, ד. ה. 50 פּראָצ. אויף אַלע 30 זאַוואָדען זענען געווען אַרבייטער—257, צווישען זיי אידישע אַרבייטער — 95, 36,96 פּראָצ.—וועניגער אַלס אידישע זאַוואָדען מיט 13 פּראָצ. אין דרום=ראַ=

יאן האבען זיי איבערגעשריבען 11 זאוואדען; פון זיי אידישע—9, 81,82 פראצ. אין גאנצען איז געווען ארבייטער 163, צווישען זיי אידען—56, 34,35 פר., ווענינער כמעט מיט גאנצע 50 פראצ. אלס אידישע זאוואדען.

צו די שפייז־פראדוקציאנען, [illegible] שטעהען אויפ'ן ערשטען ארט נאך דער צאהל פון די פערנומענע אין [illegible]אידישע ארבייטער, געהערען אויך די פאלגענדע אונטערנעמונגען: קאנפעקט־, מינעראל־וואסער־, ציקאריע־, שאקאלאד־ און קאנדיטערייפאבריקען. אין אלע דיזע פאבריקען איז פערנומען ניט קיין קליינער פראצענט פון די אידישע פאבריק־ארבייטער און כדי צו פערשטעהן, אויף וויפיעל דיזע ארבייטער קענען צוגערעכענט ווערען צום אינדוסטריעלען פראלעטאריאט, וועלען מיר זיך ערלויבען צו ברענגען א ציטאטע פון די מאטעריאלען פון יק"א. אט וואס ס'ווערט דארט געשריבען וועגען דיזע „פאבריקען": „דער גרונד־סימן פון דיזע אלע פאבריקען איז זייער „מיזערע" פראדוקטיוויטעט. אי די צאהל פון די פאבריקען, אי די סומע פון די אויסגעארבייטע פראדוקטען, אי די צאהל ארבייטער — אלעס איז אזוי ארים און קליין, אז עס בינדעט זיך כלל נישט מיט דער פארשטעלונג פון פאבריק־פראדוקציאן. ניט ווילענדיג דערמאנען אונז דיזע פאבריקען אן א אונמעגליכע אטמאספער, אן א שמוציגעם און ענגעם וואהנונג, וואו ס'זענען צונויפגעשפארט א סך ארבייטער, אפט פרויען און קינדער, אלע בלייכע, אויסגעדארטע, אויסגעמוטשעטע"*). וועגען אידישע ארבייטער אין אלע פראדוקציאנס־צווייגען האבען מיר ניט קיין פינקטליכע דאטען; נאר די איינציגע ציפערן, וואס די מאטעריאלען פון יק"א ברענגען, זענען אויך גאנץ אינטערעסאנט.

אין גאנץ צפון־מערב ראיאן איז געווען דריי קאנפעקטען־פאבריקען, אלע אידישע. אויסגעארבייט האבען זיי א יאהר פראדוקטען אויף 20,000 רובל, ד. ה. יעדע פאבריק—6,630 רובל. נאך די אפיציעלע דאטען איז געווען סך־הכל 26 ארבייטער אויף אלע 3 פאבריקען; נאך די דאטען פון די קארעספאנדענטען—165. דיזער אונטערשייד מוז ערקלערט ווערען דורכדעם, וואס די אפיציעלע דאטען האבען ניט ארייגערעכענט די, וואס ארבייטען צו הויז, און גראדע די לעצטע בילדען די מעהרהייט. פיעלע פרויען און קינדער נעמען קאנפעקטען אהיים צו פערוויקלען זיי אין פאפירלעך. אידישע ארבייטער אויף דיזע דריי אידישע פאבריקען זענען געווען 103,—ד. ה. נור 62,4 פראצ. פון אלע ארבייטער. ווי גרויס איז דער פערדינסט פון די ארבייטער אין דיזען פראדוקציאנס־צווייג? עס גענינט צו זאגען, אז ס'גיבען מיידלעך, וועלכע פערדינען 1 רובל א חודש אויף איינענע שפייז. אין דער לעקאך־אבטיילונג פערדינט א ארבייטער 25 קאפ. א טאג, ד. ה. 6 רובל א חודש, ווען ער איז געזונד א גאנץ חודש, וואס עס טרעפט זעהר זעלטען.

Ibid, 78. (*

מינעראַל-וואַסער זאַוואָדען זענען געווען אין צפֿון-מערב ראַיאָן 68, אַלע אידישע. אַרבייטער אויף זיי איז געווען סך-הכל 176, פֿון זיי אידען 145 — 80,1 פּראָצ. אין דרום-מערב זענען געווען מינעראַל-וואַסער-זאַוואָדען — 60, צווישען זיי אידישע 58. אין גאַנצען איז געווען אַרבייטער אויף אַלע זאַוואָדען 212, אויף די אידישע אַליין — 203, אידישע אַרבייטער נאָר 122, ד. ה. 60,1 פּראָצ. פֿון אַלע אַרבייטער אויף די אידישע זאַוואָדען. אין דרום זענען געווען זאַוואָדען 23, פֿון זיי אידישע — 17. אַרבייטער אויף אַלע זאַוואָדען — 52, אויף די אידישע — 43, אידען-אַרבייטער 33 — 76,74 פּראָצ.

די בעאַרבייטונג פֿון פערשידענע מעטאַלען איז איינע פֿון די אַם שנעלסטען זיך ענטוויקלענדע פּראָדוקציאָנס-צווייגען און שוין יעצט פֿערנעהמט זי אַ גרויס אָרט אין דער רוסישער פֿאַבריקאַציאָן. פֿערגלייכען מיר די ציפֿערן *) פֿון 1887 מיט די פֿון 1897, זעהען מיר ווי שנעל דיזע פּראָדוקציאָן וואַכסט. די צאָהל מעטאַל-פֿאַבריקען אין גאַנץ רוסלאַנד איז פֿערגרעסערט געוואָרען פֿון 1,377 ביז 2,412, צוואוקס — 75,16 פּראָצ. די סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען איז פֿערגרעסערט געוואָרען פֿון 112,618,000 רוב. ביז 310,626,000, דער צוואוכס — 175,82 פּראָצ.

די צאָהל אַרבייטער איז פֿערגרעסעדט געוואָרען פֿון 103,300 ביז 214,311, צוואוכס — 107,46 פּר. דיזע ציפֿערן ווייזען ניט נור דעם וואוכס פֿון דיזען פּראָדוקציאָנס-צווייג, נאָר אויך די קאָנצענטראַציאָן, וועלכע קומט פֿאָר: דער גרעסטער צוואוכס צייגט די סומע אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען, — די קלענסטע — די צאָהל פֿאַבריקען. נאָך דער סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען אויף יעדער פֿאַבריק פֿערנעהמט די מעטאַל-בעאַרבייטונג דאָס צווייטע אָרט, אָבטרעטענדיג אין דעם הינזיכט נור די וואָהל-פּראָדוקטען. אין דער לעצטער פּראָדוקציאָן אַרבייט אויס יעדע פֿאַבריק — 213 טויזענד רוב. און אין דער מעטאַל-פּראָדוקציאָן — 129 טויזענד. ווי מיר האָבען שוין אויבען געזעהען, איז די מעטאַל-פּראָדוקציאָן אין דער טשערטאַ כמעט ניט אָבגעשטאַנען פֿון דערזעלבער אין די אינערע גובערניען און זאַגאַר אין איין ראַיאָן, אין דרום, גיעבט עס גובערניען, וואו די מעטאַל-בעאַרבייטונג איז פֿיעל שטאַרקער ענטוויקעלט אַלס אין צענטראַל-רוסלאַנד.

יעצט לאָמיר זעהען, ווי שטאַרק איז פֿאָרגעשטעלט די אידישע אַרבייטס-קראַפֿט אין דיזער גרויס-פּראָדוקציאָן. די טאַבעלע № 19 ענטהאַלט אין זיך די ציפֿערען כמעט פֿון דער גאַנצער טשערטאַ, אַלענפֿאַלס די גובערניען, וואו די מעטאַל-פּראָדוקציאָן איז אַם מעהרסטען ענטוויקעלט. עס פֿעהלען נאָר ציפֿערען פֿון טאַווריִדער און בעסאַראַבער גובערניען, וואו די מעטאַל-בעאַרבייטונג פֿערנעהמט זעהר אַ שוואַכען אָרט. די טאַבעלע שפּיגעלט אין זיך אָב אין אַ קאָנצענטרירטער און שאַרפֿער פֿאָרם די אַלע טעזען, וועלכע מיר

*) Сводъ данныхъ о фабрично-заводской промышленности въ Россіи за 1897 г., стр. 17—18.

און אידישע דער גאנצער אידישער פראדוקציאן
האבען ארויסגעזאגט וועגען דער גאנצער אידישער פראדוקציאן און אידישע
ארבייטס=קראפט אין דער טשערטא. דער אידישער קאפיטאל איז אונגעהויער
קלענער, אלס די אידישע פאבריקען, וואס בעווייזט, אז ביי אידען זענען איי=
געגטליך ניט פאבריקען, נאר מערסטענטייל ווערקשטאטען. דער פראצענט
פון דער ארבייטס=קראפט, וועלכע איז פערנומען אויף די אידישע פאבריקען,
איז גרעסער אלס דער פראצענט פון קאפיטאל און דאס בעשטעטיגט אונזער
נאר וואס ארויסגעזאגטע מיינונג: די אידישע ווערקשטאטען נוטצען זיך מעהר
מיט מענשליכע קראפט, אלס מיט מעכאנישע, טאקי ווייל דאס זענען ווערק=
שטאטען און ניט פאבריקען; די אידישע ארבייטס=קראפט בילדעט אין אלגע=
מיינעם א מיזערע ציפער; זאגאר אין די אידישע פאבריקען גיעבט עס א גאנץ
גרויסע צאהל ניט אידישע ארבייטער.

די טאבעלע 19 № ווייזט אונז פאלגענדעס: אין דער גאנצער טשער=
טא, חוץ טאווריד־ער און בעסאראבער גובערניען, בילדען די אידישע פאבריקען
30,66 פר., ד. ה. כמעט אגאנץ דריטעל; דער אידישער קאפיטאל בילדעט ס"ה
1,64 פר., ביז 20 מאהל וועניגער אלס די אידישע פאבריקען. דערום זעהען מיר
טאקי, אז די סומע פון די אויסגעארבייטע פראדוקטען יעהרליך אויף יעדער
ניט=אידישער פאבריק בעטרעפט 26 מאהל מעהר, אלס אויף יעדער אידישער
פאבריק; יעדער ניט אידישער פאבריקאנט ארבייט אויס יעהרליך—675,215
רובל; יעדע אידישע פאבריק נאר—25,519 רובל. די דורכשניטליכע צאהל
ארבייטער אויף יעדע ניט=אידישע פאבריק איז 3 מאהל גרעסער אלס אויף
יעדע אידישע פאבריק; אויף דער ערשטער ארבייטען דורכשניטליך—59,5
מענשען, אויף דער צווייטער—20,1. ארבייטס=קראפט אויף אלע אידישע פאב=
ריקען גיעבט עס—13,01 פר. ביחס צו דער גאנצער ארבייטס=קראפט—8 מאהל
מעהר, אלס דער אידישער קאפיטאל, און נאר עטוואס צוויי מאהל וועניגער,
אלס דער פראצענט פון די אידישע פאבריקען. אידישע ארבייטס=קראפט ביל=
דעט 9,3 פראצ. פון דער גאנצער ארבייטס=קראפט און 71,2 פראצ. פון דער
ארבייטס=קראפט, וועלכע איז פערנומען אויף אידישע פאבריקען.

דיזע אלגעמיינע ציפערן פערמאסקירען אבער אין א גאנץ גרויסער
מאס די אמתע לאגע פונ'ם אידישען ארבייטער אין דער מעטאל=פראדוקציאן.
דער צושטאנד פון דער מעטאל=פראדוקציאן איז שטארק פערשידען אין פער=
שידענע ראיאנען און ענטשפרעכענד דיזען פערשידענעם צושטאנד, איז אויך
פערשידען דער אנטייל פונ'ם אידישען קאפיטאל און דער אידישער ארבייטס=
קראפט. פון אנהויב ווארפט זיך שטארק אין די אויגען דער אונטערשיד צווי=
שען די ערשטע צוויי ראיאנען—צפון=מערב און דרום=מערב פון איין זייט, און
די לעצטע צוויי גובערניעם — יעקאטערינאסלאווער און כערסאנער—פון דער
צווייטער. דער מאקסימום פון די אויסגעארבייטע פראדוקטען יעהרליך אויף
יעדער פאבריק אין די ערשטע צוויי איז אונגעפער 70 טויזענד רובל, דער
מינימום פון די אויסגעארבייטע פראדוקטען אויף יעדער פאבריק אין די לעצטע

צוויי גובערניעס איז גאַנצע 125 טויזענד רובל, כמעט צוויי מאָהל מעהר. יעקאַטערינאָסלאַווער גובערניע אָבער בעזונדער גענומען ציילענט זיך אוים מיט איהר גראַנדיעזער סומע. די גאַנצע סומע פון אַלע אויסגעאַרבייטע פראָדוקטען אין איין יעקאַטערינאָסלאַווער גובערניע איז 9 מאָהל מעהר אַלס אין ביידע ראַיאָנען צוזאַמען מיט כערסאָנער גובערניע. די יעהרליך אויסגעאַרבייטע פראָדוקטען אויף יעדער פאַבריק אין יעקאַטערינאָסלאַווער גובערניע איז 12 מאָהל מעהר, אַלס אין כערסאָנער גובערניע, 22 מאָהל מעהר אַלס אין צפון־מערב ראַיאָן און 32 מאָהל מעהר אַלס אין דרום־מערב ראַיאָן. מיר זעהן אַלזאָ, אַז דער אונטערשיעד איז אַ גאַנץ גרויסער. און יעצט לאָמיר זיך אָבשטעלען אויף יעדער ראַיאָן. ערשטענס, זעהן מיר, אַז אין אַלע ראַיאָנען, אָהן אויסנאַמע, זענען די אידישע פאַבריקען פון קלענערען מאַסשטאַב. אין די צוויי ראַיאָנען, צפון־און דרום־מערב, זענען די אידישע פאַבריקען אונגעפעהר 2 אַ האַלבע מאָהל קלענער און אין יעקאַטערינאָסלאַווער גובערניע ביז 34 מאָהל קלענער אַלס די ניט־אידישע. איין אידישע פאַבריק פראָדוצירט יעהרליך אין די צוויי ראַיאָנען פאַר 37 און 22 טויזענד רובל, ווען איין ניט־אידישע פאַבריק פראָדוצירט פאַר 90 און 53 טויזענד רובל יעהרליך. איין אידישע פאַבריק אין יעקאַטערינאָסלאַווער גובערניע אַרבייט אוים יעהרליך פאַר 57,081 ר. און איין ניט אידישע ביז צוויי מיליאָן רובל. דאָס זעלבע זעהן מיר ביי דער דורכשניטליכער צאָהל אַרבייטער אויף יעדער פאַבריק. דער מינימום אַרבייטער אויף איין אידישע פאַבריק איז אין כערסאָנער גובערניע — 7,5 און דער מאַקסימום אין יעקאַטערינאָסלאַווער גובערניע — 33,8. דער מינימום אַרבייטער אויף איין ניט אידישע פאַבריק איז אין דרום־מערב ראַיאָן 50,2, גרעסער פונ'ם מינימום אויף די אידישע פאַבריקען אין 7 מאָהל; און דער מאַקסימום אַרבייטער אויף איין ניט־אידישע פאַבריק איז גראַדע אין חערסאָנער גובערניע — 531, גרעסער אַלס דער מאַקסימום פון יעדע אידישע פאַבריק אין 17 מאָהל, און גרעסער אַלס די דורכשניטליכע צאָהל פון די אידישע אַרבייטער אויף איין אידישע פאַבריק אין דער זעלבער גובערניע אין 77 מאָהל.

דיזע נאָך אַלץ אַלגעמיינע דאַטען צייגען ווי לעכערליך ס'איז צו ריידען וועגען דער גלייכער לאַגע פון אידישען און ניט אידישען אַרבייטער. אין איינער און דער זעלבער גובערניע, אין איינער און דער זעלבער שטאָדט, האַנד ביי האַנד שטעהט דער ניט־אידישער אַרבייטער אין דער גרויסער טיעף אין הימעל אַריינגעוואַקסענער ברייטער און מעהר אָדער ווייניגער ליכטיגער פאַבריק; ער שטעהט ביי דער וואונדער־שאַפענדע מאַשין און ער פיהלט האַס און צאָרן געגען דער געגענוואַרטיגער אָרדנונג, וועלכע רויבט ביי איהם אַוועק זיין געזונד, זיין גייסט, זיין לעבען; ער ווערט אָבער אויך דורכגעדרונגען מיט שטאָלץ און טיעפען גלויבען אין זיין ליכטיגע צוקונפט, ער ווערט בעצווייבערט פון זיין אייגענע מעכטיגע קראַפט און פיהלט, אַז דיזע מאַשין, וואָס האָט איהם פעראייניגט מעכאַניש מיט טויזענדער עקספּלואַטירטע ברידער, האָט אויך געשאַ־

פען אין איהם א נייע נשמה, א נייעם קאָלעקטיווען גייסט, א נייע מעגליכ־
קייט, אַ נייעם מיטעל צום קאַמפף פאַר זיין בעפרייאונג. און ניט ווייט פון
דיזער גיגאַנט־פאַבריק, וואָס דראָהט דער גאַנצער פּאָליטישער און סאָציאַלער
אָרדנונג, ערגיץ אין אַ פינסטערען קעלער, אַ נאַסען און ענגען, שטעהען אַ
פּאָר בלייכע אידישע אַרבייטער; און קאָמפּענסירענדיג מיט פלייש און בלוט,
שווייס און מאַרך דעם אָבגעשטאַנענעם ווערקשטאַט און אויסצוהאַלטען די
קאָנקורענץ פון'ם אַללעם פערכאַפּענדען גיגאַנט, חלומען זיי וועגען אַ בעסערען
עתיד, פאַנטאַזירען וועגען בעסערע בעדינגונגען... אַזעלכע בילדער זענען
לייכט צו בעמערקען אין אָדעס, כערסאָן, יעקאַטערינאָסלאַוו און פיעלע
אַנדערע שטעדט.

מיר געהען איבער צו דער ווייטערדיגע ערקלערונג פון טאַבעלע 19 №.

ראַיאָן.	די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען אויף איין פאַבריק. אידישע.	די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען אויף איין פאַבריק. ניט־אידישע.	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף איין פאַבריק. אידישע	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף איין פאַבריק. ניט־אידישע.	פּראָצ. פון אידישע פאַבריקאַנטען.	פּראָצ. פון אידישען קאַפּיטאַל.	פּראָצ. פון אידישע אַרבייטס־קראַפט.
צפון־מערב . .	37,870	90,930	22,61	74,3	38,9%	20,9%	20,62%
דרום־מערב . .	22,500	53,200	15,7	50,2	17,0%	8.02%	5,69%
יעקאַטערינאָס־לאַווער גוב. .	57,091	1,920,638	33,8	161,7	21,1%	0,97%	1,37%
כערסאָנער גוב.	—	—	7,5	581	81,25%	—	4,76%

מיר זעהען אַלזאָ, אַז אין אַלע דריי ראַיאָנען זענען די ניט־אידישע
פאַבריקען גרעסער, פּראָדוציִרען מעהר, קאָנצענטריִרען אַ סך גרעסערע אַר־
בייטער־מאַסען; לייענען מיר דיזע טאַבעלע פון רעכטס נאָך לינקס אַזוי זע־
העו מיר, אַז די לעצטע ציפער, וועלכע ווייזט אויפ'ן אַנטייל פון דער אידי־
שער אַרבייט אין וועלכען ניט איז ראַיאָן, איז תמיד די קלענסטע, תמיד ווע־
ניגער אַלס דער פּראָצענט פון אידישע פאַבריקען און אידישען קאַפּיטאַל.
לייענען מיר די טאַבעלע פון אויבען אַראָב, דאַן זעהען מיר אַז, ווי נאָר מיר
קומען צו די צוויי גובערניעס, וואו די מעטאַל־פּראָדוקציאָן איז גרויס־קאַפּיטאַ־
ליסטיש, פּראָדוציִרענדיג יעהרליך אין איינע פון זיי—יעקאַטערינאָסלאַווער—
1,920,678 רובל און קאָנצענטריִרענדיג גרויסע אַרבייטערמאַסען, ווי אין כער־
סאָנער—כמעט ביז זעקס הונדערט אַרבייטער אויף יעדער פאַבריק—דאָרט פאַלט
דער אַנטייל פון אידישען קאַפּיטאַל ביז 0,97 פּראָצ. (יעקאַטערינאָסלאַווער),
גאַנצע 20 מאָהל וועניגער אַלס אין צפון־מערב־ראַיאָן און דער פּראָצענט פון
די אידישע אַרבייטער בילדעט אַ שרעקליך מיזערע גרויס — 1,37 פּראָצ. אין

יעקאַטערינאָסלאַווער גובערניע — כמעט 15 מאָהל ווענ‍יגער אַלס אין צפון־מערב, און 4,76 פראָצ. אין כערסאָנער גובערניע — כמעט 5 מאָהל ווענ‍יגער אַלס אין צפון־מערב.

די גרויסע צאָהל אידישע פאַבריקען אין כערסאָנער גובערניע — גאַנצע 81 פראָצ. — דאַרף אונז נ‍יט וואונדערען, ווייל ס'איז גאַנץ לייכט צו בעמערקען, אַז דאָ האַנדעלט זיך ווענען קליינע ווערקשטאַטען. אַלע 39 אידישע פאַבריקען אין דער גובערניע האָבען 293 אַרבייטער און די 9 נ‍יט־אידישע פערנעמען — 5,528 אַרבייטער, דאָס מאַכט אויס 18 מאָהל מעהר. שטעלען מיר געגענאַנדער די סומע פון די אויסגעאַרבייטע פראָדוקטען אויף יעדער אידישער און נ‍יט־אידישער פאַבריק און די צאָהל אַרבייטער אויף יעדער פון די זעלבע אין פערשידענע ראַיאָנען מ‍יט דעם פראָצענט פון די אידישע פאַבריקען, אידישען קאַפיטאַל און דער עיקר אידישע אַרבייטס־קראַפט אין דיזע ראַיאָנען, און מיר וועלען לייכט בעמערקען, אַז וואָס גרעסער די מעטאַל־פראָדוקציאָן איז אין וועלכען נ‍יט איז ראַיאָן, אַלס קלענער איז דער אַנטייל־נעמען פונ'ם אידישען קאַפיטאַל און אידישע אַרבייטער. אידישע אַרבייטער אויף אידישע פאַבריקען אַרבייטען אויך מעהר אין די ראַיאָנען, וואו די אידישע פראָדוקציאָן איז פון קליינעם מאַסשטאַב. פון אַלע אַרבייטער אויף די אידישע פאַבריקען אַרבייטען אין צפון־מערב ראַיאָן נאָר אידען, עס גיעבט נאָך אַ קליינע צאָהל אידישע אַרבייטער אין די נ‍יט־אידישע פאַבריקען; אין חערסאָנער גובערניע, וואו, ווי מיר האָבען שוין געזעהען, ס'האַנדעלט זיך נ‍יט ווענען אידישע פאַבריקען, נור ווענען אידישע ווערקשטאַטען, אַרבייטען 89,7 פראָצ. אידען פון אַלע אַרבייטער; אין דרום־מערב — 59 פראָצ. אידען און אין יעקאַטערינאָסלאַווער גובערניע, די איינצעלנע גובערניע, וואו די סומע פון די אויסגעאַרבייטע פראָדוקטען יעהרליך אויף איין אידישער פאַבריק איז העכער אַלס 50 טויזענד רובל און די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף יעדער פאַבריק מעהר פון 25, איז דער פראָצענט פון אידישע אַרבייטער אויף אידישע פאַבריקען ס"ה — 26,7, ס"ה 1 פערטעל פון אַלע אַרבייטער אויף די אידישע פאַבריקען, און 3 פערטעל אַרבייטער אויף די אידישע פאַבריקען זענען נ‍יט־אידישע.

דאָ איז זעהר אינטערעסאַנט זיך אָבצושטעלען אויף די אורזאַכען, וועלכע בריינגען דערצו, וואָס די אידישע אַרבייטער ווערען נ‍יט אַריינגעצויגען אין דער גרויס־פראָדוקציאָן. ווי מיר האָבען שוין געזעהן, איז די מעטאַל־פראָדוקציאָן אַם שטאַרקסטען ענטוויקעלט אין דרום־ראַיאָן און דאָרט איז דער אַנטייל פון די אידישע אַרבייטער דער מינימאַלער. מיר וועלען זיך דערום אָבשטעלען אויף דיזען ראַיאָן. צום ערשטען ווענען דער טשערטאַ. איינינע דאַטען רעדען גאַנץ קלאָר און ווייזען, ווי נאַריש און אונוויסענשאַפטליך ס'איז צו ערקלערען אַלע ערשיינונגען אין אידישען לעבען נאָר מ‍יט דער פאָליטישער לאַגע. אויפ'ן בריאַנסקער זאַוואָד, וועלכער איז אין דער שטאָדט יעקאַטערינאָסלאַוו, אַרבייי־

טען 5,200 מענשען; צווישען זיי 76 אידען. אויף צוויי זאַוואָדען אין ניקאָלאַיעוו, אין שטאָדט, אַרבייטען 3,978 אַרבייטער; צווישען זיי אידען — 45. און די שרייבער פון די מאַטעריאַלען גיעבען נאָך צו: „מערסטענטיילס, זענען די אידען ניט קיין פאַבריק=אַרבייטער, נאָר זיי געפינען אַרבייט, אַלס משרתים, מאַגאַזינערען, מאַליאַרען, שמידען" *). מיר וואָלטען געקאָנט ברייננגען נאָך איינינע ביישפּילען, נאָר מיר רעכענען זיי לחלוטין פאַר איבריג. די אַנדערע סבה, מיט וועלכע מען טראָגט זיך אַרום, אום צו ערקלערען די אָבוועזענהייט פון אידישע אַרבייטער אויף די גרויסע פאַבריקען, איז דער אומגליקליכער שבת. אידישע אַרבייטער זענען גרייט פאַר הונגער צו שטאַרבען, אַרבייטען אין די קליינע פינסטערע ווערקשטאַטען, ליידען פון לאַנגען אַרבייטס=טאָג און מיזערען אַרבייטס=לוין, אַבי ניט אָבצוזאָגען זיך פון'ם הייליגען שבת. די שרייבער פון יק"א, וועלכע האָבען בעזאָנדערס ליעב געקראָגען דעם נאַציאָנאַלען שבת, מיט וועלכען ס'איז אַזוי גרינג צו ערקלערען די קאָמפּליצירטעסטע (פערפּלאָנטערסטע) סאָציאַלע ערשיינונגען, האָבען דאָך ביחס צו דרום געפיהלט, אַז די זאַך איז עפּעס ניט אַזוי גלאַט, און ערקלערענדיג, פאַר וואָס די אידישע אַרבייטער קומען ניט אָן אויף די פאַבריקען אין דער מעטאַל=פאַבריקאַציאָן, גיבען זיי צו בעשיידען: „נאָך עטליכע מיינונגען, איז דער שבת אין דרום ניט אַזאַ אָבהאַלט פאַר די אידישע אַרבייטער, ווי אין ליטאָ און פוילען" *). גלייך ווי זיי ווייסען ניט, אַז אין אַזעלכע שטעדט, ווי אָדעס, יעקאַטערינאָסלאַוו, בערסאָן און יעליסאַוועטגראַד אַרבייט אום שבת די גרעסטע צאָהל אידען, אַלע געשעפטען זענען אָפען, אין אַלע קאָנטאָרען שוויצען אידישע בוכהאַלטערס איבער די ביכער, אידישע משרתים אַרבייטען 16 שעה אין מעת=לעת און אין די פאָרטען אַרבייטען הונדערטער אידישע טרעגער.

פון די פּראָדוקציאָנס=צווייגען, וועלכע ווערען צוגערעכענט צו דער קאַטעגאָריע „טהיר=פּראָדוקטען=פּראָדוקציאָן" (Обработка животныхъ продуктовъ), וועלען מיר זיך נאָר אָבשטעלען אויף דער פעל=בעאַרבייטונג, וואו עס זענען פערנומען אַ גרויסע מענגע אידישע אַרבייטער. טאַבעלע № 20 ציינט אונז דעם צושטאַנד פון דיזער פּראָדוקציאָן און דעם אַנטייל, וואָס אידען נעהמען אין איהר. די צאָהל פון די אידישע פאַבריקען איז גאַנץ גרויס — גאַנצע 55 פּראָצ., העכער האַלב פעל=פאַבריקען זענען אין די הענד פון אידען. דער אידישער קאַפּיטאַל אין ווילנער און גראָדנער גובערניע בילדעט 39,05 פּראָצ. פון'ם גאַנצען קאַפּיטאַל. אַרבייטס=קראַפט אויף אַלע אידישע פאַבריקען איז פערנומען 63,5 פּראָצ. פון דער גאַנצער אַרבייטס=קראַפט, אַנדערש געזאָגט, דער אידישער פאַבריקאַנט נוצט זיך מעהר מיט מענשליכע קראַפט, אַלס דער ניט=אידישער. די סומע פון די אויסגעאַרבייטע יעהרליך פּראָדוקטען אויף יעדע אידישע און ניט=אידישע פאַבריק איז אויך ניט גלייך. יעדע ניט=אידישע פאַבריק אַרבייט אויס פאַר 12,653 רובל מעהר אויף, העכער

*) Ibid 90.

20 פּראָצ., אַלס יעדע אידישע פֿאַבריק—10,275 רובל. מיט איין וואָרט אויך דיעזע אין געוויסען זינן „אידישע" פֿאַבריקאַציאָן בעשטעטיגט אַלעס, וואָס מיר האָבען שוין פֿריהער געשריבען וועגען איינציגע פּראָדוקציאָנס-צווייגען. וועגען אידישע אַרבייטס-קראַפֿט האָבען מיר דאַטען פֿון די קאָרעספּאָנדענטען פֿון יק"א, וועלכע צייגען אונז פֿאָלגענדעס: די קאָרעספּאָנדענטען האָבען איבערגעשריבען אין צפֿון-מערב 235 פֿעל-פֿאַבריקען, פֿון זיי 222 אידישע. אויף אַלע זאַוואָדען זענען געווען אַרבייטער—3,717; צווישען זיי אידען—2,403, ד. ה. 64,6 פּראָצ. ווי מיר זעהען, בילדען די אידישע פֿאַבריקען ביחס צו אַלע, וועלכע די קאָרעספּאָנדענטען האָבען איבערגעשריבען 94,4 פּראָצ. אַלזאָ אויך אין דיזען פּראָדוקציאָנס-צווייג זענען אויף די אידישע פֿאַבריקען פֿערנומען ביז אַ 1/3 ניט-אידישע אַרבייטער. אין דרום-מערב האָבען די קאָרעספּאָנדענטען פֿון יק"א איבערגעשריבען 108 אידישע פֿעל-פֿאַבריקען, אויף וועלכע ס'האָבען געאַרבייט 2,137 מענשען; צווישען זיי אידען—1,258—58,8 פּראָצ.; אַלזאָ 41,2 פּראָצ. אַרבייטער אויף די אידישע פֿאַבריקען אין דרום-מערב ראַיאָן זענען געווען ניט-אידישע. וועגען דעם חאַראַקטער פֿון די פֿעל-זאַוואָדען שרייבען די בעאַרבייטער פֿון די מאַטעריאַלען: „די גרעסטע צאָהל זאַוואָדען אין צפֿון-מערב זענען אין טעכנישען זין זעהר שלעכט אַוועקגעשטעלט; כמעט אין אַלע זאַוואָדען הערשט די האַנד-אַרבייט*). „דיעזע זאַוואָדען (פֿעל-זאַוואָדען) אין דער אידישער טשערטאַ האָבען מערסטענטיילס אַ פֿיזיאָנאָמיע פֿון האַנדווערקער-ווערקשטאַטען. כמעט אין יעדער שטאָדט אויף די פֿאָרשטאַטען זענען צונויפֿגעשטעלט עטליכע אַמבאַרען אָדער הייזלעך, וועלכע בילדען אייגענטליך די פֿעל-זאַוואָדען" **).

צו דער נאָר וואָס בעשריבענער פּראָדוקציאָן קענען מיר נאָך צוגעבען איינציגע ציפֿערען וועגען דער בערשט-פֿאַבריקאַציאָן, און די קאַטעגאָריע פֿון „טהיר-פּראָדוקטען" איז ערשעפּפֿט. די בערשט-פֿאַבריקאַציאָן איז אין גאַנצען אין אידישע הענד און אויך אַרבייטער אין דיזער פֿאַבריקאַציאָן זענען כמעט נור אידען. דיעזע פּראָדוקציאָן איז איבערהויפּט ענטוויקעלט אין צפֿון-מערב ראַיאָן. אין גאַנצען גיעבט עס דאָרט 17 זאַוואָדען, אַלע אידישע. זיי פּראָדוצירען יעהרליך 501 טויזענד רובל, ד. ה. 29,400 ר. יעדע פֿאַבריק. אַרבייטער אויף אַלע פֿאַבריקען זענען געווען 519, כמעט דורכאויס אידען.

מיר געהען איבער צו דער ענטוויקעלטסטער פּראָדוקציאָן אין רוסלאַנד — צו וואָל-פּראָדוקטען. פֿון אונזערע פֿריהערדיגע טאַבעלען, ווען מיר האָבען געבראַכט די ציפֿערען וועגען ענטוויקלונגס-צושטאַנד פֿון פֿערשידענע פּראָדוקציאָנס-צווייגען אין פֿערשידענע טיילען פֿון רוסלאַנד, האָבען מיר שוין בעמערקט, אַז די וואָהל-פּראָדוקציאָן פֿערנעהמט דאָס ערשטע אָרט אין רוסלאַנד נאָך איהר אַבסאָלוטע צאָהל פֿון אַרבייטער און סומע געלד, וואָס זי אַרבייט אויס יעהרליך, און אויך נאָך איהר העכערע ענטוויקלונגס-שטופֿע אין זין פֿון קאָנצענטראַציע פֿון קאַפּיטאַל און

*) Ibid 102.

**) Ibid 104.

אַרבּײַט. אַ גאַנץ דריטעל — 946,3 מיליאָן רובּל פֿון דער גאַנצער סומע
2,839,1 מיליאָן — פֿון די רוסישע פֿאַבּריקאַציאָן פֿאַלט אויף די וואָל=פּראָדוק=
טען*). העכער פֿון 30 פּראָצ. פֿון אַלע אַרבּייטער, וואָס זענען פֿערנומען אין
דער גאַנצער רוסלענדישער פֿאַבּריק=פּראָדוקציאָן, געהערען צו דער וואָל=פֿאַבּ=
ריקאַציאָן**). די סומע פֿון די אויסגעאַרבּייטע פּראָדוקטען יערליך אויף איין
פֿאַבּריק, רעכענענדיג גאַנץ רוסלאַנד, גרייכט 213,000 רובּל, אַ סומע, צו
וועלכע ס'האָט ניט געגרייכט ניט איין פּראָדוקציאָנס=צווייג אין רוסלאַנד.
פֿון די 15 גובּערניען פֿון דער אידישער טשערטאַ, מיט וועלכע מיר
זענען דאָ פֿערנומען, קען פֿאַר אונז האָבּען אַ אינטערעס נור גראָדנער גובּער=
ניע, אייגענטליך בּיעלאָסטאָק און זיין ראַיאָן, וואו דיזע פּראָדוקציאָן איז דער
עיקר ענטוויקעלט און וואו עס גיעבּט אידישע אַרבּייטער אין אַ גאַנץ גרויסער
מאָס. טאַבּעלע 21 № ווייזט אונז דעם אַנטייל פֿונ'ם אידישען קאַפּיטאַל אין
דער וואָל=פּראָדוקציאָן און דעם צושטאַנד פֿון די אידישע פֿאַבּריקען אין פֿער=
גלייך מיט די ניט=אידישע אין בּיעלאָסטאָק און זיין ראַיאָן. דאָ זעהען מיר
דאָס זעלבּע, וואָס אונז איז אויסקומען שוין אַזוי פֿיל=מאָל צו בּעשרייבּען. אי=
דען האָבּען אין זייערע הענד גאַנצע 80,38 פֿון אַלע פֿאַבּריקען, ד. ה. פֿון
יעדע 10 פֿאַבּריקען האָבּען אידען 8 פֿון זיי; און דער פּראָצענט פֿונ'ם אידי=
שען קאַפּיטאַל בּעטרעפֿט נאָר 47,3 פּראָצ. פֿונ'ם גאַנצען קאַפּיטאַל. יעדע ניט=
אידישע פֿאַבּריק פּראָדוצירט יעהרליך פֿאַר 92,660 רובּל און יעדע אידישע
פֿאַבּריק נאָר פֿאַר 20,370 רובּל, ד. ה. כּמעט 5 מאָהל ווייניגער. אויף יעדע
ניט=אידישע פֿאַבּריק אַרבּייטען דורכשניטליך 52 אַרבּייטער און אויף יעדע
אידישע פֿאַבּריק נור 15, ד. ה. מעהר אַלס 3 מאָהל ווייניגער.
וויסענדיג, אַז די אידישע אַרבּייטער זענען פֿערנומען נור אויף אידישע
פֿאַבּריקען, מוז מען זאָגען, אַז די אידישע אַרבּייטער זענען 3 מאָהל ווייניגער
קאָנצענטרירט, 3 מאָהל שוואַכער אין זייער טאָג=טעגליכען קאַמפּף פֿאַר די
אָדער יענע פֿערבּעסערונג. וויסענדיג, אַז יעדע אידישע פֿאַבּריק פּראָדוצירט
כּמעט 5 מאָהל ווייניגער, אַלס יעדע ניט אידישע, מוז מען זאָגען אַז יעדע
אידישע פֿאַבּריק איז 5 מאָהל שטאַרקער בּעדראָהט פֿון יעדען קריזיס, איז 5
מאָהל מעהר בּעדראָהט אַרויסגעשטופּט צו ווערען פֿון דער גרויסער פֿאַבּריק,
איז 5 מאָהל שוואַכער אויפ'ן מאַרק, וואו די סחורה דאַרף פֿערקויפֿט ווערען;
איבּערזעצענדיג דיזע ווערטער אויפ'ן אַרבּייטער=לשון, הייסט עס, אַז יעדען
אידישען אַרבּייטער דראָהט 5 מאָהל מעהר אַרויסגעוואָרפּען צו ווערען אויפ'ן
גאַס און בּלייבּען אָהן בּרויט בּיי יעדען קריזיס; יעדען אידישען אַרבּייטער
דראָהט 5 מאָהל שטאַרקער אַראָבּפֿאַלען אין דער אַרמעע אַרבּייטס=לאָזיגע,
אַ דאַנק דער שטאַרקער ענטוויקלונג פֿון די גרויסע פֿאַבּריקען, אין דיזען
פֿאַל פֿון די ניט=אידישע, וואוהין ער, דער אידישער אַרבּייטער, האָט אַזאַ
קליינע האָפֿנונג אָנצוקומען; יעדער אידישער אַרבּייטער מוז, אויבּ ער וויל

*) Сводъ данныхъ . . . 21
**) Ibid.

נאר ניט שטארבען פון הונגער, קאנקורירען מיט בלוט און שוויים געגען דער מאשין, וואס קלאפט אין דער נעכסטער גרויסער פאבריק; אין געגענפאל וועט די אויסגעארבייטע סחורה בלייבען ליגען אין פאבריק, ווייל זי וועט ניט אויסהאלטען די קאנקורענץ אויפ'ן מארק.

שטעלען מיר זיך אב אויף דעם אנטייל פון אידישע ארבייטער און פאבריקאנטען אין פאבריקען מיט מעכאנישע בעוועגער און אהן אזוינע, זעהען מיר ערשט, אז אין אזא שטאדט, ווי ביעלאסטאק, וואו די גרעסטע צאהל איינוואוינער זענען אידען, בילדעט דאך די אידישע ארבייטער-בעפעלקערונג דעם שוואכערען טייל אין פערגלייך מיט די ניט-אידישע פאבריק-ארבייטער. טאבעלע № 22 טיילט איין אלע פאבריקען אין אזעלכע, וואס ארבייטען מיט מעכאנישע בעוועגער און אהן בעוועגער און ווייזט אונז אויך דעם אנטייל פון די אידען ווי אין די ערשטע, אזוי אויך אין די צווייטע. פון דיזער טאבעלע זעהען מיר פאלגענדעס: דער פראצענט פון די אידישע פאבריקען צווישען די, וואס ארבייטען אן בעוועגער גרייכט 83,9 פראצ. און צווישען די, וואס ארבייטען מיט בעוועגער נור 62,3 פראצ., ד. ה. ווייניגער אויף מעהר אלס 20 פראצ. אידישע ארבייטס-קראפט ביחס צו דער גאנצער ארבייטס-קראפט, וועלכע איז פערנומען אין ביידע ארטען פאבריקען, איז אין די פאבריקען אהן בעוועגער 66,4 פראצ. און אין די פאבריקען מיט בעוועגער נור — 29,6 פראצ., ווייניגער אויף 36,8 פראצ. אידישע ארבייטס-קראפט ביחס צו דער, וועלכע איז פערנומען נאר אויף די אידישע פאבריקען, איז כמעט גלייך אין ביידע ארט פאבריקען און גרייכט ביז 80,2 פראצ. אויף די פאבריקען אהן בעוועגער און 81,2 פראצ. אויף די פאבריקען מיט בעוועגער. א פינפטעל ארבייטער אויף די אידישע פאבריקען זענען ניט-אידישע. און גראדע דאס איין פינפטעל ניט-אידישע ארבייטער אויף די אידישע פאבריקען זענען פערנומען ביי דער מאשין, ביי די העכערע טעכנישע ארבייטען, ביי די מעהר בעצאהלטע, איבערלאזענדיג פאר די אידישע ארבייטער די נידריגערע פונקציאנען, די ווייניגער-בעלוינטע. אט וואס עס שרייבען די בעארבייטער פון די מאטעריאלען פון יק"א: „אויף גענדלערס פאבריק האבען געארבייט ביז 30 מעכאנישע וועב-שטולען (דייטשע). ביי דיזע וועב-שטולען האבען געארבייט אויסשליסליך ניט-אידישע ארבייטער"*). „און ווייטער: דער פאבריקאנט און דער מייסטער, וועלכער גיבט אכטונג אויף דער ארבייט, די קאנטארסקע משרתים זענען אלע אידען, נאר פון די 70 ארבייטער איז ניט מעהר ווי איין יוד; די גרעסטע טייל פון זיי זענען פוילען**). אויף דער זעלבער זייטע שרייבען זיי: „אין דער האנד-וועבעריי פון ש. בלויך ארבייטען 10 וועבער און 6 מיידלאך שפוליארקעס. די 10 וועבער זענען אידען. אין א ניעדריג צימערעל נעבען אומגעלומפערטע הילצערנע שטולען ארבייטען יונגע און אלטע וועבער. ביי די עלטערע ארבייטער—אויסגעמוטשעטע, דארע,

*) מאטעריאלען, זייטע 173. **) Ibid.

כּמעט אין גאַנצען אָהן בלוט פּנימער, לאַנגע ניט קיין אויסגעקעמטע בערד
און אַ אָנגעשטרענגטער אויף דער אַרבייט קוק... אויף דער צווייטער שטראַסע,
האָט דער איינענער בעל=הבית אַ וועבעריי מיט 16
עטליכע מינוט גאַנג, האָט דער איינענער בעל=הבית אַ וועבעריי מיט 16
מעכאַנישע שטולען. אין אַ ניט=גרויסען צוויי=עטאַזשיגען פליגעל שטעהען
די 16 שטולען, וועלכע ווערען בעוועגט דורך אַ קעראָסין=מאָטאָר. ביי דיעזע
מעכאַנישע שטולען זענען ניטאָ קיין אידען לחלוטין, די שפּוליאַרקעס
זענען אויך ניט קיין אידישע״ *).
דיעזע ביישפּילען ריידען אַזוי קלאָר, שטרייכלען אַזוי שאַרף אונטער
דעם סאָציאַלען כאַראַקטער פון דער ערשיינונג, פּראָטעסטירען אַזוי געגען אַלע
מעשיות פון טשערטאַ, שבת, כּשר=פליייש, אידישע מייסטערעס, אַז יעדער
פירוש קען נור אָבשוואַכען דעם איינדרוק. מיר ווילען זיך נור ערלויבען ברייני=
גען נאָך איין ציטאַטע פון די מאַטעריאַלען פון יק״א, אַ ציטאַטע וועלכע
רעזיומירט די לאַגע פון אידישען אַרבייטער אין דער וואָל=פאַבריקאַציאָן. „אין
דער גרעסטער אין ביאַלעסטאָקער ראַיאָן פאַבריקאַציאָן, אין דער געוואַנד=
פּראָדוקציאָן, בעגעגנען זיך אידען נור אַלס וועבער אין די האַנד=וועבעריי
ווערקשטאַטען. אין אַלע=זשע פאַבריקען, וועלכע זענען פערנומען מיט
דער בעאַרבייטונג פון וואָל און אַנדערע עהנליכע אַרבייטען, וואו עס גיעבט
מעכאַנישע בעוועגער, זענען קיין אידישע אַרבייטער גאָר ניטאָ״**).

VII.

פון די איינצעלנע פּראָדוקציאָנס=צווייגען געהען מיר איבער צום אַנטייל=
נעמען פונ׳ם אידישען קאַפּיטאַל און דער אידישער אַרבייטס=קראַפט אין דער
גאַנצער טשערטאַ און אין פערשידענע ראַיאָנען פון דער גאַנצער פאַבריקאַציאָן
צוזאַמען גענומען. און דאָ טרעט אַרויס אין איהר שאַרפקייט די קוואַנטיטאַטי=
ווע שוואַכקייט פון אידישען פּראָלעטאַריאַט, זיין קוואַליטאַטיווע מינדערווערט=
קייט אין פערגלייך מיט דעם פּראָלעטאַריאַט פון די אַרומיגע פעלקער. טאַ=
בעלע № 23, וועלכע איז צונויפגעשטעלט נאָך די מאַטעריאַלען פון יק״א,
ווייזט אונז דעם אַנטייל פון אידישען קאַפּיטאַל און אידישער אַרבייטס=קראַפט
כּמעט אין דער גאַנצער טשערטאַ — אין 14 גובערניעס פון 15, אין וועלכע
ס׳איז ערלויבט אידען צו וואוינען. עס פעהלען אונז ציפערען נאָר פון חערסאָ=
נער גובערניע. נאָר, פערשטעהט זיך, אַז ווי גוט ס׳זאָל ניט זיין די לאַגע
פונ׳ם אידישען אַרבייטער אין דיזער גובערניע, וועט דאָס אַלגעמיינע בילד פון
דער טשערטאַ ניט געענדערט ווערען; צום בעדויערן האָבען מיר צופיעל פאַקטען,
וועלכע בעווייזען, אַז חערסאָן איז גאָר ניט קיין אויסנאַמע, און מיר האָבען
אויך שוין אויבען געבראַכט אייניגע אַזוינע פאַקטען.
נעמען מיר דעם סך=הכל פון דער טאַבעלע № 23, אַזוי זעהען מיר
אַז אין די אויסגערעכענטע 14 גובערניעס בילדען די אידישע פאַבריקען

*) Ibid 174.
**) Ibid 171.

37,84 פֿון אַלע פֿאַבריקען אין דיזע גובערניעס. פֿון טאַבעלע № 7, וואָס
מיר האָבען אויבען געבראַכט, האָבען מיר געזעהען, אַז די אידען בילדען
40,9 פראָצ. פֿון דער גאַנצער בעפֿעלקערונג פֿון די שטעדט און שטעדטלאַך.
אַלזאָ, זעהען מיר, אַז די צאָהל פֿון די אידישע פֿאַבריקען ענטשפּרעכט כמעט
דעם פֿערהעלטניס פֿון דער אידישער בעפֿעלקערונג צו דער גאַנצער בעפֿעל=
קערונג. געהען מיר אָבער איבער צום קוואַליטאַטיווען כאַראַקטער פֿון דער
אידישער פֿאַבריק, אַזוי זעהען מיר, אַז זי איז קלענער פֿון דער ניט=אידישער,
פּראָדוצירט יעהרליך אַ קלענערע סומע, נוצט זיך מעהר מיט האַנד=אַרבייט,
אַלס מיט מעכאַנישע, קאָנצענטרירט ווייניגער אַרבייטער, — מיט איין וואָרט,
די אידישע פֿאַבריק איז אין סאָציאַל=טעכנישען זין נידריגער, אין היגיי=
עניש ען זין שעדליכער, אין עקאָנאָמישען זין — שוואַכער. און דער אַרביי=
טער, וועלכער איז פֿערנומען אין אַזעלכע מאַנופֿאַקטור=פֿאַבריקען, ביל=
דעט פֿון זיך אַ פֿיעל שוואַכערע סאָציאַלע מאַכט, אַלס זיין קריסט=
ליכער ברודער, וועלכער שטעהט ביי דער מאַשין. דער אידישער
קאַפּיטאַל בילדעט אין די 14 גובערניעס נאָר 22,5 פּראָצ. — ווייניגער מיט
גאַנצע 15 פּראָצ., אַלס די אידישע פֿאַבריקען און נאָר עפּעס מעהר פֿון אַ
העלפֿט אַלס די אידישע בעפֿעלקערונג. די אידישע פֿאַבריקען פּראָדוצירען
אַלזאָ ווייניגער, זענען אָרימער, פֿון קלענערען מאַסשטאַב. די סומע, וואָס
יעדע אידישע און ניט=אידישע פֿאַבריק אַרבייט אויס יערליך, בעווייזט גאַנץ
קלאָר דאָס, וואָס מיר האָבען געזאָגט. יעדע אידישע פֿאַבריק פּראָדוצירט
יעהרליך 31,088 רובל, יעדע ניט=אידישע—65,137, אַלזאָ אין צוויי מאָהל מעהר.
אויף יעדער אידישער פֿאַבריק אַרבייטען דורכשניטליך 21,65 מענשען און אויף
יעדער ניט=אידישער—35,7, כמעט צוויי מאָהל מעהר. מיר זעהען אַלזאָ, אַז
יעדע ניט=אידישע פֿאַבריק איז גרעסער, טעכניש רייכער, אַלס יעדע אידישע
פֿאַבריק; די ניט=אידישע אַרבייטער זענען מעהר קאָנצענטרירט, אַרבייטען
ביי בעסערע בעדינגונגען, האָבען מעהר שאַנסען צו פֿערבעסערן דיזע בע=
דינגונגען, האַלטען אין זייערע הענד די בעסערע און מעהר קאָנצענטרירטע
פּראָדוקציאָנס=צווייגען.

געהען מיר איבער צום אַנטייל = נעהמען פֿון דער אידישער אַרבייטס=
קראַפֿט, אַזוי זעהען מיר ערשט, ווי שרעקליך די לאַגע איז. די אידישע
פֿאַבריק=אַרבייטער בילדען מעהר ניט, ווי 14,4 פּראָצ. פֿון דער גאַנצער פֿאַב=
ריק=אַרבייטער=בעפֿעלקערונג, כמעט 3 מאָהל ווייניגער, אַלס די אידישע בע=
פעלקערונג איבערהויפּט, מעהר אַלס 2 אַ האַלבע מאָהל ווייניגער, אַלס דער
פּראָצענט פֿון די אידישע פֿאַבריקען און אויף 1 מיט אַ האַלב מאָהל ווייניגער,
אַלס דער אידישער קאַפּיטאַל. פֿון דעם איז שוין לייכט צו פֿערשטעהען, אַז
ניט אויף אַלע אידישע פֿאַבריקען אַרבייטען אידישע אַרבייטער, אַז ניט דער
גאַנצער אידישער קאַפּיטאַל נוצט זיך מיט אידישע אַרבייטס=קראַפֿט—און דאָס
זעהען מיר טאַקי, ווען מיר רעכענען אויס די צאָהל פֿון די אידישע אַרבייטער

אין דער גאַנצער טשערטאַ און די צאָהל אַרבײַטער, וואָס זענען פֿערנומען אויף אַלע אידישע פֿאַבריקען. אויף די לעצטע זענען פֿערנומען 63,509 אַר־בײַטער. אידישע אַרבײַטער האָבען מיר סך־הכּל 33,933—53,3 פּראָצ.: 29,576 אַרבײַטער אויף די אידישע פֿאַבריקען זענען ניט אידישע, כּמעט אַ העלפֿט אַרבײַטס־קראַפֿט, וועלכע ווערט עקספּלואַטירט דורך אידישען קאַפּיטאַל איז ניט קײן אידישע.

דיזע אַלגעמײַנע ציפֿערען, אָבוואָהל זײַ בעווייזען גאַנץ קלאָר פֿון אײן זייט דעם קלענערען כאַראַקטער פֿון די אידישע פֿאַבריקען און דעם מיזערען אַנטײַל פֿונם אידישען אַרבײַטער אין דער פֿאַבריק־פּראָדוקציאָן פֿון דער צווייטער זייט, דאָך זענען זײַ ניט־גענוגענד אויף צו פֿאַרשטעלען אַ אמת'ען בילד פֿון דער לאַגע פֿון אידישען אַרבײַטער. מיר האָבען שוין אין די ערשטע קאַפּיטלאַך אָנגעוויזען, אַז די אידישע אַרבייטער זענען מערסטענטײַלס פֿערנומען אין צפֿון־מערב ראַיאָן, וואו די פֿאַבריקאַציאָן טראָגט נאָך אַ מאַנופֿאַקטור־כאַראַקטער; וועניגער פֿון אַלעס זענען זײַ פֿערנומען אין דרום, וואו די פּראָדוקציאָן טראָגט שוין אַ שאַרף אויסגעדריקטען גרויס־פֿאַבריקאַציאָנס־כאַראַקטער. שטעלען מיר געגענאַנאַנדער דעם פּראָצענט פֿון די אידישע פֿאַבריקען, אידישען קאַפּיטאַל און אידישע אַרבײַטס־קראַפֿט אין פֿערשיעדענע ראַיאָנען און דעם צושטאַנד פֿון דער פּראָדוקציאָן אין דיזעלבע ראַיאָנען — און דאָס לעצטע קענען מיר וויסען פֿון דער דורכשניטליכער סומע פֿון די אויסגעאַרבײַטע פּראָדוקטען יעהרליך אויף יעדער פֿאַבריק — און מיר וועלען לײַכט בעמערקען, אַז וואָס גרעסער די פּראָדוקציאָן, אַלץ קלענער איז דער אַנטײַל פֿון אידישען קאַפּיטאַל און נאָך מעהר, פֿון דער אידישער אַרבײַטס־קראַפֿט.

ראַיאָן.	פּראָצ. פֿון אידי־שע פֿאַבריקען.	פּראָצ. פֿון אידי־שען קאַפּיטאַל.	פּראָצ. פֿון אי־דישע אַרבײַטס־קראַפֿט.	די דורכשניטלי־כע סומע פֿון די אויסגעאַרבײַטע פּראָדוקטען יער־ליך אויף יעדער פֿאַבריק.	די דורכשניטלי־כע צאָהל אַרבײַ־טער אויף יעדער פֿאַבריק.
צפֿון־מערב . .	51 %	47,6%	43,24%	22,888	18,7%
דרום־מערב . .	33,9% (פֿערקלענע־רונג 17,1%)	27 % (פֿערקלענע־רונג 20,6%)	8,81% (פֿערקלענער. 34,33%)	47,252 (צוּוואוּקס 106%)	32,2% (צוּוואוּקס 72%)
דרום. . . .	23,9% (פֿערקלענע־רונג 27,1%)	10 % (פֿערקלענע־רונג 37,6%)	2,75% (פֿערקלענער. 40,49%)	112,231 (צוּוואוּקס 390%)	45,9% (צוּוואוּקס 145%)

מיר זעהען פֿון דיזער טאַבעלע, אַז דער אַנטײַל פֿון דער אידישער אַר־בײַטס־קראַפֿט, ווי פֿונ'ם אידישען קאַפּיטאַל, אָבוואָהל אין אַ שוואַכערע מאָס, איז אָבהענגיג פֿון דעם צושטאַנד פֿון דער פּראָדוקציאָן; וואָס גרעסער די לעצ־טע, אַלץ קלענער דער אַנטײַל פֿון די ערשטע צווײַ. רעכענען מיר אויס דעם

אַנטייל פֿון אידישע פֿאַבריקען, קאַפּיטאַל און אידישע אַרבייטס=קראַפֿט אין בײדע לעצטע ראַיאָנען אין פֿערגלייך מיט צפֿון=מערב, זעהען מיר, אַז אומעדום פֿערקלענערען זיי זיך, אָבוואָהל, אָדער אפשר טאַקי דערפֿאַר, ווייל די פּראָדוקטיוויטעט וואַקסט.

קוקען מיר דורך די טאַבעלע פֿון רעכטס נאָך לינקס אין אַלע דריי ראַיאָנען, און מיר ווילען זעהען, אַז דער פּראָצ. פֿון דער אידישער אַרבייטס=קראַפֿט איז תמיד קלענער, אַלס דער פּראָצענט פֿון די אידישע פֿאַבריקען און קאַפּיטאַל, און וואָס נאָהענטער צו דרום, צו דער ענטוויקעלטער פּראָדוקציאָן, אַלץ גרעסער ווערט דער אונטערשיד. אין צפֿון=מערב בעטרעפֿען

די אידישע פֿאַבריקען	— —	51 פּראָצ.		
דער אידישער קאַפּיטאַל	—	47,6 „	(ווייניגער 3,4 פּראָצ.)	
אידישע אַרבייטס=קראַפֿט	—	43,24 „	(„ 7,66 „)	

אין דרום=מערב:

אידישע פֿאַבריקען — — —	33,9 פּראָצ.		
אידישער קאַפּיטאַל — —	27 „	(ווייניגער 6,9 פּראָצ.)	
אידישע אַרבייטס=קראַפֿט —	8,81 „	(„ 25,9 „)	

אין דרום:

אידישע פֿאַבריקען — — —	23,9 פּראָצ.		
אידישער קאַפּיטאַל — —	10 „	(ווייניגער 13,9 פּראָצ.)	
אידישע אַרבייטס=קראַפֿט —	2,75 „	(„ 20,15 „)	

די אידישע אַרבייטס=קראַפֿט צייגט תמיד דעם גרעסטען מינוס צום דרום=ראַיאָן, צום ענטוויקעלסטען ראַיאָן.

שטעלען מיר געגענאַנאַנדער די ציפֿערן, וואָס ווייזען אונז דעם אַנטייל פֿון די אידישע אַרבייטער נאָר אין די אידישע פֿאַבריקען מיט דעם צושטאַנד פֿון דער אידישער פֿאַבריקאַציאָן אין פֿערשיעדענע ראַיאָנען, אַזוי זעהען מיר, אַז דאָרטען, וואו די אידישע פֿאַבריקאַציאָן איז פֿון העכערער פֿאָרם, בענוצט זי זיך פֿיעל ווייניגער מיט אידישע אַרבייטס=קראַפֿט.

ראַיאָן.	פּראָצ. פֿון אידישע אַרבייטס=קראַפֿט ביחס צו די אַרבייטער אויף די אידישע פֿאַבריקען.	די סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען אויף יעדער אידישער פֿאַבריק.	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף יעדער אידישער פֿאַבריק.
צפֿון-מערב	74 0/0	21,370	21,4 0/0
דרום-מערב	34,1 0/0 (פֿערקלענערונג 39,9 0/0)	37,600 (צוזואַקס 75 0/0.)	24,7 % (צוזואַקס 20 0/0.)
דרום	39,11 0/0 (פֿערקלענערונג 34,89 0/0)	47,000 (צוזואַקס 119 0/0.)	13,6 0/0 (פֿערקלענערונג 35 %.)

לייענען מיר דיעזע לעצטע טאַבעלע פֿון אויבען אַראָב אין אַלע דריי גראַפֿען און מיר זעהען, אַז די אידישע אַרבייטס=קראַפֿט ווערט קלענער אויף העכער 30 פּראָצ. אין ביידע לעצטע ראַיאָנען, ווען די אידישע פֿאַבריקאַציאָן ווערט גרעסער אויף 75 פּראָצ. און 119 פּראָצ. דאָס זעלבע צייגט די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער חוץ דרום, וואו די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער איז קלענער אויף 35 פּראָצ.

דיזע ציפֿערען בעשטעטיגען נאָר דאָס, וואָס מיר האָבען שוין אָנגעוויזען אין אַ גאַנצע רייהע פּראָדוקציאָנס=צווייגען: דער אידישער גרויסער קאַפּיטאַל, די אידישע גרויס=טעכנישע פֿאַבריקען נוטצען זיך ווייניגער מיט אידישע אַרבייטס=קראַפֿט. און דעם אידישען אַרבייטער בלייבט נאָר איבער דאָס ענגע, שמאָלע, אָרימע און שנעל=אָבשטאַרבענדע מאַנופֿאַקטור=פֿעלד, פֿאַרן אידישען פּראָלעטאַריאַט בלייבט דערוויל דער ענגער, פֿינסטערער און אָרימער אידישער ווערקשטאַט.

אונזער מיינונג וועגען אידישען קאַפּיטאַל און אידישע אַרבייטס=קראַפֿט געפֿינט איהר קלאָרסטע בעשטעטיגונג, איהר שאַרפֿסטען אויסדרוק אין די ציפֿערען, וואָס ווייזען אונז די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער ביי אידען און ניט=אידען אויף יעדער פֿאַבריק מיט בעוועגער און אָהן בעוועגער.

די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף איין פֿאַבריק מיט בעוועגער און אָהן בעוועגער.

ראַיאָן.	מיט בעוועגער.		אָהן בעוועגער.	
	ניט-אידישע.	אידישע.	ניט-אידישע.	אידישע.
צפֿון-מערב	50	37,2	26,4	17,2
דרום-מערב	229	40,7	17,7	17
דרום	314	21,2	48	11

דיעזע טאַבעלע, וועלכע איז צוזאַמענגעשטעלט נאָך די מאַטעריאַלען פֿון יק"א, איז אינטערעסאַנט דערמיט, וואָס זי צייגט אונז, אַז גראַדע אין די ראַיאָנען, וואו די פּראָדוקציאָן איז שטאַרק ענטוויקעלט, גראַדע דאָרט, וואו די מאַשין מאַרשירט איהר שטאָלצען גאַנג, פֿערדראַפּענדיג ברייטע שיכטען פֿון פֿאָלק, קאָנצענטרירענדיג צעהנדליגע טויזענדער פּראָלעטאַריער, שאַפֿענדיג אַ מעכטיגע אַרמעע פֿון אָרגאַניזירטע מעכאַניש און דאַרום אויך פּסיכיש אַרבייטער, גראַדע אין דיעזע געבענשטע ראַיאָנען, בלייבט אָדער קומט אָן דער אידישער אַרבייטער אין דער קליינער מאַנופֿאַקטור=פֿאַבריק אָדער ענגען ווערקשטאַט.

נעמען מיר די פֿאַבריקען מיט מעכאַנישע בעוועגער, אַזוי זעהען מיר, אַז די צאָהל אַרבייטער אויף יעדער ניט=אידישע פֿאַבריק וואַקסט פֿון 50 אין

צפון=מערב ביז 229 אין דרום=מערב—כמעט 5 מאָהל פערגרעסערט—און ביז 314 אין דרום ד. ה. שוין מעהר אַלס 6 מאָהל פערגרעסערט; פערקעהרט, ביי די אידישע פאַבריקען האָט זיך די צאָהל אַרבייטער פערגרעסערט פון 37,2 אין צפון=מערב ביז 40,7 אין דרום=מערב—סך=הכל מיט 3 אַ האַלבע אַרביי= טער און אין דרום, אינ'ם ענטוויקעלטסטען ראַיאָן, איז די צאָהל אַרבייטער אַראָבגעפאַלען ביז 21,2, אויף גאַנצע 17 אַרבייטער ווייניגער. אַביסעל אַנדערס איז דאָס בילד ביי די פאַבריקען אָהן מעכאַנישע בעוועגער. די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף יעדער ניט=אידישער פאַבריק פאַלט פון 26,4 אין צפון= מערב ביז 17,7 אין דרום=מערב, שטייגט אָבער אין דרום ביז 48 אַרבייטער. ביי די אידישע פאַבריקען פאַלט די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער פון 17,2 אין צפון=מערב ביז 17 אין דרום=מערב ראַיאָן און ביז 11 אין דרום. נעמען מיר נאָר דרום=ראַיאָן, אַזוי זעהען מיר ווי שרעקליך גרויס דער אונטערשיד איז צווישען אידישע און ניט=אידישע פאַבריקען. יעדע ניט=אידישע פאַבריק מיט מעכאַנישע בעוועגער בעשעפטיגט דורכשניטליך 314 אַרבייטער און יעדע אידישע פאַבריק סך=הכל—21,2, כמעט 15 מאָהל ווייניגער; יעדע ניט=אידישע פאַבריק אָהן מעכאַנישע בעוועגער בעשעפטיגט דורכשניטליך 48 אַרבייטער און יעדע אידישע פאַבריק נאָר 11, מעהר אַלס 4 מאָהל ווייניגער. דאָס זעל= בע זעהען מיר אין די איבריגע צוויי ראַיאָנען, נאָר אַביסעל אין אַ שוואַכע= רער פאָרם.

דיזע אַלע בעאָבאַכטונגען, וועלכע מיר האָבען דאָ בעשריעבען נאָך די מאַטעריאַלען פון יק"א פאַר 8—1897 יאָהרען, האָט שוין סובאָטין געמאַכט צום סוף פון די 80=ער יאָהרען. דיזער אונפאַרטייאישער געלעהרטער האָט שוין דאַן בעמערקט, אַז די אידישע פאַבריקען און זאַוואָדען זענען קלענער, אַלס די ניט=אידישע און האָט זיך אויך שוין דאַן אָבגעשטעלט אויף דער ער= שיינונג, וואָס אידישע אַרבייטער זענען מערסטענטיילס פערנומען אָדער אין די ווערקשטאַטען, אָדער אין די פראָדוקציאָנס=צווייגען, וואָס אדאַנק זייער נע= פערליכקייט פאַר'ן אַרבייטערס לעבען און זייער מינימאַלע לוין=בעצאָהלונג רעכענען זיי זיך פאַר פראָדוקציאָנען פון ניעדריגער קאַטעגאָריע. מיר ווילען זיך ערלויבען צו ברענגען נור איינציגע טאַבעלען פון זיין ערנסטע אַרבייט, אום ניט מעהר מיעד צו מאַכען דעם לעזער.

טאַבעלע № 24 ווייזט אונז דעם אַנטייל פון אידישען קאַפיטאַל אין 8 גובערניען—ווילנער, קאָוונער און גראָדנער אין דריי פראָדוקציאָנס=צווייגען— בראַנפען, ביר און טאַבאַק—אין וועלכע אידען פערנעהמען אויך יעצט נאָך אַ גרויס אָרט, און דאַן האָבען זיי געשפיעלט די הויפט=ראָל אין זיי. פון 406 פאַבריקען און זאַוואָדען אין אַלע דריי גובערניען האָבען אידען געהאַט 271— ד. ה. 66,75 פראָצ. פון דער גאַנצער פראָדוקציאָן. פון 9,055,000 רוב. אַקציז האָבען אידען אָבגעצאָהלט נאָר 4,297,000; דאָס מאַכט אויס נור 47,45 פר. פונ'ם גאַנצען קאַפיטאַל. מיר זעהען אַלזאָ, אַז דער פראָצענט פונ'ם אידישען קאַפי=

טאַל אין דיעזע פּראָדוקציאָנס-צווייגען, אין וועלכע ס'איז שוין דאַן געווען אַ גרויסע צאָהל אידישע אַרבייטער, איז קלענער אַלס דער פּראָצענט פון די אידישע פאַבריקען, אַנדערש געזאָגט, שוין אין 1886-טען יאָהר זענען די אידישע פאַבריקען און זאַוואָדען אין דיעזע דריי פּראָדוקציאָנען געווען קלענער און אָרימער פון די ניט-אידישע.

אַסך אינטערעסאַנטער צום פערשטעהן פון דער בעזונדערער לאַגע, וועלכע דער אידישער אַרבייטער האָט שוין דאַן, אין 7—1886 יאָהרען, פערנומען אין דער טשערטאַ, זענען די דאַטען וועגען אידישע אַרבייטער אין אָדעס און ביעלאָסטאָק. אין דיעזע צוויי שטעדט איז שוין דאַן געווען אַ הויך-ענטוויקעלטע פּראָדוקציאָן, אַ גרויסע אידישע בעפעלקערונג און אויך אַ גאַנץ גרויסע מענגע אידישע אַרבייטער, און ס'איז אינטערעסאַנט, אין וועלכע פּראָדוקציאָנס-צווייגען האָבען דאַן געאַרבייט די לעצטע.

טאַבעלע № 25 ווייזט אונז די פּראָדוקציאָנס-צווייגען, אין וועלכע די אידישע אַרבייטער זענען געווען פערנומען. אין טאַבאַק בילדען די אידישע אַרבייטער 96 פּראָצ., פּאַפּיר—60 פּראָצ., צינד-העלץ—61 פּראָצ. און אין די מעטאַל-און צוקער-פאַבריקען 4 און 3 פּראָצ.

טאַבעלע № 26 ווייזט אונז די אידישע פאַבריקען אין ביעלאָסטאָק פאַר 1887-טען יאָהר און די צאָהל אידישע אַרבייטער אין זיי. צום ערשט זעהען מיר, אַז שוין דאַן, אין 1887-טען יאָהר, האָבען אויף די אידישע פאַבריקען געאַרבייט כמעט אַ דריטעל ניט-אידישע אַרבייטער—28,4 פּראָצ. פון אַלע אַרבייטער אויף די אידישע פאַבריקען. אידישע אַרבייטער בילדען גאַנצע 100 פּראָצ. אין ביר, האַנד-שוה-און זאָקען, טאַבאַק-און בערשטען-פאַבריקען. דערנאָך ווערט דער פּראָצענט פון די אידישע אַרבייטער אַלץ קלענער, ער פאַלט אין קאָלדרעס-וועבעריי און פאַרבעריי-פאַבריקען, וואו אַם מעהרסטען ווערט גענוצט מעכאַנישע קראַפט, ביז 54 און 48 פּראָצ., וועניגער אַלס די העלפט.

VIII.

מיר זעהען אין דער אידישער טשערטאַ אויפ'ן אָרט פון דער פּראָלעטאַריזירונג — פויפּעריזירונג, אויפ'ן אָרט פון אינדוסטריאַליזירונג — סוועטינג-סיסטעם. דער אידישער קליין-אייגענטימער—אי דער קליינשטעטער בעל-מלאכה, אי דער קרעמעריל—ווערט געטריבען אין די רייהען פונ'ם פּראָלעטאַריאַט ניט נור אַדאַנק דער ענטוויקלונג פונ'ם קאַפּיטאַליזמוס, וועלכער וואַקסט ביי יעדען פאָלק, נאָר אויך נאָך פון ספּעציפישע אורזאַכען, פון דער קאָנקורענץ פונ'ם אויסגעוואַקסענעם אָרטליכען קליינעם בירגער. די רוסישע פויערשע מאַסען, אַרויסגעשטופּט פון דאָרף, וואַרפען זיך ניט נאָר אויף די שטאָדטישע פאַב-

ריִק, נאָר אויך אויף אַנדערע אַרט אַרבייטען, און עס וואַקסען אויס נייע סוחרים, נייע בעלי-מלאכות, נייע קליינטניקעס—און די קאָנקורענץ ווערט אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער. דער אידישער קליין-בירגער טרעט אָב דאָס אָרט דעם אויסגעוואַקסענעם נאַציאָנאַלען קליין-בירגער, טרעט אָב מיט אַ וועהטאָג אין האַרצען, ווייל זיינע פּערספּעקטיווען דרעהען זיך אַרום הונגער אויפ'ן אַלטען אָרט, שוויץ-סיסטעם אויף אַ נייעם אָרט, וואוהין ס'איז שווער אָנצוקומען. דער אידישער בעל-מלאכה פּילט איבער די ווערקשטאַטען, אַרבייט 18 און 20 שעה אין מעת-לעת, ביי די אונערטרעגליכסטע בעדינגונגען, אום צו קאָנקורירען מיט דער מאַשין. און מיר זעהען, אַז האַנד ביי האַנד מיט דער גרויסער פֿאַבריק וואַכסען אויס צעהנדליגער אידישע ווערקשטאַטען, וואו דער אידישער פּאַריע וואַרפֿט זיך אין קאַמפּף מיט דער וואונדערשאַפֿענדע מאַשין, טרעט אַריין אין דער אונגלייכער מלחמה, אום נאָך אַמאָל אַרויסגעוואָרפֿען צו ווערען אויפ'ן גאַס, אַ מעהר אָבגעשוואַכטער, אַ אויסגעזויגטער, מיט שווינדזוכט אין ברוסט. פּויפּעריזירונג—אָרימקייט און דחקות, נויט און הונגער אין פּשוט'סטען זין פֿון דיזע ווערטער; סוויטינג-סיסטעם—איינגעפֿאַלענע ברוסטען, אויסגערונענע אויגען, בלייכע דאַרע אויסגעטריקענטע געזיכטער, קראַנקע שווינדזוכטיגע לונגען,—אָט דאָס איז דאָס הערשענדע בילד אויף דער אידישער גאַס, אָט דאָס איז דער פֿעלד, אויף וועלכען דעם אידישען פֿאַבריק-פּראָלעטאַריאַט קומט אויס צו קעמפּפֿען פֿאַר פֿערבעסערונג פון בעדינגונגען, פֿאַר בּרייטע סאָציאַלע רעפֿאָרמען, פֿאַר'ן קינפֿטיגען אידעאַל... און ווער עס קען, לויפֿט פֿון דער אידישער גאַס, ווער ס'האָט נור פֿיזישען כח און פֿינאַנסאָווע מעגליכקייט פֿערלאָזט די פֿינסטערע אידישע גאַס, זוכט, וואַרפֿט זיך אין אַלע עקען פֿון דער וועלט.

ווי שטאַרק די עמיגראַציע פֿון דער אידישער טשערטאַ איז, קענען מיר זעהען פֿון טאַבעלע № 28. מיר האָבען אין דער לעצטער די צאָהל פֿון דער אַלגעמיינער בעפֿעלקערונג אין אָנהויב פֿון די 80 יאָהרען און אין 1897-טען יאָהר, שפּעטער מיט 15-16 יאָהר. דער פּראָצענט פֿון דער אידישער בעפֿעלקערונג ביחס צו דער גאַנצער בעפֿעלקערונג אין דער טשערטאַ האָט געבילדעט אין אָנהויב פֿון די 80-ער יאָהרען 12,37 פּר. און אין 1897-טען יאָהר—נור 10,80 פּראָצ., ווייניגער אויף 1,57 פּראָצ. אויף יעדע טויזענד מאַן זענען ביי דער ניט-אידישער בעפֿעלקערונג צוגעקומען 467 מענשען און ביי דער אידישער נור 258, ווייניגער אויף גאַנצע 209 מענשען, ד. ה. אַז ביי ניט-אידען זענען אויף יעדע 10 מענשען צוגעוואַכסען העכער 4 מיט אַ האַלבע מאַן און ביי אידען נור 2 אַ האַלבע. די לעצטע 9 יאָהר איז די עמיגראַציע פֿיעל שטאַרקער געוואָרען, געוויס פֿערדאָפּעלט געוואָרען, און דער פּראָצענט פֿון דער אידישער בעפֿעלקערונג איז געוויס יעצט בעדייטענד קלענער אַלס אין 97-טען יאָהר. די צאָהל פֿון די עמיגרירענדע יעהרליך קיין צפון-אַמעריקאַ גיט אונז אַ געוויסע פֿאָרשטעלונג וועגען דעם וואוכס פֿון דער עמיגראַציע נאָכ'ן 97-טען יאָהר.

עס האָבען עמיגרירט אידען קיין צפון אַמעריקאַ אין:

1889=טען יאָהר	— — —	31,363
„ 1890 „	— — —	23,962
„ 1891 „	— — —	34,303
„ 1892 „	— — —	69,139
„ 1893 „	— — —	30,325
„ 1894 „	— — —	32,943
„ 1895 „	— — —	22,108
„ 1896 „	— — —	32,077
„ 1897 „	— — —	28,188
„ 1898 „	— — —	20,684
„ 1899 „	— — —	37,415
„ 1900 „	— — —	60,746
„ 1901 „	— — —	58,098
„ 1902 „	— — —	57,688
„ 1903 „	— — —	76,000
אין גאַנצען פאַר 15 יאָהר	— — —	615,039 מאַן.
יעהרליך עמיגרירען	— — — —	41,002 „

מיר זעהען אַלזאָ, אַז די לעצטע 4 יאָהר גרויכט די עמיגראַציע נאָר קיין אַמעריקאַ מעהר אַלס ביז 50.000 און פאַלט שוין פון דער מאָס ניט אראָב, ווען אין די ערשטע 11 יאָהר וויעגט זי זיך צווישען 20 און 40 טויזענד, דער= גרייכענדיג אַ מאַקסימום פון 69 טויזענד נאָר אין 92=טען יאָהר, ווען מען האָט די אידען פון מאָסקווע אַרויסגעטריבען. מען קען ריכטיג זאָגען, אַז 60—50 טויזענד עמיגראַנטען נאָר קיין אַמעריקאַ איז יעצט די נאָרמאַלע ציפער, וועל= כע וועט בלייבען אויף אַ לאַנגע צייט.

צום בעסערען פערשטעהען פון דער לאַגע פונ'ם אידישען ארבייטער איז אינטערעסאַנט זיך אָבצושטעלען אויף דער עמיגראַציע פון פערשידענע ראַיאָ= נען, און דאַן בעמערקען מיר פאָלגענדעס: ביז'ן 97=טען יאָהר איז די הויפט= עמיגראַציע געגאַנגען פון די ליטווישע גובערניען, צפון=מערב=ראַיאָן און אויך פון דרום=מערב=ראַיאָן. פון די גובערניען פון דרום האָט מען נים נאָר ניט עמיגרירט, נאָר פערקעהרט, מען פלעגט נאָך פאָהרען אהינצו פון אנדערע גו= בערניען, ד. ה. ס'איז פאָרגעקומען אַ אימיגראַציע. דאָס לעצטע קענען מיר זעהען פון טאַבעלע № 29, וואו עס ווערט געוויזען דער וואוקס פון דער בעפעלקערונג בכלל און פון דער אידישער בפרט אין פערשידענע ראַיאָנען.

ראיאָן.	פראָצ. פֿון דער אידישער בעפֿעלקערונג ביחס צו דער גאַנצער בעפֿעלקערונג. אין די 80־ר יאָהרען.	אין 97־טען יאָהר.
צפֿון־מערב . .	17,6 %	14 % (פֿערקלענערונג 3,6 %)
דרום־מערב .	11,24 %	9,62% (פֿערקלענערונג 1,62%)
דרום. . . .	7,4 %	8,86% (צוואוקס 1,46%)

אין די ליטווישע גובערניען איז דער פראָצענט פֿון דער אידישער בעפֿעלקערונג ביחס צו דער אַלגעמיינער קלענער געוואָרען אויף גאַנצע 3,6 פר., כמעט אויף א פֿינפֿטעל; אין דרום־מערב אויף 1,62 פר. און אין דרום, פֿערקעהרט, האָט זיך דער פראָצענט פֿון דער אידישער בעפֿעלקערונג שטאַרק פֿערגרעסערט — פֿון 7,4 פראָצ. ביז 8,86 פראָצ. — אויף גאַנצע 1,46 פראָצ., ד. ה. כמעט אויף אַ פֿינפֿטעל. דער וואוכס פֿון דער בעפֿעלקערונג אויף יעדע 1000 נפשות ווייזט אונז פֿאָלגענדעס:

ראיאָן.	דער צוואוקס אויף יעדע 1000 נפשות. בײַ אידען.	בײַ ניט־אידען.
צפֿון־מערב . .	134,35	488,73
דרום־מערב . .	166,81	377,98
דרום. . . .	980,04	625,12

מיר זעהען, אז דער צוואוכס איז בײַ אידען דער קלענסטער אין די ליטווישע גובערניען און בײַ ניט־אידען אין די דרום־מערב־גובערניען. אין דרום איז אי בײַ אידען, אי בײַ ניט־אידען דער צוואוכס א גראַנדיעזער, און בײַ אידען דערצו נאָך 1 מיט א האַלבע מאָהל מעהר, אלס בײַ ניט־אידען. די זאַך ערקלערט זיך דאַדורך, וואָס אין אַלגעמיינעם עמיגרירט מען פֿון פֿילע רוסישע גובערניען קיין דרום, בעזונדערס קיין כערסאָנער און יעקאַטערינאָסלאַווער גובערניען.

און דאָ זעהען מיר די זעלבע ערשיינונג, וועלכע מיר געפֿינען בײַ די אידישע עמיגראַנטען אין לאָנדאָן און פּאַריז; די אידישע ארבייטער אין יעקאַ-

טערינאָסלאַוו, אָדעס און חערסאָן, די דריי גרעסטע שטעדט אין גאַנצען דרום, וואו עס גיבט גרויסע אידישע מאַסען, זענען פערנומען אין די קליידער=ווערקשטאַטען, וועלכע דערמאָהנען שטאַרק אָן לאָנדאָנער סוועטינג=ווערקשטאַטען; דער אידישער אַרבייטער, וועלכער קומט אָן קיין יעקאַטערינאָסלאַוו אָדער אָדעס, פערקויפט זיך אָדער דעם מאַגאַזינער אָדער דעם פערמיטלער, וועלכער צוטיילט אַרבייט אין די הייזער, אַקוראַט ווי אין לאָנדאָן. און מיט דעם זעלבען צוג קומען אָן ניט=אידישע אַרבייטער, וועלכע פערנעהמען אַ אָרט אין די גרויסע מעטאַל=פאַבריקען, קוילען=גרובען, וואַגאָן=זאַוואָדען, מיהלען און האָלץ=זאַוואָדען. מיט איין וואָרט, אויף דעם נאָך=ניט פערנומענען אַרבייטס=מאַרק אין דרום, אויף דעם אַרבייטס=מאַרק, וועלכער ענטוויקעלט זיך פאַר אונזערע אויגען, ווייזט זיך אַרויס דער אידישער אָנגעקומענער אַרבייטער שוואַכער, אַלס דער ניט=אידישער אויך אָנגעקומענער אַרבייטער. דער אידישער אַרבייטער קומט אָן זעלטען אין די העכערע פּראָדוקציאָנס=פאָרמען, זעלטענער, אַלס אין די גובערניען, וואו ער וואוינט פון לאַנג אָן, און האָט אַ גרויסע צייט געבילדעט דעם איינציגען האַנדעלס= און האַנדווערקעריי=אַרבייטער; דער אידישער אַרבייטער האָט גאָר ניט גענוסט פון דער „גאָלדענער צייט“, וועלכע די פּראָדוקציאָן האָט איבערגעלעבט אין דרום די לעצטע 25—20 יאָהר. און אין דער צייט, ווען צעהנדליגער טויזענד פויערים, אָבגעריסען פון דער ערד, האָבען פערכאַפּט אַ אָרט אין די גרויסע פאַבריקען און זאַוואָדען, בילדענדיג פון זיך אַ אַ מעכטיגע סאָציאַלע און פּאָליטישע אַרמעע אין ניי=רוסלאַנד, האָבען די אידישע עמיגראַנטען נאָר פערביטען די אָרימע פינסטערע ווערקשטאַטען פון מינסק און ווילנאַ אויף די זעלבע אָרימע און פינסטערע קעלערס אין אָדעס און יעקאַטערינאָסלאַוו, בילדענדיג פון זיך אַ צוזייטע און צוואָרפענע אין טויזענדער לעכער אָרימע אַרבייטער=מאַסע, וועלכע האָט שוין די לעצטע צייט זיך גענומען פאַר'ן וואַנדער=שטאָק, אום צו זוכען גליקען פון יענער זייט ים...

פאַר דיזען פינסטערען געגענוואַרט, זאָגט מען אונז, וואַרט די אידישע מאַסען אין רוסלאַנד אַ גאַנץ נאָהענטע ליכטיגע צוקונפט. דאָס אָבשאַפען פון דער טשערטאַ וועט גרינדליך ענדערען די לאַגע פון די אידישע האַנדעלנדע און אַרבייטענדע מאַסען; אין רוסישען צענטער וואַרט אויף די אידישע ערפאַהרענע סוחרים און ענטוויקעלטע בעלי=מלאכות אַ ברייט פעלד, און וויבאַלד זיי וועלען נאָר האָבען די רעכטליכע מעגליכקייט, וועלען זיי מאַסען=וויז פערפלייצען דיזען געבענשטען מאַרק, אויפלעבענדיג אויך אין איינוועג די רוסישע מאַסען. מעהר היציגע קעפּ גיעבען נאָך צו, אַז די אינדוסטריע וועט מאַכען געוויס ברייטע שריט פאָרווערטס און די אידישע מאַסען וועלען לייכט געפינען אַ אָרט אין די וואַקסענדע און פון דאָס ניי אויסגעוואַקסענע פאַבריקען און זאַוואָדען. מיט איין וואָרט, מע שאַרפט, זאָ צו זאָגען, די ציין אויפ'ן צענטער.

מיר האָבען שוין העכער געהאַט די מעגליכקייט אָנצוווייזען, ווי לעכערליך ס'איז צו ריידען וועגען אָבגעשטאַנענעם צענטער, וועגען רוסישע גובערניען, וואָס וואַרטען אויף אידישע ערפאַהרענע סוחרים און בעלי-מלאכות. מיר האָבען בעוויזען, אַז אי דער האַנדעל, אי די אינדוסטריע זענען אין די אינערע גובערניען שוין יעצט שטאַרקער ענטוויקעלט און ענטוויקלען זיך אינטענסיווער, אַלס אין דער טשערטאַ. מיר וועלען זיך יעצט ספּעציעל אָבשטעלען אויפ'ן קאַמפּף פאַר אַרבייט, וועלכער קומט פאָר אין די אינערע גובערניען. דאָס איז איינע פון די וויכטיגסטע פראַגען, וועלכע מוזען ערנסט בעהאַנדעלט ווערען, ווען מיר ווילען זיך וויפיעל ס'ניט איז ערקלערען די אויסזיכטען, וועלכע די אידישע מאַסע קען האָבען אויף רוסלאַנד אין די נעכסטע צייטען.

ווי מיר האָבען שוין פריהער געזעהען, פערלאַפט דער אַרויסגעשטופּטער פויער פון די אינערע גובערניען אַ שטאַרק אָרט אין דער וואַקסענדער אינדוסטריע אין די דרום-גובערניען, ער טרעט אַריין אין קאַמפּף מיט'ן אידישען אַרבייטער אַלס עמיגראַנט, אַלס אַ אָנגעקומענער, און ווייסענדיג, ווי גרויס איז דיעזע אַרמעע פון וואַרטענדע אויף אַרבייט אין צענטער פון רוסלאַנד, ווייסענדיג ווי אונגעהויער איז די אַרמעע פון די קלייַנבירגערליכע און פּראָלעטאַרישע עלעמענטען אין אינערע גובערניען — פויערים גאָר אָהן ערד, פויערים מיט שטיקלאַך ערד, וואָס ברענגען זיי נאָר שאָדען, צעהנדליגע טויזענדער קוסטאַרען, הונדערטער טויזענדער באַטראַקען — וועלען מיר פערשטעהען, ווי גרויס איז אין רוסלאַנד די צאָהל קאַנדידאַטען אויף יעדען פּלאַץ אויף דער פאַבריק, וואָס פאַר אַ געפערליכער קאַמפּף עס שטעהט פאָר אין רוסלאַנד פאַר אַ אָרט אין דער אינדוסטריע. אָט וואָס מאַסלאָוו שרייבט אין זיין „אַגראַר-פראַגע“ וועגען דער רעזערוו-אַרמעע, וועלכע מוז שטענדיג עקסיסטירען אין די אַגראַר-לענדער אין אַ גרעסערע מאָס, אין אַ שטאַרק גרעסערער מאָס, אַלס אין די אינדוסטריעלע לענדער: „ווען מיר זאָלען צוזאַמענשטעלען די ענטוויקלונג פון דער אינדוסטריע און אַגרי-קולטור, וועלען מיר מוזען אַנערקענען, אַז די אינדוסטריע אינם פּראָצעס פון דער עקאָנאָמישער ענטוויקלונג בעשעפטיגט אַלץ מעהר אַרבייטער-בעפעלקערונג און נאָר אין קריזיס-פּעריאָדען ווערען די אַרבייטער אַרויסגעוואָרפען און ס'ווערט בעשאַפען אַ שאַרפע אַרבייטס-לאָזיגקייט. די צאָהל פון די אַרבייטס-לאָזיגע אין דער אינדוסטריע וואָלט אַלץ בעדאַרפט קלענער ווערען, ווען זי זאָל ניט וואַקסען אַדאַנק דער כראָנישער איבער-בעפעלקערונג פון דער אַגראַר-בעפעלקערונג. די אַגראַר-קולטור, אַרויסוואַרפענדיג שטענדיג אַרבייטער-הענד, בעשאַפט אַ שטענדיגע רעזערווע אַרבייטער-אַרמעע, פויפערן, וועלכע וואַרפען אַראָב די אַרבייטס-לוין ניט נאָר אין דער אַגראַר-אַרבייט, נאָר אויך אין דער אינדוסטריע“ *). מאַסלאָוו איז דער מיינונג, אַז די אָרימקייט אין רוסלאַנד נעהמט זיך מעהר דערפון, וואָס די אינדוסטריע

*) די אַגראַר-פראַגע, זייטע 393.

איז ניט ענטוויקעלט, אַלס פֿון דער וועניג ערד, וואָס די פּויערים האָבען, און ברייִנגט פֿאָלגענדע ציפֿערן, וועלכע אילוסטרירען זיין געדאַנק. אויף איין מענש קומט אָן ערד אין פֿערשיעדענע לענדער:

	גוטע ערד אויף איין מענשען פֿון דער גאַנצער בעפֿעלקערונג.	גוטע ערד אויף איין מענשען פֿון דער אַגראַר-בעפֿעלקערונג.
קאַנאַדאַ	2,2 דעסיאַטין	4,60 דעסיאַטין
צ.—אַמעריקאַ	2,1 "	4,40 "
ענגלאַנד	0,48 "	2,82 "
רוסלאַנד	2,01 "	2,59 "

מיר זעהען אַלזאָ, אַז אָבוואָהל אין ענגלאַנד גיעבט עס אויף איין מענשען בכלל 0,48 דעסיאַטין, וועניגער אַלס אין רוסלאַנד מעהר ווי 4 מאָהל, קומט דאָך אָן אויף יעדען נפש פֿון דער אַגראַר-בעפֿעלקערונג 2,82 דעסיאַטין, מעהר אַלס אין רוסלאַנד, וואו אויף יעדען נפש קומט אָן נאָר 2,59 דעסיאַטין. דאָס מוז ערקלערט ווערען דאַדורך, וואָס די גרעסטע צאָהל איינוואוינער זענען אין ענגלאַנד פֿערנומען אין דער אינדוסטריע, ווען אין רוסלאַנד, פֿערקעהרט, פֿערנעהמט דערווייל די אינדוסטריע זעהר אַ קלייִנע צאָהל אַרבייִטער אין פֿערגלייך מיט דער גאַנצער בעפֿעלקערונג.

דער וואוכס פֿון דער בעפֿעלקערונג איז געגאַנגען שנעלער, אַלס דער וואוכס פֿון דער אינדוסטריע, און אין רוסלאַנד, אין אַ לאַנד וואו ס'גיעבט יעצט אין מיליאָנען רואינירטע פּויערים, מיליאָנען אָרימע קוסטאַרען, מיליאָנען אַרבייִטער, וועלכע געהען צו פֿוס צעהענדליגער ווייאָרסט צו פֿערדינען נאָר ברויט,—אין אַזאַ לאַנד וועלען נאָך אַ גאַנץ לאַנגע צייט זיין גרויסע רעזערווע אַרמעען, דער קאַמפּף פֿאַר אַרבייִט וועט זיך אַלץ שטאַרקער פֿונאַנדערברענען, יעדער אָרט אויף דער פֿאַבריק וועט האָבען צעהנדליגער קאַנדידאַטען. איינער פֿון די בעסטע סימפּטאָמען, אַז אויפ'ן מאַרק איז דאָ איבעריגע אַרבייטס-קראַפֿט, איז די עמיגראַציע. ווען ס'פֿאָרען אַוועק יונגע מענשען, ווען יונגע קרעפֿטען פֿערלאָזען וואָסער ס'ניט איז אָרט, איז דאָס דער בעסטער בעווייז, אַז דאָרטען איז לחלוטין ניטאָ וואָס צו טהאָן, אַז אין די פֿערלאָזענע ערטער דראָהט דער הונגער. און דאָ בעמערקען מיר זעהר אַ אינטערעסאַנטע ערשיינונג. די רוסישע עמיגראַציע קיין סיביר געהט איבערהויפּט פֿון די אינערע גובערניען און ניט פֿון דער טשערטאַ און לעבט איבער כמעט די זעלבע ענטוויקלונג, וואָס די אידישע עמיגראַציע. די אידישע עמיגראַציע הויבט זיך אָן אין די 70 יאָהרען, ווען דער קאַפּיטאַל האָט זיך נור וואָס אַריינגעריסען

אין די אידישע געסלאך און די דיפערענצירונג אויף קלאסען, וועלכע איז פריהער כמעט ניט געווען בעמערקט, ווערט אַלץ שאַרפער און שאַרפער. דאָס רוסישע דאָרף, בעפרייט אין 61־טען יאָהר, בעקומט אין איין צעהנדליג יאָהר אַ נייע געשטאַלט: אויפ'ן אָרט פונ'ם דעספּאָט־פּאָמעשציק וואַקסט אויס דער גרויסער ערד־בעזיצער—דער מאָדערנער עקספּלואַטאַטאָר. אין שטאָדט הויבט אָן קלאַפּען די מאַשין שטאַרקער און רייסט זיך אַריין אין דאָרף, צושטערענדיג דאָס לעבען פון צעהענדליגער טויזענדער פויערים און אַיינשלינגענדיג טר טויזענדער. און אויפ'ן אַרבייטס־מאַרק ערשיינט דער פעראָרימטער אַרויסגעשטופּטער פון דאָרף פויער. דער פעראָרימטער אידישער מעקלער, קרעמער אָדער בעל־מלאכה זוכט אַ אָרט פון יענער זייט ים, דער רואינירטער רוסישער פויער זוכט אַיין אָרט אין וויטען סיביר—און די ניי־אויסגעבויטע צוגען הויבען אָן איבערגעפילט צו ווערען פון דיזע פּאַסאַזשירען. צום ערשט איז די עמיגראַציע זעהר קליין — פון 2,000 ביז 4,000 אידען אַ יאָהר עמיגרירען קיין אַמעריקאַ, פון 2,000 ביז 3,000 פויערים אַ יאָהר עמיגרירען קיין סיביר. ס'קומט דאָס היסטאָרישע יאָהר 1881, ווען די אידישע עמיגראַציע גרייכט ביז 20,000, און די רוסישע שטעהט אויך ניט אָב—74,000 עמיגראַנטען זענען אין דעם יאָהר איבערגעפאָהרען קיין סיביר. ווי די אידישע עמיגראַציע האָט זיך ווייטער ענטוויקעלט, האָבען מיר שוין אויבען געזעהען; מיר וועלען ברייגען נאָר די ציפערען פון דער רוסישער עמיגראַציע.

עס האָבען עמיגרירט נאָר קיין סיביר אין:

1885־טען יאָהר — — —	11,832	מענשען.
1890 „ „ — — —	47,738	„
1891 „ „ — — —	82,150	„
1896 „ „ — — —	202,302	„
1898 „ „ — — —	205,646	„
1899 „ „ — — —	223,981	„
1900 „ „ — — —	230,000	„
סך־הכל אין 7 יאָהר —	1,003,289	„
דורכשניטליך יעהרליך	143,289	„

פון וועלכע ערטער עמיגרירט דער פויער איבערהויפּט? פון 67,041 משפּחות, אָדער 335,205 נפשות, רעכענענדיג 5 נפשות אין יעדער משפּחה, וועלכע זענען דורכגעפאָהרען מיט'ן באַהן קיין סיביר, פון 1887־טען יאָהר ביז 1893־טען יאָהר זענען 57,140 משפּחות אָדער 285,700 נפשות, ד. ה. גאַנצע ⁵/₆ פון דער עמיגראַציע געווען פון פאָלגענדע גובערניען:

פון קורסקער גובערניע	10,785 משפּחות—	53,925 נפשות.
„ טאַמבאָווער „	6,796 „	33,980 „
„ וואָראָנעזשער „	5,588 „	27,940 „

פֿון וויאַטקער גובערניע	5,356 משפחות	—26,780 נפשות
„ סאַמאַרער „	5,072 „	25,360 „
„ פערמער „	4,547 „	22,735 „
„ פּאָלטאַווער „	3,643 „	18,215 „
„ ריאַזאַנער „	3,139 „	15,695 „
„ סאַראַטאָווער „	2,635 „	13,175 „

ווי מיר זעהען געהט די רוסישע עמיגראַציע פֿון די אינערע גובערניען, און פֿון דער טשערטאַ נאָר פֿון איין פּאָלטאַווער גובערניע. מיר מוזען נאָך צוגעבען, אַז עס פֿאָהרען אַרויס קיין סיביר די גליקליכסטע, די וואָס האָבען אויף הוצאות, אָבוואָהל זיי האָבען שוין ניט קיין אייגענע ווירטשאַפֿט אין דער היים. פֿון 6,817 פֿעררעגיסטרירטע עמיגראַנטען זענען 569—8,3 פּראָצ.—געווען פויערים—זעלבסטשטענדיגע בעלי־בתים; 762—11,2 פּראָצ.—זענען אויך געווען זעלבסטשטענדיגע בעלי־בתים, וועלכע האָבען אָבער נאָך צוגעפֿערדינט ביי אַנדערע געשעפֿטען, און 5,567 ד. ה. 81,7 פּר. אַזעלכע, וואָס לעבען נור פֿון דעם, וואָס זיי האָבען פֿערקויפֿט זייער אַרבייטס־קראַפֿט. דאָך, ווי מיר האָבען שוין בעמערקט, דאָס זענען די גליקליכסטע, ווייל עס בלייבט אַ סך אַ גרעסערע צאָהל אויפ'ן אָרט, וועלכע האָבען ניט מיט וואָס צו פֿאָרען און זענען געצוואונגען געהן צו פֿוס אויף דרום, אויף די זאָגענאַנטע „זאַראַבאָטקעס".

נאָך קאָוואַלעווסקי'ס חשבון גיעבט עס איבריגע אַרבייטס־הענד אין דער אַגראַר־קולטור אין די פֿאָלגענדע גובערניען:

ניזשעגאָראָדער גוב.	15 פּראָצ. פֿון דער גאַנצער בעפֿעלקערונג.	
קאַזאַנער „	14,5 „ „ „ „ „	
סימבירער „	20,5 „ „ „ „ „	
פענזער „		
אָרלאָווער „		
טאַמבאָווער „		
טשערניגאָווער „	20 „ „ „ „ „	
ריאַזאַנער „		
טולער „		
קורסקער „		
חאַרקאָווער „		
וואָראָנעזשער „	24 „ „ „ „ „	
פּאָלטאַווער „		
קיעווער „		
פּאָדאָלער „	386,000 מענשען, וואָס געפֿינען ניט קיין שום פֿערדינסט.	
וואָהלינער „		

און קאָוואַלעווסקי קומט צו דער מיינונג, אז דיעזער איבערפֿלוס פֿון אַרבייטער וועט עקסיסטירען נאָך אַ לאַנגע צייט.

שוין אין 1894־טען יאָהר זענען געוועזען אַגראַר־אַרבייטס־לאָזיגע נאָך דעם חשבון פֿון פֿינאַנס־מיניסטער 2,074,000. דיעזע גרויסע אַרמעע אָרימע לייט, וועלכע זענען גרייט צו פֿערקויפֿען זייער ארבייטס־קראַפֿט פֿאַר 5 קאָפּ. אַ טאָג,*) מאַכען די קאָנקורענץ אויפֿ'ן אַרבייטס־מאַרק געפֿעהרליך, שרעקליך און אונערטרעגליך. ס. קאָראָלענקאָ, איינער פֿון די בעסטע קענער פֿונ'ם רוסישען דאָרף, מיינט, אַז ווען מיר זאָלען רעכענען אויף יעדער דערוואַכסענעם אַרבייטער נאָר 2 מיט אַ האַלבע דעסיאַטין ערד, וואָלט אויך געוועזען אין 21 גובערניעס פֿון צענטראַל־רוסלאַנד ביז 5,000,000 איבעריגע מענשען. פֿון זיי קענען 2,500,000 געפֿינען אַרבייט אין אַנדערע גובערניען, מערסטענטיילס אין די דרום־גובערניען: חערסאָן, דאָן, יעקאַטערינבורג. אי דאָס מוז מען נאָך געדענקען, אַז די אַרבייט אין דיעזע אַלע 21 גובערניען איז שרעקליך אונפּראָדוקטיוו, ווייל מען בענוצט זיך מיט דער פּרימיטיווער טעכניק. ווען די פּויערים וואָלטען זיך בענוצט מיט דער מאָדערנער טעכניק, וואָלטען זיי געקאָנט זיך בעגעהן מיט 3 מאָהל ווייניגער אַרבייטער.

וועגען די, וואָס געפֿינען אַרבייט אין אַנדערע גובערניען, איז זעהר פֿיעל אָנגעשריבען געוואָרען. מיר וועלען זיך בעגנוגנען דערמיט, וואָס מיר וועלען נאָר זאָגען, אַז נאָך איליאַנ'ס חשבון זענען אין רוסלאַנד דאָ 6,000,000, וואָס געהען אויף פֿערדינסט (Отхожіе промыслы). מערסטענטיילס, טאַקי גאַנצע 90 פּראָצ. פֿון דיעזע 6 מיליאָן געהען פֿון די צענטראַלע גובערניען.

אום צו פֿערשטעהען די שרעקליכע לאַגע פֿון די 6 מיליאָן פּראָלעטאַריער גענוגט אונז צו זאָגען; אַז 90 פּראָצ. פֿון זיי געהען צו פֿוס נעבען טייך, וואו ס'געהען שיפֿען, אויף די וועגען, וואו ס'געהען אייזענבאַהנען. אין איין חערסאָנער גובערניע קומען אָן צו פֿוס יעהרליך 125,000 מענשען. רעכענען מיר מינימום 10 טעג אויפֿ'ן געהן און 25 קאָפּ. דעם אַרבייטס־טאָג, דאַן וועלען מיר געפֿינען, אַז נור די אַרבייטער, וואָס קומען אָן קיין חערסאָנער גובערניע פֿערלירען אַ יאָהר 1,250,000 טעג אָדער 312,500 רובל. די גאַנצע מיליאָניגע אַרמעע פֿון דיעזע וואַנדערנדע באַטראַקען פֿערלירען עטליכע מיליאָן רובל אַ יאָהר. אַ לאַנד, וועלכעס קאָן לאָזען מיליאָנען אַרבייטער געהן צו פֿוס און נוצט זיי ניט אויס, וועט אַזוי גיך ניט פֿריי ווערען פֿון אַרבייטס־לאָזיגקייט, אָרימקייט, הונגער און נויט. די אָרימקייט פֿון די, וואָס געהען אויף דער אַרבייט, איז ניט צו בעשרייבען. טרוקען ברויט מיט וואַסער — דאָס איז די איינציגע שפּייז פֿון דיעזע אומגליקליכע מענשען. פֿון חאַרקאָוו קיין טאַגאַנראָג זענען דורכגעגאַנגען 910 אַרבייטער. מען האָט זיי אַלע איבערגעשריבען, און אָט ווי פֿיעל געלד יעדער פֿון זיי האָט געהאַט ביי זיך:

*) ס. י. ליסענקאָ אויפֿ'ן צוזאַמענפֿאָהר פֿון די עסקנים אין דער קוסטאַר־פּראָדוקציאָן.

ווענִיגער פֿון 5 רובּל — — —	260 מענשען
פֿון 5 בּיִז 7 רובּל — — —	230 „
„ 7 „ 10 „ — — —	300 „
„ 10 „ 15 „ — — —	90 „
„ 15 „ 20 „ — — —	20 „
מעהר פֿון 20 „ — — —	10 „

87 פּראָצ. פֿון אַלע 910 אַרבּייטער האָבּען געהאַט נאָר בּיִז 10 רובּל, צו דיעזע אונגעהויערע הונגעריִגע מאַסען, וועלכֿע וואַרטען מִיט האַרץ־קלאַפּעניש אויף דיִ פֿאַבּריִק, מוז מען נאָךְ צוגעבּען 4 מִיליאָן קוסטאַרען, פֿון וועלכֿע, וויִ איִלאִיִן מיינט, 2 מִיליאָן אַרבּייטען בּיי דיִ ערגסטע בּעדיִנגונגען, ווערען שרעק־ליִךְ עקספּלואַטיִרט און פֿיִהרען אַ „שרעקליִכֿען קאַמפּף פֿאַר אַ אָרט אויף דער פֿאַבּריִק“ *).

וויִ מיִר זעהען, גיעבּט עס איִן רוסלאַנד און בּעזאָנדערס איִן דיִ איִנערע גובּערניען אַ אונגעהויערע פּראָלעטאַריִשע אַרמעע, וועלכֿע פֿיִהרט און וועט נאָךְ לאַנג פֿיִהרען אַ שרעקליִכֿען קאַמפּף פֿאַרן דאַזיין, אַ געפֿעהרליִכֿע מלחמה פֿאַרן עקסיִסטענץ איִן פֿיִזיִשען זיִנן פֿון וואָרט. און צו האָפֿען, אַז דיִ קאָנקורענץ אויפֿ'ן אַרבּייטס־מאַרק זאָל אָבּגעשוואַכֿט ווערען, אַז דיִ איִנערע גובּערניען זאָלען זיִךְ נאָךְ נויטען איִן עמיִגריִרענדע אַרבּייטס־קראַפֿט פֿון דער טשערטאַ — אַזעלכֿע האָפֿנונגען בּעווייזען נאָר, אַז דיִ וואָס האָפֿען זענען עם־הארצים אָדער אויבּער־פֿלעכֿליִכֿע מענשען. רעכֿענען מיִר, וויִ איִלאִיִן מיינט, אַז פֿון דיִ 6 מיִליאָן אָטכֿאָדטשיִקעס קענען אַ העלפֿט געפֿיִנען אַרבּייט איִן דער אַגראַר־קולטור פֿונם דרום, בּלייבּען אַלץ איִבּער 3 מיִליאָן אַרבּייטס־לאָזיִגע און 2 מיִליאָן קוסטאַר־אַרבּייטער — 5 מיִליאָן אַרבּייטער, וועלכֿע זענען גרייט צו קעמפּפֿען פֿאַר אַ אָרט אויף דער פֿאַבּריִק בּיִז'ן לעצטען טראָפּען בּלוט, ווייל שטאַרבּען פֿון הונגער ווילען זייִ קיינמאָהל ניִט אָנווערען. און דיִ וויטערע ענטוויִקלונג פֿונם קאַפּיִטאַליִזמוס, וועלכֿע וועט זיִךְ טאַקיִ פֿערשטאַרקען אַדאַנק דער פּאָליִטיִשער בּעפֿרייאונג, דיעזע ענטוויִקלונג וועט פֿאַרטזעצען איִהר אַרבּייט — אַלץ ווייטער און טיעפֿער צושטערען און צובּרעכֿען דאָס דאָרף, אַרויסוואַרפֿענדיִג איִן שטאָדט מאַסען פֿעראָריִמטע פּויעריִם, מאַסען געפֿאַלענע מיִטעלע עלעמענטען — און דער קאַמפּף פֿאַר אַרבּייט וועט זיִךְ נאָךְ פֿערשאַרפֿען, פֿערשטאַרקערען, פֿערכֿאַ־פען נאָךְ בּרייטערע שיִכֿטען פֿון לאַנד. אַזוי איִז שוין דיִ צוויִיפּניִם'דיִגע טבע פֿונם קאַפּיִטאַל — שאַפֿענדיִג רייכֿטהום און לוקסוס אויף איין זייט, שאַפֿט ער אָריִמקייט און נויט אויף דער צווייטער זייט.

דיִ אַרבּייטס־לאָזיִגקייט איִן דער קאַפּיִטאַליִסטיִשער אָרדנונג איִז ניִט אַ צופֿעליִגע ערשיינונג און נאָךְ ווענִיגער איִז זיִ אַ רעזולטאַט פֿון פֿיִזיִשע אונפֿער־מיידליִכֿע אומגליִקען — זיִ איִז ענג פֿערבּונדען מיִט דער גאַנצער וויִרטשאַפֿטס־

*) דיִ ענטוויִקלונג פֿון קאַפּיִטאַליִזמוס איִן רוסלאַנד, זייטע 355.

סיִסטעם, און נאָר צוזאַמען מיִט'ן קאַפּיִטאַליִזם, מיִט זיין אָבּשטאַרבּען וועט אויך דיִ אַרבּייטס־לאָזיִגקייט פֿערשוויִנדען פֿון דער וועלט. וויִ גרויס עס איִז דיִ וויִרקונג פֿון דער אַרבּייִטס־לאָזיִגער אַרמעע אויף דיִ פֿערנומענע אַרבּייִטער פֿון איין זייט און אויף דער בּורזשואַזיע, וועלכֿע ציִטערט פֿאַר אַ סאָציאַלע קאַטאַסטראָפֿע פֿון דער צווייטער זייט, ווייזט אונז, וויִ ערנסט דיִ רעגיִרונגען זענען פֿעראיִנטערעסיִרט מיִט דער פֿראַגע און וויִ טיעף ס'האָט זיִך געפֿיִהלט אויפ'ן איִנטערנאַציאָנאַלען אַמסטערדאַמער קאָנגרעס איִן דיִ רעדען וועגען עמיִגראַציאָן און איִמיִגראַציאָן דער פּחד פֿאַר דיעזע קאָנקורענטען. זעהר אַ שווערען איינדרוק אויף דיִ דעלעגאַטען איִן אַמסטערדאַם האָט געמאַכֿט דיִ רעדע פֿונ'ם אַמעריִקאַנער, אַז מען מוז אונטערשיעדען צוויִשען אַרבּייִטער פֿון ציִוויִליִזיִרטע לענדער און אַרבּייִטער פֿון ניִט־ציִוויִליִזיִרטע, און דאַרום האָבּען דיִ אַמעריִקאַניִשע געווערקשאַפֿטען געמוזט זיין פֿאַר'ן פֿערבּאָט פֿון אַריינפֿאָהרען פֿון חיִנעזיִשע אַרבּייטער. „עס מעג רעאַקציאָנער קליִנגען — האָט מיִט האַרץ געענדיִגט דער דערמאָהנטער דעלעגאַט — עס איִז אָבּער אונפֿערמיידליִך, אויבּ מיִר וויִלען ניִט איִן גאַנצען טוידטען דיִ אַרבּייִטער־בּעוועגונגען“ *). „עס איִז פֿאַר אונז אַ לעבּענס־איִנטערעס — האָט ער פֿאָרטגעזעצט — אָבּצוהאַלטען דעם אַריינפֿאָר פֿון דיִ נעגרען און חיִנעזער“ **). דער האַמבּורגער דעלעגאַט האָט אַפּעליִרט צו מאַרקסען, וועלכֿער וואָלט געוויִס ניִט געפֿאָדערט פֿון דיִ אַרבּייִטער פֿון דיִ ענטוויִקעלטע לענדער, זייִ זאָלען פֿריי אַריינלאָזען אַרבּייִטער פֿון דיִ ניִט־ענטוויִקעלטע לענדער און דערמיִט פֿערערגערן זייער אייִגענע לאַגע.

איִן דיעזע אַלע דעבּאַטען האָט זיִך געהערט דער קול פֿון לעבּען, וואו עס קומט פֿאָר אַ שרעקליִכֿע קאָנקורענץ פֿאַר אַרבּייט, וואו דיִ אָרגאַניִזיִרטע אַרבּייִטער־אַרמעע ווערט בּעדראָהט צורואיִניִרט צו ווערען פֿון דיִ אַרבּייִטס־לאָזיִגע מאַסען, וואו דער הונגער פֿון דיִ מאַסען דראָהט צו מאַכֿען אַ תל פֿונ'ם גאַנצען רייכֿטום. דיִ סאָליִדאַריִטעט פֿונם איִנטערנאַציאָנאַלען פּראָלעטאַריאַט קען ניִט דערשטיִקען דיִ צוויִשען־קלאַסען־קאָנקורענץ, וועלכֿע קומט פֿאָר איִן לעבּען אַדאַנק דער געגענזעצליִכֿער קאַפּיִטאַליִסטיִשער אָרדנונג; דער אַלגעמייִנער קאַמפּף פֿאַרן קיִנפֿטיגען איִדעאַל קאָן ניִט פֿערניִכֿטען דיִ טאָג־טעגליִכֿע שטרעבּונג פֿון יעדען אַרבּייִטער צו פֿערבּעסערען זיין לאַגע בּאַלד, וויִפֿיעל ס'איִז מעגליִך, און פֿאָלגליִך קען דער איִנטערנאַציאָנאַלער איִדעאַל ניִט פֿערניִכֿטען דיִ שטרעבּונג פֿון גאַנצע גרופּפען צו פֿערהיִטען זיִך פֿון דער קאָנקורענץ פֿון אַ צווייִטער גרופּפע.

איִן דיִ אויבּענדערמאָהנטע פֿאַלען טרעטען אַרויס, אַלס צווייִטע גרופּפע, כֿיִנעזער און נעגרען, אַרבּייטער פֿון ניִט־ציִוויִליִזיִרטע לענדער. פּריִנציִפּיעל, פֿערשטעהט זיִך, ענדערט זיִך דערפֿון ניִט דיִ לאַגע. נאָר חוץ דיעזער קאָנקורענץ, וועלכֿע עקסיִסטיִרט און מוז עקסיִסטיִרען וויִ לאַנג דער קאַפּיִטאַליִזם.

*) איִנטערנאַציאָנאַלער סאָציאַליִסטען־קאָנגרעס איִן אַמסטערדאַם, זייטע 52.

**) Ibid.

עקסיסטירט, צווישען די אַרבייטער זעלבסט און צווישען גאַנצע אַרבייטער=גרופּפּען, ווי צווישען פֿערשידענע נאַציאָנאַלע בורזשואַזיען, אָבוואָהל די קאָנקורענץ צווישען די אַרבייטער קען אָננעהמען און נעמט טאַקי אָן ווייכערע פֿאָרמען, אַדאַנק דער סאָלידאַריטעט, וועלכע ענטוויקעלט זיך פֿון טאָג צו טאָג אַלץ שטאַרקער צווישען די פּראָלעטאַריער פֿון די פֿערשידענסטע לענדער; חוץ דיזער אָביעקטיווער קאָנקורענץ, אין וועלכער דער אַרבייטער פֿון דער שוואַכערער גרופּפּע מוז זיין דער בעזיגטער, קומט צו נאָך איין מאָמענט, וועלכער פֿערהאַלט אָפֿט דאָס אַריינטרעטען פֿון אַ אַרבייטער פֿון אַ שוואַכערע גרופּפּע אין די העכערע פּראָדוקציאָנס=פֿאָרמען. די בורזשואַזיע זעלבסט, אָבוואָהל זי איז פֿעראינטערעסירט אין דעם עקסיסטירען פֿון אַ אַרבייטס=לאָזיגע אַרמעע, איז זי אויך אין ניט קיין קלענערע מאָס פֿעראינטערעסירט, אַז די אַרמעע זאָל ניט דערגרייכען אַזעלכע גרענצען, ווען זי ווערט געפֿעהרליך פֿאַר דער גאַנצער געזעלשאַפֿט, אַז דיזע אַרמעע זאָל בעשטעהן פֿון אַזעלכע עלעמענטען, וועלכע מע קאָן לייכט נויטען צו פֿערלאָזען דאָס אָרט און זוכען גליקען ערגעץ — ווייט אין די נאָך=ניט בעאַרבייטע לענדער, און, זעלבסטפֿערשטענדליך, אַז די אַרבייטס=לאָזיגע פֿון אַ פֿרעמדער נאַציאָן זענען פֿיעל=וועניגער געפֿעהרליך פֿאַרן הערשענדען בורזשואַ, אַלס די אַרבייטס=לאָזיגע פֿון דער הערשענדער נאַציאָן. דאָס אַלעס בלייבט אין זיין קראַפֿט נור ביז וואַנען די אַרבייטס=קראַפֿט פֿון ביידע גרופּפּען געפֿינט זיך אין איינע און די זעלבע בעדינגונגען. ווי באַלד אָבער די פֿרעמדע אַרבייטס=קראַפֿט פֿערקויפֿט זיך פֿאַר ביליגער, אָדער זי איז פּראָדוקטיווער, דאַן, פֿערשטעהט זיך, ענדערט זיך די לאַגע.

אום אָבער צו וויסען גענוי די בעדייטונג פֿון דער פֿראַגע פֿון די אַרבייטס=לאָזיגע, וועלען מיר זיך ערלויבען עטוואָס לענגער אָבשטעלען אויף איהר, אָנווייזענדיג די פֿאָרמען, וועלכע זי האָט אָנגענומען אין פֿערשידענע עפּאָכען, די גרענצען, וועלכע זי דערגרייכט יעצט אין איינציגע לענדער, איהר מאָס אויף דער אידישער גאַס און איהר ווירקונג אויף דער אידישער פֿאַבריק=אַרבייטער=מאַסע.

IX.

די אַרבייטס=לאָזיגקייט, אָבוואָהל זי האָט עקסיסטירט אינ'ם אַלטערטהום און אויך אין מיטעלאַלטער, האָט דאָך קיינמאָהל ניט אָנגענומען אַזעלכע שאַרפֿע און שרעקליכע פֿאָרמען, און דער עיקר, זי האָט קיין מאָל ניט אַזוי שטאַרק געווירקט אויף די אַרבייטער, וואָס זענען געווען פֿערנומען אין געוויסע פּראָדוקציאָנס=צווייגען, ווי אין דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג. די אָבהענגיגקייט פֿון פֿערשידענע בעפֿעלקערונגס=טיילען פֿונאַנאַנדער איז קיינמאָל ניט געווען אַזוי שטאַרק, ווי אין דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג, און דערום האָבען די הונגערענדע מאַסען ניט געקענט זיין אַזוי געפֿעהרליך פֿאַר די אַרבּיי=

טענדע. אבוואָהל די דיפערענצירונג אין קלאַסען האָט שוין געדריקט אויך די
אַלטע וועלט, דאָך איז דיזע צושפּאַלטונג ניט טיעף געגאַנגען אַדאַנק דער
פּרימיטיווער אונענטוויקעלטער טעכניק, און דער גרעסטער טייל פון דער
אַלטער געזעלשאַפט איז דאָך געבליבען ביי דער ערד=בעאַרבייטונג, ביי קליינע
האַנד=ווערקעריי און האַנדעלס=אונטערנעמונגען. אין רוים זענען געווען פאַבריי=
קען, נור ניט אין'ם מאָדערנעם זינן פון וואָרט. מען האָט צונויפגעטריבען אַ
גרויסע מענגע קנעכט, וועלכע האָבען געאַרבייט צוזאַמען. פון אַרבייטס=צוטיי=
לונג אָדער טעכנישע אומענדערונגען איז די רעדע ניט געווען. די גרעסטע
טייל פון דער פרייער געזעלשאַפט איז בעשטאַנען פון קליינע אייגענטימער:
די קנעכט, ווען זיי זענען איבריג געוואָרען, האָט מען זיי פערקויפט אין אַ
אַנדער לאַנד פאַר גראשען. געוויסע טיילען פון פויערים זענען אויך דאַן אַרויס=
געוואָרפען געוואָרען אויפ'ן אַרבייטס=מאַרק, דאָס איז אָבער ניט געווען גע=
פעהרליך פאַר די פויערים, וואָס זענען געבליבען ביי זייער שטיקעל ערד,
אָבגעריסען און אונאָבהענגיג פון דער גאַנצער אַרומיגער וועלט. די גרויסע
שטעדט, וואו ס'האָבען זיך צונויפגעקליבען גרויסע מאַסען פון „ליידיג=געהער",
האָבען צייטענווייז, אַדאַנק דער דעמאָקראַטישער אָרדנונג, וואָס האָט געהערשט
אין פילע פון זיי, אָנגענומען פערשידענע מיטלען ווי צו בעפרידיגען דיזע
עלעמענטען. מעהרסטענס האָט מען זיי געשפייזט אויפ'ן חשבון פון מלוכה—
און דאָס האָט געפיהרט צו ענטאַרטונג פון לאַנד; זעלטען האָט געטראָפען, אַז
מען האָט זיי בעטיילט מיט ערד אָדער געשיקט אין קאָלאָניען.

דער מיטעלאַלטער האָט ביז'ן XII און XIII יאָהר=הונדערט כמעט ניט
געוואוסט פון אַרבייטס=לאָזיגקייט, און ווי נאָר ס'ענטוויקלען זיך די שטעדט,
ווערען שוין צוגענומען מיטלען, ווי זיך צו שיצען פון דער קאָנקורענץ פון די
אַרבייטס=לאָזיגע. יעדער צעך האָט אַ בעזונדערע קאַססע צו אונטערהאַלטען די,
וואָס האָבען קיין אַרבייט ניט. די לעצטע האָבען דאָך קיין גרויסען געפאַהר
דאַמאָלס ניט געשאַפען, ווייל די שטעדט האָבען זיך ערשט אָנגעהויבען ענט=
וויקלען און האָבען געפאָדערט אַרבייטס=קראַפט, און ערד צו בעאַרבייטען איז
נאָך אויך געווען אין אַ גענוגענדער מאָס. די בעפעלקערונג וואַקסט אָבער און
צום XV יאָהרהונדערט טרעפען מיר כמעט אין אַלע לענדער, בעזונדערס אין
די ענטוויקעלסטע, שרעקליכע געזעצען געגען די זאָגענאַנטע „ליידיג=
געהער". אין דער ערשטער העלפט פון מיטעלאַלטער האָט די אָרגאַניזאַציאָן
געהערשט אין אַלע צווייגען פון ווירטשאַפטליכען לעבען: האַנדעלס=פערבאַנדען,
האַנדווערקער=צעכען, פעאָדאַלע ערדאַרבייטער און אַרענדאַטאָרען—און עס איז
פערשטענדליך, אַז ביי אַזאַ אָרדנונג פון עקאָנאָמישען לעבען מוז די קאָנקו=
רענץ אינגאַנצען אָבגעשוואַכט ווערען. עטוואָס אַנדערס זעהען מיר צום סוף
פון מיטעלאַלטער, ווען די אויסגעוואַקסענע עקאָנאָמישע בעדערפניסען האָבען
אָנגעהויבען צורייסען און צושטערען די איינגעשטעלטע, פריהער נוצליכע
יורידישע נאָרמען—און די קאָנקורענץ ווערט דער לייט=מאָטיוו פון דער גאַנצער

נייער ערשט־וואַכּסענדער וועלט. די וואָס האַלטען נאָך די פּאָליטישע מאַכט אין זייערע הענד, פֿערמשפּט'ן צום טוידט דיזע הונגעריגע מאַסען, וועמענס פֿערברעכען איז געוועזען נאָר דאָס, וואָס זיי האָבען געזוכט אַרבייט אום פֿאָרט־צוזעצען זייער עקסיסטענץ. ענגלאַנד געהט אַן דער שפּיצע פֿון ווירטשאַפֿטליכע און טעכנישע ענטוויקלונג און זי שאַפֿט אויך אַזוינע געזעצען וועגען אָרימע און אַרבייטס־לאָזיגע, אַז ס'איז שווער צו גלויבען: מען הענגט, מען זעצט אין טורמעס און מען מוטשעט, מען שמייסט און מען קאַליעטשעט הונדערטער מענשען. די ערשטע סימפּטאָמען פֿון דער קינפֿטיגער וויכטיגקייט פֿון דיזער לעבענס־פֿראַגע זענען פֿערצייכענט אין דער געשיכטע מיט בלוט און נערוועז פֿון טויזענדער מענשען.

דער קאַפּיטאַליזם פֿערברייטעט דערווייל זיינע מעכטיגע פֿליגעל, און וואָס די פֿעאָדאַלע וועלט האָט געשטראָפֿט, האָט ער אָנגעהויבען צו עקספּלו־אַטירען; דאָס, וואָס איז געוועזען איבריג אין דער פֿעאָדאַלער וועלט, אין דער אָרגאַניזירטער ווירטשאַפֿט, איז געוואָרען אַ נויטיגער בעגלייטער פֿאַר די קאַפּיטאַ־ליסטישע אָרדנונג, וואו ס'מוז הערשען אַנאַרכיע און קאָנקורענץ. און די דאַ־מאָליגע אידעאַליסטען פֿון דער בורזשואַזיע קעמפּפֿען פֿאַר Droit de trawail (דאָס רעכט אויף אַרבייט), מיינענדיג דערמיט צו רעטען די וועלט. ווי באַלד אַרבייט וועט אויפֿהערען זיין אַ פּ ר י וו י ל ע ג י ע, און יעדער וועט האָבען ר ע כ ט צו אַרבייטען, וועט אַלעמען שוין גוט זיין: אַרבייט וועט גענוג זיין פֿאַר אַלעמען. און דאָס רעכט צו אַרבייטען איז געוואָרען פֿאַר די גליקליכסטע אַ רעכט עקספּלואַטירט צו ווערען, פֿאַר די אומגליקליכסטע—אַ רעכט צו הונגערן, כּדי די אַרבייטענדע זאָלען קאָנען מעהר ע ק ס פּ ל ו אַ ט י ר ט ווערען. און וואָס מעהר דער קאַפּיטאַליזמוס האָט זיך ענטוויקעלט, אַלץ מעהר לענדער האָט ער פֿערכאַפּט, אַלץ מעהר זענען געוואַכסען די אַרבייטס־לאָזע אַרמעען, אַלץ מעהר זענען דיזע אַרמעען געוואָרען אַ שטענדיגער עלעמענט.

איינינע ציפֿערן וועגען דער מאָס פֿון די אַרבייטס־לאָזיגע אין פֿערשידענע לענדער וועלען בעווייזען, ווי גרויס איז די אָרימקייט אין די רייכסטע לענדער אין פֿראַנקרייך זענען די אַרבייטס־לאָזיגע געוועזען אין:

1896 יאָהר	7 %	ד. ה. 600 טויזענד מאַן
1897 "	7 %	" " " "
1898 "	7,25 %	ד. ה. ביז 700 טויזענד מאַן
1901 "	7,75 %	מעהר אַלס 700 " "
1902 "	9 %	" " 800 " "

דיזע ציפֿער'ן בעווייזען, אַז די ערשיינונג איז ניט קיין צופֿעליגע, נור אַ רעגעלמעסיגע, און האָט אויך איהרע געזעצען, נאָך וועלכע זי ריכטעט זיך. פֿערשטעהט זיך, אַז אין קריזיס־יאָהרען ווערט דיזע אַרמעע שטאַרק פֿערגרעסערט און דראָהט צוצונעהמען אַ שרעקליכע מאָס פֿון מיליאָנען הונגעריגע.

נאָך די אָנווייזונגען פֿון דער „ענגלישער אַרבײַטס=קאָמיסיע“ האָט די צאָהל פֿון אַרבײַטס=לאָזיגע אויסגעמאַכט אין ענגלאַנד אין 1904 יאָהר פֿון 7 ביז 8 פראָצ. די אנקעטע אָבער, וואָס מען האָט דורכגעפֿיהרט אין לאָנדאָנער אַרבײַטער=קוואַרטאַל, צייגט אַסך אַ גרעסערע ציפֿער—אונגעפֿער 24 פּר. אַרבײַטס=לאָזיגע. אין 1896 יאָהר זענען אין ענגלאַנד געווען פויפּערן, אָרימע לייט מעהר אַלס 800,000 מאַן. מען קאָן זיך אויף אַזאַ אופֿן לייכט פֿאָרשטעלען, ווי גרויס איז די נויט אין אַרבײַט און ווי שרעקליך די קאָנקורענץ מוז זיין אין דיזע לענדער. אין 1895 יאָהר האָבען די בערלינער אַרבײַטער געמאַכט אַ אנקעטע וועגען די אַרבײַטס=לאָזיגע און ס'האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז נאָר אין דער איינער שטאָדט איז געווען מעהר אַלס 76000 מענשען, וואָס האָבען קיין אַרבײַט ניט, צוזאַמען אָבער מיט די טייל=ווייז אַרבײַטס=לאָזיגע איז די צאָהל געווען אַסך גרעסער—מעהר אַלס 117,000 מאַן.

און אָט אַזוי זעהען מיר, אַז אין אַלע ענטוויקעלטע לענדער איז די אַרבײַטס=לאָזיגקייט אַ נויטווענדיגע בעגלייטערין פֿון דעם קאַפּיטאַליזם. די אַרבײַטס=לאָזיגקייט איז דער בעסטער מיטעל אין די הענד פֿונ'ם קאַפּיטאַל צו פֿערגרעסערען אָדער פֿערקלענערען די פּראָדוקציאָן, ענטשפּרעכענד דער לאַגע אויפֿ'ן מאַרק. די אַרבײַטס=לאָזיגקייט מאַכט, זאָ צו זאָגען, דעם קאַפּיטאַל עלאַסטיש—זי שאַפֿט איהם די מעגליכקייט זיך ברייט צו פֿאַנאַנדערשפּרייטען, ווען ער דערשפּירט אַ גוטען פּראָפֿיט; זי גיעבט איהם אויך די מעגליכקייט זיך איינצוציהען, ווען ער דערשמעקט אַ קריזיס אין אַטמאָספֿער. דיזע אַלגעמיינע קאַפּיטאַליסטישע ערשיינונג נעהמט אָן בעזונדער שאַרפֿע פֿאָרמען אין רוסלאַנד, און דערום בעקומט זי אַזאַ גרויסען אינטערעס פֿאַר אונז.

מיר האָבען שוין פֿריהער געבראַכט מאַסלאָוו'ס מיינונג, אַז אין אַזאַ אַגראַר=קולטור=לאַנד, ווי רוסלאַנד, מוז די אַרבײַטס=לאָזיגע אַרמעע זיין שטענדיג גרויס און אַלץ מעהר וואַכסען. מיר האָבען אויך געבראַכט ציפֿערן, וועלכע האָבען אונז געוויזען, אַז אין די גרעסטע צאָהל גובערניען פֿון רוסלאַנד גיעבט עס אַרבײַטס=לאָזיגע פֿון 14 ביז 24 פּראָצ., פֿון 2 ביז 3 מאָהל מעהר, אַלס אין פֿראַנקרייך און ענגלאַנד. יעצט ווילען מיר זיך אָבשטעלען אויף דער אַרבײַטס=לאָזיגקייט אין דער טשערטאַ. צום בעדויערען, איז ניטאָ אַזעלכע ציפֿערן, וועלכע זאָלען אונז ווייזען די צאָהל פֿון די אַרבײַטס=לאָזיגע אין דעם זינן, ווי מען פֿערשטעהט דיזען טערמין אין אייראָפּאַ. נאָר אום צו האָבען אַ פֿאָרשטעלונג וועגען דער אַרמעע אַרבײַטס=לאָזיגע, גענוגט אונז צו ברייגנען די ציפֿערן פֿון די אידישע פויפּערן. אמת, אין דיזער צאָהל געהען אַריין אַלטע לייט, וועלכע זענען שוין גאָר ניט פֿעהיג צו אַרבײַטען און ווערען אויסגעהאַלטען אויפֿ'ן חשבון פֿון דער געזעלשאַפֿט. מיר זענען אָבער איבערצייגט, אַז ניט אַלע אידישע אַרבײַטס=לאָזיגע קומען אָן צו די צדקה=חברות, נאָך וועלכע מיר ווייסען די צאָהל פֿון די פויפּערן; נאָך מעהר, די טייל=ווייז אַרבײַטס=לאָזיגע, ד. ה. די וואָס האָבען אַרבײַט נור אין סע=

זאָן=צייט אָדער דורכשניטליך 3 טעג אין וואָך, די קומען אודאי ניט אָן נאָך הילף פון פערשידענע צדקה=חברות און נאָך ווענינער נאָך מצה אויף פסח, וואָס ס'רעכענט זיך ביי אידען נאָר פאַר אַ גרויסען שאַנד. דערום גלויבען מיר, אַז די צאָהל פון די וואָס קומען אָן נאָך הילף אויף מצות אויף פסח קען געווים דיענען פאַר אַ בעוויז פון די צאָהל אַרבייטס=לאָזינע. נאָך די גובער=ניעס נאָך ווערען צוטיילט די אידישע פויפערען אויף פאָלגענדען אופן:

טאַווריש‍ער גוב. 16 פראָצ. פון דער גאַנצער אידישער בעפעלקערונג.

וויטעבסקער „		
מינסקער „		
מאָהילעווער „	17	. . . . . .
וואָהלינער „		
טשערניגאָווער		
פאָדאָלער „		
קיעווער „		
פאָלטאַווער „		
יעקאַטערינאָ=	20	. . . . . .
סלאַווער „		
חערסאָנער „		
בעסאַראַבער „		
קאָוונער „		
ווילנער „	22	. . . . . .
גראָדנער „		

ביחס צו דער גאַנצער אידישער בעפעלקערונג אין דער טשערטאַ בילדען די פויפערען 18,8 פראָצ. *)

X.

מיר קענען יעצט רעזומירען אַלעס, וואָס מיר האָבען ביז יעצט געזאָגט. מיר האָבען בעוויזען, אַז דער הויפט=טרעגער פון מאָדערנעם סאָציאַליסטישען אידעאַל קען זיין נאָר דער אינדוסטריעלער פראָלעטאַריאַט, דער אַרבייטער, וועלכער איז קאָנצענטרירט אין די גרויסע מאַשין=פאַבריקען. נאָר דער לעצטער בעזיצט די נויטיגע מאַטעריאַל=טעכנישע און סאָציאַל=פאָליטישע מאַכט צו פיהרען דעם ברייטען קלאַסען=קאַמפף, וועלכער מוז איהם בריינגען צו דער קינפטיגער קאָלעקטיוויסטישער מלוכה. „נאָר די גרויסע אינדוסטריע—שרייבט ענגעלס אין זיין אַנטי=דירינג — ענטוויקעלט, פון איין זייט, די קאָנפליקטען ניט נאָר צווישען די קלאַסען, וואָס זענען אַרויסגערופען צום לעבען דורך דער פראָדוקציאָן, נאָר אויך צווישען די בעשאַפענע פראָדוקציאָנס=קרעפטען און די

*) אַלע ציפערען נאָך יק"א, זייטע 225—221.

טוישונגס=פֿאָרמען, און נאָר זי (די גרויסע אינדוסטריע) ענטוויקעלט, פֿון
דער צווייטער זייט נאָמענטליך אין דיזע היגאַנטישע פּראָדוקציאָ=
אָנס=קרעפֿטען די מיטלען, וועלכע זענען נויטיג צור לעזונג פֿון
דיזע קאָנפֿליקטען".*) אמת, די קאָנפֿליקטען זעלבסט זענען דאָ אויך אין
די אָבגעשטאַנענע פּראָדוקציאָנס=פֿאָרמען, די ליידען פֿון די געדריקטע קלאַסען
זענען פיעל שטאַרקער און שמערצליכער אין די קליינע פֿאַבריקען, די קאַמפֿ=
בעדינגונגען זענען אָבער אין די לעצטע פיעל שוואַכער, די „מיטלען, וועלכע
זענען נויטיג צו דער לעזונג פֿון די קאָנפֿליקטען", זענען אונבעדייטענד. אין
היסטאָרישען זין זאָגאַר אונווערט. מיר האָבען, אַזוי גלויבען מיר, דערוויזען,
אַז עקאָנאָמישע אָרימקייט און פּאָליטישער ענטוזיאַזם שאַפֿען נאָך
ניט קיין סאָציאַלע קראַפֿט, ברייננגען ניט צו פּאָליטישע הערשאַפֿט.

צוקוקענדיג זיך צום רוסישען לעבען, זעהען מיר, אַז דאָס לאַנד מאַכט
דורך די זעלבע ענטוויקלונגס=שטופֿען, וואָס מערב=אייראָפּאַ. זי געהט איבער צו
דער גרויס=פּראָדוקציאָן. די פויערשע מאַסען ווערען פּראָלעטאַריזירט; געוויסע
טיילען פֿון זיי מוזען אין גאַנצען אַרויסגעשטופּט ווערען פֿון דאָרף און איבער=
געהן אין שטאָדט, בילדענדיג פֿון זיך די עקספּלואַטירטע אַרבייטס=קראַפֿט פֿון
דער אַלץ=וואַקסענדער אינדוסטריע; אַ געוויסע צאָהל פֿון די פֿעראָרימטע פויערים
בלייבט אין דאָרף, שאַפֿענדיג פֿון זיך דעם זאָגענאַנטען אַגראַר=פּראָלעטאַריאַט;
ניט קיין קליינער טייל אָבער איז געניטיגט גאָר אין גאַנצען צו פֿערלאָזען
דאָס לאַנד און זיך זוכען ברויט אין די ווייטע רוסישע קאָלאָניעס, ווי סיביר,
אַמור. חוץ די שוין דערמאָהנטע, געוויסערמאַסען פּראָלעטאַריזירטע מאַסען,
גיעבט עס אין רוסלאַנד גרויסע מענגען פֿון קליין=פויערשאַפֿט, מיליאָנען קוס=
טאַרען, מיליאָנען אַרבייטער, וואָס געהען אויף די זאָגענאַנטע „אָטכאָזשע פּראָ=
מיסלי". דיזע אַלע דריי קאַטעגאָריען פֿערשטאַרקען דעם אַזוי אויך געניג
שרעקליכען קאַמפּף פֿאַר אַרבייט, פֿאַר אַ אָרט צום אַלעם ערשטען אין דער
פֿאַבריק, פֿאַר אַ אָרט זאָגאַר אין דער אָבשטאַרבענדער מאַנופֿאַקטור. נאָר ווי
שטאַרק די אינדוסטריע זאָל זיך ניט ענטוויקלען, ווי גרויס עס זאָלען ניט זיין
די טריט, וואָס זי מאַכט פֿאָרווערטס, וועט זי דאָך קיינמאָהל ניט קענען איינ=
שלינגען די אַלע מאַסען, וואָס ווערען אַרויסגעוואָרפֿען פונם דורך איהר זעלבסט
צושטערטען דאָרף, און די אינדוסטריע אין רוסלאַנד וואַקסט שנעל, מאַכט גרויסע
טריט פֿאָרווערטס, קאָנצענטרירענדיג אַ בעדייטענדע צאָהל אַרבייטער אין די
גרויסע פֿאַבריקען, שאַפֿענדיג אַ גרויסע אָרגאַניזירטע פּראָלעטאַרישע אַרמעע.
בעזאָנדערס גיגאַנטיש איז געווען די ענטוויקלונג אין די לעצטע 15—10 יאָהר
און, ווי מיר האָבען העכער אָנגעוויזען, געפֿינען זיך ביז דריי פֿערטעל רוסלענ=
דישע פּראָלעטאַריער אין די גרויסע פֿאַבריקען. אָט אַזוי טרעט אַרויס דער
קאַפּיטאַליזם אין זיין צוויי=פּנימדיגער פֿיזיאָגנאָמיע, אַרויסרופֿענדיג צום לעבען
רייכטום און אָרימקייט, אָרגאַניזירענדיג איינע און דעזאָרגאַניזירענדיג די צווייטע.

*) ענגעלס. אַנטי-דיורינג, זייטע 372, רוסישע אויסגאַבע וו. י. יאַקאָווענקאָ 1904 יאָהר.

מיר האָבען אָבער נאָך אָנגעוויזען אויף אייניגע בעזונדערע שטריכען אינ'ם ענטוויקלונגס-גאַנג פֿון רוסלאַנד. דורכמאַכענדיג דעם פּראָצעס פֿונ'ם איבערגעהען פֿון נאטוראַלען סדר צו דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג אין 19-טען יאָהר-הונדערט, אין אַ צייט, ווען די טעכניק איז געוואָרען אַ פּאָזיטיווע וויסענשאַפֿט און דער קאַפּיטאַל פֿיהרט אַ אונפּערזענליכע עקסיסטענץ — האָט רוסלאַנד זיך וועניגער פֿון אַלץ גענויטיגט אין די טרעגער זעלבסט פֿון דיזע נויטיגע מיטלען צו איהר ענטוויקלונג און האָט גאַנץ שנעל איינגעפֿיהרט ביי זיך די העכערע טעכניק און די מאָדערנסטע קאַפּיטאַליסטישע אַנשטאַלטען כמעט אָהן דער הילף פֿון וועלכער ניט איז פּערזענליכער טעטיגקייט פֿון די פֿעלקער, וועלכע בעזיצען די העכערע לעבענס-פֿאָרמען: די האַנדעל-האַנד-ווערקער-און אינדוסטריע-אימיגראַציאָן, וועלכע איז כאַראַקטעריסטיש פֿאַר אַלע אייראָפּעאישע לענדער אין מיטעל-אַלטער און בעזאָנדערס אין אָנהויב פֿון דער נייער צייט, איז אין רוסלאַנד געווען גאָר שוואַך און אויך אין דיזער שוואַכער אימיגראַציאָן האָבען די אידען כמעט קיין חלק ניט גענומען, אָבטרע-טענדיג דאָס אָרט די פֿאַר דיזער צייט אויסגעוואַקסענע פֿעלקער. די האָלענדער און שוועדען אין אָנהויב, נאָכהער די ענגלענדער און דייטשען און גאָר אין דער לעצטער צייט די בעלגיער און פֿראַנצויזען האָבען מיט ערפֿאָלג קאָנקורירט מיט דער אידישער מיטעל-אַלטערליכער מיסיאָן, צושטעלענדיג רוסלאַנד די נויטיגע קאַפּיטאַלען, געלערנטע בעלי-מלאכות און טעכניקער, ערפֿאַהרענע אָרגאַניזאַטאָרען פֿון די קאָמפּליצירטסטע אונטערנעמונגען. נאָר ווי מיר האָבען שוין בעמערקט, איז די פּערזענליכע אימיגראַציאָן קיין רוסלאַנד געווען בכלל אונבעדייטענד. דאָס אָבער, וואָס די אידען האָבען זיך אין רוסלאַנד בעגעגענט מיט אַזעלכע שטאַרקע קאָנקורענטען, ווי די ענטוויקעלטע אייראָ-פּעאישע פֿעלקער, האָט געהאַט אַ גאַנץ גרויסע ווירקונג אויף זייער לאַגע אויך אין די ערטער, וואו זיי וואוינען שוין פֿון לאַנג. איבערהויפּט קען מען אָבער זאָגען, אַז רוסלאַנד האָט זיך די גאַנצע צייט גענויטיגט אין קאַפּי-טאַל און ניט אין מענשען-קראַפֿט — און דאָס האָט געווירקט, פֿערשטעהט זיך, אויפ'ן פֿערהאַלטען זיך פֿון די רוסען צו די אידען אין גאַנצען 19-טען יאָהרהונדערט און וועט געוויס האָבען אַ שטאַרקע ווירקונג אויף דער לאַגע פֿון די אידישע מאַסען אין דער צוקונפֿט.

אמת אין 18-טען יאָהר-הונדערט זענען געווען אייניגע פֿאַלען, ווען דער רוסישער סענאַט האָט אַנערקענט פֿאַר נויטיג צו איינלאַדען אידען צוליעב דער ענטוויקלונג פֿון מלאכה און האַנדעל; אַזוי צום ביישפּיעל אין 1742-טען יאָהר האָט דער סענאַט זיך משתדל געווען פֿאַר יעליזאַוועטאַ פּעטראָוונאַ, אַז מען זאָל אַריינלאָזען אידען קיין רוסלאַנד „צוליעב די אינטערעסען פֿון דער מלוכה און פֿערשפּרייטונג פֿון האַנדעל“. אין 1762-טען יאָהר, אין דער צייט פֿון יעקאַטערינאַ דער צווייטער, האָט דער סענאַט איינשטימיג בעשלאָסען, אַז ס'איז נוצליך אַריינצולאָזען אידען קיין רוסלאַנד. דיזע ביידע החלטות האָבען

זיך געענדיגט מיט גארניט. דערפאר שפעטער מיט 50 יאהר געפינען מיר אסך בקשות, וועלכע ווערען גאנץ אפט ערפילט, פון די שטעדט, וואו אידען האבען פון לאנג געוואוינט, אז מען זאל זיי פון דארט ארויסשיקען, און דיזע אלע בקשות געהען פון די שטעדטישע בעלי-מלאכות און האנדעלס-לייט. אזוי צום ביישפיעל פון קיעוו האט מען די אידען ארויסגעטריבען אין 1827 יאהר, פון קאם.—פאדאלסק דערלאנגט מען א פאפיער אין 1833, מען זאל אידען ארויסשיקען; דאס זעלבע פון קנישמא (גראדנ. גוב.). אין 1865-טען יאהר, נאך איידער דער קאפיטאליזם האט פערכאפט רוסלאנד, אייגענטליך אין אנהויב פון זיין ענטוויקלונג, האט שוין די אידישע טשערטא געליטען פון ארימקייט און דחקות, פון ארבייטס-לאזיגקייט און שרעקליכע קאנקורענץ. און דיזע צוויי לעצטע ערשיינונגען זענען געווען די שטארקסטע מאטיווען, צוליעב וועלכע די רעגירונג איז געצוואונגען געווען צו בעשליסען ארייצולאזען אידישע בעלי-מלאכות אין די צענטראלע גובערניעס, אבוואהל פראקטיש האט דיזער געזעץ קיין גרויסען נוטצען ניט געבראכט. די לאגע איז געווארען א גאנץ טרויעריגע: דארט, וואו די אידען האבען פון לאנג געוואוינט, זענען זיי איבריג געווארען, דארטען-זשע, וואו זיי זענען גאר ניט געוועזען, האט מען זיך אין זיי ניט גענויטיגט.

פארשטעלענדיג אין טאבעלען דעם ענטוויקלונגס-צושטאנד פון פערשיעדענע טיילען פון רוסלאנד, פון דער טשערטא פון איין זייט און פון די צענטראלע גובערניען פון דער צווייטער, האבען מיר געוויזען קאנקרעט, אז די אינערע גובערניען שטעהען יעצט אויף א העכערע ענטוויקלונגס-שטופע פון האנדעל, מלאכה און אינדוסטריע אלס די טשערטא, אז זאגאר די צאהל האנדעלס-לייט אין די ערשטע איז גרעסער אלס אין דער לעצטער — אלע אילוזיאנען פון די קינפטיגע גליקען אין די צענטראלע גובערניען פערלירען אויף אזא אופן יעדען ווערט.

נאכדעם, אז מיר האבען שוין געזעהען ווי שטארק די ענטוויקלונג פונם קאפיטאליזם אין רוסלאנד איז בכלל, ווי פערשידען דיזע ענטוויקלונג איז אין דער טשערטא און אין די צענטראלע גובערניעס, דאן ערשט קענען מיר צוטרעטען צו דער לאגע פון אידישען ארבייטער און די פערהעלטניסען צום ארומיגען פראלעטאריאט, וועלכע מוזען ארויסקומען פון דיזער בעזונדערער לאגע. צום ערשט שטעלען מיר זיך אב אויף דער קוואנטיטאטיווער זייט פון דער פראגע, אויף דער צאהל פון די אידישע ארבייטער, און ווייזען אן, אז אפילו נאך דעם צושטאנד, אויף וועלכען עס געפינט זיך די אינדוסטריע אין דער אבגעשטאנענער טשערטא, שטעהט אויך אב דער אידישער פראלעטאריאט פונם קריסטליכען: דער פראלעטאריזירונגס-פראצעס פון די אידישע מאסען, דאס אנקומען פון די ארויסגעשטופטע אידישע בעלי-מלאכות און קרעמער אויף די פאבריקען, ווערט שטארק פערהאלטען און שטעהט אב אין א גאנץ גרויסער מאס פון דער פראלעטאריזירונג ביי די ארומיגע פעלקער. נאכהער געהען מיר

איבער צום כאַראַקטער פון אידישען פראָלעטאַריאַט, צו דער קוואַליטאַטיווער
זייט פון דער פראַגע, צום אינדוסטריאַליזירונגס=פראָצעס פונם אידישען אַרבייטער.

אָנווייזענדיג, אַז געאָגראַפיש, אַזוי צו זאָגען, געפינט זיך דער אידישער
פראָלעטאַריאַט אין די גובערניען, וואו דער קאַפּיטאַליזם איז אַם ווייניגסטען
אַנטוויקעלט—אין צפון=מערב=ראַיאָן, און נאָך די פראָדוקציאָנס=צווייגען נאָך איז
ער מערסטענטיילס פערנומען אין די יעניגע פון זיי, וועלכע צייכנען זיך אויס
מיט זייער טעכנישע אָבגעשטאַנענהייט, מיט אַנטי=היגיענישע אַרבייטס=בעדינ=
גונגען און פרויען=און קינדער=אַרבייט, געהען מיר איבער צו דער נאָהענטער
און דעטאַלער אויספאָרשונג פון די ערטער, וועלכע זענען פערנומען פון אַל=
געמיינעם און אידישען פראָלעטאַריאַט אין איינעם און דעם זעלבען ראַיאָן אין
איינעם און דעם זעלבען פראָדוקציאָנס=צווייג. און דאָ זעהען מיר אַ גאַנצע
רייהע ערשיינונגען, וועלכע רעדען אויף אַ גאַנץ קלאָרע שפּראַך, אַז די אידישע
אַרבייטער זענען מערסטענטיילס פערנומען אין די נידריגערע פראָדוקציאָנס=
פאָרמען, אין דער מאַנופאַקטור=פאַבריק אָדער מלאכה=ווערקשטאַט. מיר זעהען
אַ גאַנצע רייהע ערשיינונגען, וועלכע צייכנען ווי אָן אַ ליניע פון פראָדוקציאָנס=
בעטריבען אין אַ אַלץ=וואַכסענדער פראָגרעסיע, און דער אַנטייל=נעמען פונ'ם
אידישען פראָלעטאַריאַט געפינט זיך אין אַ געגענזעצטער פראָפּאָרציע צו דיזע
פראָדוקציאָנס=בעטריבען, דערגרייכענדיג אַ אונזווערטען מינימום אין איינעם פון
די ענטוויקעלטסטע פון די לעצטע—אין דער מעטאַל=פראָדוקציאָן—און ביל=
דענדיג אַ נול אינ'ם ענטוויקעלטסטען צווייג אין דער טשערטאַ—אין דער גרוי=
בען=פראָדוקציאָן. אַ גאַנצע רייהע פאַקטען ווייזען אונז, אַז וואָס מעהר וועל=
כער ניט=איז פראָדוקציאָנס=בעטריב ווערט אינדוסטריאַליזירט, אַלץ קלענער ווערט
דער אַנטייל=נעמען פונ'ם אידישען פראָלעטאַריאַט אין איהם—און דער אידי=
שער פראָלעטאַריאַט, וועלכער איז פערנומען נאָר ביי אַ העלפט
פון גאַנצען אידישען קאַפּיטאַל אין דער טשערטאַ, איז בעשעפ=
טיגט מערסטענטיילס אין דעם מאַנופאַקטור=קאַפּיטאַל, אָבי=
טרעטענדיג דעם אידישען אינדוסטריעלען קאַפּיטאַל דעם
ניט=אידישען אַרבייטער. דיזע טענדענץ פונ'ם אידישען אינ=
דוסטריאַליזירטען קאַפּיטאַל זיך צו בעפרייען פון דער אידי=
שער אַרבייטס=קראַפט טרעט בעזונדערס קלאָר ארויס אין די
געגענדען, וואו די פראָדוקציאָן האָט לכתחילה אָנגענומען גרויס=
קאַפּיטאַליסטישע פאָרמען, ניט שטעהענדיג אין קיין פערביני=
דונג מיט דער מאַנופאַקטור. דער אידישער קאַפּיטאַל אין דרום בע=
נוצט זיך אַ סך ווייניגער מיט אַרבייטס=קראַפט, אַלס אין ליטאָ; דערצו מוזען
מיר נאָך צוגעבען, אַז אין ערשטען ראַיאָן טרעט אַרויס דער אידישער קאַפּי=
טאַל מעהר אין אַ אונפערזענליכער פאָרם, אין געשטאַלט פון אַקציען, א. ז. וו.
און מיר קענען גאָר ניט וויסען זיין אמת'ע גרויס.

פאַר וואָס זשע ווערען די אידישע מאַסען ווייניגער אַריינגעצויגען אין

דער פֿאַבריק־פּראָדוקציאָן ? פֿאַר וואָס בלייבט דער אידישער פּראָלעטאַריאַט אין דער מאַנופֿאַקטור־פּראָדוקציאָן, וואָס איז היסטאָריש צום טוידט פֿעראורטיילט, און ווערט ניט איבערגעקאָכט אין גרויס־קאַפּיטאַליסטישען קעסעל ? אויף דיזע צוויי וויכטיגע פֿראַגען וועלען מיר זיך יעצט אָבשטעלען.

יעדע געזעלשאַפֿטליכע ערשיינונג שטעלט פֿון זיך פֿאָר אַ פֿיעל־זייטיגען און פֿיעל־פֿאַרביגען רעזולטאַט פֿון אַ גאַנצע מענגע כּחות, וואָס ווירקען צוזאַמען אין דער חברה. דיזע ווירקענדע כּחות זענען, פֿערשטעהט זיך, פֿון פֿערשידענער קראַפֿט, פֿון פֿערשידענער ענטשטעהונג. אייניגע פֿון זיי בילדען דעם פֿונדאַמענט פֿון דער געזעלשאַפֿטליכער ערשיינונג, האָבען זיי זאָגאַר צום לעבען אַרויסגערופֿען. זייער ווירקונג איז אַ דווערנדע. די צווייטע האָבען נור פֿערפֿאַרבט דעם געשאַפֿענעם פֿונדאַמענט אין אַ געוויסען קאָליר, האָבען פֿערשנעלערט אָדער פֿערהאַלטען דעם געבורטס־טאָג פֿון דער ערשיינונג; זיי קענען פֿערשטאַרקען אָדער געוויסער־מאַסען אָבשוואַכען די קראַפֿט פֿון איהר ווירקונג. זייער ווירקונג איז אָבער צייטליך, פֿאַרבייגעהענד.

און דערום ביי יעדע בעהאַנדלונג פֿון דער אָדער יענער טעאָרעטישער פֿראַגע קומט אונז אויס זיך אָבצורייסען פֿון דער פֿערפּלאָנטערטער ווירקליכקייט, אייניגער־מאַסען זיך אויפֿהויבען איבער דעם פֿערוויקעלטען טאָג־טעגליכען לעבען און, פֿערבייגעהענדיג די קלענערע און די צווייטע שטופֿע פֿערנעמענדע פֿאַקטאָרען, דורכלאָזענדיג אַלעם אינדיווידועלעם, צופֿעליגעס און צייטליך־פֿאַרבייגעהענדעס, זיך אָבשטעלען דער עיקר אויפֿ׳ן הויפּט־פֿאַקטאָר, אויפֿ׳ן שטענדיג ווירקענדען, אויף דעם וואָס שאַפֿט דעם פֿונדאַמענט פֿון דער ערשיינונג. פֿערשטעהט זיך, אַז מען דאַרף זיך מעגליכער־ווייזע האַלטען נאָהענט צום קאָנקרעטען אינהאַלט פֿון דער בעהאַנדעלענדער פֿראַגע; ווען ניט קען טרעפֿען, אַז מען זאָל זיך אויפֿהויבען ביז אַזעלכע שיטערע אַטמאָספֿערען, וואו דער געדאַנק שאַפֿט שוין פֿון זיך זעלבסט, פֿערלירט דעם בלוטיגען אינהאַלט פֿונ׳ם אמת׳ן לעבען, בויענדיג שעהנע, אָבער פֿיקטיווע געביידען...

ביים בעהאַנדלען פֿון די צוויי אויבענדערמאָנטע פֿראַגען—די ניט גענוגענדע פּראָלעטאַריזירונג פֿון די אידישע מאַסען און די שוואַכע אינדוסטריאַליזירונג פֿונ׳ם אידישען פּראָלעטאַריאַט—האָט מען ביז יעצט אָדער זיך אין גאַנצען פֿערלאָרען אין דער מאַסע קרעפֿטען פֿון פֿערשידענסטער מאָס און אַרט, וואָס ווירקען אין אַ געוויסען גראַד אין לעבען, און מען איז פֿאַרבייגעגאַנגען די הויפּט־אורזאַכען; אָדער מען האָט זיך אין גאַנצען אָבגעריסען פֿון אידישען ווירקליכען לעבען און מען האָט געלעזט דיזע בלוטיגע קאָנקרעטע פֿראַגען דורך אַבסטראַקטע פֿאָרמולען. אייניגע האָבען זיך דער עיקר אָבגעשטעלט אויף דער ווירקונג פֿון שבת, פּאָליטישע לאַגע, עסען טריפֿה׳ס, פֿון דער אַבוועזענהייט פֿון אידישע געלערנטע טעכניקער און אין אַ נויט אפילו אויף דער „פֿיינדשאַפֿט" פֿון די אידישע מאַסען צו פֿיזישע אַרבייט, ניט בעמערקענדיג,

אז די אלע פאקטארען זענען פון צופעליגען כאראקטער, פון צייטליכען ווערט, אדער האבען גאר קיין ווערט ניט. די צווייטע האבען געקוקט אויף דער פאליטישע קארטע פון אייראפא און זעהענדיג דעם קאמפף צווישען די מלוכות, האבען זיי פערזעהען דעם קאמפף צווישען די פעלקער — און בעשליסענדיג, אז ס'גיעבט נור שטאאטליכע סאציאל-עקאנאמישע ארגאניזמען, אבער קיינע נאציאנאלע סאציאל-עקאנאמישע קערפער, האבען זיי, ניט אויספארשענדיג די קאנקרעטע לאגע פון די אידישע מאסען און אידישען פראלעטאריאט, זאגאר ניט אינטערעסירענדיג זיך מיט דער קאנקרעטער סביבה, אין וועלכער דעם אידישען פראלעטאריאט קומט אויס צו פיהרען זיין קאמפף, גאר געלייקענט אז ס'איז דא א אידישע עקאנאמישע פראגע, נאך ווייניגער א אידיש-פראלעטארישע פראגע. זיי האבען מיט דעם שיין פון דער אבסטראקציע פערשטעלט א רעאלע פראגע, מיינענדיג אז דערמיט ווערט זי געלייזט.

דער טעארעטישער גדאנק פון דער אידישער פראלעטארישער אינטעליגענץ האט זיך ניט געקענט בערוהיגען ניט אויף דער פלוראליטעט (множественность) פון די ערשטע, ניט אויף די ליידיגע פארמול פון די צווייטע — און ער האט געמוזט ארבייטען טיעפער, זאמלענדיג קאנקרעטע מאטעריאל, סיסטעמאטיזירענדיג איהם, און, בלייבענדיג ביים ערדישען אינהאלט פון די געשטעלטע פראגען, געפינען זייער אונטערערדישען קערן, זייער אמת'ן שורש, זייער היסטארישע ענטשטעהונג.

צו-ערשט וועלען מיר זיך ערלויבען אייניגע אלגעמיין-טעארעטישע בעמערקונגען, אייניגע אלגעמיין-טעארעטישע פאראויסזעצונגען, פון וועלכע מיר געהען ארויס ביים בעהאנדלען פון די געשטעלטע פראגען, אבוואהל מיר קענען זיך דא ניט אבשטעלען אויף דער דעטאלער בעגרינדונג פון דיזע אונזערע מיינונגען:

1. די געגנווארטיגע געזעלשאפט, די קאפיטאליסטישע, בעשטעהט נאך אונזער מיינונג פון רעלאטיוו-זעלבסטשטענדיגע נאציאנאלע סאציאל-עקאנאמישע ארגאניזמען. ארויסרופענדיג צום לעבען די געגנווארטיגע נאציאנען פון איין זייט, און דעם אלוועלטליכען מארק, וואס שאפט א געוויסען צוזאמענבונד צווישען זיי, פון דער צווייטער זייט, זעהען מיר ניט, אז דער קאפיטאליזם זאל פיהרען דורך דיזען צוזאמענבונד צו דער פאלשטענדיגער פערשמעלצונג פון דיזע דורך איהם בעשאפענע קערפער. אטוואס קאאוטסקי שרייבט וועגען דער ענטשטעהונג פון דער נאציאן: „ביז וואנען די קליינע קאמוניסטישע געמיינדען זענען געווען אבסאלוט זעלבסטשטענדיג, ביז וואנען עס זענען ניט געווען קיינע מאטעריאלע אינטערעסען, וואס זאלען זיי נויטען ענגער זיך צונויפבינדען, ביז יענער צייט האט ניט געקענט זיין די רעדע וועגען נאציעס" *). און אויסרעכענענדיג די פאקטארען, וועלכע האבען

*) Національность нашего времени, стр. 6—7, русское изданіе.

געשאַפֿען די מאָדערנע נאַציעס, זאָגט קאַאוטסקי, אַז דער וויכטיגסטער פֿון זיי איז געווען די „וואַארען־פּראָדוקציאָן און דער האַנדעל“ *). און ענטוויקלענדיג זיין געדאַנק, אַז נאָר דער קאַפּיטאַליזם האָט געשאַפֿען די געגענוואַרטיגע נאַציעס, גיעבט ער צו אויף זייטע 16 פֿון דער דערמאָנטער בראָשור, אַז „אום צו בעשאַפֿען אַ נאַציאָנאַלען לעבען אין אונזער זין פֿון דיזען וואָרט איז נויטיג געווען צו צוברעכען די געמיינדע, אָבשוואַכען אַלע עקאָנאָמישע אָרגאַניזאַציאָנען, וועלכע זענען געשטאַנען צווישען דעם אינדיווידיאום און דער נאַציע, אַזוי אַז די נאַציע זאָל ווערען אַ אָרגאַניזם, וועלכער רעגולירט דאָס עקאָנאָמישע לעבען פֿון פֿאָלק“.

אָבשטעלענדיג זיך דעטאַל אויף דער כאַראַקטעריסטיק פֿון דער מיטעלאַלטערליכער געמיינדע און געגענוואַרטיגער נאַציע, ווייזט קאַאוטסקי אָן אויף דעם מיטעל־אַלטערליכען רעליגיעזען אוניווערסאַליזם און אויף דעם ענטשטעהען פֿונ׳ם געגענוואַרטיגען קאָסמאָפּאָליטיזם, וועלכער ווערט אַרויסגערופֿען צום לעבען דורכ׳ן האַנדעל, און גיעבט צו: „אין דער זעלבער צייט (וואָס דער האַנדעל האָט בעשאַפֿען דעם קאָסמאָפּאָליטיזם) האָט ער, דער האַנדעל, געגענאַנאַנדער געשטעלט דעם מיטעל־אַלטערליכען אוניווערסאַליזם, וועלכער האָט זיך אויסגעדריקט אין דער קאַטוילישער קירכע, די נאַציאָנאַליטעט“ **) (אונטערגעשטריכעלט פֿון קאַאוטסקין). און קאַאוטסקי בעווייזט ווייטער, אַז דיזער האַנדעל־קאָסמאָפּאָליטיזם ווידערשפּרעכט ניט דער זעלבסטשטענדיגקייט, פֿערשטעהט זיך, דער רעלאַטיווער, פֿון דער נאַציע.

מיר האָבען פֿריהער בעמערקט, אַז דער קאַפּיטאַליזם פֿיהרט ניט צו דער פֿערשמעלצונג פֿון די נאַציעס, ווייל נאָר פֿון דיזער געזעלשאַפֿטליכער סטאַדיע האַנדעלט זיך דאָ. די געגענזעצליכע אינטערעסען אויפֿ׳ן אַלוועלטליכען מאַרק זענען געוואָרען נאַציאָנאַלע געגענזעצען“ ***). און ביז וואַנען די אַנטאַגאָניסטישע קאַפּיטאַליסטישע געזעלשאַפֿט וועט עקסיסטירען, ביז וואַנען די קאָנקורענץ וועט בלייבען דער פֿונדאַמענט פֿון דער גאַנצער פּראָדוקציאָן און די מעהרווערט — איהר ציעל, ביז יענער צייט וועלען בלייבען נאַציאָנאַלע סאָציאַל־עקאָנאָמישע אָרגאַניזמען, וואָס פֿיהרען אַ קאַמפּף פֿאַר׳ן אינערען און אויסערליכען מאַרק, ביז יענער צייט וועלען בלייבען קלאַסען, וואָס פֿיהרען אַ קאַמפּף פֿאַר דעם אָדער יענעם חלק אין דער צוטיילונג פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען.

ווי באַלד מיר זענען מודה, אַז אין דער היינטיגער געזעלשאַפֿט קומט פֿאָר אַ קאָנקורענץ צווישען נאַציאָנאַלע אָרגאַניזמען פֿאַר׳ן אינערליכען און אויסערען מאַרק, ****) מוזען מיר שוין אויך מסכים זיין, אַז, אָבוואָהל דיזע קאָנ־

*) Ibid. **) Ibib.

***) קאַאוטסקי אין דער דערמאָנטער בראָשור זייטע 33—31 זאָגט, אַז רוסלאַנד און עסטרייך קענען זיך ניט רעכענען פֿאַר „מאָדערנע שטאַאַטען“, ד. ה. נאַציאָנאַלע שטאַאַטען, ווייל זיי זענען צוזאַמענגעשטעלט פֿון פֿערשידענע נאַציאָנאַלע קערפּער, וועלכע האָבען געגענזעצליכע אינטערעסען.

****) Ibid 23.

קורענץ קומט פֿאָר צווישען די פֿערשידענע בורזשואזיען, ווייל נאָר זיי טרעטען דאָך אַרויס אַלס בעלי־בתים פֿון די סחורות, וועלכע דינען אַלס אָביעקטען פֿון דער קאָנקורענץ, זענען דאָך די פֿערשידענע נאַציאָנאַלע אַרבייטער־קערפּער שטאַרק פֿעראינטערעסירט אין דעם אָדער יענעם רעזולטאַט פֿון דיזען קאַמפּף. וואָס שטאַרקער און פֿעסטער דאָס אָרט, וואָס וועלכע ניט־איז בורזשואזיע פֿערנעמט אויפ'ן אַלוועלטליכען מאַרק, פּשוטער גערעדט, וואָס מעהר שאַנסען וועלכע ניט־איז בורזשואזיע האָט צו פֿערקויפֿען איהרע סחורות, אַלץ מעהר שאַנסען ביים אַרבייטער פֿון דעם זעלבען לאַנד צו געפֿינען אַרבייט, אַלץ מעהר האָפֿנונגען צו בלייבען אויפ'ן פֿערהאַפּטען פּלאַץ, אַלץ בעסער די קאַמפּפֿס־בעדינגונגען אויף צו פֿערבעסערען די לאַגע.

די קאַפּיטאַליסטישע געזעלשאַפֿט ווייסט נאָר קאָנקורענץ, און אַזוי ווי אַלע מינים סחורות פֿיהרען אַ קאַמפּף צווישען זיך, אַזוי אויך די אַרבייטס־קראַפֿט: פֿערנעמענדיג אַ אָרט פֿון סחורה אין דער היינטיגער געזעלשאַפֿט, ווערט זי אונטערגעוואָרפֿען די זעלבע געזעצען, די געזעצען פֿון נאָכפֿראַגע און אָנבאָט. דער טיעפֿער אונטערשיד, וועלכער עקסיסטירט דאָך צווישען אַרבייטער, אַלס לעבעדיגע סחורה, און אַנדערע מיני וואַרען, אַלס טויטע סחורה, — און דאָס האָט אַ גרויסע ווירקונג אויף דעם פֿערהאַלטען זיך פֿון דער בורזשואזיע צו דיזע פֿערשידענע סחורות, אויף דעם זאָרגען פֿון דער בורזשואזיע פֿאַר די נויטיגע צור ווייטערער פֿאַבריקאַציאָן פּראָדוקציאָנס־מיטלען — דיזער אונטערשיד קען נאָר פֿערשטאַרקען די קאָנקורענץ צווישען די אַרבייטער, קען נאָר מאַכען שאַרפֿער דעם קאַמפּף פֿאַר אַ אָרט אין דער פֿאַבריקאַציאָן.

אינם אַלטעגליכען קאַמפּף, וואָס קומט פֿאָר אין די ראַמען פֿון יעדען פּראָדוקציאָנס־צווייג אין יעדער געגענד, זאָגאַר אין די ענגע ראַמען פֿון אַ גאַנץ בעגרענצטען קרייז, נוצט דאָך אויס יעדער פּראָלעטאַריער, פֿאָרלעגענדיג אויפ'ן מאַרק זיין אַרבייטס־קראַפֿט, אַלע זיינע אינדיווידועלע מעלות, ווי פֿיזישע קראַפֿט, קולטורעלע ענטוויקלונג, אָנגעקליבענע ערפֿאַהרונג א. ז. וו. פֿאָרטזעצענדיג דיזען געזעץ פֿון קאָנקורענץ, וועלען מיר מוזען קומען צום פּועל־יוצא, אַז יעדע גרופּע פּראָלעטאַריער, אין אונזער פֿאַל אַ נאַציאָנאַלע גרופּע, וועט געוויס אויסנוצען די אַלע גינסטיגקייטען, וואָס ווערען בעשאַפֿען דורך דעם צושטאַנד פֿון דעם אָרגאַניזם, צו וועלכען זי געהערט. די געאָגראַפֿישע סביבה, די גינסטיגערע פּאָליטישע לאַגע, דער היסטאָריש־געשאַפֿענער בעזונדערער קולטורעלער צושטאַנד, — אַלעס וועט אויסגענוצט ווערען פֿון די אַרבייטער אינם קאַמפּף פֿאַרן פֿערקויפֿען זייער אַרבייטס־קראַפֿט, ווי דיזע אַלע בעדינגונגען ווערען אויסגענוצט פֿון די אַנדערע מינים סחורות דורך זייער לעבעדיגען בעוואוסטזיניגען אויסדריקער — דורך דער בורזשואזיע*).

*) אין דעם, וואָס פֿאַר אַלע מינים סחורות טרעט אַרויס די בורזשואזיע, און נאָר דער

און ביישפּילען פון אויסנוצען דיזע בעדינגונגען דורך פערשידענע ארבייטער-קערפּער קען מען ברענגען זעהר אסך. די אויסטראלישע ארבייטער האבען געווירקט אויפ'ן שאפען געזעצען געגען עמיגראנטען; די ענגלישע ארבייטער האבען ענערגיש געפיהרט א קאמפף געגען דעם אריינפיהרען פון חינעזישע ארבייטער אין דרום-אפריקא; און וואס פיעל ווילדער איז, דער אינטערנאציאנאלער קאנגרעס האט ניט פּראטעסטירט געגען די אמעריקאנישע געווערקשאפטען, וועמענס פארשטעהער האט אפען פערטיידיגט זייער מיינונג געגען אריינלאזען חינעזער און נעגרען קיין אמעריקא. און דער אינטערנאציאנאלער קאנגרעס האט ניט געקענט פּראטעסטירען געגען זיי, ווייל דיזע ערשיינונג איז נאטירליך אין דער קאפּיטאליסטישער געזעלשאפט, וואו אלעס מוז אונטערגעווארפען ווערען די געזעצען פון קאנקורענץ; און אויך דער פּראלעטאריאט, אפילו דער בעוואוסטזיניגער, וועלכער האט שוין ערקענט זיין סאלידאריטעט אין קאמפף פאר די הארמאנישע צוקונפט — איז געצוואונגען זיך צוצופאסען צו דיזע פיזישע געזעצען פונ'ם אנטאגאניסטישען קאפּיטאליסטישען היינט.

פערשטעהט זיך, אז דער אידעאל פונ'ם פּראלעטאריאט אלס א קלאס איז אין גאנצען געגען אזא קאנקורענץ, ווייל ער שליסט אויס יעדע קאנקורענץ; די מאקסימום-פּראגראם פון פּראלעטאריאט, וועלכע ענטהאלט אין זיך די צוקונפטס-מלוכה, און די קאמפפס-מיטלען, וואס פיהרען צו דיזער נייער פרייער וועלט, דיזע פּראגראם קען ניט זיין געבויעט אויף די געזעצען וואס הערשען אין דער קאפּיטאליסטישער געזעלשאפט, נאר פערקעהרט אויף די געזעצען, וואס, ארויסוואכסענדיג פון איהר זעלבסט, פיהרען צו איהר טוידט — און אזעלכע זענען די פאקטען פון סאלידאריטעט, און ניט קאנקורענץ; דאס אלטעגליכע לעבען אבער פון די פּראלעטאריער ווערט רעגולירט דורך די געזעצען פון קויפען און פערקויפען, וועלכע הערשען אין דער קאפּיטאליסטישער געזעלשאפט, און יעדע ארבייטער-גרופּפע נוצט אויס איהר בעזונדערע געאגראפישע סביבה, פּאליטישע לאגע און קולטורעלען צושטאנד ביים פערקויפען פון איהר ארבייטס-קראפט, ד. ה. זי קאנקורירט מיט דער צווייטער גרופּפע, וועלכע געפינט זיך אין א אנדערע ווייניגער אדער מעהר גינסטיגערע געאגראפישע סביבה, אין א בעסערער אדער ערגערער פּאליטישער לאגע, אויף א נידריגערען אדער העכערען קולטורעלען צושטאנד. אנערקענענדיג דיזען אלגעמיינעם געזעץ פון קאנקורענץ, מוזען מיר קומען צום פועל-יוצא, אז ס'גיבען מאמענטען אין לעבען פון יעדער נאציע, ווען איהרע געגענזעצליכע קלאסען האבען אלגעמיינע אינטערעסען, אבוואהל זייערע ציעלען, זייערע קלאסען-אידעאלען זענען פערשידען.

ארבייטס-קראפט קומט אויס זעלבסטשטענדיג צו פיהרען איהר קאמפף, שטעקט אויך איינער פון די פיעלע ווידערשפּריכע פון דער קאפּיטאליסטישער געזעלשאפט.

2. יעדער קלאַסען-קאָנפֿליקט ווערט פֿיעל פֿערשטאַרקט, ווען די קלאַסען, וואָס קעמפּפֿען צווישען זיך געהערען צו פֿערשידענע נאַציעס. דיזע אונזערע הנחה פֿאָדערט כמעט קיינע בעווייזע, ווייל דאָס איז אַ פֿאַקט, וואָס מיר זעהען איהם טאַג-טעגליך. בעזונדערס רעליעף האָט זיך דאָס אַרויסגעוויזען ביים קאַמפּף פֿון די באַטראַקען און קליינע פּויערשאַפֿט מיט די דייטשע אַגראַריער אין באַלטישען ראַיאָן. נאָך שאַרפֿער קענען מיר דאָס בעמערקען ביי די בעציהונגען פֿון קריסטליכע באַטראַקען צו אידישע גרויסע ערדבעזיצער (גאַליציע) און פֿון קריסטליכע אַרבייטער צו אידישע פֿאַבריקאַנטען (רוסלאַנד).

3. יעדע קאָנקורענץ צווישען פֿאָרשטעהער פֿון איינעם און דעם זעלבען קלאַס ווערט פֿיעל פֿערשטאַרקט, ווען דיזע פֿאָרשטעהער געהערען צו פֿערשידענע נאַציעס. דיזער פֿאַקט איז אויך אַ אַלגעמיין-בעקאַנטער. בעזונדערס אָפֿען און קלאָר קענען מיר איהם בעאָבאַכטען אין די געזעצען, וואָס האָבען געהערשט אין מיטעלאַלטער אין די שטעדט וועגען רעכטע צו קויפֿען און פֿערקויפֿען אויף די מערק, און אין די צעהען וועגען צונעמען פֿרעמדע און אָנגעקומענע אַרבייטער.

XI.

נאָך דיזע אַלגעמיינע בעמערקונגען קענען מיר איבערגעהען צו דער בעהאַנדלונג פֿון די אויבענגעשטעלטע פֿראַגען. פֿון דער קאָנקרעטער פֿאָרשטעלונג פֿון דעם אָרט, וועלכען דער אידישער אַרבייטער פֿערנעמט אין דער רוסלענדישער פּראָדוקציאָן, האָבען מיר געזעהן: א) אַז די אידישע אַרבייטער קומען כמעט גאָר ניט אָן אין די קריסטליכע פֿאַבריקען; ב) די אידישע פֿאַבריקען בענוצען זיך מיט אידישע אַרבייטס-קראַפֿט נאָר ביז וואַנען זיי בלייבען ביים מאַנופֿאַקטור-צושטאַנד; איבערגעהענדיג צו דער אינדוסטריע, בעפֿרייט זיך דער אידישער קאַפּיטאַל פֿון דער אידישער אַרבייטס-קראַפֿט.

דאָס, וואָס די קריסטליכע פֿאַבריקאַנטען נעמען ניט צו קיין אידישע אַרבייטער, דאָס איזאָלירט די אידישע אַרבייטער-מאַסע, טיילט אָב דעם אידישען פּראָלעטאַריאַט פֿונ'ם אַלגעמיינעם, איינשליסענדיג איהם אין די ענגע ראַמען פֿונ'ם אידישען פֿאַבריקאַציאָנס-פֿעלד. און ווי שטאַרק דאָס לעצטע זאָל זיך ניט ענטוויקלען, וועט עס ניט אימשטאַנד זיין אַיינצושליסען די גרויסע אידישע זיך פּראָלעטאַריזירענדע מאַסען, די מאַסען פֿעראָרימטע בעלי-מלאכות און סוחרים, וואָס ווערען אַרויסגעוואָרפֿען אויפֿ'ן אַרבייטס-מאַרק, פֿון איין זייט אַ דאַנק דער אַלץ-וואַכסענדער גרויס-פֿאַבריק און גרויס-האַנדעל, און פֿון דער צווייטער זייט אַ דאַנק דער אַלץ שטייגענדער קאָנקורענץ פֿונ'ם אָרטליכען „נאַציאָנאַלען" קליין-און מיטעל-בירגערטום. דאָס, וואָס דער אידישער גרויס-קאַפּיטאַל מיידט אויס דעם אידישען אַרבייטער פֿערשטאַרקענדיג די דערמאָנטע איזאָלירונג, פֿערשמעלערט נאָך מעהר פֿאַר'ן אידישען פּראָלעטאַריאַט די אַזוי אויך

שמאָלע ראַמען פֿון זײַן אַרבײַטס=פֿעלד, מאַכט נאָך פֿיעל שרעקליכער דעם קאַמפּף פֿאַר אַרבײַט אויף דער אידישער גאַס, אַרויסוואַרפֿענדיג אויפֿ'ן אידישען אַרבײַטס=מאַרק נײַע קאַדרען אַרבײַטער פֿון די צושטערטע ווערקשטאַטען און מאַנופֿאַקטור=פֿאַבריקען. די אַרמעע פֿון פּאָטענציעלע פּראָלעטאַריער און אַרבײַטס=לאָזיגע וואַקסט אונגעהויער, אָבשוואַכענדיג די אַזוי אויך שוואַכע פּאָזיציע פֿון די אַרבײַטער, וואָס זענען בעשעפֿטיגט אין דער אידישער מאַנופֿאַקטור; די פֿון דער מאַנופֿאַקטור זעלבסט אַרויסגעוואָרפֿענע אידישע אַרבײַטער שוואַכען אָב נאָך מעהר די שוואַנקענדע לאַגע פֿון די, וואָס זענען געבליבען. און דער אידישער פּראָלעטאַריאַט, אַלס אַזעלכער, אַלס אַ אידישער, עקאָנאָמיש איזאָלירט פֿונ'ם אַלגעמײַנעם פּראָלעטאַריאַט און קאָנצענטרירט אין די קלײַנע פֿאַבריקען און ווערקשטאַטען, לײַדענדיג אַם שטאַרקסטען פֿון דער קאַפּיטאַליסטישער אָרדנונג, בילדעט פֿון זיך די שוואַכסטע און אונבעדײַטענדסטע סאָציאַלע, פּאָליטישע און נאַציאָנאַלע מאַכט.

פֿאַר וואָס=זשע נעמען ניט צו די קריסטליכע פֿאַבריקאַנטען אידישע אַרבײַטער? אום צו געפֿינען די אָביעקטיווע סבות, וועלכע רופֿען אַרויס דיזע ערשײַנונג צום לעבען, מוזען מיר מאַכען פֿאָלגענדע הנחה. מיר מוזען זיך פֿאָרשטעלען, אַז די סוביעקטיווע מעלות פֿונ'ם אידישען אַרבײַטער, — זײַן פֿיזישער און קולטורעלער צושטאַנד, זײַן מינימאַלער אַרבײַטס=לוין, זײַן טעכנישע ערפֿאַרונג א. ז. וו., — זענען גלײַך צו די זעלבע בײַם קריסטליכען אַרבײַטער. פֿערשטעהט זיך, אַז אין לעבען וועט זעלטען טרעפֿען אַזאַ אידעאַלע אידענטיטעט (тождественность), נאָר דאָס קען אונז אָבער ניט אָבהאַלטען פֿון אָנצוקומען צו דיזען מעטאָד בײַם טעאָרעטישען בעהאַנדלען פֿון דער פֿראַגע. וואָלט די אידישע אַרבײַטס=קראַפֿט, צום בײַשפּיעל, ביליגער געווען, אָדער — וואָס איז דאָסזעלבע אײַגענטליך — פּראָדוקטיווער; אָדער וואָלטען די אידישע פּראָלעטאַריער געבילדעט פֿון זיך אַזעלכע קאַדרען קוואַליפֿיצירטע אַרבײַטער, אָהן וועלכע ס'איז אונמעגליך דאָס אײַנפֿיהרען פֿון דער העכערער טעכניק, — דאַן, פֿערשטעהט זיך, אַז די קריסטליכע פֿאַבריקאַנטען וואָלטען פֿערגעסען אָן דעם אַנטיסעמיטיזם און וואָלטען זיך ניט אָבגעזאָגט פֿון אידישע אַרבײַטס=קראַפֿט.

די ציעל פֿון יעדער קאַפּיטאַליסטישער אונטערנעמונג בלײַבט אימער אײַנע און דיזעלבע — דער ריוח, דער פּראָפֿיט; און בײַם אָרגאַניזירען פֿון יעדער אונטערנעמונג — און דאָס איז אונמעגליך אָהן לעבעדיגע אַרבײַטס=קראַפֿט — האָט דער בורזשואַ תמיד אײַן אידעאַל פֿאַר זיך — וואָס גרעסערען מעהרווערט.

אום צו פֿערשטעהען דעריבער, פֿאַר וואָס נוצט זיך די בורזשואַזיע מערסטענטײַלס מיט נאַציאָנאַלע אַרבײַטס=קראַפֿט, אום צו געפֿינען דעם אמת'ן מקור פֿון דיזער בעזונדערער „ליעבע צום אײַגענעם פֿאָלק“, מוזען מיר דערלאָזען, אַז די קאָנקורירענדע אַרבײַטער פֿון צוויי פֿערשידענע נאַציעס געפֿינען זיך אין אײַנע און דיזעלבע סוביעקטיווע בעדינגונגען. די מאָטיווען, וואָס טרייבען די בורזשואַזיע צו עקספּלואַטירען די אַרבײַט דוקא פֿון די „אײַגענע“

ברידער, וועלען דאַן אַרויסטרעטען אין זייער אמת'ן קאָליר, אין זייער אמתער ענטאַגאָניסטישער פאַרב.

מיר האָבען שוין פֿריהער אָנגעוויזען אויף דער קאָנקורענץ, וואָס מוז פֿאָרקומען אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפֿט, ווי צווישען איינצעלנע אַרבייטער, אַזוי אויך צווישען גאַנצע גרופּפּען. יעצט, ביים בעהאַנדלען פֿון דער קאָנקרעט-געשטעלטער פֿראַגע — פֿאַר וואָס די קריסטליכע פֿאַבריקאַנטען נעמען ניט צו קיין אידישע אַרבייטער? — וועלען מיר אויך אַראָבלאָזען דעם מאָמענט פֿון דער ווירקונג, דירעקטע אָדער אונדירעקטע, פֿון יעדער נאַציאָנאַלע אַרבייטער-גרופּפּע אויף איהר בורזשואַזיע. מיר וועלען זיך דער עיקר אָבשטעלען אויף דער בורזשואַזיע, אויף איהרע אינטערעסען אינם צוציהען פֿון דער אָדער יענער אַרבייטס-קראַפֿט, אויף איהרע צילען, צו וועלכע זי שטרעבט, ווען זי רעכענט פֿאַר זיך פֿאַר גינסטיגער צו נעמען די און ניט יענע אַרבייטער.

„די טעכנישע אָרגאַניזאַציאָן — אַנדערש געזאָגט, די פּראָדוקציאָנס-אָרגאַניזאַציאָן — בעשטעהט אין דעם, וואָס מען דאַרף בעקומען אַרבייטס-קראַפֿט צו די בעשטימטע פּראָדוקציאָנס-צווייגען, איהר געבען די נויטיגע אַרבייטס-מיטלען, פֿאָרמירען דאָס און יענץ אין איין טעכנישען קערפּער, וואָס איז פֿעהיג צו אַרבייט, אונטערוואַרפֿענדיג דיזען קערפּער אַ געוויסער דיסציפּלין" *). פֿון דיזען דעפֿינירען פֿון דער פּראָדוקציאָנס-אָרגאַניזאַציאָן, מיט וועלכען מיר זענען איינשטימיג, זעהען מיר, אַז יעדע געגענוואַרטיגע אונטערנעמונג בילדעט פֿון זיך אַ קאָמפּליצירטען קערפּער, וואָס ווערט צוזאַמענגעשטעלט, רעגולירט און דיסציפּלינירט דורך אַ געוויסע קראַפֿט, דורך אַ בעשטימטען כח, וועלכער שטעהט איבער דער אָרגאַניזאַציאָן.

אַלס אַזאַ קראַפֿט טרעט אַרויס אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפֿט די בורזשואַזיע — און צום פֿערשטעהען די אָדער יענע פֿאָרם פֿון דער פּראָדוקציאָנס-אָרגאַניזאַציאָן, ביים אָבשאַצען פֿון דעם אָדער יענעם בעשטאַנדטייל פֿונ'ם צוזאַמענגעשטעלטען קערפּער מוזען די מאָטיוען פֿון דער בורזשואַזיע פֿערנעמען דאָס ערשטע אָרט; איהרע צילען, איהרע אינטערעסען האָבען די ענטשיידענסטע ווירקונג אויף דער פֿאָרמירונג פֿונ'ם קערפּער. ביים בעהאַנדלען פֿון דער פֿראַגע פֿונ'ם אָרט פֿון דער אָדער יענער אַרבייטס-קראַפֿט אין דער פּראָדוקציאָנס-אָרגאַניזאַציאָן — דיזען בעשטאַנדטייל פֿון פּראָדוקציאָנס-קערפּער, וואָס ווערט אין גאַנצען צוזאַמענגעשטעלט, רעגולירט און דיסציפּלינירט דורך דער בורזשואַזיע, מוזען, פֿערשטעהט זיך, אויך די עיקר-ראָלע שפּילען די מאָטיוען פֿון דער לעצטער, איהרע אינטערעסען. מיט איין וואָרט, מיר זענען דער מיינונג, אַז אין דער געגענוואַרטיגער אָרגאַניזירונג פֿון דער פּראָדוקציאָן טרעט אַרויס אַלס אַ בעשטימענדער סוביעקט די בורזשואַזיע מיט

*) שעפֿלע, Bau und Leben des socialen Körpers

איהרע קלאַסען=אינטערעסען, זי גיעבט איהר צו די אָדער יענע פֿאָרם, דעם אָדער יענעם חאַראַקטער, ענטשפרעכענד איהרע עקספּלואַטאַטאָרישע צילען.

יעדע בורזשואַזיע, האָבענדיג פֿאַר זיך סוביעקטיוו=אייניווערטיגע אַרבייטער=מאַסען פֿון צוויי פֿערשידענע גרופּען, וועט תמיד גילכער געבען אַרבייטער מאַסע, צו וועלכע זי זעלבסט געהערט. די אורזאַכען דערפֿון זענען, נאָך אונזער מיינונג, פֿאָלגענדע: 1) די אָרגאַניזאַציאָן פֿון יעדער אונטערנעמונג פֿאָדערט פֿריהער פֿון אַלעמען, אַז איהר סוביעקט זאָל פֿערשטעהן די, מיט וועלכע ער מוז קומען אין פֿערבינדונג; אין אונזער פֿאַל מוז די בורזשואַזיע פֿערשטעהען די שפּראַך פֿונ'ם אַרבייטער. „דער אונטערשיעד אין דער שפּראַך בילדעט איינע פֿון די וויכטיגסטע שטערונגען פֿאַר די געזעלשאַפֿטליכע פֿערהעלטניסען, פֿאַר די געזעלשאַפֿטליכע פּראָדוקציאָן“ *) און ווייטער: „יעדער וועט נאַטירליך בעסער אַרבייטען און בכלל קומען אין עקאָנאָמישע פֿערהעלטניסען מיט די, מיט וועלכע ער קען זיך דורכשמועסען“ **). די טעכנישע אָרגאַניזאַציאָן פֿון יעדער פֿאַבריק אָדער זאַוואָד פֿאָדערט מעגליכערווייז אַ איינאַרטיגע מאַסע, אַ אַרבייטער=מאַסע, וואו יעדער זאָל לייכט פֿערשטעהען דעם צווייטען; די אינטערעסען פֿון יעדער אונטערנעמונג פֿאָדערען, אַז אַלע, וואָס זענען אין איהר בעשעפֿטיגט, זאָלען וועניגסטענס פֿערשטעהען די שפּראַך איינער דעם צווייטענס. עס איז זעלבסטפֿערשטענדליך, אַז מיר קוקען דאָ אויף דער שפּראַך ניט ווי אויף אַ נאַציאָנאַלען אייגענטום, וואָס דאַרף פֿון אונז קולטיווירט ווערען; נאָך וועניגער ווי אויף אַ בעוואוסטזיניגען אידעאָלאָגישען מאָמענט, וואָס קען, אַלס אַזעלכער, שטערען דער נויטיגער עקאָנאָמישער ענטוויקלונג. אויסער דעם, וואָס די שפּראַך האָט אַ אונגעהייערע בעדייטונג, אַלס די טיפֿסטע אויסערונג פֿון דער איינאַרטיגער נאַציאָנאַל=קולטורעלער סביבה, שטעלען מיר זיך אויף איהר דאָ בעזונדערס אָב אַלס אויף אַ נויטיגען טעכנישען צוזאַמענבונדס=מיטעל, אָהן וועלכען ס'זענען אונמעגליך וועלכע ס'ניט איז פֿערבינדונגען; אַ טעכנישען מיטעל, וואָס איז ניט נאָר אַ רעזולטאַט פֿון מאַטעריאַלע בעציהונגען, נאָר אויך אַ סבה פֿון אַזעלכע פֿערבינדונגען. די שפּראַך איז איינער פֿון די קאָמפּליצירטסטע טעכניש=געזעלשאַפטליכע מיטלען, און איהר פֿערבייטונג איז פֿערבונדען מיט גרויסע שוויריגקייטען, פֿאָדערט פֿילע כחות און ענערגיע און דער עיקר פֿאָדערט אַ גרויסען פּעריאָד צייט. אמת, די גאָר גרויסע פּראָדוקציאָן שטעהט העכער פֿון די נאַציאָנאַלע שפּראַכען, פֿערשפּרייטענדיג איהרע סחורות אין די פֿערשידענסטע לענדער, צווישען די פֿערשידענסטע נאַציעס. דאָס אַלעס איז אָבער נאָר ריכטיג ביחס צום האַנדעל, צום פֿערקויפֿען די סחורות, ביים זוכען די מערק — דאַן, פֿערשטעהט זיך, מוז די גרויס=בורזשואַזיע זיך צופּאַסען צום מאַרק: זי מוז אָנקומען צו דער הילף פֿון קאָמי=וואָיאַזשאָרען, קאָמיסיאָנס=קאָנטאָרען און פֿיעלע

*) קויטסקי, די מאָדערנע נאַציאָנאַליטעט, ז. 29.

**) Ibid, אונזער קורסיוו.

אַנדערע פֿערמיטלער־אַנשטאַלטען, וואו עס הערשט די „פֿיעל־שפּראַכיגקייט“; אין זעלטענערע פֿאַלען, ווען זיי דאַרף קויפֿען אַזעלכע מאַטעריאַלען, וואָס ס'איז ניט צו בעקומען אויפֿ'ן היימישען מאַרק אָדער זיי זענען פֿיעל טייערער אויפֿ'ן לעצטען.

דאָס לעצטע איז מעגליך אויך בּיחס צו דער אַרבײטס־קראַפֿט. אין אונזער פֿאַל אָבער, ווען פֿאַר דער קריסטליכער בּורזשואַזיע שטעהען צוויי סוּבּיעקטיוו־איינוועַרטיגע אַרבײטער־מאַסען, וועט זי „נאַטירליך“ בּעסער קומען אין פֿערהעלטניסען מיט די פֿון זיי, מיט וועלכע זי קען זיך „דורכשמועסען“. אמת, די אַרבײטער פֿון דער צווייטער נאַציאָנאַלער גרופּע, וועלכע זענען געצוואונגען צו זוכען אַרבײט בּיי אַ „פֿרעמדער“ בּורזשואַזיע, וועלען מיט דער צייט זיך מוזען צופּאַסען צו איהר שפּראַך, צו איהר גייסט, זיך אַסימילירען, אַזוי צוזאָגען. נאָר ערשטענס, גיט זיך ניט איין אַזוי לייכט אַ מאַסע צו בּײַטען אַ שפּראַך. דאָס איז, ווי מיר האָבען שוין בּעמערקט, אַ גאַנץ שווערער היסטאָרישער פּראָצעס, וואָס פֿאָדערט אַ לאַנג־דויערענדע אָנשטרענגונג פֿון קרעפֿטען. צווייטענס, און דאָס איז זעהר וויכטיג, מיט דער צייט בּײַטען זיך לחלוטין די קאָנקורענץ־בּעדינגונגען פֿון די לכתּחילה איינוועַרטיגע אַרבײטער־מאַסען. די פּראָדוקציאָן, ווייזט אויס, וויל ניט וואַרטען, בּיז וואַנען די „פֿרעמדע“ וועלען זיך צופּאַסען צו איהרע פֿאָדערונגען, און עקספּלאָאַטירט די „נאַציאָנאַלע“ אַרבײטס־קראַפֿט. אין אַ קורצער צייט אַרום שאַפֿט שוין די לעצטע ניט נאָר די נאַטירליכע מעהרהייט אין דער פּראָדוקציאָן, וואָס פֿערשווערינגט שוין אין אַ גרויסער מאָס דאָס אָנקומען פֿון די „פֿרעמדע“, נאָר די היסטאָרישע בּעסטען צוגעפּאַסטע מעהרהייט, די טעכנישע אַם מעהרסטען ענטוויקעלטע און ערפֿאַרענע—און דאָס אָנקומען פֿון די „פֿרעמדע“ ווערט כּמעט אוממעגליך. אין אָנהויב פֿון דער ענטוויקלונג פֿונ'ם קאַפּיטאַליזם שטערט די טעכנישע אָרגאַניזאַציאָן דעם „פֿרעמדען“ אָנצוקומען אויף דער פֿאַבּריק פֿון „פֿרעמדען“ בּורזשואַ, שפּעטער שאַפֿט די טעכנישע ערפֿאַרענהייט און געשיקטהייט פֿון די, וואָס האָבען פֿערכאַפּט אַ אָרט אין דער פּראָדוקציאָן, אַזאַ פּליוס, וועלכער מאַכט אוממעגליך די קאָנקורענץ פֿונ'ם „פֿרעמדען“ אַרבײטער. אַזוי, צום בּײַשפּיעל, איז דעם אידישען אַרבײטער זעהר שווער צו קאָנקורירען יעצט מיט'ן קריסטליכען אַרבײטער אין פֿיעלע העכערע צווייגען, וואו עס פֿאָדערט זיך טעכנישע געוואוינהייט, ערפֿאַהרענהייט און ענטוויקלונג; צוריק־זשע מיט איינינע צעהנדליגע יאָהרען און אין פֿיעלע געגענדען נאָך יעצט האָט דער קריסטליכער פֿאַבּריקאַנט ניט געקענט זיך צונויפֿשמועסען מיט'ן אידישען אַרבײטער.

2) די צווייטע אורזאַכע, — און זי איז פֿיעל וויכטיגער און דער עיקר איהר ווירקונג איז אַ מעהר דויערענדע—איז דאָס, וואָס יעדער קלאַסען־אַנטאַגאָניזם, געפֿאַרבּט אין אַ נאַציאָנאַלען אונטערשיעד, ווערט פֿיעל פֿערשטאַרקט. יעדע בּורזשואַזיע פֿיהלט גאַנץ גוט, אַז יעדער קלאַסען־קאַמפּף ווערט געפֿיהרט

מיט מעהר האַס, מיט מעהר פֿערדרוס, ווען דער דריקער געהערט צו אַ
פֿרעמדער נאַציאָן. דער קלאַסען=תהום ווערט פֿערברייטערט און פֿערטיפֿט
דורך דעם נאַציאָנאַלען אונטערשיעד. דער קלאַסען=בעוואוסטזיין, געפֿאַרבט
אין אַ נאַציאָנאַלען קאָליר, וואַכסט שנעלער און שטאַרקער, די קאַמפּפֿסמיטלען
זענען שטרענגער און שאַרפֿער. דעם „אייגענעם“ פּראָלעטאַריאַט גיט זיך גאַנץ
אָפֿט איין צו פֿערדרעהען דעם קאָפּ מיט פֿערשידענע נאַציאָנאַליסטישע טעאָ=
ריען פֿון ליעבע און עהרע צו די פֿאָלקס=אידעאַלען, צו דער פֿערגאַנגענהייט...
אפילו אין דייטשלאַנד, וואו דער קלאַסען=אַנטאַגאָניזם, אַ דאַנק דער עקאָנאָמי=
שער ענטוויקלונג, טרעט אַרויס גאַנץ שאַרף און דער קלאַסען=בעוואוסטזיין האָט
פֿערכאַפּט די ברייטסטע אַרבייטער=מאַסען, אין דייטשלאַנד, וואו די סאָציאַל=
דעמאָקראַטיע האָט ערשט ניט לאַנג געפֿייערט איהר גרעסטען נצחון, אויך דאָר=
טען געפֿינען זיך נאָך יעצט הונדערטער טויזענדער פּראָלעטאַריער אונטער דער
ווירקונג פֿון דער בורזשואַזיע מיט איהרע קריסטליך=נאַציאָנאַליסטישע „אידע=
אַלען“.

פֿערשטעהט זיך, אַז דאָרטען, וואו עס קאָנקורירען צווישען זיך פֿער=
שידענע נאַציאָנאַלע גרופּען פֿון אַרבייטער, נוצט די בורזשואַזיע אַ סך ברייטער
אויס איהר „ליעבע“ צום „אייגענעם“ פֿאָלק, צום „אייגענעם“ אָרימען ברודער.
די עקספּלואַטאַציאָנס=דאָרשטיגע בורזשואַזיע ווייסט גאַנץ גוט, ווי אויסנוצען
דאָס אונבעוואוסטזיין פֿון דעם אַרבייטער. אָנווייזענדיג דעם לעצטען אויף די גע=
פֿאַהר פֿונ׳ם הונגעריגען פֿון אַ צווייטער נאַציאָן, אָנווענדענדיג זיין אויפֿמערק=
זאַמקייט אויף דער סכנה פֿון דער זייט פֿונ׳ם אַרבייטער פֿון אַ אַנדער גלוי=
בען, האָפֿט זי, און ביז אַ געוויסער צייט און אין אַ געוויסען גראַד גיט זיך עס
טאַקי איהר איין צו פֿערדונקלען זיין קלאַסען=בעוואוסטזיין, אָבנייגען זיינע שטאַרע
אויגען פֿונ׳ם ווירקליכען שונא פֿון די ביידע הונגעריגע קאָנקורענטען. אויס=
נוצענדיג די קאָנקורענץ צווישען די פּראָלעטאַריער, וועלכע מוז עקסיסטירען
אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפֿט, האָפֿט די בורזשואַזיע צו צושטערען
דערמיט די סאָלידאַריטעט פֿונ׳ם גאַנצען פּראָלעטאַריאַט, די סאָלידאַריטעט,
וועלכע איז זעלבסט אַ רעזולטאַט פֿון דער היינטיגער אָרדנונג, נאָר פֿיהרט זי
אָבער צו איהר קבר. ניט פֿון ליבע שרייבט אויס די רוסישע רעגירונג, אַלס
אונטערנעמערין פֿון די גרעסטע אייזענבאַהן=געביידען, רוסישע אַרבייטער קיין
פוילען צו בויען בריקען, וואָקזאַלען א. א. וו. יעדע בורזשואַזיע אויף איהר
אָרט וואָלט דאָסזעלבע געטהאָן האָבענדיג פֿאַר זיך איינוועטיגע אַרבייט,
וועט זי כסדר פֿאָרציהען די נאַציאָנאַלע אַרבייט, ווייל זי האָפֿט מיט די „אייגענע“
ברידער גיכער דורכצוקומען, פֿיעלע קאָנפֿליקטען אויסצומיידען און אין פֿילע
הינזיכטען זיי נאָך אויסצונוצען צוליעב פּאָליטישע ציעלען. אַזוי, צום ביישפּיעל,
האָבען די דייטשע אַגראַריער אין די פּוילישע פּראָווינצען זיך גענוצט מיט די
שטימען פֿון זייערע דייטשע באַטראַקען—פֿון זייערע קלאַסען=געגנער. די שטרע=
בונג צו פֿערווישען דעם קלאַסען=אַנטאַגאָניזם, וועלכע גיט זיך מעהר איין דורך

פֿאַלשע ליבע צו דער אייגענער נאַציאָן, אַלס דורך רייַנע פֿילאַנטראָפּיע-זאָרגען פֿיר די ליידענדע, טרייבט די בורזשואַזיע צו פֿיהרען אַ נאַציאָנאַליסטישע פּאָליטיק. און ווען די גאָר גרויסע בורזשואַזיע, אויף אַ געוויסע שטופֿע ענטוויקלונג רעדט וועגען קאָסמאָפּאָליטיזם, וועלכער דריקט זיך אין דער ווירקליכקייט אויס אין'ם אימפּעריאַליזם, בלייבט די מיטעלע בורזשואַזיע — און די גרעסטע צאָהל רוסישע פֿאַבריקאַנטען מוזען צוגערעכענט ווערען צו דער לעצטער קאַטעגאָריע—תמיד נאַציאָנאַליסטיש. ביי דער יעצטיגער שטופֿע ענטוויקלונג פֿונ'ם רוסישען קאַפּיטאַליזם בלייבט אפילו די רוסישע גרויס-בורזשואַזיע מעהר נאַציאָנאַליסטיש, אַלס אימפּעריאַליסטיש, און וועגען קאָסמאָפּאָליטיזם וויל זי דערווייל אפילו ניט הערען. דיזע מאָטיווען—ניט פֿערשטאַרקען דעם קלאַסען-אַנטאַגאָניזם דורך די נאַציאָנאַלע געגענזעצע — זענען געוויס די שטאַרקסטע, וואָס דערלאָזען ניט דעם קריסטליכען פֿאַבריקאַנט צוצונעמען אידישע אַרבייטער.

3. די סכנה פֿון דער אַרבייטס-לאָזיגקייט. מיר האָבען אין איינעם פֿון די פֿריהערדיגע קאַפּיטלאַך שוין גערעדט וועגען דעם בעזונדערען חאַראַקטער פֿון דער אַרבייטס-לאָזיגקייט אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפֿט. מיר האָבען אָנגעוויזען, אַז אין דער חראָנישער אַרבייטס-לאָזיגקייט, וועלכע איז חאַראַקטעריסטיש פֿאַר אונזער צייט, טרעטען אַם שאַרפֿסטען אַרויס די ווידערשפּריכע פֿון דער יעצטיגער אָרדנונג. דאָ וועלען מיר זיך נאָר אָבשטעלען אויף דער ווירקונג פֿון דיזער ערשיינונג אויפֿ'ן פֿערהאַלטען זיך פֿון דער בורזשואַזיע צו דער אַרבייטס-קראַפֿט, וועלכע ווערט איהר פֿאָרגעלעגט אויפֿ'ן מאַרק. די בלוט פֿון די אַרבייטס-לאָזיגע אַרמעען בענעצען, שפּייזען און בעפֿרוכטען די פֿעלדער און גערטנער פֿונ'ם בליהענדען קאַפּיטאַליזם. נאָר די שטראָמען פֿון דיזער מענשענס-בלוט ווערען אַלץ גרעסער, טיפֿער און גרויזאַמער, זיי ווערען פֿערוואַנדעלט אין אַ מעכטיגען אָקעאַן, וואָס זיינע ברויזענדע חוואַליעס דראָהען צו פֿערטרינקען די גאַנצע געזעלשאַפֿט. און די בורזשואַזיע בעמיהט זיך צו האַלטען דיזע חוואַליעס אין געוויסע גרענצען: זי שטעלט אָב זייער שטייגען, ווען זיי בעדראָהען די „געזעלשאַפֿטליכע אָרדנונג"; זי עפֿענט פֿיר זיי אויף די שלוזען, ווען דאָס איז נויטיג אין קאַמפּף מיט'ן זיך אָרגאַניזירענדען פּראָלעטאַריאַט. פֿערשטעהט זיך, אַז פֿיר יעדע בורזשואַזיע איז פֿיעל געפֿעהרליכער די נאַציאָנאַלע אַרבייטס-לאָזיגע אַרמעע. די פֿאָדערונגען פֿון דער לעצטער זענען תמיד שטרענגער און שטאָלצער, אַלס פֿון דער „פֿרעמדער". דיזע פֿאָדערונגען שטעקען אָן פֿיעל שנעלער און פֿעסטער די איבריגע אַרבייטער, וואָס זענען פֿערנומען אין דער פּראָדוקציאָן. אָנווייזענדיג זיי אויף זייער מעגליכער לאַגע, טרייבענדיג זיי זיך צו פֿערקלערען איבער דער ווירטשאַפֿטליכער סיסטעם, וואָס איז גורם די אַרבייטס-לאָזיגקייט. פֿערקעהרט, דער פֿרעמדער אַרבייטס-לאָזיגער רופֿט אַרויס זעהר אָפֿט ביים היימישען אַרבייטער גאָר אַנדערע געפֿיהלען און געדאַנקען; די ערשיינונג שפּיגעלט זיך אָב אין זיין מח גאָר אין אַנדערע פֿאַר-

בען, זעהר אָפֿט אין שטאַרק-רעאַקציאָנערע פֿאַרבען. און אין אַזעלכע פֿאַלען, ווען די בורזשואַזיע וועט, צום ביישפּיעל, צונעמען מיטלען, ווי ניט צו דערלאָזען די „פֿרעמדע" אין לאַנד אָדער ווי פֿון זיי פּטור צו ווערען, וועט זי זעהר לייכט געפֿינען אַ אָבקלאַנג אין די אַרבייטער-רייהען. אַלס ביישפּיעל קען דינען די בעציהונג פֿון די אַמעריקאַנישע אַרבייטער צו דער עמיגראַציאָנס-פֿראַגע; דאָס האַלטען זיך פֿון די עסטרייכישע אַרבייטער, ווען מען האָט אין בּוריסלאַוו אָבגעזאָגט מיט אַמאָל איינינגע טויזענד אידישע אַרבייטער. פֿיעל רעליעפֿער טרעט אַרויס די שוואַכע לאַגע פֿונ'ם „פֿרעמדען" אַרבייטס-לאָזיגען, ווען מיר וועלען זי פֿערגלייכען מיט דער ווירקונג, וואָס די היימישע האָבען אויף די בורזשואַזיע.

וועגען די פֿאָדערונגען, וואָס די צעהענדליגער טויזענדער אידישע אַרבייטס-לאָזיגע האָבען אין לאָנדאָן אַרויסגעשטעלט אויף זייער פֿאָהן, האָט די ענגלישע געזעלשאַפֿט אפֿילו ניט געוואוסט און דער פּאַרלאַמענט האָט ניט געהערענט פֿיר נויטיג אויפֿצוהויבען די פֿראַגע. די דעמאָנסטראַציעס פֿון די היימישע אַרבייטס-לאָזיגע און בעזאָנדערס דאָס פֿערהאַפֿען פֿון ערד אין מאַנטשעסטער האָט דערשראָקען ניט אויף אַ ווערטעל די בורזשואַזיע, און די מאַשין פֿון דער אַרבייטער-געזעצגעבונג האָט אָנגעהויבען צו אַרבייטען פֿיעל שנעלער. די הונגעריגע חינעזער אין דרום-אַפֿריקאַ ריהרען גאַנץ ווייניג אן די רוהע פֿון דער ענגלישער בורזשואַזיע, אין דער צייט, וואָס דאָס אַרויסוואַרפֿען פֿון די ענגלישע אַרבייטער פֿון די גאָלד-גרובען האָט אויפֿגעריהרט דאָס גאַנצע לאַנד. די ממש פֿון הונגער שטאַרבענדע אידישע און איטאַליענישע אַרבייטער אין פּאַריז ווירקען גאַנץ ווייניג אויפֿ'ן פֿראַנצויזישען סאָציאַלען און פּאָליטישען לעבען. די מענגען פֿון פֿראַנצויזישע אַרבייטס-לאָזיגע ווירקען אויף דער גאַנצער טעטיגקייט פֿון די אַרבייטער-אָרגאַניזאַציאָנען, און די פֿערבעסערונגען אין דער אַרבייטער-געזעצגעבונג קומען פֿאַר אין אַ געוויסער מאָס אונטער זייער ווירקונג. מיט איין וואָרט פֿאַר יעדער בורזשואַזיע איז „איהר" אַרבייטס-לאָזיגע אַרמעע פֿיעל געפֿעהרליכער, שרעקליכער, אַלס די פֿרעמדע. און דאָס איז איינע פֿון די מאָטיווען, וואָס טרייבט יעדע בורזשואַזיע ביי גלייכע בעדינגונגען צו פֿאָרציהען דעם „איינגענעם" אַרבייטער דעם „פֿרעמדען". בפֿרט נאָך, אַז זי האָט דאָ די מעגליכקייט צו פֿערטיידיגען אונטער דער מאַסקע פֿון ליעבע איהרע רעאַלסטע אינטערעסען. די בורזשואַזיע שטעלט זיך אין אַזעלכע פֿאַלען תמיד אַרויס פֿאַר דער ברויט-געבערין פֿון „די אָרימע ברידער", פֿאַר דער רעטערין פֿון די „נידריגע קלאַסען" א. ז. וו. דיזע טבע פֿון דער בורזשואַזיע—צו בלאָזען פֿון זיך אַ בעל צדקה, אַ בעל-טובה, וואָס ברענגט פֿאַר אַ קרבן די אייגענע אינטערעסען צוליעב דעם היימישען אָרימאַן, צוליעב דעם „ליידענדען אַרבייטער", און אין דער זעלבער צייט אויסזויגען דאָס בלוט און מאַרך פֿון דיזען פֿון דער „פֿרעמדער" קאָנקורענץ געטרעטעטען „אָרימען ברודער",—דיזע טבע וועט זי ניט פֿערלירען כל זמן עס וועט הערשען אַ קאַמפּף פֿאַר אַרבייט, ביז וואַנען „דער

קאַמפּף פון אַלע געגען אַלע" וועט ניט אויפהערען, ביז וואַנען די בורזשואַזיע וועט הערשען איבער דער אַרבייט און וועט דערום תמיד מורא האָבען פאַר'ן אויפשטאַנד פון דער לעצטער.

4). דער אַנטיסעמיטיזם. מיר קענען זיך דאָ ניט אָבשטעלען אויספיהרליך אויף די סבות, וואָס רופען אַרויס דעם אַנטיסעמיטיזם צום לעבען און שפייזען איהם אין זיין ווייטערדיגער עקסיסטענץ; אַזוי אויך ניט אויף די פערשיעדענע פאָרמען, וואָס ער נעמט אָן ענטשפּרעכענד דער אָדער יענער ווירטשאַפטליכער סיסטעם, וואָס הערשט אין דער צייט. פערשטעהט זיך, אַז ווענינער פון אַלץ קען מען דיזע אורזאַכען זוכען אינ'ם אַרישען בלוט, אין דער ראַסען-פערשידענהייט, אָדער אינ'ם אַרישען גייסט, אין דער קולטורעלער פערשידענהייט. די אורזאַכען זענען פיעל פּשוטערע, טאַקי גאַנץ פערשטענדליכע, מיט אַ גאָר ערדישען אינהאַלט: די בורזשואַזע עלעמענטען פון פערשידענע נאַציאָנען קאָנקורירען צווישען זיך, שטרייטען פאַר דעם אינערען און אויסערען מאַרק, קעמפּפען פאַר דעם קאָנסומער*), און אויף דיזען באָדען וואַקסען אויס אַזעלכע פּרות, ווי דער אַנטיסעמיטיזם. דער לייט-מאָטיוו פון יעדער קאָנקורענט ווערט דאָ דערפיהרט ביז זיין לאָגישען סוף. דער קאַמפּף נעמט אָן אַ פאָרם פון אַ אָפענעם געפעכט. די סאָציאַל-עקאָנאָמישע פּראָגראַם פונ'ם אַנטיסעמיטיזם איז גאַנץ פּשוט און קורץ: די אידישע פּראָדוקטען זענען פאַלסיפיצירטע — קויפט ניט קיין אידישע סחורה! זיין פּאָליטישער לאָזונג איז נאָך קורצער, נאָר אָבער רייכער מיט פאָלגען: (**Homo homini lupus est; זיין אידעאַליסטישער אויבער-בנין איז גאָר אַ בעפוצטער: די אידישע קולטור איז אַ צושטערענדע, אַ אַנאַר-כיסטישע, אַ שעדליכע. ווי באַלד די אידישע סחורות זענען פאַלסיפיצירטע און מען דאַרף פערזאָרגען די קריסטליכע קונים, זיי זאָלען זיך חלילה ניט פערגיפטען מיט דיזען סם — פאַר וואָס זשע זאָל מען זיי שוין אויך ניט רעטען אין איין וועג פון די פאַלסיפיצירטע קולטורעלע ווערטע? דער אַנטיסעמיטיזם איז אין דער אַנטאַגאָניסטישער געזעלשאַפט אַזאַ נאַטירליכע ערשיינונג, ווי די רויבערישע קאָלאָניאַלע פּאָליטיק, דער אימפּעריאַליזם, און פיעלע אַנדערע עהנ-ליכע ערשיינונגען. און ווי שטאַרק די קולטור זאָל ניט אַריינדרינגען אין די נידריגסטע שיכטען פון די פעלקער, וועט דאָך דער אַנטיסעמיטיזם בלייבען, אין אַ עטוואָס געענדערטער פאָרם, פערשטעהט זיך.

יעצט לאָמיר זעהען, ווי ווירקט דער אַנטיסעמיטיזם פונ'ם קריסטליכען פאַב-ריקאַנט, דער רעזולטאַט פון דער קאָנקורענץ מיט'ן אידישען פאַבריקאַנט, אויפ'ן צונעמען פונ'ם אידישען אַרבייטער אויף דער קריסטליכער פאַבריק. עס איז לייכט צו פערשטעהן, אַז די קריסטליכע בורזשואַזיע קען ניט אַריינפאַלען אין אַזאַ ווידערשפּרוך: פון איין זייט זיך האַלטען פאַר דעם

*) אַ געברויכער פון פּראָדוקטען.

**) איין מענש איז פיר דעם צווייטען אַ וואָלף.

לאָזונג: „קויפט ניט ביי אידען!“ און פון דער צווייטער זייט אליין קויפען אידישע סחורה—אידישע ארבייטס=קראפט. דאָס וואָלט געהייסען ערקלערען די קריסטליכע מאסען די אמת'ע מאָטיווען, וואָס טרייבען זי אויסצורופען, אַז אידישע סחורה טויג ניט, ד. ה. פשוט עפענען די קאָרטען און זאָגען: „קויפט ניט ביי אידען, ווייל מיינע אינטערעסען פאָדערן עס“. נאָר אזוי פיעל נאאיוו איז זי גראדע ניט, די קריסטליכע בורזשואזיע. זי פערשטעהט גאנץ גוט, אַז מאכען א פרומען פנים, קארטשען פון זיך א פאָלקס=פריינד, א רעטער פון קריסטענטום, פון ארישען רייִנעם גייסט און נאָך אזעלכע „הייליגע“ זאכען איז אסך א בעסערער מיטעל ארויסצורופען א פיינדשאפט ביי דיברייטע מאסען צום אידישען סוחר אָדער בעל=מלאכה, אלס דער מאטעריאלער מאָטיוו, דער שוין צו ערדישער אינטערעס פון הערשען אליין איבער'ן מארק. ס'פאסט דאָך פשוט ניט פאר דער זעלבער בורזשואזיע, וואָס אנטלויפט צעהן מייל פון אלעס אידישעס, צו פעראידישען איהר פאבריק מיט אידישע ארבייטס=קראפט, אריינבריינגען דיזען לעבעדיגען יודענטום צו זיך אין שטוב אריין. און דאָ טרעטען ארויס די רעאלסטע אינטערעסען פון דער קריסטליכער בורזשואזיע. זי מעג שרייען, אַז זי דינט גאָט, נאָר מיר ווייסען אָבער, אַז איהר גאָט איז ממון. די קריסטליכע בורזשואזיע קען צונעמען אידישע ארבייטער נאָר ביי גאָר אויסנאמס=בעדינגונגען. ביי א געוועהנליכער לאגע, אין אונזער פאל, ווען דער קריסטליכער בורזשואזיע שטעהט פאָר פריי אויסצוקלייבען צווישען אידישע און קריסטליכע ארבייטס=קראפט, איז זעלבסט=פערשטענדליך, אַז זי וועט בעסער זיך בענוצען מיט דער לעצטער; און זי פערשליסט די טיר פון איהר פאבריק פאר'ן אידישען ארבייטער. צו דיזע אלע אויסגערעכענטע סבות, וואָס טרייבען די קריסטליכע בורזשואזיע צו פאָרציהען דעם קריסטליכען ארבייטער דעם אידישען, קענען מיר נאָך צוגעבען א גאנצע רייהע אורזאכען מיט א שוואכערער אָדער שטארקערער בעדייטונג, מיט לענגערער אָדער קורצערער ווירקונג, אורזאכען, וועלכע פערשטארקען פיעל די דערמאָנטע ערשיינונג. ניט דאָס איז אָבער אונזער ציעל דאָ. מיר האָבען געוואָלט דער עיקר אָנווייזען אויף די מאָטיווען פון דער קריסטליכער בורזשואזיע, וועלכע זענען וועניגער פון אלץ אָבהענגיג פון דער אָדער יענער פאָליטישער לאגע, פון דעם אָדער יענעם קולטורעלען צושטאנד: מאָטיווען, וועלכע געפינען זייער הויפטגרונד אין'ם חאראקטער פון'ם געגענווארטיגען סוביעקט פון דער ווירטשאפט. און ווייניגער פון אלץ איז אין די הענד פון די אידישע ארבייטער זיי צו ענדערען אָדער זיך זעלבסט צוצופאסען צו זיי. מיר האָבען געוואָלט דער עיקר אָנווייזען אויף די אָביעקטיווע מאָמענטען, וואָס פערהאלטען די עקאָנאָמישע אסימילאציאָן פון'ם אידישען ארבייטער, אויף די אויסערליכע סבות, וועלכע איזאָלירען דעם לעצטען פון'ם קריסטליכען פראָלעטאריאט, אויסערליכע סבות, וואָס זענען ווע=

ניגער פֿון אַלץ אָבּהענגיג פֿונ'ם ווילען אי פֿון דעם אידישען אי פֿון דעם קריסטליכֿען פּראָלעטאַריאַט.

XII.

מיר געהען איבּער צו דער צווייטער העלפֿט פֿון דער פֿראַגע: פֿאַרוואָס שטרעבּט דער אידישער זיך אינדוסטריאַליזירענדער קאַפּיטאַל צו בּעפֿרייען זיך פֿון דער אידישער אַרבּייטס־קראַפֿט? דייטליכֿער, פֿאַרוואָס מיידט אויס דער אידישער גרויס־קאַפּיטאַל דעם אידישען אַרבּייטער?

אין אונזער בּעשרייבּונג האָבּען מיר בּעוויזען, אַז וואָס מעהר די אידישע פּראָדוקציאָן געהט איבּער צו העכֿערע פֿאָרמען, וואָס גרעסערע מאַסשטאַבּען זי נעמט אָן, וואָס מעהר די אידישע פּראָדוקציאָן הויבּט אָן זיך צו נוצען מיט דער מאָדערנער טעכֿניק, — אַלץ מעהר יאָגט זי זיך נאָך נאָך ניט־אידישער אַרבּייטס־קראַפֿט, אַלץ מעהר שטרעבּט זי צוצוציהען די אַרבּייטס־קראַפֿט פֿון דער מעהרהייט, צווישען וועלכֿער איהר קומט אויס צו לעבּען און האַנדלען. איהר שטרעבּען צו אַראָבּוואַרפֿען פֿון איהרע אונטערנעמונגען דעם אידישען שטעמפּעל ווערט אַלץ שטאַרקער, איהר ווילען וואָס מעהר עהנליך צו ווערען צו דער בּורזשואַזיע פֿון דער הערשענדער נאַציאָן ווערט אַלץ פֿעסטער און רעליעפֿער.

וואו ליגט דער גרונד פֿון דיזער ערשיינונג? וואו דאַרף מען זוכֿען די גרונד־אורזאַכֿען פֿון דיזער פֿאַר דער אידישער אַרבּייטער־מאַסע מעהר אַלס וויכֿטיגע ערשיינונג? צו איז די לעצטע אַ צייטליכֿע, אַרויסגערופֿען פֿון צופֿעליגע, מאָמענטאַלע סבּות, אָדער איהר ענטשטעהונג ליגט אין די מאַטעריעלע אינטערעסען פֿון דער אידישער בּורזשואַזיע, אין איהרע עקאָנאָמישע אינטערעסען, אַלס אַ קלאַס, און די בּעמערקטע ערשיינונג איז אַ סאָציאַל־נויטווענדיגע, אַ היסטאָריש־דויערענדע? נאָך אונזער מיינונג קען מען אויף דיזער פֿראַגע געבּען נאָר איין ענטפֿער: די רעאַלע עקאָנאָמישע אינטערעסען פֿון דער אידישער גרויס־בּורזשואַזיע פֿאָדערען פֿון איהר צו אַסימילירען זיך מיט דער בּורזשואַזיע פֿון דער הערשענדער נאַציאָן און דאָס הייסט צום אַלעם ערשטען אַסימילירען די אונטערנעמונגען; אויף דער פּשוטער לעבּענס־שפּראַך הייסט עס פֿאָלגענדעס: די עקספּלואַטאַציאָנס־צוועקען פֿון דער אידישער בּורזשואַזיע נויטען זי צו פֿערבּייטען דעם אידישען אַרבּייטער אויפֿן קריסטליכֿען.

בּלייבּענדיג טריי דעם גייסט פֿונ'ם עקאָנאָמישען מאַטעריאַליזם, מוזען מיר בּיים בּעהאַנדלען פֿון דעם פֿערהאַלטען זיך פֿון דער אידישער גרויס־בּורזשואַזיע צו דער אידישער אַרבּייטס־קראַפֿט נעמען אין בּעטראַכֿט איהר בּעזונדערע סאָציאַלע לאַגע, אַלס אַ קלאַס פֿון אַ ניט־זעלבּסטשטענדיגער נאַציע; מיר מוזען זיך גענוי צוקוקען צו דער קאָנקרעטער ספּעציפֿישער לאַגע פֿון דיזער בּורזשואַזיע פֿון אַ איינגענאַרטיגער נאַציאָנאַלער גרופּע, אַ גרופּע, וואָס בּילדעט אומעטום

אַ אונבּעדייטענדע, צווייטע און צושפּרייטע מינדערהייט. מיר מוזען אָנווייזען אויף דעם קאַמפּף, וואָס קומט אויס צו פֿיהרען דער אידישער בּורזשואַזיע פֿאַר די רעכֿטע צו עקספּלואַטירען גלייך מיט דער בּורזשואַזיע פֿון דער הערשענדער מעהרהייט. און ערשט דאַן וועלען מיר קענען ריכֿטיג אָבּשאַצען די ווירקונג אויף דער אידישער בּורזשואַזיע פֿון די מאָמענטען, וואָס מיר האָבּען אויסגערעכֿענט, ווען מיר האָבּען גערעדט וועגען דער קריסטליכֿער בּורזשואַזיע; ערשט דאַן וועלען מיר קענען אָנצייכֿנען די ריכֿטונג, נאָך וועלכער די דערמאָנטע ווירקענדע כּוחות נייגען אָבּ אָן אַ זייט, געווינענדיג אין זייער קראַפֿט אָדער פֿערלירענדיג. איבּערטראָגען איינפֿאַך די געזעצען, וואָס הערשען אין איין געזעלשאַפֿטליכֿע גרופּע, בּיי אַ בּעשטימטער היסטאָריש־אויסגעוואַכסענער קאָמבּינאַציאָן פֿון אַנטאַגאָניסטישע און האַרמאָנישע סאָציאַלע קרעפֿטען, — איבּערטראָגען דיזע געזעצען אין אַ צווייטער סביבה, ניט אָנווייזענדיג אויף די נויטיגע ענדערונגען, וואָס מוזען אין זיי פֿאָרקומען, אדאַנק דער נייער קאָמבּינאַציאָן פֿון שטרייטענדע און סאָלידאַריע כּוחות; ניט אָנווייזען אויף די אייגענאַרטיגע קאָלירען, אין וועלכֿע די דערמאָנטע ווירקענדע געזעצען מוזען פֿערפֿאַרבּט ווערען בּיים צופּאַסען צו דיזער נייער סביבה—דאָס וואָלט געהייסען פּשוט בּוגד זיין אין די הויפּט־פּרינציפּען פֿונ'ם דיאַלעקטישען מאַטעריאַליזם.

פֿריהער האָבּען מיר גערעדט וועגען אַ בּורזשואַזיע, וואָס הערשט איבּער'ן גרויסען שטאַאַטליכֿען אינערען מאַרק, ווייל זי שאַפֿט דאָרט די הערשענדע מעהרהייט, וואָס שטרעבּט צו פֿערהאַפּען אַ פּאַסענדעס אָרט אויפֿ'ן אויסערען אַלוועלטיכֿען מאַרק, אַ אָרט, וועלכֿעס זאָל ענטשפּרעכֿען איהר קראַפֿט, וואָס זי שטעלט פֿון זיך פֿאָר אויפֿ'ן אינערען מאַרק. יעצט האָבּען מיר צו טהאָן מיט אַ בּורזשואַזיע, וואָס דאַרף זיך ערשט ערקעמפּפֿען די רעכֿטע אויפֿ'ן שטאַאַטליכֿען אינערען מאַרק און, זיך שטיצענדיג אויף דיזע שוין ערוואָרבּענע רעכֿטע, ערשט פֿאָדערען שוין בּיי דער הערשענדער בּורזשואַזיע אויך אויפֿ'ן אויסערן מאַרק. „ערקעמפּפֿען" דאַרף מען דאָ, פֿערשטעהט זיך, ניט פֿערטייטשען אין רעוואָלוציאָנערען זין, נאָר אין זין פֿון „דערשלאָגען" זיך, „דערגרייכֿען". די הערשענדע בּורזשואַזיע איז תּמיד נאַציאָנאַליסטיש אָדער אימפּעריאַליסטיש; די צווייטע איז אָדער אַסימילאַטאָריש, ד. ה. ניט נאָר אַנטי־נאַציאָנאַל בּיחס צום אייגענעם פֿאָלק, נאָר אויך פּאַטריאָטיש בּיחס צו דער הערשענדער נאַציע, אָרער קאָסמאָפּאָליטיש, ד. ה. ניט נאָר גלייכֿגילטיג בּיחס צום אייגענעם פֿאָלק, נור אויך אימפּעריאַליסטיש בּיחס צו דער הערשענדער נאַציע.

די אידישע גרויס־בּורזשואַזיע אין רוסלאַנד איז תּמיד געווען און וועט אייבּיג בּלייבּען רוסיש־פּאַטריאָטיש און אידיש־אַסימילאַטאָריש.

פֿערשטעהט זיך, אַז בּיז וואַנען זי פּראָדוצירט פֿאַר'ן בּעגרענצטען היימישען מאַרק, בּיז וואַנען זי בּלייבּט בּיי דער מאַנופֿאַקטור אָדער ווערקשטאַט, נוצט זי זיך נאָך מיט אידישע אַרבּייטער, זי בּלייבּט אין די ראַמען פֿון דער אידישער טשערטאַ, לעבּענדיג מעהרסטענטיילס פֿונ'ם אידישען קאָנ־

סומער, עקספּלואַטירענדיג כמעט נאָר אידישע אַרבייטס=קראַפט. געהט זי אָבער נאָר איבער צו דער אינדוסטריע, ד. ה. צו דער פּראָדוקציאָן פאַר'ן ברייטען שטאַאטליכען מאַרק אָדער פאַר'ן וויטען אויסערען מאַרק, דאַן מוז זי אַרויס פון דער אידישער טשערטאַ, די ראַמען פון דער לעצטער ווערען פאַר איהר ענג. זי זוכט עהנליך צו ווערען צו דער אַלגעמיינער בורזשואַזיע, אום צו האָבען די זעלבע רעכטע, וואָס זי אויפ'ן אינערען מאַרק; זי מיהט זיך צו בעווייזען איהר טריישאַפט און איבערגעגעבענהייט דעם לאַנד, אין אמת'ן דער הערשענדער בורזשואַזיע, אום צו בערעכטיגען איהרע פּרעטענזיעס אויף אַ חלק אין דער עקספּלואַטאַציאָן פונ'ם אויסערען מאַרק. אום צו האָבען אַלע פּריווילעגיעס, מיט וועלכע די בורזשואַזיע נוצט זיך היינט ביי איהר עקספּלואַטאַציאָן פון דער אַרבייטס=קראַפט, פונ'ם קאָנסומער און פון די נאַטור=רייכטימער פון לאַנד, ביים פערכאַפּען פון גאַנצע פרעמדע לענדער,—מיט איין וואָרט, אום צו זיין גלייכבערעכטיגט מיט דער בורזשואַזיע פון דער הערשענדער נאַציע מוז די אידישע בורזשואַזיע זיך סטאַרען גלייך זיין צו איהר, אייגענטליך, ווערען אַ חלק פון איהר, אַ גלייכער מיטגליעד, אין גאַנצען אַ עהנליכער, אַ אַסימילירטער. גלייך אָדער עהנליך ווערען הייסט אָבער ניט נאָר רעדען אויף דער שפּראַך פון דער הערשענדער בורזשואַזיע, לעבען מיט איהרע מנהגים, זינגען איהרע נאַציאָנאַליסטישע אָדער אימפּעריאַליסטישע ליעדלאַך; מען מוז אויך אַסימילירען די מאַטעריע, אַזוי צו זאָגען; די אונטערנעמונגען דאַרפען אַסימילירט ווערען, די פאַבריק דאַרף זיך ניט וואַרפען אין די אויגען מיט איהר „נאַציאָנאַלען“ כאַראַקטער, דאָס געשעפט דאַרף ווייניגער פון אַלץ אויסזעהען „אידיש“ — און דאָס איז מעגליך נאָר דאַן, ווען דער אידישער אַרבייטער, דיזער לעבעדיגער נאַציאָנאַלער שטעמפּעל, וועט פערביטען ווערען אויפ'ן קריסטליכען, אָדער וועט גאָר ניט צוגענומען ווערען אויף דער פאַבריק.

אויף אַזאַ אופן ווערט אונז גאַנץ פערשטענדליך, פאַר וואָס די אידישע בורזשואַזיע פון מערב=אויראָפּאַ גיט און וועט געוויס נאָך אַ לאַנגע צייט געבען מיליאָנען אויף העלפען אידישע עמיגראַנטען, נאָר זי וועט קיינמאָל ניט צונעמען אפילו איין אידישען אַרבייטער אין די פיעלע אונטערנעמונגען, וואָס זי האָט אין די שטעדט, דורך וועלכע די אונגליקליכע וואַנדערער פאָהרען דורך און וואו זיי הונגערען אָפט ניט איין חדש. זעהר כאַראַקטעריסטיש איז אין דעם הינזיכט די אַלעמען בעקאַנטע ערשיינונג, אַז פיעלע פון די פּאַטריאַרכאַלישע אידישע נגידים שרייבען אין זייערע צוואות, אַז די קינדער זאָלען ניט אָבזאָגען די אידישע אַרבייטער. עס זעהט אויס, ווי זיי וואָלטען אינסטינקטיוו געפיהלט, אַז ביים יונגען דור, פּשוטער גערעדט, מיט'ן וואַקסען פון געשעפט וועלען די אידישע אַרבייטער זיך ניט האַלטען אויף דער פאַבריק.

אײדער מיר װעלען אָנװײזען, װי די אַלע העכער אויסגערעכענטע *)
כאַראַקטעריסטישע פֿאַר דער בורזשואַזיע זײטען בעקומען אַ בעזונדערען קאָליר
אונטער דער װירקונג פֿונ׳ם נאָר־װאָס אָנגעצײכענטען פֿאַקטאָר — די טענדענץ
פֿון דער אידישער בורזשואַזיע צו אַסימילירען איהרע אונטערנעמונגען,—װעלען
מיר זיך נאָך ערלויבען אײניגע װערטער װעגען דער קולטורעלער אַסימי־
ליאַציע פֿון פערשידענע טײלען פֿון אידישען פֿאָלק. ערשטענס, מוזען מיר
בעמערקען, אַז בכלל איז יעדער בורזשואַזיע פֿיעל לײכטער זיך צוצופּאַסען
צו אַ פֿרעמדער קולטור, אַלס די אַרבײטער־מאַסען. און דאָס איז גאַנץ פֿער־
שטענדליך: די העכערע קלאַסען בילדען פֿון זיך אין כמות אַ מינדערהײט פֿון
פֿאָלק און אַ מינדערהײט, װאָס לעבט מערסטענטײלס אָבגעריסען פֿון די ברײ־
טע פֿאָלקס־מאַסען און דערום װעניגער צוגעבונדען צו איהרע היסטאָריש־קול־
טורעלע לעבענס־פֿאָרמען, װעלכע זענען אימער נאַציאָנאַל, גראַדע דערפֿאַר,
װאָס זײ זענען פֿאָלקס־פֿאָרמען. חוץ דעם שאַפֿען זײ פֿון זיך די ענטװיקעל־
סטע טײל פֿון פֿאָלק, װאָס בעזוכט די מיטעלע און העכערע שטאַאטליכע
שולען, װאו עס הערשט תמיד די קולטור פֿון דער הערשענדער נאַציע, זײ
טײלען אַרויס פֿון זיך די בורזשואַזע אינטעליגענץ, װאָס שטעהט תמיד נאָ־
הענטער צו דער קולטור פֿון דער הערשענדער נאַציע און װירקט דערום
אַסימיליאַטאָריש אויף דער סביבה, אין װעלכער זי לעבט. דער פּראָצעס
זעלבסט פֿון דער קולטורעלער אַסימיליאַציע איז פֿאַר די דערמאָנטע
קלאַסען פֿיעל לײכטער ניט נאָר אין אָביעקטיװען זין, װי מיר האָבען
ערשט אָנגעװיזען, נאָר אויך אינ׳ם סוביעקטיװען זין. דער קאַפּי־
טאַליסט, װעלכער איז נאָך זײן סוביעקטיװער שטימונג גראַדע
אידיש־נאַציאָנאַל אָדער, װאָס עס טרעפֿט אָפֿטער, רעליגיעז געשטימט, קען
ביז אַ צײט בלײבען טרײ זײנע אינערליכע איבערצײגונגען, אין דער צײט,
װאָס זײן אונטערנעמונג איז אין גאַנצען אַסימילירט. דער קאַפּיטאַל האָט אַטבע
צו פֿיהרען זײן עקספּלואַטאַטאָרישע עקזיסטענץ אונפּערזענליך — און װען דער
אידישער פֿרומער גביר רעטעט זײן נשמה שבת אין שוהל דורך אַ עליה אָדער
פּסח בײם סדר דורך דער הגדה, װערט זײן גוף אין דער זעלבער צײט אויך
גערעטעט פֿון בלוט און שװײס פֿון פֿיעלע קריסטליכע אַרבײטער, װאָס קלאַ־
פּען מיט׳ן האַמער אין פֿאַבריק אָדער מיט דער פּען אין קאָנטאָר. ס׳איז אַ בע־
קאַנטער פֿאַקט, אַז עס איז פֿאַראַן אידישע רעליגיעזע פֿאַבריקאַנטען, װאָס
נעמען צו נאָר קריסטליכע אַרבײטער, װײל זײ װילען ניט, אַז אידען זאָלען
אַרבײטען בײ זײ שבת. מיט אײן װאָרט, די בורזשואַזיע. חוץ דעם, װאָס אָב־
יעקטיװ איז זי מעהר אַסימילירט, אַלס די אַרבײטער־מאַסען, לײדען איהרע
אײנצעלנע מיטגלידער, װעלכע זענען גראַדע סוביעקטיװ ניט אַסימיליאַציאָניש
געשטימט, װעניגער פֿון דיזען נויטװענדיגען פּראָצעס: די מאַטעריע קען זײן

*) ז. פֿאָריגעס קאַפּיטעל.

אַסימילירט, ווען איהר סוביעקט, איהר טרעגער זאָל נאָך בלייבען געוויסערמאַסען טריי זיינע אַלטע איבערצייגונגען.

גאָר עטוואָס אַנדערס איז מיט די אַרבייטער. די אַרבייטס-קראַפט טרעט אַרויס נאָר פּערזענליך, נאָר אין דער פאָרם פון לעבעדיגע מענשען, ד. ה. נאָר אין אַ נאַציאָנאַלער פאָרם, און אום זי, די אַרבייטס-קראַפט, דער אָביעקט, זאָל אַסימילירט ווערען, מוז נאָך פריהער איהר טרעגער, איהר סוביעקט, ענדערען זיין פיזיאָגנאָמיע. די אַסימילאַציאָן פון דער פּערזאָן מוז פאָרגעהען דער אַסימילאַציאָן פון דער מאַטעריע. אַנדערס געזאָגט, הוץ דעם, וואָס אָביעקטיוו איז די קולטורעלע אַסימילאַציע פון'ם אַרבייטער פיעל שווערער, פאָדערט אַ סך אַ לענגערערע צייט, מעהר כחות, איז זי סוביעקטיוו פערבונדען מיט גרעסערע פּערזענליכע ליידען, מיט טיעפערע פּערזענליכע שמערצען: דער אידישער רעליגיעזער אַרבייטער קען ניט, צום ביישפּיעל, בלייבען טריי זיינע איבערצייגונגען און אין דער זעלבער צייט פערקויפען זיין אַרבייטס-קראַפט דעם קריסטליכען פאַבריקאַנט. דער טויטער ניט-פיהלענדער און ניט-דענקענדער קאַפּיטאַל ווערט דאָ געגענאַנאַנדערגעשטעלט ניט דער אונבעוואוסטזיניגער אַרבייטס-קראַפט, נאָר דעם לעבעדיגען, פיהלענדען און דענקענדען אַרבייטער.

ספּעציעל וואָס איז שייך צו דער פראַגע וועגען אַסימילירונג פון פּערשידענע טיילען פון אידישען פאָלק, מוז מען נאָך צוגעבען אַ פאָלגענדע בעמערקונג, וועלכע האָט אַ היסטאָרישען חאַראַקטער. די אידישע בורזשואַזיע פיהרט איהר יחוס פון די פינאַנץ-און האַנדעלס-עלעמענטען, וועלכע האָבען נאָך אין אָנהויב פון 19-טען יאָהרהונדערט, ווען דער רוסישער קאַפּיטאַל איז נאָך געווען אין זיינע וויקעלאַך, אָנגעהויבען זיך צוצופּאַסען צו דער רוסישער קולטור און זי איינפלאַנצען אין זייערע רייהען. איהר קלאַסישען אויסדרוק האָט דיזע שטרעבונג צו רוסישער קולטור געפונען אין דער „חברה מפיצי-השכלה“, וועלכע האָט אין'ם ווייסען פון דער רוסישער שפּראַך געזעהען די לעזונג פון דער גאַנצער אידישער פראַגע. פערשטעהט זיך, אַז זי האָט צונויפגעמישט די פראַגע פון דער אידישער וואַקסענדער בורזשואַזיע מיט דער פראַגע פון אידישען פאָלק. פון די רייהען פון דיזע פינאַנץ-און האַנדעלס-עלעמענטען, שוין אין אַ געוויסער מאָס אַסימילירטע צו די 70 יאָהרען, ווען דער קאַפּיטאַליזם האָט זיך אין רוסלאַנד בעזונדערס שטאַרק אָנגעהויבען ענטוויקלען, זענען אַרויסגעקומען די ערשטע אידישע אינדוסטריע-אונטערנעמער. ווען מיר וועלען נאָך דערצו צוגעבען, אַז די נויט אין קאַפּיטאַל איז נאָך יעצט גרויס אין רוסלאַנד, וועלען מיר לייכט פערשטעהען, פאַר וואָס דער אידישער בורזשואַזיע האָט זיך איינגעגעבען אפילו ביי די אונמעגליכע פּאָליטישע בעגרענצונגען צו פערחאַפּען אַ גאַנץ פעסטען אָרט אין לאַנד. ניט-רעדענדיג וועגען פינאַנץ-אינסטיטוטען און אַקציען-געזעלשאַפטען, וואו דער אידישער קאַפּיטאַל פערנעמט גאָר אַ גרויס אָרט, וועט איהר איהם אויך געפינען אין אַ גרויסער מאָס אין אַזעלכע גרויס-קאַפּיטאַליסטישע

אונטערנעמונגען, ווי צוקער-און מעהל-פּראָדוקציאָן, פערשידענע וואַלד-געשעפטען און וואָל-פאַבריקען. פערשטעהט זיך, אַז אונזערע דאַטען וועגען אידישען קאַפּיטאַל וועלען קיינמאָל ניט קענען זיין קיין ריכטיגע: ער פיהרט זיין עקסיסטענץ אונטער אַ מאַסקע פון אַקציען און אָבליגאַציעס.

גאָר אַנדערש איז די ענטשטעהונג פונ'ם אידישען פּראָלעטאַריאַט. ער טרעט אַרויס אויף דער סצענע פיעל שפּעטער, ווען דער רוסלענדישער קאַפּיטאַל האָט שוין געהאַט פערחאַפּט גרויסע קאַדרען פון קוואַליפיצירטע אַרבייטער, ווען געוויסע פּראָדוקציאָנס-צווייגען, וואו עס פאָדערט זיך אַ בעזונדערע טעכנישע ערפאַהרונג, זענען שוין געווען פערנומען פון קריסטליכע ענטוויקעלטע אַרבייטער. דער אידישער פּראָלעטאַריער קומט פונ'ם קליינעם פינסטערען ווערקשטאַט, וואו ער איז געווען אַ געזעל אָדער אַ לערען-אינגעל. און ערשט אין די 90 יאָהרען האָט די דיפערענצירונג אין דער אידישער מלאכה געגרייכט אַזאַ שטופע, ווען ס'איז מעגליך אַ שטרייק פון אידישע אַרבייטער, און ס'איז געבוירען געוואָרען דער געדאַנק פון אָרגאַניזירען זיך.

דער אידישער פּראָלעטאַריאַט האָט פון אָנהויב פון זיין עקסיסטענץ געבילדעט אַ מלאכה-פּראָלעטאַריאַט: אין זיינע רייהען האָט ער פון איין זייט ניט געהאַט די קאַדרען קוואַליפיצירטע אַרבייטער, וואָס פערנעמען די העכערע ערטער אין דער פּראָדוקציאָן און שאַפען, אַזוי צו זאָגען, די רעגוליאַטאָרס איהרע,—און פון דער אַנדערער זייט האָט ער זיך ניט אָנגעשפּאַרט אויף די ברייטע פיזיש-געזונדע פויערשע מאַסען, וואָס שאַפען, אַזוי צו זאָגען, די בלינדע מאַטעריע פון דער מאָדערנער פּראָדוקציאָן; דערום האָט ער אויפ'ן אַרבייטס-פּלאַץ, וואו די קאָנקורענץ איז דערצו שרעקליך שטאַרק געווען, געמוזט זיין דער שוואַכסטער, דער אַם ווייניגסטען צוגעפּאַסטער און האָט געמוזט פערנעמען אַנ'אָרט אין דער דריטער קאַטעגאָריע אַרבייטער, אויף וועלכע עס שפּאַרט זיך אָן די היינטיגע פּראָדוקציאָן: זיין אָרט אין דער פאַבריק איז געווען מערסטענטהיילס דאָרט, וואו עס פאָדערט זיך הויפּטזעכליך פרויען-און קינדער-אַרבייט.

ווי מיר זעהען, זענען די פּאָזיציעס פון דער אידישער בורזשואַזיע און אידישען אַרבייטער געווען שטאַרק פערשידען ביים אַריינטרעטען אין דער קאַפּיטאַליסטישער וועלט — און ווען דער ערשטער האָט זיך איינגעגעבען צו ווערען צו „לייטען" גלייך, בלייבט דער לעצטער אין זיין נאַציאָנאַלער טשעטאַ ניט נאָר פּאָליטיש, נאָר, וואָס פיעל וויכטיגער, רייכער מיט פאָלגען. אויך עקאָנאָמיש.

נאָך דיזע בעמערקונגען געהען מיר איבער צו דער בעהאַנדעלט ווערענדער פראַגע. אויך אין דיזען פאַל שטעלען מיר זיך פאָר, אַז פאַר דער אי-

דיִשער בורזואַזיע שטעהען צוויי סוביעקטיווי אײַנווערטיגע אַרבײַטער=מאַסען, און וועמען פֿון זיי קלייבט זי אויס: דעם אידישען אָדער דעם קריסטליכען אַרבײַטער? אונזער בעווייזונגס=מעטאָד וועט יעצט מוזען זיין עטוואָס אַ אַנדערער. העכער האָבען מיר, ווי מיר מיינען, בעוויזען, אַז די הויפּט=שטרעבונג פֿון דער אידישער בורזשואַזיע איז די אַסימילאַציע, און אַז איהר יאָגען=זיך נאָך דער קריסטליכער אַרבײַטס=קראַפֿט ביים אָרגאַניזירען פֿון יעדער אונטערנעמונג מוז ווערען מיט דער צייט אַ אַלגעמיינע ערשיינונג. דערום ביים בעהאַנדלען די פֿראַגע, ווי ווירקען די פֿיער דערמאָנטע מאָמענטען וועלכע „נאַציאָנאַליזירען" די פּראָדוקציאָן פֿון דער קריסטליכער בורזשואַזיע אויף די בעציהונג פֿון דער אידישער בורזשואַזיע צו דער אידישער אַרבײַטס=קראַפֿט, מוז זי פֿאָלגענדער מאַסען געשטעלט ווערען: וועלכע פֿון די מאָמענטען פֿערשטאַרקען אָדער שוואַכען אָב די ווירקונג פֿונ'ם לייט=מאָטיוו פֿון דער אידישער בורזשואַזיע, וועלכע איז אַ נ ט י נ אַ צ י אָ נ אַ ל? וועלכע פֿון זיי נויטען די אידישע בורזשואַזיע אָבצונייגען ביים אָרגאַניזירען איהרע קאַפּיטאַליסטישע אונטערנעמונגען פֿון איהר הויפּט=אינטערעס, וועלכער בעשטעהט אין דער אַסימילאַציאָן פֿון איהר פּראָדוקציאָן? ווי שטאַרק קען זיין דיזע אָבנייגונג, און צו קען זי ענדערען דעם גרונד=חאַראַקטער פֿונ'ם אידישען זיך אינדוסטריאַליזירענדען קאַפּיטאַל?

צום ערשטען וועגען דער נאַציאָנאַלער שפּראַך. ווי מיר האָבען שוין בעמערקט אויבען, האָט זיך צו דער צייט, ווען דער קאַפּיטאַליזם האָט פֿערהאַפּט געוויסע שיכטען פֿון אידישען פֿאָלק, שוין געפֿונען צווישען די לעצטע אַ גענוגע צאָהל אַסימילירטע עלעמענטען, און די רוסישע שפּראַך איז שוין דאַן געווען כמעט די הערשענדע אין די רייהען פֿון די העכערע קלאַסען. די לעצטע האָבען צו יענער צייט געהאַט זאָגאַר אַרויסגעטיילט אַ גאַנץ בעדייטענדע טייל פֿון בורזשואַזער אינטעליגענץ. פֿערשטעהט זיך, אַז די אינטערעסען פֿון דער שנעל=וואַקסענדער בורזשואַזיע האָבען געפֿאָדערט אַ פֿיעל אינטענסיווערע אַרבײַט אין דיזער ריכטונג — אין דער ריכטונג פֿון צופּאַסען זיך צו דער רוסישער קולטור — און זי האָט זיך געסטאַרעט מיט געלד צו פֿערבייטען די פֿעהלענדע פּאָליטישע רעכטע. ס'איז אַלעמען בעקאַנט, אַז די גרעסטע צאָהל פֿון קאָמערץ=שולען אין דער טשערטאַ ווערען אויסגעהאַלטען אויפֿ'ן חשבון פֿון דער אידישער זאָגענאַנטער „קופּעצעסטוואָ", ד. ה. אויף די מיטלען פֿון דער אידישער גרויס=און מיטעל=בורזשואַזיע. מיר מיינען זאָגאַר אַז אַי די שמחה מיט וועלכע דער אידישער בורזשואַ ציילט אָב פֿאַר ניין אָרימע קריסטליכע קינדער, אַבי זיינער זאָל צוגענומען ווערען אין גימנאַזיאום, אויך די טרערען, מיט וועלכע ער איז מודיע אין דער היים, אַז די „אַרבײַט" האָט זיך איינגעגעבען — אַי די ערשטע, אַי די לעצטע האָבען גאָר ווייניג צו טהאָן מיט ליבע צו מענשהייט און שטרעבונג צו וויסענשאַפֿט.

דאָ טרעטען אַרויס אין אַ בעהאַלטענער פֿאָרם די רעאַלסטע אינטערעסען

פֿון דער אִידִישער בּורזשואַזיע . דאָ קויפֿט דִי לעצטע פֿאַר געלד פּאָלִיטִישע רעכֿטע, ווייל דורך אַנדערע מִיטלען אִיז זִי נִיט פֿעהִיג זיי צו ערווערבּען. מִיר זעהען אַלזאָ, אַז אִי אִין אָנהויבּ פֿון אִיהר ענטשטעהען, אִי אִין אִיהר ווייטער־דִיגער ענטווִיקלונג אִיז דִי אִידִישע בּורזשואַזיע נִיט געווען געצוואונגען צולִיעבּ דער טעכֿנִישער אָרגאַנִיזאַציאָן פֿון אִיהרע אונטערנעמונגען זִיךְ צו נוצען דוקא מִיט אִידִישער אַרבּייטס־קראַפֿט ; פֿערקעהרט , פֿון לכתחילה אָן זענען שוין געווען אַזעלכֿע טייִלען אִין דער גרויס־בּורזשואַזיע, וועלכֿע ס'אִיז פֿיִעל שווערער געווען זִיךְ „צונויפֿשמועסען" מִיט'ן אִידִישען אַרבּייטער, אַלס מִיט'ן רוסִישען. אַלענפֿאַלס קענען מִיר פֿעסט זאָגען, אַז בּיחס צו דער שפּראַךְ האָט דִי הויפּט־שטרעבּונג פֿון דער אִידִישער בּורזשואַזיע— זִיךְ אַסִימִילִירען און וואָס שנעלער אַסִימִילִירען דִי אונטערנעמונגען—נִיט געטראָפֿען אויף אִיהר וועג קיינע שטערענִיסען. אִין דער ווירקלִיכֿקייט אָבּער האָט דִי קולטורעלע אַסִימִילִיאַציאָן, וועלכֿע האָט פֿערהאַפּט אַ געווִיסע טייִל פֿון דִי אִידִישע העכֿערע קלאַסען נאָךְ פֿאַר דער קאַפּיטאַלִיזִירונג, שטאַרק מִיט־געהאָלפֿען דער מאַטעריעלער אַסִימִילִיאַציאָן.

דִי ווירקונג פֿונ'ם נאַציאָנאַלען אונטערשיִעד אויפֿ'ן קלאַסען־קאַמפּף ווייזט אויס ווירקלִיךְ ווִי איינער פֿון דִי מאָמענטען, וועלכֿער וואָלט געדאַרפֿט געווִי־סערמאַסען טאָרמאַזירען דִי שטרעבּונג פֿון דער אִידִישער בּורזשואַזיע צו קריסט־לִיכֿע אַרבּייטס־קראַפֿט. דאָ פֿעהלט אָבּער דִי צווייטע זייט פֿון דִיזען מאָמענט—דִי מעגלִיכֿקייט פֿאַר דער גרויסער בּורזשואַזיע צו שפּילען אויף דִי נאַציאָנאַלע געפֿילען פֿונ'ם אִידִישען אַרבּייטער. אויף דער אִידִישער אייגענאַרטִיגער גאַס שפּיגעלט זִיךְ אַלץ אָבּ אִין אַ בּעזונדעראַרטִיגער פֿאָרם: אָדער גאָר אִין אַ עקסטרעמער פֿאָרם, אָדער גאָר אִין אַ שוואַכֿער, גאָר אַ בּלייכֿער פֿאָרם. אַלגעמיינע געוועגלִיכֿע ערשיי־נונגען נעהמען אָפֿט אָן אויף דער אִידִישער גאַס געשטאַלטען אָדער פֿון בּלוטִיגע דריקענדע קאָשמאַרען אָדער פֿון בּלאַסע שאָטענס פֿון בּלאָנזענדע טוידטע צורות. דִי נאַציאָנאַלִיסטִישע פּאָלִיטִיק פֿון דער בּורזשואַזיע פֿון אַלע פֿעלקער געפֿינט אויף דער אִידִישער גאַס אַ גאַנץ שוואַכֿען אָבּקלאַנג, אִי דאָס נאָר אִין דִי ראַהמען פֿון דער מִיטעלער בּורזשואַזיע, וועלכֿע אִיז נאָךְ מאַטעריעל גע־בּונדען מִיט דער „טשערטאַ". דִי אִידִישע גרויס־בּורזשואַזיע אִיז אודאי נאַציאָ־נאַלִיסטִיש, נאָךְ מעהר קאַטוילִיש אַלס דער פּאַפּסט זעלבּסט, נאָר קיינמאָל נִיט אִין אִידִישען זִין. דִי נאַציאָנאַלִיסטישע פּאָלִיטִיק פֿון דער אִידִישער מִיטעלער בּורזשואַזיע האָט געפֿונען אִיהרע אִידעאָלאָגען אִינ'ם אַלגעמיינעם כלל־ישראל־דִיגען ציוניזם פֿון איין זייט און אִינ'ם אִידִיש־נאַציאָנאַלען רוסִיש־פּאַטריאָטִישען לִיבּעראַלִיזם אַ לאַ „וואָסחאָד" פֿון דער צווייטער זייט. דִי גרויסע אִידִישע בּור־זשואַזיע אָבּער אִיז פֿון אָנהויבּ אָן און אויף אִימער געבּלִיבּען טריי אִיהר אַסִימִילִיאַציאָנס־אָבּגאָט, אִין וועלכֿען זִי האָט געזעהען דעם בּעסטען קוואַל צו הנאה האָבּען פֿון דער וועלט, און ווען זִי האָט זִיךְ געווענדעט צו דִי נִידרִי־

נערע אידישע קלאַסען, און אין דעם כּלל אויך צום פּראָלעטאַריאַט, האָט זי איהם ניט געטראָגען קיינע *אידישע* נאַציאָנאַליסטישע, נאָר *רוסיש* (אָדער *פּויליש*)=פּאַטריאָטישע אידעאַלען. און ווען די אידישע גרויס=בורזשואַזיע הויבּט שוין יאָ כּלומרשט אָן צו זאָרגען פֿאַר כּל=ישראל אינטערעסען, דריקט זיך דאָס אויס אָדער אין צווייאוננגס=פּאָליטיק *) אָדער אין אינטענסיווען רופֿען צו אַסימילאַציאָן. פֿערשטעהט זיך, אַז אַזאַ בורזשואַזיע קען ניט אויסנוצען די *נאַטירליכע נאַציאָנאַלע* געפֿיהלען פֿון די אַרבּייטער=מאַסען צוליבּ איהרע *נאַציאָנאַליסטישע* ציעלען. נעמען מיר נאָך אין אַכט די קאָנקרעטע לאַגע אין רוסלאַנד, די קולטורעלע אָבּגעשטאַנענהייט פֿון די רוסישע אַרבּייטער=מאַסען אין פֿערגלייך מיט דער אידישער, וועלען מיר ערשט זעהען, ווי וועניג דיזער מאָמענט האָט געקענט ענדערען דעם הויפּט=חאַראַקטער פֿון דער אידישער גרויס=בורזשואַזיע. צוליבּ אַ גאַנצע רייהע אורזאַכען, איבּערהויפּט פֿון היסטאָריש=פּאָליטישען חאַראַקטער, אויף וועלכע מיר קענען זיך דאָ ניט אָבּשטעלען, האָט דער קלאַסען=בּעוואוסטזיין, אייגענטליך דער טיפֿער האַס צו דער געגענוואַרטיגער אָרדנונג, געפֿונען אַ פֿיעל שטאַרקערען און טיפֿערען אָבּקלאַנג אין די הערצער פֿון אידישען אַרבּייטער, אַלס פֿונ'ם קריסטליכען. פֿערשטעהט זיך, אַז דער שוואַכער קלאַסען=בּעוואוסטזיין פֿונ'ם לעצטען איז נאָר אַ צייטליכער און אין פֿיעלע פֿאַלען וועט טאַקי, מיינען מיר, דער נאַציאָנאַלער אונטערשיד צווישען בּורזשואַזיע און פּראָלעטאַריאַט מיטהעלפֿען זיין *אויפֿוואַכען*. אונז איז אָבּער דאָ אינטערעסאַנט נאָר דאָס, וואָס אין אָנהויבּ פֿון איהר ענטוויקלונג האָט די אידישע גרויס=בּורזשואַזיע נאָך געפֿונען אַ מיטהעלפֿענדען מיטעל צו איהר שטרעבּונג צו אַסימילאַציאָן אין דער מעגליכקייט בּרייט צו עקספּלואַטירען די אונקולטורהייט פֿון דער קריסטליכער מאַסע.

איבּערגעהענדיג צום דריטען מאָמענט—די ווירקונג פֿונ'ם וואוכּס פֿון דער אַרבּייטס=לאָזיגקייט — רעכענען מיר פֿאַר איבּריג זיך דעטאַל אָבּשטעלען אויף איהם. ס'איז צו קלאָר, אַז דער וואוכּס פֿון דער אידישער אַרבּייטס=לאָזיגער אַרמעע קען האָבּען נאָר אַ שוואַכע ווירקונג אויף דער אידישער גרויס=בּורזשואַזיע, שאַפֿט פֿאַר איהר נאָר אַ קליינע סכּנה. די נעכסטע ווירקונג פֿון דער אַרבּייטס=לאָזיגער אַרמעע אויף דער בּורזשואַזיע דריקט זיך דערווייל אויס ניט אין דירעקטע טהאַטען פֿון איהר זעלבּסט, נאָר דורך דער טעטיגקייט פֿונ'ם פֿערנומענעם פּראָלעטאַריאַט, דיזע מעגליכע אַרבּייטס=לאָזיגע. דער אידישער פֿערנומענער פּראָלעטאַריאַט בּילדעט אָבּער ניט אַזאַ מאַכט, אַז ער זאָל קענען צווינגען די אידישע בּורזשואַזיע צו אָפּפֿערען מיט די אינטערעסען פֿון מאַרק. חוץ דעם, ווען אפילו די אידישע אַרבּייטס=לאָזיגע אַרמעען זאָלען בּילדען אַ געוויסע געפֿאַהר פֿאַר דער געזעלשאַפֿט, האָט דיזע געפֿאַהר אויך נישט

*) דער פּעטערבּורגער קאָמיטעט צו העלפֿען אידישע בּעלי-מלאכות האָט געהאַט זיין הויפּט-ציל צו מאַכען שיטערער די טשערטאַ ; די זעלבּע ציעלען פֿערפֿאָלגען ספּעציעלע קאָמיטעטען אין לאָנדאָן און ניו-יאָרק.

צו טהאָן מיט דער אידישער גרויס=בורזשואַזיע, אַלס אַזעלכע, ווייל אַלס אַ
אידישע עקסיסטירט זי גאָר ניט. די אידישע גרויס=בורזשואַזיע געפינט איהר
שוץ אין דעם הינזיכט אונטער די פליגעל פון דער הערשענדער בורזשואַזיע
און ביחס צו דער לעצטער איז די אידישע אַרבייטס=לאָזיגקייט ניט פעהיג גאָר
ניט צו טהאָן. אַ געוויסען שאָדען ברענגט געוויס די אידישע אַרבייטס=לאָזיג=
קייט דעם לאַנד, וואו זי געפינט זיך, אַ שאָדען מעהר אַ מאָראַלישען, ווייל זי
ווערט די ערשטע טרעגערין און פרעדיגערין פונ'ם אַנאַרחיזם—נאָר געגען די=
זער קרענק קעמפפט די אידישע גרויס=בורזשואַזיע מיט די זעלבע מיטלען,
וואָס די בורזשואַזיע פון דער הערשענדער נאַציע. בכלל ענטפערט די אידישע
גרויס=בורזשואַזיע אויף דער אַרבייטס=פראַגע פון די ברייטע אידי=
שע מאַסען מיט די זעלבע תירוצים, וואָס די הערשענדע בורזשואַזיע. אין ענג=
לאַנד שטעהט זי פאַר רעפרעסיעס געגען די עמיגראַנטען, פערשטעהענדיג די
פראַגע גלייך מיט טשעמבערלען. אין רוסלאַנד, פערקעהרט, איז זי זיך משתדל
צו בעקומען פריוויליגיעס פאַר די אידישע עמיגראַנטען, אבי פטור צו ווערען
פון דיזע „איבריגע און אונרוהיגע“ עלעמענטען.

דער בריק, וועלכער פערבינדעט ביי אַלע טעריטאָריאַלע פעלקער די
ניט=בעשעפטיגטע אַרבייטער מיט דער בורזשואַזיע—דער פערנומענער פראָלע=
טאַריאַט—דיזער בריק פעהלט צווישען די אידישע אַרבייטס=לאָזיגע און אידי=
שע גרויס=בורזשואַזיע. און מיר מוזען מודה זיין, אַז די לעצטע געהט איהר
היסטאָרישען וועג—אַסימילירען זיך און אַסימילירען איהרע אונטערנעמונגען—
אָהן שטערנישען, אַלענפאַלס פון דער זייט פון די אידישע אַרבייטער=מאַסען.

דער פיערטער מאָמענט—דער אַנטיסעמיטיזם—איז אין דיזען פאַל אויס=
געשלאָסען און מיר קענען שליסען אונזער אַרבייט. ס'איז גאַנץ לייכט צו בע=
מערקען, אַז אַלע בעשריבענע מאָמענטען, וועלכע זענען ריין=בורזשואַזע,
ווייל זיי דינען די אינטערעסען פון דער בורזשואַזיע, ווירקען דאָך שטאַרק
אָדער נעגאַטיוו אָדער פאָזיטיוו, אויך אויפ'ן פראָלעטאַריאַט; אויפ'ן אַרבייטס=
מאַרק, וואו עס טרעטען אַרויס צוויי אין אַלע אינדיווידועלע הינ=
זיכטען איינווערטיגע אַרבייטער=מאַסען, ווייזט זיך אַרויס,
אַז איינע פון זיי ווערט פאַרגעצויגען דער צווייטער, פערלאַפט די בעסטע
ערטער אין דער פראָדוקציאָן און דאָס אַלעס טרעפט אַדאַנק דער מאַכט פון
דעם קאָלעקטיוו, פון דער נאַציאָן, צו וועלכע זי געהערט. אַנדערש געזאָגט,
אַ אָרגאַן פון אַ געזונדערען אָרגאַניזם מוז שטאַרקער
זיין, אַלס דער זעלבער אָרגאַן פון אַ שוואַכען אָרגאַניזם;
דער ערשטער מוז זיגען אין קאַמפף מיט'ן צווייטען.

אונז אינטערעסירט אָבער מעהר די צווייטע זייט פון דער ערשיינונג:
די זעלבע ערשיינונגען, וואָס פערשטאַרקען די פאָזיציע פונ'ם פראָלעטאַריאַט
פון דער הערשענדער נאַציע, שוואַכען אָב די זעלבע ביים פראָלעטאַריאַט פון
דער אונטערדריקטער נאַציע. דאָס פאָזיטיווע פאַר'ן פראָלעטאַריאַט פון

דער הערשענדער נאַציע ווערט אויף אַזאַ אופן נעגאַטיוו פֿאַר'ן פּראָלעטאַריאַט פֿון דער אונטערדריקטער. בעזאָנדערס איז דאָס ריכטיג ביחס צום אידישען פּראָלעטאַריאַט, וועלכער בילדעט פֿון זיך אומעטום, אויך צווישען די אונטערדריקטע אַרבייטער=קערפּער, אַ אונטערדריקטע מינדערהייט. פֿערשטעהט זיך, אַז „אונטערדריקט" דאַרף מען דאָ ניט פֿערשטעהען אין פֿאָרמאַלען זין, אין יורידישען, נאָר אין'ם פֿיעל טיעפֿערען און ווירקליכערען זין, וואָס ס'ווערט בעשאַפֿען דורך די פֿאַקטישע קרעפֿטען=פֿערהעלטניסען, וועלכע עקסיסטירען צווישען צוזאַמענלעבענדע פֿערשידענע סאָציאַלע קערפּער.

מיר האָבען שוין געזעהען, ווי דער אַנטינאַציאָנאַלער חאַראַקטער פֿון דער אידישער גרויס=בורזשואַזיע ווירקט אויף דער לאַגע פֿון אידישען אַרבייטער, ווי די טענדענץ צו אַסימילאַציאָן ברייננט די אידישע פּראָדוקציאָן צום אויסמיידען פֿון אידישע אַרבייטס=קראַפֿט; מיר האָבען אויך געזעהען, ווי די מאָמענטען, וועלכע דינען ביי די טעריטאָריאַלע פֿעלקער צו גינסטען פֿון פּראָלעטאַריאַט, ווענדען זיך געגען די אינטערעסען פֿון אידישען פּראָלעטאַריאַט, ווייל צווישען לעצטען און צווישען דער אידישער גרויס=בורזשואַזיע פֿעהלט יעדער בונד, *עס פֿעהלט דער קלאַסען=אַנטאַגאָניזם* אין די רעקטען זין פֿון דיזען וואָרט און, פֿערקעהרט, עס ווערט נאָך *אויסגעגראָבען צווישען זיי אַ נאַציאָנאַלער תהום.*

די אידישע גרויס=בורזשואַזיע, פֿערכאַפּענדיג אַלץ מעהר אַ אָרט צווישען דער בורזשואַזיע פֿון דער הערשענדער נאַציע, ווערט נאַציאָנאַליסטיש אין *איהר* זין, אַנטינאַציאָנאַל אין אידישען זין; פֿערקעהרט, די אידישע אַרבייטער=מאַסען, איזאָלירטע אין דער ענגער מאַנופֿאַקטור און ווערקשטאַט פֿון דער טשערטאַ, אַרויסגעוואָרפֿענע טאָג=טעגליך אויך פֿון דיזע לעבענס=צווייגען, פֿיהלען זיך אַלץ ווייניגער צוגעבונדען צום לאַנד, נאַציאָנאַליזירען זיך אַלץ מעהר אין'ם אידישען זין. אָט אַזוי ווערט אַלץ ברייטער און טיעפֿער דער *נאַציאָנאַלער תהום* צווישען דער אידישער גרויס=בורזשואַזיע און אידישען אַרבייטער, אַ תהום, וועלכער מאַכט אונמעגליך ווי יעדע אַלגעמיינהייט פֿון *אינטערעסען, אַזוי אויך יעדען אַנטאַגאָניזם פֿון אַזעלכע.*

* * *

מיר האָבען געענדיגט אונזער אַרטיקעל וועגען אידישען אַרבייטער אין רוסלאַנד. דאָס בילד קומט אויס מעהר אַלס טרויעריג... אָרים איז זיין לאַגע, שווער איז זיין עקאָנאָמישער קאַמפּף; קליין איז זיין סאָציאַלע בעדייטונג, אַלס אַ קלאַס פֿון אַ בעזונדער נאַציאָנאַלער גרופּפּע, פֿול מיט ווידערשפּריכען איז זיין

פאָליטישער קאַמפף. — מיר האָבען זיך געסטאַרעט ניט שוואַרצער מאַלען די אַזוי אויך גענוג שוואַרצע פאַרבען; מיר האָבען זיך בעמיהט ניט פערשאַרפען די טרויעריגקייט פון דער צו טרויעריגער אידיש־פּראָלעטאַרישער ווירקליכקייט, פינסטער און דונקעל איז דער אידיש־פּראָלעטאַרישער „היינט", פיעל רעטענישען און אונערוואַרטקייטען ענטהאַלט אין זיך זיין נאָהענטער „מאָרגען"...

מיר גלויבען אָבער, אַז ווי שרעקליך די ווירקליכקייט זאָל ניט זיין, ווי טרויעריג דאָס אמת'ע לעבען זאָל ניט אויסזעהען, איז נאָר דאָס אונשרעקליכע אויפדעקען פון אַלע זיינע פינסטערע זייטען, נאָר דאָס אונערבאַרימע אויפדעקען פון אַלע זיינע דונקעלע אויסערונגען—קען אונז בעלייכטען דעם וועג צו אַנייער צוקונפט, קען אונז אָנצייכנען די ריכטונג, נאָך וועלכע דער וועג דאַרף געזוכט ווערען.

נאָר ביי דער אמת'ער ליכט פון דער אידישער ווירקליכקייט, ביים אָב־יעקטיווען וויסען פונ'ם אידיש־פּראָלעטאַרישען „היינט" און זיין מעגליכער לאַגע אינים נאָהענטען גלות־מאָרגען — נאָר ביי אַזאַ „ערקענען" פון לעבען פון אַ סאָציאַלער גרופּע איז מעגליך דאָס קענען פון דיזער גרופּע צו ענדערען דיזעס לעבען, דאָס וויסען, ווי אַזוי דאָס ענדערען דאַרף פאָרקומען.

№ I.

דער צושטאנד פונ'ם האנדעל און אינדוסטריע אין די אינערע גובערניען אין 1889 יאהר*).

די גובערניען.	די צאָהל איינוואוינער.	דער האנדעל. די צאָהל אונטערנעהמונגען.	דער האנדעל. דער יעהרליכער אָבאָראָט.	די פאַבריקאַציאָן. די צאָהל פאַבריקען.	די פאַבריקאַציאָן. די צאָהל אַרבייטער.	די פאַבריקאַציאָן. די סומע פון די אויסגעארבייטע פראָדוקטען אין טויזענד רובעל.	די דורכשניטליכע סומע פון די פראָדוקטען פון איין פאַבריק.	די דורכשניטליכע צאָהל אַרב. אויף 1 פאַבריק.	דער דורכשניטליכער אָבאָראָט פון 1 האנדעלס-אונטערנעהמונג.
ארחאנגעלסקער	315730	583	10283200	124	2065	2729	22008	17	17638
אסטראחאנער	802886	1410	47657200	131	2522	2972	22687	12	33799
ווּלאַדימירער	1376042	1905	25706400	465	98132	115176	247692	211	13494
וואָלאָגדער	1198602	1452	16086700	98	3627	2532	25837	37	11079
וואָראָנעזשער	2538719	1984	16159800	318	2456	4749	14934	8	8145
וויאַטקער	2859004	1947	15920900	301	12935	7929	26342	43	8126
א. וואָיסקאַ-דאָנסקאָוואָ	1896113	3411	136079200	788	8665	23344	29624	11	39894
קאַזאַנער	2066446	2311	41916400	182	8196	12238	67242	45	18138
קאַלוגער	1173876	1057	11137200	213	8746	4906	23033	41	10537
קאָסטראָמער	1315484	1589	14243800	289	33579	29003	100356	116	8964
קורסקער	2266573	2531	26329600	310	5820	11150	35967	19	10403
ניזשני-נאָווגאָראָדער	1469447	1345	27975800	288	7570	12528	43500	26	20700
נאָווגאָראָדער	1194078	1815	14373400	171	7847	6527	38170	46	7919
אָלאָנעצקער	333405	503	4678800	32	1059	1151	35966	33	9302
אָרענבורגער	1244778	1999	30463900	129	975	2646	20512	8	15240
אָרלאָווער	1963706	2359	29716800	460	14037	15509	33702	31	12559
פענזער	1471391	1098	10483600	76	4689	3989	52434	62	9548
פערמער	2649573	3640	54780700	917	13360	22291	24308	16	15041
פּסקאָווער	948080	1308	28132100	122	1594	2886	23656	13	21508
מאָסקווער	2183579	8898	1622059400	1626	183812	234588	144273	113	182295
ריאַזאַנער	1783958	1025	22456000	576	13493	13662	23718	23	11665
סאַמאַרער	2412887	4074	49132000	184	3932	6315	35442	22	12059
סאַראַטאָווער	2222000	2763	33708300	799	13306	17651	22091	18	12200
פּעטערבורגער	1646057	8487	2227794600	609	73713	145052	238181	121	262614
סימבירער	1527762	1432	13146500	761	1058	9655	12687	1	918!
טאַמבאָווער	2607881	2121	23933900	226	8498	4812	21292	38	11237
טווערער	1681790	2038	33920400	322	17906	22781	70748	56	16644
טולער	1409432	1988	16875700	1065	8826	18743	17600	8	8848
אופימער	1874154	2060	23816700	185	1478	4000	21621	8	11561
חאַרקאָווער	2553873	2939	106124800	331	8538	19494	58894	26	36109
יאַראָסלאַווער	1049971	2795	36531100	304	20624	23108	76013	68	13070
סך-הכל	52037177	75761	4771734900	12397	583048	564536	45538	47,03	62984

*) די טאַבעלע איז צוזאַמענגעשטעלט נאָך פּעטלינס בוך: Петлинъ, Опытъ описанія губерній и областей Россіи.

דער צושטאנד פון האנדעל און אינדוסטריע אין דער טשערטא אין 1889 יאהר*).

די גובערניען.	דער האנדעל.			די פאבריקאציאָן.					
	די צאָהל איינוואוינער.	די צאָהל אונטערנעהמונגען.	דער יעהרליכער אָבּאָראָט.	די צאָהל פאבריקען.	די צאָהל ארבייטער.	די סומע פון די אויסגעארבייטע פראָדוקטען אין טויזענד רובּל.	די דורכשניטליכע סומע פון די פראָדוקטען אויף 1 פאבריק.	די דורכשניטליכע צאָהל ארב. אויף 1 פאב.	דער דורכשניטליכער אבּאָראָט פון 1 האנדעלס-אונטערנעהמונג.
בעסאראבער — — —	1526462	1436	34075900	210	1895	4053	19300	9	23729
ווילנער — — — —	1272885	747	19148700	130	2407	2890	22231	19	25684
וויטעבסקער — — —	1235350	1323	21479900	332	2284	5436	15443	6	16236
וואָלינער — — — —	2196049	1418	9753000	218	4816	9904	45431	22	6880
גראָדנער — — — —	1321157	1236	8357000	343	9314	7037	20516	27	7166
יעקאטערינאָסלאווער — —	1487624	2235	29158200	301	10380	10938	36339	34	3046
קיעווער — — — —	2877607	2852	58963000	470	10532	33771	71854	23	20700
קאָוונער — — — —	1503502	1132	20368000	123	1781	2479	20155	14	18000
מינסקער — — — —	1646579	799	10900600	147	2154	1863	12674	15	13640
מאָהליווער — — — —	1233918	806	8906500	242	2135	2551	10541	9	11050
פאָדאָלער — — — —	2364869	1913	14458300	601	4719	9902	16476	8	7560
פאָלטאווער — — — —	2653189	2940	31864600	169	2197	5585	33047	13	14240
טאווּרישער — — — —	1060004	2680	68521900	167	3060	5458	32700	18	25569
חערסאָנער — — — —	2026863	3837	928390600	406	9984	38546	95000	25	241900
טשערניגאָווער — — —	2053873	1939	76124800	181	4538	19494	107702	25	39000
סך הכל אין דער גאנצער טשערטא —	26459921	27293	1340971000	4060	72204	155407	38277	17,78	49130

*) נאָך פעטלינ'ס בוך: Опытъ и т. д.

№ III.

דער צושטאַנד פֿון דער אינדוסטריע אין די אינערע גובערניען אין 1897 יאָהר*).

(אַלע פּראָדוקציאָנס־צווייגען צוזאַמען חוץ טאַבאַק־און גרובען־פּראָדוקציאָנען).

די גובערניען	צאָהל פֿאַבריקען.	די סומע אויס־געאַרבייטע פּראָדוקטען אין טויזענד רובל.	צאָהל אַרבייטער.	די דורכשניטליכע סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָר. אויף 1 פֿאַב.	די דורכשניטליכע צאָהל אַר־בייטער אויף 1 פֿאַבריק.
אַרחאַנגעלסקער	85	9147	5797	107611	68
אַסטראַחאַנער	236	5919	4240	25080	18
װלאַדימירער	802	183855	146865	229245	183
װאָלאָגדער	258	4197	4699	16267	18
װאָראָנעזשער	309	13542	6968	44546	23
װיאַטקער	447	10215	10868	22852	24
א. װאָיסקאַ־דאָנסקאָװאָ	525	19799	12258	37712	23
קאַזאַנער	349	20186	14258	57839	42
קאַלוגער	399	9967	13904	24979	35
קאָסטראָמער	429	57020	52045	132911	121
קורסקער	477	21900	14610	51049	31
מאָסקװער	2385	316457	262183	132686	110
ניזשני־נאָװגאָראָדער	585	36547	22784	62473	39
נאָװגאָראָדער	209	11606	12861	55531	61
אָלאָנעצקער	30	2030	1246	67666	42
אָרענבורגער	198	10076	4283	50888	22
אָרלאָװער	512	28339	27325	55343	53
פּענזער	206	9053	10174	43999	49
פּערמער	638	22767	14867	35684	23
פּסקאָװער	177	2742	2393	15491	14
ריאַזאַנער	535	19672	30461	36770	57
סאַמאַרער	282	21729	7521	77052	27
פּעטערבורגער	1256	230305	121358	183442	97
סאַראַטאָװער	816	23466	12266	29000	15
סימבירסקער	128	2402	2609	19000	20
סמאָלענסקער	328	11364	8205	34648	25
טאַמבאָװער	357	16256	11932	45535	33
טװערער	297	24385	24817	82100	83
טולער	346	13553	10498	39176	31
אופֿימער	220	3674	4319	16700	20
חאַרקאָװער	537	41046	23625	76436	44
יאַראָסלאַװער	445	25082	18096	56364	40
סך הכול	14803	1228298	920335	82976	62
טאַבאַק־פּראָדוקציאָן	85	21410	20838	251883	247
גרובען־פּראָדוקציאָן	2256	155814	323147	68542	144
סך־הכל	17144	1405522	1264320	81977	73,74

*) צוזאַמענגעשטעלט נאָך דער אויסגאַבע פֿון פֿינאַנץ־מיניסטעריום:
Сводъ данныхъ о фабрично-заводской промышленн. въ Россіи за 1897 г.

דער צושטאנד פון דער אינדוסטריע אין דער טשערטא אין 1897 יאהר*).

(אלע פּראָדוקציאָנס-צווייגען צוזאמען חוץ טאבאק-און גרובען-פּראָדוקציאָנען).

די גובערניען.	די צאהל פאבריקען	די סומע פון די אויסגעארבייטע פּראָדוקטען אין 1000 ר.	די צאהל ארבייטער	די דורכשניטליכע סומע אויסגעארבייטע פּראָד. אויף 1 פאב.	די דורכשניטליכע צאהל ארבייטער אויף 1 פאבריק.
בעסאראבער —	326	8895	3924	24571	11
ווילנער — —	371	10515	6667	28342	18
וויטעבסקער —	314	3878	4020	12350	13
וואָהלינער — —	897	9460	14400	21694	16
גראָדנער — —	867	16650	15726	19204	18
יעקאטערינאָסלאוו.	671	33431	16388	49823	24
קיעווער — —	990	65265	45314	65817	46
קאָוונער — —	272	3870	2497	14228	9
מינסקער — —	511	7820	8110	15305	16
מאהליווער —	535	7231	8534	13515	16
פּאָלטאווער —	339	13666	4559	40313	13
פּאָדאָלער — —	735	32190	21522	43796	29
טאורישער— —	648	9600	6262	14814	9
חערסאָנער— —	1036	55130	23657	53214	23
טשערניגאָווער —	273	20240	12580	74000	47
סך הכל —	8821	307841	194160	34898	22
טאבאק-פּראָדוקציאָן	129	6187	10456	45649	81
סך הכל —	8950	314028	204616	35087	22,89
גרובען-פּראָדוקציאָן	158	111896	70627	708076	447
סך הכל —	9108	425924	275243	46763	30,22

*) נאָך דער אויסגאבע פון פינאנץ-מיניסטעריום: Сводъ данныхъ и т. д.

דער אינדוסטריע-צושטאַנד אין יעדען ראַיאָן פֿון דער טשערטאַ אין 1897 יאָהר*)

(אַלע פּראָדוקציאָנס-צווייגען צוזאַמען).

	די גובערניען.	די צאָהל פֿאַבריקען.	די סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען אין 1000 ר.	די צאָהל אַרבייטער.	די דורכשניטליכע סומע אויסגעאַרבייטע פּראָד. אויף 1 אַרב.	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף 1 פֿאַבריק.
צפון-מערב.	ווילנער	385	10802	7605	28057	20
	וויטעבסקער	319	4056	4298	12715	13
	קאָוונער	278	4021	2820	14464	10
	מינסקער	521	7968	8459	15294	16
	מאָהליוּוער	539	7270	8614	13409	16
	גראָדנער	875	17780	17853	20320	20
	סך-הכל —	2917	51897	49649	17791	17,2
דרום-מערב.	וואָלינער	914	19909	15487	21782	17
	קיעווער	1007	66299	47427	65739	47
	פּאָלטאַווער	352	14614	5996	41517	17
	פּאָדאָלער	749	32516	21923	43413	29
	טשערניגאָווער	274	20256	12766	73927	47
	סך-הכל —	3296	153594	103599	46599	31,43
דרום.	בעסאַראַבער	372	8971	4087	26804	11
	יעקאַטערינ.	801	141159	78166	176228	97
	טאַווריטשער	662	11833	13593	17875	21
	חערסאָנער	1060	58469	26047	55159	25
	סך-הכל —	2895	220432	121893	76142	42,14
	סך-הכל אין דער גאַנצער טשערטאַ.	9108	425924	275243	46763	80,22

*) נאָך דעם: „Сводъ данныхъ и т. д."

דער צושטאנד פונ'ם האנדעל און אינדוסטריע אין יעדען ראיאן פון דער טשערטא אין 1889 יאהר*).

	די גובערניען.	דער האנדעל. די צאָהל איינוואוינער.	די צאָהל אונטערנעמונגען.	דער יעהרליכער אָבאָראָט.	די פאַבריקאַציאָן. די צאָהל פאבריקען.	די צאָהל ארבייטער.	די סומע פון די אויסגעארבייטע פראָדוקטען אין טויזענד רובל.	די דורכשניטליכע סומע פון די פראָדוקציאָן אויף 1 פאבריק.	די דורכשניטליכע צאָהל ארב. אויף 1 פאב.	דער דורכשניטליכער האַנדעלס־אָבאָראָט פון 1 אונטערנעמונג.
צפון־מערב.	ווילנער — — —	1272885	747	19148700	130	2407	2890	22231	19	25634
	וויטעבסקער — —	1235350	1323	21479900	352	2284	5436	15443	6	16236
	גראָדנער — —	1321157	1236	8857000	343	9314	7073	20516	27	7166
	קאָוונער — —	1503502	1132	20368000	123	1781	2479	20155	14	18000
	מינסקער — —	1646579	799	10900600	147	2154	1863	12674	15	13640
	מאָהליוער — —	1233918	806	8906500	242	2135	2551	10541	9	11050
	סך הכל — —	8213391	6043	89660700	1337	20075	22256	16720	15,01	14837
דרום־מערב.	וואָלינער — —	2196049	1418	9753000	218	4816	9904	45431	22	6880
	קיעווער — — —	2877607	2852	58963000	470	10532	33771	71854	23	20700
	פאָדאָלער — —	2364869	1913	14458300	601	4719	9902	16476	8	7560
	פאָלטאַווער — —	2653189	2940	31864600	169	2197	5585	33047	13	14240
	טשערניגאָווער —	2053873	1939	76124800	181	4538	19494	107702	25	39000
	סך הכל — —	12145587	11062	191163700	1639	26802	78646	47984	16,35	17281
דרום.	בעסאַראַבער — —	1526462	1436	34075900	210	1895	4053	19300	9	23729
	יעקאַטערינאָסלאַווער	1487624	2235	29158200	301	10380	10938	36339	34	18046
	טאַווריִשער — —	1060004	2680	68521900	167	3060	5458	32700	18	25569
	חערסאָנער — —	2026853	3837	928390600	406	9984	38546	95000	25	241900
	סך הכל — —	6100943	10288	1060146600	1084	25319	58995	54423	23,36	103047

*) נאָך פעטלינ'ס בוך: Опытъ и т. д.

№ VII.

די בעפעלקערונג פון שטעדט און שטעדטלעך אין די 15 גובערניעס פון דער טשערטאַ אין 1897 יאָהר*).

	די גובערניען.	די גאַנצע בעפעלקערונג.	צווישען זיי אידען.	פראָצ. פון אידען.
צפון־מערב.	ווילנער	333209	193461	58,0
	וויטעבסקער	276089	146612	53,1
	גראָדנער	404237	243556	60,2
	קאָוונער	336652	200133	59,4
	מינסקער	427371	250571	58,6
	מאָהליווער	315701	178714	56,6
	סך הכל	2093259	1213054	57,9
דרום־מערב.	וואָלינער	525568	241512	45,9
	קיעווער	634404	269305	42,4
	פאָדאָלער	686717	319691	46,5
	פאָלטאַווער	358122	76541	21,4
	טשערניגאָווער	360952	71357	19,8
	סך הכול	2565763	978406	38,1
דרום.	בעסאַראַבער	402067	173641	43,2
	יעקאַטערינ.	329793	71086	21,6
	חערסאָנער	867317	230669	26,6
	טאַווריִשער	346202	36091	10,4
	סך הכול	1945379	511487	26,3
	סך הכול	6604401	2702947	40,9

*) צוזאַמענגעשטעלט נאָך די מאַטעריאַלען פון יכ"א.

№ VIII.

די אידישע ארבייטער נאך זייער אנטייל-נעמען אין די פערשידענע פראדוקציאנס-צווייגען.

פראָדוקציאָנען.*)	די צאָהל ארבייטער.	פראָצענט.
שפייז פראָדוקטען (אין דער רופריק זענען אריין אַלע ברויט-מעהל-און טאַבאַק-פראָדוקטען)	10063	30,37
האָלץ-בעאַרבייטונג (אין דער רופריק זענען אַריין אויך די חעמישע פראָד., ווי צינד-האָלץ א. ד. ג.)	6171	18,62
טהירישע פראָדוקטען	5056	15,26
וואָהל-פראָדוקטען (טעקסטיל)	5033	15,20
מינעראל-פראָדוקטען (קעראמישע)	3158	9,54
פאפיער-פראָדוקטען	2156	6,51
מעטאל-פראָדוקטען	1489	4,50
סך-הכל. .	33126	100

די אידישע ארבייטער נאך זייער אנטייל-נעמען אין די פערשידענע פראדוקציאנס-צווייגען אין פערשידענע ראיאנען.

פראָדוקציאָנען.	צפון-מערב.	דרום-מערב.	דרום.
שפייז-פראָדוקטען	4892	3869	1302
האָלץ-בעאַרבייטונג	5071	981	119
טהירישע פראָדוקטען . . .	3361	1598	97
וואָהל-פראָדוקטען (טעקסטיל).	4183	841	9
מינעראל-פראָדוקטען . . .	1996	1141	21
פאפיער-פראָדוקטען. . . .	1944	166	46
מעטאל-פראָדוקטען	805	382	302
סך-הכל. .	22252—67,18%	8978—27,1%	1896—5,72%

---

*) נאָך יק"א.

שפייז־פּראָדוקטען

(די, פֿיר וועלכע מען צאָהלט ניט קיין אַקציז).

די גובערניען	די צאהל פֿאַבריקען.	די סומע אויס־געאַרבייטע פּראָדוקטען אין טויזענד רובל.	די צאהל אַרבייטער.	די דורכשניטלי־כע סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָד. אויף 1 פֿאַב.	די דורכשניט־ליכע צאָהל אַר־בייטער אויף 1 פֿאַבריק.
אַרכאַנגעלסקער . .	6	63	15	10500	3
אַסטראַחאַנער . . .	40	979	375	24475	9
װלאַדימירער . . .	58	1149	624	19810	11
װאָלאָגדער	141	1114	801	4900	6
װאָראָנעזשער . . .	212	9321	2542	43973	12
װיאַטקער	80	466	351	5825	4
א. װאָיסקאַ דאָנסקאָװאָ	203	11506	2220	56680	11
קאַזאַנער	128	6495	1787	50742	14
קאַלוגער	80	778	328	9725	4
קאָסטראָמער . . .	80	2671	662	33388	8
קורסקער	203	7556	2348	37221	12
מאָסקווער	138	11819	3217	85650	23
ניזשני־נאָווגאָראָדער .	90	15799	2214	175544	25
נאָווגאָראָדער . . .	70	776	503	11086	7
אָרלאָווער	185	5880	2556	31784	14
אָלאָנעצקער . . .	4	37	12	9250	3
אָרענבורגער . . .	69	6854	1316	99333	19
פּערמער	131	7292	1297	55664	10
פּענזער	83	2593	886	31241	11
פּסקאָווער	27	182	141	6740	5
ריאַזאַנער . . .	168	1266	1265	7536	8
סאַמאַרער	135	14759	2513	109326	19
פּעטערבורגער . . .	123	12766	4238	103786	34
סימבירסקער . . .	30	792	347	26400	12
סמאָלענסקער . . .	117	2376	695	20308	6
סאַראַטאָװער . . .	395	12590	4475	31873	11
טאַמבאָװער . . .	132	7629	2101	57800	16
טװערער	105	3542	868	33733	8
טולער	141	3568	1541	25305	11
אופֿימער	64	1184	685	18500	11
חאַרקאָװער . . .	156	6752	1688	43300	10
יאַראָסלאַװער . . .	236	8733	3377	37000	14
סך הכול . .	3830	161937	56038	41236	15

№ IX, 2. שפייז־פראדוקטען

(צוזאַמען מיט די, פֿיר וועלכע מען צאָהלט אַקציז).

די גובערניען	ד. צאָהל פֿאַבריקען.	די סומע אויס־געאַרבייטע פּראָדוקטען אין טויזענד רובל.	ד. צאָהל אַרבייטער.	די דורכשניטליכע סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָד. אויף 1 פֿאַב.	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף 1 פֿאַבריק.
אַרכאַנגעלסקער . .	10	286	69	28600	7
אַסטראַחאַנער . . .	48	1485	551	30937	11
וולאַדימירער . . .	68	1442	780	21205	11
וואָלאָגדער	156	387	1077	8891	7
וואָראָנעזשער . . .	257	12774	5868	49315	23
וויאַטקער	126	2257	1439	17912	11
א. וואָיסקאַ דאָנסקאָוואָ	220	12021	2692	50095	12
קאַזאַנער	156	7512	2666	48153	17
קאַלוגער	100	1203	655	12030	7
קאָסטראָמער . . .	108	3570	1277	33055	12
קורסקער	268	17116	10447	63865	43
מאָסקווער	167	26932	8379	161268	50
ניזשני־נאָווגאָראָדער .	108	16507	2765	152842	26
נאָווגאָראָדער . . .	86	1021	675	11872	8
אָרלאָווער	221	7035	3880	31832	13
אָלאָנעצקער . . .	5	47	18	9400	4
אָרענבורגער . . .	89	7503	1794	84303	20
פּערמער	178	9055	2505	50871	14
פּענזער	128	4260	2815	33281	22
פּסקאָווער	70	578	438	8257	6
ריאַזאַנער	138	2122	1758	10717	9
סאַמאַרער	157	18506	13744	117873	24
פּעטערבורגער . . .	173	25837	8584	149555	49
סימבירסקער . . .	56	1442	1172	25750	21
סמאָלענסקער . . .	138	2975	904	21558	7
סאַראַטאָווער . . .	437	14003	5581	32043	13
טאַמבאָווער . . .	161	9533	3325	59211	21
טווערער	119	3681	963	30933	8
טולער	153	6643	2851	43418	19
אופֿימער	78	1569	864	20116	11
כאַרקאָווער . . .	231	31541	12914	136541	56
יאַראָסלאַווער . . .	244	8972	3466	36770	14
סך הכול . .	4714	260711	96916	55305	21

בעאַרבייטונג פון האָלץ.

די גובערניען.	די צאָהל פֿאַבריקען.	די סומע אויס־געאַרבייטע פּראָדוקטען אין טויזענד רובל.	די צאָהל אַרבייטער.	די דורכשניטליכע סומע אויסגע־אַרבייטע פּראָד. אויף 1 פֿאַבריק.	די דורכשניטליכע צאָהל אַר־בייטער אויף 1 פֿאַבריק.
אַרכאַנגעלסקער	31	8456	5322	272581	172
אַסטראַכאַנער	53	1509	880	28472	17
װלאַדימירער	65	1063	1716	16354	26
װאָלאָגדער	39	704	634	18051	16
װיאַטקער	41	230	543	5610	13
א. װאָיסקאַ דאָנסקאָװא.	12	813	360	67750	30
קאַזאַנער	50	1011	2447	20220	49
קאַלוגער	39	675	2063	17307	53
קאָסטראָמער	57	1005	1144	17631	20
קורסקער	7	172	140	24571	20
מאָסקװער	140	5661	6188	40436	44
ניזשני־נאָװגאָראָדער	61	1303	4803	21361	79
נאָװגאָראָדער	36	2670	1640	74166	46
אָלאָנעצקער	12	1694	868	141166	72
אָרענבורגער	2	320	104	160000	52
אָרלאָװער	29	799	859	27551	32
פּענזער	10	141	510	14100	51
פּערמער	59	586	1075	9947	18
פּסקאָװער	4	502	218	125500	54
ריאַזאַנער	33	474	1656	14363	50
סאַמאַרער	28	569	512	20321	18
פּעטערבורגער	169	9084	9245	53752	55
סאַראַטאָװער	41	2424	1116	59122	28
סימבירסקער	20	388	616	19400	31
סמאָלענסקער	44	2046	1254	46500	28
טאַמבאָװער	13	111	195	7769	15
טװערער	18	571	470	31833	26
טולער	11	207	221	18818	20
אופימער	32	492	717	15375	22
כאַרקאָװער	12	351	295	29250	16
יאַראָסלאַװער	51	1761	1742	34529	34
סך־הכל.	1317	47786	49601	36284	38

חעמישע פּראָדוקטען.

די גובערניעו	צאָהל פאַבריקען.	די סומע אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען אין טויזענד רובּל.	צאָהל אַרבּייטער.	די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעאַרבייטע פּראָד. אויף 1 פאַב.	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף 1 פאַבריק.
אַסטראַחאַנער	2	18	10	9000	5
וולאַדימירער	15	775	436	51666	29
״ מיט צינדהאָלץ	20	780	469	39020	23
וואָלאָגדער	6	25	82	4167	14
״ .	9	32	167	3555	19
וואָראָנעזשער	8	193	148	24125	18
וויאַטקער	6	1849	1703	308167	284
״ ״	22	1966	2402	80273	109
א. וואָיסקאַ-דאָנסקאָוואָ	24	522	235	21750	10
קאַזאַנער	4	256	177	64000	44
״ מיט צינדהאָלץ	8	271	334	34000	42
קאַלוגער	7	260	83	37000	12
״ .	13	368	738	28400	57
קאָסטראָמער	14	498	367	35500	26
״ .	16	501	398	34400	25
קורסקער	11	531	156	39200	14
מאָסקווער	102	10880	3415	106666	33
ניזשני-נאָווגאָראָדער	6	108	111	18000	18
נאָווגאָראָדער	3	48	22	16000	7
״ מיט צינדהאָלץ	11	778	1733	70727	158
פּערמער	5	3760	893	752000	178
״ .	16	3874	1270	242125	79
פּענזער	4	21	7	5250	2
״ .	15	549	1505	36600	100
אָרלאָווער	2	25	10	12500	5
אָלאָנעצקער	1	17	32	17000	32
פּעטערבורגער	78	8339	2805	106910	36
״ .	79	8373	2979	106000	38
פּסקאָווער	1	3	25	3000	25
ריאַזאַנער	2	24	22	12000	11
״ .	20	66	339	3300	17
סאַראַטאָווער	38	720	260	18947	7
״ .	41	730	427	17805	10
סאַמאַרער	7	32	42	4600	6
״ .	8	52	167	6500	21
טאַמבאָווער	7	283	51	40400	7
״ .	9	313	199	34777	22
טווערער	8	277	51	34625	6
״ .	17	317	339	18647	20
טולער	2	35	29	17500	15
אופימער	24	119	234	4958	10
״ .	26	123	310	4731	12
חאַרקאָווער	27	619	211	22926	8
יאַראָסלאַווער	25	1755	1070	70200	43
. .	26	1955	1645	75192	63
סך הכול	439 / 534	31792 / 33899	12687 / 19803	72419 / 63481	29 / 37

טהירישע פראדוקטען

די גובערניען	די צאָהל פאַבריקען.	די סומע אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען אין טויזענד רובל.	די צאָהל אַרבייטער.	די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעאַרבייטע פּראָד. אויף 1 פאַב.	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף 1 פאַבריק.
אַרכאַנגעלסקער . .	30	286	119	9533	4
אַסטראַחאַנער . . .	50	1204	259	24080	5
וולאַדימירער . . .	70	2118	1423	30257	20
וואָלאָגדער	24	943	305	39292	13
וואָראָנעזשער . . .	12	140	54	11600	5
וויאַטקער	170	4062	3315	22718	19
א. וואָיסקאָ דאָנסקאָווא	78	1075	1041	13782	13
קאַזאַנער	58	7985	3054	137672	52
קאַלוגער	63	780	423	12381	7
קאָסטראָמער . . .	53	1079	644	20358	12
קורסקער	56	1280	340	22857	6
מאָסקווער	232	14093	8788	60746	38
ניזשני-נאָווגאָראָדער .	203	2980	1786	14680	9
נאָווגאָראָדער . . .	5	175	30	35000	6
אָרענבורגער . . .	88	2017	1766	23035	20
אָרלאָווער	99	1806	1061	18242	11
פּערמער	174	3946	3165	16931	18
פּענזער	15	382	114	25466	8
פּסקאָווער	39	836	572	21436	38
ריאַזאַנער	79	1736	1150	21975	15
סאַמאַרער	48	1615	1098	33646	23
פּעטערבורגער . . .	97	19384	4445	199835	46
סימבירסקער . . .	23	327	139	14217	6
סמאָלענסקער . . .	50	717	308	14340	6
סאַראַטאָווער . . .	145	1806	942	12455	7
טאַמבאָווער . . .	96	1067	626	11115	7
טולער	23	895	241	38913	11
אופימער	47	608	356	12936	7
חאַרקאָווער . . .	57	711	300	12473	9
יאַראָסלאַווער . . .	32	768	543	39292	23
סך הכל . .	2216	80531	39427	36347	18

וואהל · פראדוקטען

די גובערניען	די צאהל פאבריקען.	די סומע אויסגעארבייטע פראדוקטען אין טויזענד רובל.	די צאהל ארבייטער.	די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעארבייטע פראד. אויף 1 פאב.	די דורכשניטליכע צאהל ארבייטער אויף 1 פאבריק.
ארכאנגעלסקער . . .	5	92	125	18400	25
אסטראחאנער	12	117	366	9750	30
וולאדימירער	393	166105	127227	422659	329
וואלאגדער	16	777	1684	48562	105
וויאטקער	21	386	587	18381	28
קאזאנער	27	2056	3446	76148	128
קאלוגער	95	1899	3175	19990	33
קאסטראמער	157	49880	46949	317707	299
קורסקער	54	2258	2200	41815	41
מאסקווער	1002	209253	170348	208835	170
ניזשני-נאָווגאראָדער .	71	1264	3009	17803	42
נאָווגאראָדער	1	649	830	649000	830
אָלאָנעצקער	1	9	100	9000	100
אָרלאָווער	121	2700	3486	22314	29
פערמער	57	2096	2274	36772	40
פענזער . . .	17	2227	2622	131000	154
פסקאָווער	46	601	472	13065	17
ריאזאנער	135	11955	21565	88555	159
סאמארער	6	428	703	71333	117
פעטערבורגער . . .	147	67101	31792	456455	216
סמאָלענסקער	39	4583	3862	117513	99
סאראטאָוער	61	2998	3348	43147	55
טאמבאָווער	33	4436	6575	134424	199
טולער	19	494	527	26000	28
אופימער	5	304	581	60800	116
טווערער	61	18604	16111	304984	264
כארקאָווער	24	3184	1537	132666	64
יאראָסלאווער	45	9792	8625	217600	192
סך הכול . .	2671	566848	464626	212223	174

מינעראַל־פּראָדוקטען (קעראַמישע).

די גובערניען.	די צאָהל פאַבריקען.	די סומע אויס־געאַרבייטע פּראָדוקטען אין טויזענד רובל.	די צאָהל אַרבייטער.	די דורכשניטליכע סומע אויסגעאַרבייטע פּראָד. אויף 1 פאַבריק.	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף 1 פאַבריק.
אַרכאַנגעלסקער	5	20	160	4000	32
אַסטראַכאַנער . . .	52	714	1369	13731	26
וולאַדימירער . . .	104	2543	8386	24452	81
וואָלאָגדער	14	128	442	9143	32
וואָראָנעזשער . . .	22	102	500	4636	23
וויאַטקער.	29	595	1458	20517	50
א. וואָיסקאַ דאָנסקאָווא.	127	1243	3680	9787	25
קאַזאַנער	24	356	1095	14833	46
קאַלוגער	59	342	1145	5796	19
קאָסטראָמער. . . .	14	166	359	11857	26
קורסקער	68	378	962	5558	14
מאָסקווער	195	9706	14842	49779	76
ניזשני־נאָווגאָראָדער. .	29	484	808	16689	28
נאָווגאָראָדער. . . .	45	4273	6158	94955	137
אָלאָנעצקער	15	155	487	10333	32
אָרענבורגער	22	410	4193	18636	191
אָרלאָווער.	6	157	70	26160	12
פּענזער	34	857	1132	25205	33
פּערמער	7	413	1106	59000	58
פּסקאָווער.	14	158	312	13428	22
ריאַזאַנער	41	1850	2380	45122	58
סאַמארער.	24	172	638	7166	27
פּעטערבורגער . . .	159	9396	15631	59094	98
סימבירסקער. . . .	15	88	411	5867	27
סמאָלענסקער. . . .	47	993	1801	21127	38
סאַראַטאָווער. . . .	63	519	1054	8238	17
טאַמבאָווער	23	209	502	9087	22
טווערער	72	3180	5172	44166	72
טולער.	27	213	375	7915	14
אופימער	24	231	501	9625	21
האַרקאָווער	127	2385	5535	18779	43
יאַראָסלאַווער. . . .	14	385	605	27500	43
סך־הכל. . .	1521	42851	84269	28172	55

פאַפּיער-פּראָדוקטען.

די גובערניען	צאָהל פאַבריקען.	די סומע אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען אין טויזענד רובל.	צאָהל אַרבייטער.	די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעאַרבייטע פּראָד. אויף 1 פאַב.	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף 1 פאַבריק.
וולאַדימירער . . .	10	1007	740	100700	74
וואָלאָגדער	2	220	386	110000	193
וויאַטקער	10	410	658	41000	66
א. וואָיסקאַ-דאָנסקאָווא	16	867	1099	54188	68
קאַלוגער	10	2964	2179	296400	218
קאָסטראָמער . . .	6	286	535	47667	89
קורסקער	1	136	102	136000	102
מאָסקווער	140	4313	14842	30807	106
ניזשני-נאָווגאָראָדער .	3	235	321	78333	107
נאָווגאָראָדער . . .	12	1777	1374	148083	114
אָרלאָווער	5	677	938	135400	188
אָלאָנעצקער . . .	1	35	50	35000	50
פּערמער	7	523	459	74714	66
פּענזער	7	879	1289	125571	184
ריאַזאַנער	1	21	25	21000	25
סאַמאַרער	1	5	50	5000	50
פּעטערבורגער . . .	68	11068	6141	162765	90
סימבירסקער . . .	7	93	177	13486	25
סמאָלענסקער . . .	3	22	39	7333	13
סאַראַטאָווער . . .	1	2	3	2000	3
טאַמבאָווער . . .	2	105	210	52500	105
טווערער	8	1659	1382	207375	173
טולער	5	275	137	55000	27
אופימער	2	16	22	8000	11
כאַרקאָווער . . .	7	380	298	54286	43
יאַראָסלאַווער . . .	4	532	492	133000	123
סך הכל . .	349	28607	33778	81968	97

מעטאל־פּראָדוקטען.

די גובערניען.	צאָהל פאַבריקען.	די סומע אויס־געאַרבייטע פּראָדוקטען אין טויזענד רובל.	צאָהל אַרבייטער.	די דורכשניטליכע סומע אויסגעאַרבייטע פּראָד. אויף 1 פאַבריק.	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף 1 פאַבריק.
גראָדנער	4	13	2	3250	—
אַסטראַחאַנער . . .	19	872	805	45891	42
וולאַדימירער . . .	72	8798	6183	122194	86
וואָלאָגדער	1	6	4	6000	4
וואָראָנעזשער . . .	10	333	398	33300	40
וויאַטקער.	28	309	466	11036	17
א. וואָיסקאַ דאָנסקאָווא.	48	3263	3151	67979	65
קאַזאַנער	20	1736	3516	82800	176
קאַלוגער	26	995	1216	35961	47
קאָסטראָמער	18	533	739	29611	41
קורסקער	12	118	163	9833	14
מאָסקווער	406	35629	35381	87756	87
ניזשני־נאָווגאָראָדער. .	104	13666	9781	131404	94
נאָווגאָראָדער. . . .	13	253	421	19462	32
אָלאָנעצקער	13	14887	12898	1145154	992
אָרענבורגער	4	29	198	7250	49
אָרלאָווער.	4	81	132	20250	33
פּענזער	113	1830	2987	16195	27
פּערמער	7	202	213	28857	30
פּסקאָווער.	3	34	56	11333	19
ריאַזאַנער.	28	1448	1588	51714	57
סאַמארער.	11	387	659	35182	60
פּעטערבורגער . . .	364	80026	42541	217104	111
סימבירסקער. . . .	7	64	94	9143	13
סמאָלענסקער. . . .	4	28	37	7000	9
סאַראַטאָווער. . . .	30	984	1537	32800	51
טאַמבאָווער	22	482	448	21909	20
טווערער	6	222	380	37000	63
טולער.	106	4723	6117	44557	57
אופימער	6	331	330	55166	55
חאַרקאָווער	52	1875	2535	36058	49
יאַראָסלאַווער. . . .	28	917	978	32750	35
סך־הכל. . .	1589	175115	136754	110205	86

גרובען-פּראָדוקציאָנען.

די גובערניען	די צאָהל פֿאַבריקען.	די סומע אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען אין טויזענד רובל.	די צאָהל אַרבייטער.	די דורכשניטליכע סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָד. אויף 1 פֿאַב.	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף 1 פֿאַבריק.
אַרהאַנגעלסקער .	1	16	—	16000	—
אַסטראַחאַנער . . .	—	1183	2000	—	—
װלאַדימירער . . .	36	1647	1457	45750	40
װאָלאָגדער	17	247	1767	14529	104
װיאַטקער	249	5229	24397	21000	98
א. װאָיסקאַ-דאָנסקאָװאָ	196	13897	10113	70903	52
קאַלוגער	17	3286	7270	19324	428
קאָסטראָמער . . .	28	18	—	643	—
קורסקער	2	1	—	500	—
מאָסקװער	3	1101	1465	367000	488
ניזשני-נאָװגאָראָדער .	51	10779	21465	211353	421
אָרלאָװער	5	7676	9739	1535200	1948
אָלאָנעצקער . . .	34	206	1985	6059	58
אָרענבורגער . . .	481	9090	38175	18899	79
פּערמער	1009	65431	143969	64847	142
פּענזער	1	19	130	19000	130
ריאַזאַנער	13	713	1403	54823	108
פּעטערבורגער . . .	9	22286	22962	2476222	2551
סימבירסקער . . .	9	425	470	47222	52
סמאָלענסקער . . .	3	3	10	1000	3
טאַמבאָװער . . .	—	—	1075	—	—
טולער	13	1710	1082	131538	83
אופימער	61	10662	31880	174787	523
כאַרקאָװער . . .	18	249	333	13833	18
סך הכול . .	2256	155814	323147	68542*)	144**)

*) אָהן אַרהאַנגעלסקער און טאַמבאָװער גובערניען.

**) אָהן אַרהאַנגעלסקער, אַסטראַחאַנער, טאַמבאָװער, קאָסטראָמער און קורסקער גוב.

שפייז־פראדוקטען

(אָהן די, פֿאַר וועלכע מען צאָהלט אָב אַקציז).

	די גובערניען.	די צאָהל פֿאַבריקען.	די סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פראָדוקטען אין 1000 ר.	די צאָהל אַרבייטער.	די דורכשניטליכע סומע אויסגעאַרבייטע פראָד. אויף 1 פֿאַב.	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף 1 פֿאַבריק.
צפון־מערב.	ווילנער	53	980	352	6642	7
	וויטעבסקער	129	778	348	6031	3
	גראָדנער	68	1267	399	18632	5
	קאָוונער	64	1161	463	18141	7
	מינסקער	107	746	394	6972	4
	מאָהליעווער	185	689	669	3724	4
	סך הכל —	606	5621	2625	9292	4
דרום־מערב.	וואָלינער	269	7018	1514	26089	5
	קיעווער	360	13609	3866	37803	11
	פּאָדאָלער	421	8491	2050	20168	5
	פּאָלטאַווער	118	9505	1328	80551	11
	טשערניגאָווער	98	2419	818	24683	8
	סך הכול —	1266	41042	9646	32418	8
דרום.	בעסאַראַבער	275	7151	2184	26004	8
	יעקאַטערינ.	233	12333	2323	52931	9
	טאַווריִשער	135	5829	1523	43185	11
	חערסאָנער	834	19507	4355	36531	8
	סך הכול —	1177	44820	10385	38180	9
	סך הכול אין דער גאַנצער טשערטאַ	3049	91483	22656	30004	7,43

שפייז-פראדוקטען.

(מיט די, פאר וועלכע מען צאהלט אקציז).

	די גובערניען.	צאהל ד. פאבריקען.	די סומע פון די אויסגעארבייטע פראדוקטען אין 1000 ר.	צאהל ד. ארבייטער.	די דורכשניטליכע סומע אויסגעארבייטע פראד. אויף 1 פאב.	די דורכשניטליכע צאהל ארבייטער אויף 1 פאבריק.
צפון-מערב.	ווילנער	194	3819	1519	19686	8
	וויטעבסקער	185	1272	395	6876	2
	גראדנער	236	2607	1141	11046	5
	קאוונער	144	2298	1028	15818	7
	מינסקער	302	3023	1761	10009	6
	מאהליווער	292	1756	1605	6014	6
	סך-הכל —	1353	14775	7449	10920	5
דרום-מערב.	וואלינער	432	13258	7128	30687	16
	קיעווער	568	51543	31607	90748	56
	פאדאלער	592	30163	19450	50951	33
	פאלטאווער	191	11024	2702	57717	14
	טשערניגאווער	132	12057	5113	91416	38
	סך-הכל —	1915	118045	66000	61642	34
דרום.	בעסאראבער	320	7888	3076	24650	10
	יעקאטערינ.	267	13758	2874	51531	10
	טאווורישער	287	6106	1791	21275	6
	חערסאנער	567	30506	6359	53803	11
	סך-הכל —	1441	58258	14100	40429	10
	סך-הכל אין דער גאנצער טשערטא.	4709	191079	87543	40577	18

האלץ־פראדוקטען.

	די גובערניען.	די צאהל פאבריקען.	די סומע פון די אויסגעארבייטע פראדוקטען אין 1000 ר.	די צאהל ארבייטער.	די דורכשניטליכע סומע אויסגעארבייטע פראד. אויף 1 פאב.	די דורכשניטליכע צאהל ארבייטער אויף 1 פאבריק.
צפון־מערב.	ווילנער	44	1009	447	23000	10
	וויטעבסקער	13	387	211	29770	16
	גראדנער	26	467	600	18000	23
	קאוונער	9	270	151	30000	17
	מינסקער	90	2190	2243	24300	27
	מאהליווער	45	975	2465	21667	55
	סך־הכל —	227	5298	6117	23338	23
דרום־מערב.	וואלינער	152	2399	2325	15800	15
	קיעווער	63	1763	1108	28000	18
	פאדאלער	16	451	419	28187	26
	פאלטאווער	14	1266	330	90429	23
	טשערניגאווער	21	640	538	30480	26
	סך־הכל —	266	6519	4720	24508	18
דרום.	בעסאראבער	17	404	183	23800	11
	יעקאטערינ.	33	2281	718	66000	22
	טאווריער	10	151	191	15100	19
	חערסאנער	58	5215	2318	89914	40
	סך־הכל —	118	8051	3410	68229	29
	סך־הכל אין דער גאנצער טשערטא.	611	19868	14247	32517	23

וואהל־פראדוקטען (טעקסטיל).

	די גובערניען.	צאָהל פאַבריקען	די סומע פון די אויס געאַרבייטע פּראָדוקטען אין 1000 ר.	צאָהל אַרבייטער	די דורכשניטליכע סומע אויסגעאַרבייטע פּראָד. אויף 1 פאַב.	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף 1 פאַבריק.
צפון־מערב.	ווילנער	11	236	244	21455	23
	וויטעבסקער	20	95	95	4750	5
	גראָדנער	403	10326	9821	25623	24
	קאָוונער	7	27	28	4000	4
	מינסקער	15	260	515	17333	34
	מאָהליִווער	87	980	1602	11264	18
	סך הכל —	543	11924	12305	21959	23
דרום־מערב.	וואָלינער	36	284	340	7888	9
	קיעווער	28	386	432	13785	15
	פּאָדאָלער	39	895	727	23000	19
	פּאָלטאַווער	12	93	140	7750	12
	טשערניגאָווער	81	5892	5383	72741	66
	סך הכול —	196	7550	7022	38520	46
דרום.	בעסאַראַבער	5	62	44	12400	8
	יעקאַטערינ.	2	22	26	11000	16
	[illegible]שער	5	44	74	8800	15
	חערסאָנער	21	2609	1310	124238	62
	סך הכול —	33	2737	1454	82939	44

סך הכול אין דער גאַנצער טשערטאַ 772 22211 20761 28771 27

מינעראל־פראדוקטען (קעראמישע).

	די גובערניעס.	די צאהל פאבריקען.	די סומע פון די אויסגעאר בייטעטע פראדוקטען אין 1000 ר.	די צאהל ארבייטער.	די דורכשניטליכע סומע אויסגעארבייטעט פראד. אויף 1 פאב.	די דורכשניטליכע צאהל ארבייטער אויף 1 פאבריק.
צפון־מערב.	ווילנער	31	848	1397	27355	45
	וויטעבסקער	34	520	1030	15294	30
	גראדנער	59	845	1429	14322	24
	קאוונער	38	138	313	3632	8
	מינסקער	46	696	1134	15130	25
	מאהליווער	27	655	1336	24259	49
	סך הכל —	235	3702	6639	15753	28
דרום־מערב.	וואלינער	110	1224	2576	11127	23
	קיעווער	108	1437	3916	13315	36
	פאדאלער	49	257	695	5245	14
	פאלטאווער	67	357	880	5328	13
	טשערניגאווער	30	179	479	59067	16
	סך הכל —	364	3454	6546	9489	23
דרום.	בעסאראבער	9	32	69	3555	8
	יעקאטערינ.	280	2761	5693	9861	20
	טאווריטשער	282	805	1930	2855	7
	חערסאנער	108	2265	2674	20972	25
	סך הכל —	679	5863	7966	8635	12
	סך הכול אין דער גאנצער טשערטע	1278	13019	23151	10187	18,1

פאפיער־פראדוקטען.

	די גובערניען.	צאהל פאבריקען.	די סומע פון די אויסגעאַרבייטע פראָדוקטען אין 1000 ר.	צאהל ארבייטער.	די דורכשניטליכע סומע אויסגעארבייטע פראָד. אויף 1 פאַב.	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף 1 פאַבריק.
	ווילנער	11	1114	811	101273	74
צפון־מערב.	וויטעבסקער	7	206	366	29429	52
	גראָדנער	24	312	1051	13000	44
	קאָוונער	5	32	72	6400	14
	מינסקער	6	116	148	19333	25
	מאָהליווער	5	1840	807	368000	161
	סך הכל —	58	3620	3255	62414	54
דרום־מערב.	וואָלינער	13	1060	833	81538	64
	קיעווער	16	1490	1423	93000	89
	פאָדאָלער	1	40	5	40000	5
	פאָלטאַווער	4	21	49	5250	12
	טשערניגאָווער	1	6	48	6000	48
	סך הכול —	35	2617	2358	74771	67
דרום.	יעקאַטערינ.	3	31	34	10333	11
	טאַוורישער	1	10	8	10000	8
	חערסאָנער	11	555	358	50454	32
	סך הכול —	15	596	400	3973[illegible]	27
	סך הכול אין דער גאַנצער טשערטאַ.	108	6833	4013	63269	56

מעטאל־פראָדוקטען.

	די גובערניען.	צאָהל פאַבריקען.	די סומע פון די אויסגעאַרבייטע פראָדוקטען אין 1000 ר.	צאָהל אַרבייטער.	די דורכשניטליכע סומע אויסגע־אַרבייטע פראָד. אויף 1 פאַב.	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף 1 פאַבריק.
צפון־מערב.	ווילנער	12	1186	473	98833	39
	וויטעבסקער	7	231	405	33000	58
	גראָדנער	10	304	451	30400	45
	קאָוונער	11	505	449	45900	40
	מינסקער	17	430	446	25300	26
	מאָהליוזער	6	519	212	86500	35
	סך־הכל —	63	3175	2436	50397	39
דרום־מערב.	וואָלינער	22	377	478	17000	22
	קיעווער	88	5731	5241	65125	59
	פאָדאָלער	24	181	277	7542	12
	פאָלטאַווער	16	229	273	14313	17
	טשערניגאָווער	11	179	347	16273	31
	סך־הכל —	161	6697	6616	41596	41
דרום.	בעסאַראַבער	7	141	137	20143	20
	יעקאטערינ.	34	9877	6447	290500	190
	טאַווריִשער	32	1963	2165	61344	68
	חערסאָנער	115	6038	7565	52503	66
	סך־הכל —	188	18019	16314	95845	87
	סך־הכל אין דער גאַנצער טשערטאַ.	412	27891	25366	67697	61,5

גרובען-פראדוקציאנען.

	די גובערניען.	די צאהל פאבריקען.	די סומע פון די אויסגעארבייטע פראָדוקטען אין 1000 ר.	די צאהל ארבייטער.	די דורכשניטליכע סומע אויסגעארבייטע פראָד. אויף 1 פאב.	די דורכשניטליכע צאהל ארבייטער אויף 1 פאבריק.
צפון-מערב.	ווילנער	3	105	152	35000	50,6
	סך-הכל —	3	105	152	35000	50,6
דרום-מערב.	וואָלינער	13	325	820	25000	63
	פאָדאָלער	3	33	43	11000	14
	פאָלטאווער	1	28	182	28000	182
	טשערניגאָווער	1	16	186	16000	186
	סך-הכל —	18	402	1231	22333	68,39
דרום.	בעסאראבער	—	20	—	—	—
	יעקאטערינ.	128	107613	61551	840725	481
	טאורישער	4	1437	6449	359000	1612
	חערסאָנער	5	2319	1244	463800	249
	סך-הכל —	137	111389	69244	(*823131	505,4
	סך-הכל אין דער גאנצער טשערטא.	158	111896	70627	(*708076	(*447

*) אָהן בעסאראבער גוב.

№ X, A.

די פראָדוקציאָנס־צווייגען.	די צאָהל אידישע אַרבײַ־טער אין יעדען פון זיי.		די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעאַרבײַטע פראָ־דוקטען אויף איין פאַבריק.		די דורכשניטליכע צאָהל אַרבײַטער אויף איין פאַב־ריק.	
	פראָצ. צום גאַנצען איד. פאַבריק־פראָל.	די אבסאָלוטע צאָהל.	אין צענטראַל רוסלאַנד.	אין דער טשערטאַ.	אין צענטראַל רוסלאַנד.	אין דער טשערטאַ.
1. שפייז־פראָדוקטען — — — — — —	30,37 פראָצ.	10,063	(*41,236 55,305	30,004 40,577	15 21	7,43 18,00
2. האָלץ־בעאַרבייטונג — — — — — —	18,62 פראָצ.	6,171	36,229	32,517	38	23
3. חעמישע פראָדוקציאָנס־צווייגען**) — —	—	—	(***72,419 63,481	54,810 53,327	29 37	16,43 35,79
4. טהיערישע פראָדוקטען — — — —	15,26 פראָצ.	5,056	36,347	21,888	18	10,07
5. די בעאַרבײַטונג פון וואָהל־פראָדוקטען —	15,20 פראָצ.	5,033	212,223	28,771	174	27
6. די בעאַרבייטונג פון מינעראַלען (קעראַמישע פראָדוקציאָנס־צווייגען) — —	9,54 פראָצ.	3,158	28,172	10,187	55	18,1
7. פאַפיר־בעאַרבייטונג — — — —	6,51 פראָצ.	2,156	81,968	63,269	97	56
8. די בעאַרבייטונג פון מעטאַל — — —	4,50 פראָצ.	1,489	110,205	67,697	86	61,5
9. גרובען־פראָדוקציאָנען — — — — —	—	—	68,542	708,076	144	447
סך הכול — — —	100 פראָצ.	33,126	81,137	46,690	73	28

*) די ערשטע ציפער בעקומט זיך, ווען מיר נעמען נור די פראָדוקציאָנען וואָס אָהן אַקציז; די צווייטע בעקומט זיך ווען מיר נעמען אַלע פראָדוקציאָנען פון דעם צווייג.

**) די חעמישע פראָדוקציאָנען האָבען ניט קיין בעזונדערע רובריק פאַר אידישע אַרבייטער, ווייל זיי זענען צוגערעכענט צו די פראָדוקציאָנען פון האָלץ בעאַרבייטונג.

***) אין דער ערשטער ציפער געהט ניט אַריין די אויסאַרבייטונג פון צינדהאָלץ. אין דער צווייטער איז שוין צינדהאָלץ אויך איינגערעכענט.

№ X, B.

די פּראָדוקציאָנס-צווייגען.

די פּראָדוקציאָנס-צווייגען.	ידישע אַרבייטער נאָך די ראַיאָנען. צפון-מערב.	דרום-מערב.	דרום.	די דורכשניטליכע סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען אויף יעדער פֿאַבריק צפון-מערב.	דרום-מערב.	דרום.	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף יעדער פֿאַבריק. צפון-מערב.	דרום-מערב.	דרום.
1. שפּייז-פּראָדוקטען — — — — — —	4892	3869	1302	9292 (* 10920	32418 61642	38080 40429	4 5	8 34	9 10
2. די בעאַרבייטונג פֿון האָלץ-פּראָדוקטען —	5071	981	119	23339	24508	68229	23	18	29
3. חעמישע פּראָדוקטען**) — — — — —	—	—	—	12463 23777***)	17000 21489	88831 88347	7 81	8 16	24 27
4. בעאַרבייטונג פֿון מהירישע פּראָדוקטען —	3361	1598	97	18800	15433	39642	12	8	10
5. די בעאַרבייטונג פֿון וואָהל-פּראָדוקטען —	4183	841	9	21959	38520	82939	23	46	44
6. מינעראַל-פּראָדוקטען — — — — —	1996	1141	21	15753	9489	8635	28	23	12
7. פּאַפּיר-פּראָדוקטען — — — — —	1944	166	46	62414	74771	39733	54	67	27
8. מעטאַל-פּראָדוקטען — — — — — —	805	382	302	50397	41596	95845	39	41	87
9. גרובען-פּראָדוקציאָנען — — — — — —	—	—	—	35000	22333	823131	50,6	68,39	505,4
סך הכול — — —	22,252 67,18 פּר.	8,978 27,1 פּראָצ.	1,896 5,72 פּראָצ.	17427	46439	76539	15,90	30,63	41,79

*) די ערשטע ציפֿערן ווייזען שפּייז-פּראָדוקטען, פֿאַר וועלכע מען צאָהלט ניט קיין אַקציז; די צווייטע בעווייזען אַלע שפּייז-פּראָדוקטען צוזאַמען.

**) די אידישע אַרבייטער, וועלכע זענען פֿערנומען אין די חעמישע פּראָדוקציאָנען, געהען אַריין אין דער רובריק פֿון האָלץ-פּראָדוקטען.

***) די ערשטע ציפֿער ווייזט אַלע חעמישע פּראָדוקציאָנען חוץ צינדהעלץ; די צווייטע ציפֿער אַלע צוזאַמען—שוין מיט צינדהעלץ.

טאבאק-פראדוקציאן *)

די גובערניען.	ד. צאהל פאבריקען.	די סומע אויס-געארבייטע פראדוקטען אין טויזענד רובל.	ד. צאהל ארבייטער.	די דורכשניטלי-כע סומע אויסגע-ארבייטע פראד. אויף 1 פאבריק.	די דורכשניט-ליכע צאהל אר-בייטער אויף 1 פאבריק.
וואראנעזשער	2	85	129	42500	64
וויאטקער.	4	71	84	17500	21
א. וואיסקא דאנסקאווא.	6	1865	3764	310833	627
קאזאנער	2	75	61	37500	30
קאסטראמער. . . .	1	300	208	300000	208
קורסקער	7	200	364	28571	52
מאסקווער	5	3829	3418	765800	684
ארלאווער.	7	580	624	82857	89
פענזער	2	20	61	10000	30
פסקאווער.	1	14	20	14000	20
ריאזאנער.	4	40	63	10000	16
פעטערבורגער . . .	12	10551	9017	879250	751
סאראטאווער. . . .	3	320	345	106667	115
סמאלענסקער. . . .	4	108	70	27000	17
טאמבאווער	13	680	606	52308	47
טולער.	1	6	13	6000	13
חארקאווער	7	767	947	109571	135
יאראסלאווער. . . .	4	1900	1044	475000	261
סך-הכל. . .	85	21410	20838	251883	247

*) נאך דעם „Сводъ данныхъ" и т. д.

טאבאק־פראדוקציאן (*).

די גובערניען.	צאָהל פאַבריקען.	די סומע פון די אויסגעאַרבייטע פראָדוקטען אין 1000 ר.	צאָהל אַרבייטער.	די דורכשניטליכע סומע אויסגעאַרבייטע פראָד. אויף 1 פאַב.	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף 1 פאַבריק.
צפון־מערב.					
ווילנער	11	182	786	16545	71
וויטעבסקער	5	178	278	35600	56
גראָדנער	8	1130	2127	141250	266
קאָוונער	6	151	323	25167	54
מינסקער	10	148	349	14800	35
מאָהליווער	4	39	80	9750	20
סך הכל —	44	1828	3943	41545	90
דרום־מערב.					
וואָלינער	4	124	267	31000	67
קיעווער	17	1034	2113	60873	123
פאָדאָלער	11	294	358	26727	33
פאָלטאַווער	12	920	1255	76667	104
סך הכול —	44	2372	3993	53909	91
דרום.					
בעסאַראַבער	10	56	163	5600	16
יעקאַטערינ.	2	115	227	57500	113
חערסאָנער	19	020	1148	53684	60
טאַווריִשער	10	796	882	79600	88
סך הכול —	41	1987	2420	48463	59
סך הכול אין דער גאַנצער טשערטא.	129	6187	10456	45649	81

*) נאָך דעם: „Сводъ данныхъ и т. д.“

זעגע־מיהלען*).

	די גובערניען.	די צאָהל פאַבריקען: די אַלגעמיינע צאָהל.	די צאָהל פאַבריקען: די אידישע	די צאָהל פאַבריקען: % פון די אידישע.	די סומע פון די אויסגעארבייטע פראָדוקטען: אויף אַלע פאַבריקען אין 1000 ר.	די סומע פון די אויסגעארבייטע פראָדוקטען: אויף די אידישע	די סומע פון די אויסגעארבייטע פראָדוקטען: פראָצ. פון איד. קאַפּ.	די צאָהל אַרבייטער: אויף אַלע פאַבריקען.	די צאָהל אַרבייטער: אויף די אידישע	די צאָהל אַרבייטער: פראָצ. אַרבייטער אויף די אידישע פאַבריקען.	די צאָהל פון אידישע אַרבייטער: די אבסאָלוטע צאָהל	די צאָהל פון אידישע אַרבייטער: פראָצ. ביחס צו אַלע אַרבייטער	די צאָהל פון אידישע אַרבייטער: פראָצ. ביחס צו די אַרבייט. אויף די איד. פאַבר.	די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעאַרבייטע פראָדוקטען אויף איין פאַבריק: אין אַלגעמיינעם	די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעאַרבייטע פראָדוקטען אויף איין פאַבריק: אויף איין אידישע	די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעאַרבייטע פראָדוקטען אויף איין פאַבריק: אויף איין ניט־אידישע	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף איין פאַבריק: אין אַלגעמיינעם	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף איין פאַבריק: אויף איין אידישע	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף איין פאַבריק: אויף איין ניט אידישע
צפון־מערב.	ווילנער	20	13	65	707	600600	84,9	751	233	32,2	6	0,8	2,6	35350	46200	15200	38	18	74
	וויטעבסקער	5	3	75	280	—	—	131	128	97,7	100	76,8	78,1	56000	—	—	26	43	1,5
	גראָדנער	12	6	50	345	141300	40,9	430	90	20,9	74	17,21	82,22	28750	23550	33950	36	15	57
	קאָוונער	8	6	75	263	—	—	131	110	83,9	37	28,32	33,64	32875	—	—	16	18	10,5
	מינסקער	39	25	65,5	1619	1332300	82,3	1464	1199	81,9	482	32,92	40,2	41513	53292	20479	37	48	19
	מאָהליווער	22	16	80	763	713000	93,4	1491	1389	93,1	106	7,11	7,63	34682	44563	8333	68	87	17
	סך־הכל .	106	69	63,3	3977	2787200	81,16**)	4398	3149	70,2	805	18,3	25,56	37519	46453	32157	41,5	45,6	33,7
דרום־מערב.	וואָלינער	65	40	61,5	1671	768900	47,2	1525	830	54,4	75	4,92	9,04	25768	19223	36084	23	21	28
	קיעווער	44	30	71,4	1579	1167300	73,9	833	549	65,9	115	13,8	20,95	37273	38910	29407	19	18	20
	פּאָדאָלער	12	8	66,7	383	189000	49,3	367	239	65,1	10	2,73	4,18	31917	23625	48500	31	30	32
	פּאָלטאַווער	13	10	76,9	1261	728000	57,7	325	209	64,3	27	8,3	12,92	97000	72800	177666	25	21	39
	טשערניג.	20	3	15	623	145000	23,3	464	105	22,6	—	—	—	31150	48333	28118	23	35	21
	סך־הכל	154	91	59,09	5517	2998200	54,34	3514	1932	54,9	227	6,49	11,75	35825	32947	39981	22,8	21,2	25,1
דרום.	בעסאַראַבער	12	7	58,3	374	272000	72,7	143	87	60,8	57	39,9	65,5	31167	38857	20400	12	12	11
	יעקאַטערינ.	27	19	70,4	2215	1934600	87,3	619	447	72,2	36	5,82	80,5	82037	101821	35050	23	23,5	21,5
	טאַווריישער	4	2	50	125	13300	10,6	156	60	38,5	—	—	—	31250	6650	55850	39	30	48
	חערסאָנער	26	11	42,3	4356	2102000	48,25	565	316	55,9	88	15,57	27,85	167538	191090	150266	22	29	10
	סך הכל	69	39	56,52	7070	4321900	61,13	1483	910	61,36	181	13,64	21,29	102464	110818	91603	21,49	23,33	19,1
	סך הכל אין דער גאַנצער טשערטאַ	329	199	60,49	16563	10107300	61,02	9415	5991	63,63	1213	12,88	20,2	50344	51042	49659	29	30	26

*) די טאַבעלען 13—23 זענען אַלע צוזאַמענגעשטעלט נאָך די מאַטעריאַלען פון יק"א.

**) אָהן קאָוונער און וויטעבסקער גובערניען.

№ XIV.

די אויסארבייטונג פון פערשידענע האָלץ-פּראָדוקטען.

די גובערניען.	די צאָהל פאַבריקען. די אַלגעמיינע.	די אידישע פאַב.	% פון די איד. פאַב.	די סומע פון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען. די אַלגעמיינע.	אויף די אידישע פאַב.	% פון אידישע קאפּ.	די צאָהל אַרבייטער. אויף אַלע פאַבריקען.	אויף די אידישע.	% אַרבייט. אויף די איד. פאַב.	די צאָהל איד. אַרבייטער. די אַבסאָלוטע.	% ביחוס צו אַלע אַרב.	די דורכשניטליכע סומע אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען אויף 1 פאַבריק. די אַלגעמיינע.	אויף 1 איד. פאַב.	אויף 1 ניט-אידישע.
צפון-מערב-ראַיאָן —	50	32	64,0	1301000	582000	44,7	2240	—	—	9012	45,2	26050	18187	39972
דרום-מערב-ראַיאָן —	54	26	48,15	1415000	562400	39,7	2002	—	—	329	16,43	26204	21630	30450
דרום-ראַיאָן *) —	14	2	14,28	137000	15600	10,9	174	—	—	—	—	9786	7500	10167
אָדעס — — —	28	3	10,71	1572947	80829	5,14	1841	108	5,87	26	1,41	56177	26943	59685
סך הכל —	146	63	43,15	4425947	1240229	28,02	6257	—	—	1367*)	22,43**)	30315	19686	38382

*) אָהן חערסאָנער גובערניע.

**) אָהן דרום-ראַיאָן.

טאבאק־פּראָדוקציאָן.

די גובערניען.	די צאָהל פֿאַבריקען. די אַלגעמיינע צאָהל.	די צאָהל פֿאַבריקען. די אידישע	די צאָהל פֿאַבריקען. 0/0 פֿון די אידישע.	די סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען אין 1000 רובל.	די צאָהל אַרבייטער. אויף אלע פֿאַבריקען.	די צאָהל אַרבייטער. אויף די אידישע	די צאָהל אַרבייטער. פּראָצ. אַרבייטער אויף די אידישע פֿאַבריקען.	די צאָהל פֿון אידישע אַרבייטער. די אַבסאָלוטע צאָהל.	די צאָהל פֿון אידישע אַרבייטער. פּראָצ. ביחס צו אלע אַרבייטער.	די צאָהל פֿון אידישע אַרבייטער. פּראָצ. ביחס צו די אַרבייט. אויף די איד. פֿאַבר.	אידישע פֿרויען און קינדער אויף אלע פֿאַבריקען.	0/0 פֿון אידישע פֿרויען און קינדער אויף אלע פֿאַבריקען.	די סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען אויף 1 פֿאַבריק.	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף איין פֿאַבריק. די אַלגעמיינע	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף איין פֿאַבריק. אויף איין אידישע	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף איין פֿאַבריק. אויף איין ניט־אידישע.
ווילנער	11	9	81,82	182	786	763	97,07	575	73,15	75,36	161	28,0	16537	71	75	12
וויטעבסקער	5	4	80	178	278	195	70,14	244	87,77	125,13	90	37,0	35600	56	49	83
גראָדנער	8	8	100	1130	2127	2127	100	1720	80,86	80,86	1280	74,0	141259	266	266	—
קאָוונער	6	5	83,33	151	323	307	95,04	201	62,23	65,47	176	87,0	25167	54	61	16
מינסקער	10	7	70	148	349	307	87,96	300	85,96	97,72	176	58,7	14800	35	44	14
מאָהליווער	4	4	100	390	80	80	100	15	18,75	18,75	8	53,3	97500	20	20	—
סך־הכל .	44	37	84,09	1879	3943	3779	95,8	3055	77,4	80,84	1891	61,2	42705	89,5	102	23
וואָלינער	4	2	50,0	124	267	44	16,47	(*283	106	643,18	198	70,0	31000	67	22	111
קיעווער	17	15	88,2	1034	2113	1221	57,78	726	34,36	59,46	467	64,3	61000	124	81	466
פּאָדאָלער	11	11	100	294	358	358	100	246	68,72	68,72	110	44,7	27000	33	33	—
פּאָלטאווער	12	8	60	920	1255	729	58,05	919	73,23	126	481	52,3	77000	105	91	131
משערניג.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
סך הכל	44	36	81,8	2372	3993	2352	58,9	2174	54,4	92,4	1256	57,8	53909	90,7	65,3	205,1
בעסאראַבער	10	1	10	56	163	—	—	123	75,46	—	10	8,13	5600	16	—	—
יעקאַטערינ.	2	2	100	115	227.	227	100	162	71,36	71,36	156	96,3	57500	113	113	—
טאווורישער	10	7	70	796	882	183	20,75	211	23,92	105,3	106	50,23	79600	88	26	233
סך הכל —	22	10	45,45	967	1272	410	36,92	496	39,78	(**90,98	272	54,8	43045	57,8	49,6	97,3
סך־הכל אין דער גאַנצער טשערטע	110	83	75,45	5218	9208	6541	72,30	5725	62,17	85,6	3319	57,9	47436	83,7	79,80	97,3

*) נאָך די דאַטען פֿון די קאָרעספּאָנדענטען.

**) די פּראָצענטען זענען אויסגערעכענט נאָר ביחס צו יעקאַטערינאָסלאַווער און טאווורישער גוב.

ציגעל-פּראָדוקציאָן.

ראַיאָן	די גובערניען.	די צאָהל פֿאַבריקען.			די סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען.			די צאָהל אַרבייטער.		
		די אַלגעמיינע צאָהל.	אויף אידישע פֿ.	% פֿון די אידישע.	אויף אַלע פֿאַבריקען אין 1000 ר.	אויף אידישע פֿ.	פּראָצ. פֿון איד. קאַפּ.	אויף אַלע פֿאַבריקען.	אויף אידישע פֿ.	פּראָצ. אַרבייטער אויף די אידישע פֿאַבריקען.
צפֿון-מערב	ווילנער	16	7	43,7	344	134300	39	321	98	30,5
	וויטעבסקער	24	19	79,2	63	46600	74	284	199	70,1
	גראָדנער	36	20	57,1	317	230900	72,8	895	634	70,8
	קאָוונער	24	4	16,7	58	5200	9	191	18	9,4
	מינסקער	22	12	54,5	189	108000	57,1	411	304	74
	מאָהליווער	7	2	28,5	58	2400	4,1	169	12	7,1
	סך-הכל.	129	64	49,6	1029	527400	51,25	2271	1265	55,7
דרום-מערב	וואָלינער	58	15	25,9	293	44700	15,2	709	160	22,6
	קיעווער	82	23	28	935	201100	21,5	2970	1023	34,3
	פּאָדאָלער	30	7	23,3	94	21500	22,9	320	75	23,4
	פּאָלטאַווער	65	15	23,1	352	155000	44,0	861	311	36,1
	טשערניג.	15	2	13,3	28	6000	21,4	117	18	15,4
	סך הכל	250	62	24,8	1702	428300	25,16	4986	1587	31,83
	סך הכל אין 2 ראַיאָנען צפֿון-מערב און דרום-מערב.	379	126	32,99	2731	955700	34,99	7257	2852	39,3

ראַיאָן	די גובערניען.	די צאָהל פֿון אידישע אַרבייטער.			די דורכשניטליכע סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען אויף איין פֿאַבריק.			די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף איין פֿאַבריק.		
		די אַבסאָלוטע צאָהל.	פּראָצ. ביחס צו אַלע אַרבייטער.	פּראָצ. ביחס צו די אַרבייט. אויף די איד. פֿאַבר.	די אַלגעמיינע צאָהל	אויף איין אידישע	אויף איין נישט-אידישע.	די אַלגעמיינע צאָהל	אויף איין אידישע	אויף איין נישט-אידישע.
צפֿון-מערב	ווילנער	174	54,2	177	21500	19186	23300	20,6	14	24,8
	וויטעבסקער	43	15,1	21,6	2625	2400	3300	11,8	14,7	17
	גראָדנער	531	59,3	83,79	8805	11500	5700	24,9	31,7	16,3
	קאָוונער	97	50,7	53,9	2416	1300	2600	7,9	4,5	8,5
	מינסקער	149	36,25	49	8591	9000	8100	18,6	25,3	10,7
	מאָהליווער	85	50,3	70,8	8286	18500	1200	24,1	6	31,4
	סך-הכל.	1079*)	47,5	85,3	7976	8240	7720	17,6	19,7	15,4
דרום-מערב	וואָלינער	26	3,67	16,25	5052	3000	5800	22	11	13
	קיעווער	11	0,37	1,07	11402	8700	12400	36	44	33
	פּאָדאָלער	27	8,44	3,6	3133	3071	3152	10,66	10,7	10,6
	פּאָלטאַווער	1	0,11	0,32	5415	10333	3940	13,2	20,7	11
	טשערניג.	—	—	—	1866	3000	1692	7,8	9	7,6
	סך הכל	65	1,3	4,09	6808	6908	6775	20	26	18
	סך הכל אין 2 ראַיאָנען צפֿון-מערב און דרום-מערב.	1144	15,62	40,11	7206	7585	7017	19,1	22,63	17,4

*) אין דיזער צאָהל געהען אריין 483 פֿרויען און קינדער — 44,76 %.

מעהל־פּראָדוקטען.

די גובערניען.	די צאָהל פֿאַבריקען: די אַלגעמיינע צאָהל.	די צאָהל פֿאַבריקען: ד. אידישע	די צאָהל פֿאַבריקען: % פֿון די אידישע.	די סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען: אויף אַלע פֿאַבריקען אין 1000 ר.	די סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען: אויף ד. אידישע	די סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען: פּראָצ. פֿון איד. קאַפּ.	די צאָהל אַרבייטער: אויף אַלע פֿאַבריקען.	די צאָהל אַרבייטער: אויף ד. אידישע	די צאָהל אַרבייטער: פּראָצ. אַרבייטער אויף די אידישע פֿאַבריקען.	די צאָהל פֿון אידישע אַרבייטער: די אַבסאָלוטע צאָהל	די צאָהל פֿון אידישע אַרבייטער: פּראָצ. ביחס צו אַלע אַרבייטער	די צאָהל פֿון אידישע אַרבייטער: פּראָצ. ביחס צו די אַרבייט. אויף די איד. פֿאַבר.	די דורכשניטליכע סומע פֿון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען אויף איין פֿאַבריק: ד. אַלגעמיינע צאָהל	די דורכשניטליכע סומע ...: אויף א. אידישע	די דורכשניטליכע סומע ...: אויף איין ניט־אידישע.	די דורכשניטליכע צאָהל אַרבייטער אויף איין פֿאַבריק: ד. אַלגעמיינע	די דורכשניטליכע צאָהל ...: אויף א. אידישע	די דורכשניטליכע צאָהל ...: אויף איין ניט־אידישע.
צפון־מערב																		
ווילנער	19	11	61,1	1373	408700	29,8	170	45	26,5	—	—	—	72263	37200	137800	8,95	4,09	15,62
וויטעבסקער	108	25	23,6	1829	132100	7,2	293	80	27,3	—	—	—	16935	5300	20900	2,71	3,2	2,56
גראָדנער	50	43	86,0	2144	922200	43,0	286	150	87,4	—	—	—	42880	21400	174500	5,72	3,5	19,43
קאָוונער	40	24	60,0	1832	450100	24,6	388	99	25,5	—	—	—	45800	18700	86400	9,7	4,12	18
מינסקער	63	34	54,8	1052	304500	28,9	227	129	56,8	—	—	—	16698	9000	26700	3,6	3,8	3,37
מאָהליווער	118	29	24,8	1242	171500	13,8	380	154	40,5	—	—	—	—	5900	12100	3,22	5,33	2,52
סך־הכל.	399	166	41,6	9472	2389100	25,3	1744	757	43,4	740	42,43	97,75	23739	14450	30350	4,4	4,6	4,2
דרום־מערב																		
וואָלינער	251	59	23,5	10834	2273000	20,9	1382	490	35,4	—	—	—	43163	38500	44500	2,5	8,3	4,62
קיעווער	273	71	26,1	12061	—	—	3074	412	13,4	—	—	—	44179	—	59708	11,3	5,8	13,17
פּאָדאָלער	403	74	18,4	10281	2103400	20,4	1968	305	15,5	—	—	—	22685	33100	24500	4,88	4,12	5,05
פּאָלטאַווער	74	41	56,2	9142	7443300	81,4	1142	747	65,4	—	—	—	14432	181500	53100	15,43	18,21	11,97
טשערניג.	25	7	29,2	1068	198700	18,6	178	46	25,8	—	—	—	—	28400	51100	7,12	6,57	7,33
סך־הכל	1026	252	24,56	43386	12018400*)	38,36*)	7744	9000	25,83	719	9,29	35,95	42286	47692	38536	7,5	7,9	7,4
דרום																		
בעסאַראַבער	263	55	21,0	12045	3016100	25,0	2104	491	23,3	—	—	—	45797	54800	43600	8	8,9	7,75
יעקאַטערינ.	137	51	37,8	11139	6011300	54,0	1310	651	49,7	—	—	—	8131	117900	61000	9,56	12,76	7,66
טאַווришער	85	18	21,9	5089	2036700	40,0	665	164	24,7	—	—	—	59871	113100	47700	78,23	1,94	7,48
סך הכל	482	124	25,7	28273	11064100	39,13	4079	1306	32,02	275	6,72	21,06	58658	89220	48070	8,5	10,5	7,7
סך הכל אין דער גאַנצער טשערטאַ	1907	542	28,42	81131	25411600	36,8	13567	4063	29,9	1734	12,78	42,67	42544	53960	41497	7,1	7,5	6,9

*) אָהן קיעווער גובערניע.

ספּירט-פּראָדוקציאָן.

(ВИНОКУРЕНІЕ).

די ראַיאָנען.	די צאָהל פאַבריקען. די אַלגעמיינע.	אידישע.	פּראָצענט פון אידישע פאַבריקען.	די צאָהל אַר- בייטער אויף אַלע וואָוודען.	די צאָהל אידי- שע ארבייטער.	פּראָצענט פון אידישע ארבײַ- טער.	די דורכשניטלי- כע צאָהל אַר- בייטער אויף איין פאַבריק.
צפון-מערב . . . . . : .	41	7	17,07	473	120	25,38	11,5
דרום-מערב . . . ; . . ;	61	16	26,23	3946	166	4,15	64,7
דרום	15	7	48	389	83	21,33	25,9
סך-הכל אין דער גאַנצער טשערטאַ.	117	30	25,68	4808	369	7,67	41,0

מעטאַל-פּראָדוקציאָן.

ראַיאָנען.	די צאָהל פאַבריקען.			די סומע פון די אויסגעאַרבייטע פּראָדוקטען.			די צאָהל ארבייטער.			די צאָהל פון אידישע ארבייטער.			די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעארבייטע פּראָדוקטען אויף איין פאַבריק.			די דורכשניטליכע צאָהל ארבייטער אויף איין פאַבריק.		
	די אַלגעמיינע צאָהל.	די אידישע.	% פון די אידישע.	אויף אַלע פאַבריקען אין 1000 ר.	אויף די אידישע.	פּראָצ. פון איד. קאַפּ.	אויף אַלע פאַבריקען.	אויף די אידישע.	פּראָצ. ארבייטער אויף די אידישע פאַבריקען.	די אבסאָלוטע צאָהל.	פּראָצ. ביחס צו אַלע ארבייטער.	פּראָצ. ביחס צו די ארבייט. אויף די איד. פאַבר.	אין אַלגעמיין.	אויף די אידישע.	אויף איין ניט-אידישע.	אין אַלגעמיין.	אויף די אידישע.	אויף איין ניט-אידישע.
צפון-מערב —	72	28	38,9	5061	1060200	20,9	3903	633	16,22	805	20,62	111,37	70288	37870	90930	54,2	22,61	74,3
דרום-מערב —	146	25	17,0	6999	561400	8,02	6721	643	9,57	382	5,69	59	47938	22500	53200	46	15,7	50,2
יעקאַטערינאָסלאַוו.	109	23	21,1	166488	1313100	0,97	14691	747	5,1	(**200	1,37	26,7	1527330	57091	1920638	134,4	33,8	161,7
חערסאָנער —	48	39	81,25	6038	—	—	5521	293	5,3	263	4,76	89,7	125792	—	—	115	7,5	581
סך הכל אין דער גאַנצער טשערטאַ חוץ טאַווריר שער און בעסאַראַב. גוב.	375	115	30,66	184586	(*2934700	1,64	17796	2316	13,01	1650	9,3	71,2	492229	(*25519	675215	47,4	20,1	59,5

*) די ציפערן זענען אויסגערעכענט חוץ חערסאָנער גובערניע.

**) נאָך די דאַטען פון די קאָרעספּאָנדענטען געפינען זיך אין דרייע דרום-גובערניען (יעק., טאַוור., בעסאַר.) 302 אידישע ארבייטער; מיר האָבען גערעכענט אויף יעק. גוב. 200 אידישע ארבייטער.

פעל־פּראָדוקטען.

	די גובערניען.	די צאָהל אלגעמיינע פאבריקען	די צאָהל אידישע פאב.	פראָצ. פון אידישע פאבריקען.	די סומע פון די אויסגעארבייטע פּראָדוקטען אויף אלע פאבריקען.	די סומע פון די אויסגעארבייטע פּראָדוקטען אויף די אידישע פאבר.	% פון אידישען קאפּיטאַל.	די צאָהל ארבייטער. אויף אלע פאבריקען.	די צאָהל ארבייטער. אויף די איד.	% ארבייטער אויף די איד. פאב.	די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעארבייטע פּראָדוקטען אויף 1 ניט-אידישע פאבריק.	די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעארבייטע פּראָדוקטען אויף 1 אידישע פאב.	די דורכשניטליכע צאָהל ארבייטער אויף 1 נים-אידישע פאבריק	די דורכשניטליכע צאָהל ארבייטער אויף 1 אידישע פאבריק.
צפון-מערב.	ווילנער. . .	44	39	88,6	1509000	—	—	1131	978	87,4	—	—	28,6	25,59
	וויטעבסקער .	19	4	21,1	638000	196200	30,7	343	127	37,0	29400	49100	14,4	31,75
	גראָדנער . .	77	73	94,8	1081000	—	—	955	868	90,8	—	—	21,75	11,89
	קאָוונער . .	32	31	96,9	307000	273100	88,9	180	216	—	33900	8800	—	6,96
	מינסקער . .	10	8	80,0	183000	96100	52,5	126	74	58,7	43400	12000	26	9,25
	מאָהילעווער .	54	10	18,5	240000	30500	12,7	150	24	16.0	4800	3000	2,86	2,4
	סך-הכל .	236	165	70,0	3958000	(*595900	(*43,5	2885	2297	79,6	22064	11243	8,3	13,9
דרום-מערב.	וואָלינער . .	162	73	45,1	920700	445800	48,4	936	475	50,7	5340	6100	5,24	6,51
	קיעווער . .	50	35	71,4	1568000	655600	41,8	941	456	48,4	65200	18700	34,64	13,03
	פּאָדאָלער . .	7	7	100	36000	36000	100	25	25	100	—	5100	—	3,57
	פּאָלטאַווער .	13	3	23,1	236000	32500	13,8	89	14	15,7	20300	10800	7,5	4,66
	טשערניגאָווער.	43	1	2,3	297000	1500	0,5	269	2	0,7	7000	1500	6,36	2
	סך-הכל .	275	119	43,3	3057700	1171400	28,31	2260	972	43,0	12090	9840	8,2	8,1
	סך-הכל אין צוויי ראַיאָנען, צפון-מערב און דרום-מערב.	511	284	55,5	7015700	1767300	(*39,05	5145	3269	63,5	(*12653	(*10275	8,3	11,5

*) אָהן ווילנער און גראָדנער גובערניען.

בעלאסטאק און זיין ראיאן.

פאבריקען.	די אלגעמיינע צאהל פאבריקען	די צאהל פון אידישע פאבריקען.	% פון אידישע פאבריקען.	די סומע פון די אויסגעארבייטע פראדוקטען אויף אלע פאבריקען אין 1000 רובל.	די סומע פון די אויסגעארבייטע פראגוקטען אויף די אידישע פאבריקען אין 1000 רובל.	% פון אידישען קאפיטאל.	די צאהל ארבייטער אויף אלע פאבריקען.	די צאהל ארבייטער אויף אלע אידישע פאב.	די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעארבייטע פראדוקטען אויף 1 ניט-אידישע פאבריק.	די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעארבייטע פראדוקטען אויף 1 אידישע פאב.	די דורכשניטליכע צאהל ארבייטער אויף 1 ניט-אידישע פאבריק	די דורכשניטליכע צאהל ארבייטער אויף 1 אידישע פאבריק.
געוואנט-פאבריקען	318	260	81,78	8610	4377,2	50,84	7606	4408	73000	16800	55	17
וואהל-פאבריקען—	11	9	81,81	958	603,5	62,99	310	278	177000	67000	16	31
פארבערייען —	8	6	75,0	1126	142,5	12,65	120	38	49700	23700	41	6
וואהל-בעארבייטונג	13	9	69,23	1376	676,4	49,16	607	412	174900	75100	49	46
שפינערייי — —	14	10	71,43	360	157,2	43,66	285	223	50700	15700	21	22
קינסטליכע וואהל	6	4	66,66	263	119,0	45,24	295	221	72000	29700	37	55
פעל-פאבריקען —	1	—	—	147	—	—	165	—	147000	—	165	—
שטריקעריי —	1	1	100,0	15	15,0	100	12	12	—	15000	—	12
סך הכל —	372	299	80,38	12855	6090,8	47,3	9400	5592	92660	20370	52	15

בעלאסטאק און זיין ראיאן.

פאַבריקען.	די צאָהל פאַבריקען.	די צאָהל אידישע פאַבריקען.	% פון אידישע פאַבריקען.	די צאָהל ארבייטער. אויף אלע פאַבריקען.	אויף די אידישע פאַב.	% פון די ארבייטער אויף די אידישע פאַב.	די צאָהל אידישע ארבייטער. די אבסאָלוטע.	% פון אלע ארב.	% פון די ארבייט. אויף די אידישע פאַב.
פאבריקען מיט בעוועגער.									
וואָהל-שפּינעריי	22	16	72,72	1351	1195	88,45	924	68,39	77,32
וואָהל-און גע-וואַנט-וועבעריי	15	5	33,33	3442	170	4,94	203	5,02	119,41
אפּרעטור	6	2	33,33	185	85	46	45	24,32	52,94
געוואַנט	7	7	100	465	465	100	325	69,89	69,89
קינסטליכע וואָל	3	3	100	128	128	100	62	50	50
סך הכל —	53	33	62,3	5571	2043	36,6	1659	29,6	81,2
פאבריקען אהן בעוועגער.									
וואָהל-שפּינעריי	6	6	100	250	250	100	85	34	34
וואָהל-און גע-וואַנט-וועבעריי	62	52	83,87	1491	1231	72,56	1072	72	87,08
אפּרעטור	5	3	60	140	105	75	120	85,71	114,3
געוואַנדט	4	3	75	210	125	59,52	89	42,04	71,2
קינסטליכע וואָל	3	3	100	69	69	100	64	92,08	92,8
לענטעס	1	1	100	40	40	100	30	75	75
סך הכל —	81	68	83,9	2200	1820	82,7	1460	66,4	80,2

№ XXIII.

	די גובערניען.	די צאהל פאבריקען: די אלגעמייני צאהל.	די צאהל פאבריקען: אידישע	די צאהל פאבריקען: פראצ.	די סומע פון די אויסגעארבייטע פראדוקטען אין 1000 רובל: אויף אלע פאבריקען	די סומע ...: אויף די אידיש.	די סומע ...: פראצ. פון איד. קאפ.	די צאהל ארבייטער: אויף אלע פאבריקען.	די צאהל ארבייטער: אויף די אידיש.	די צאהל ארבייטער: פראצ. ארבייטער אויף די אידישע פאבריקען.
צפון-מערב	ווילנער	355	178	50,1	11588,0	6900,6	60,0	7290	4281	58,9
	וויטעבסקער	304	120	39,4	5731,0	1936,0	33,8	4861	2200	45,3
	גראדנער	843	575	68,2	21645,0	11160,1	51,6	17967	11598	64,6
	קאוונער	269	134	49,8	6639,4	2731,2	41,1	4179	1543	36,9
	מינסקער	496	209	42,0	8618,1	4448,5	51,6	8450	5119	64,6
	מאהליווער	482	186	38,6	8697,0	2786,5	32,0	8912	5364	60,2
	סך-הכל	2749	1402	51,3	62908,5	29962,9	47,6	51659	30105	58,0
דרום-מערב	וואלינער	891	409	45,9	23824,2	7315,8	30,7	14774	6544	44,3
	קיעווער	992	347	35,0	62587,3	21334,8	34,1	49920	15935	32,0
	פאדאלער	738	157	21,3	37043,3	3055,5	8,2	24019	1492	6,2
	פאלטאווער	347	152	43,8	14655,0	10060,0	68,6	5943	2499	42,0
	טשערניגאוו.	406	78	19,2	21319,6	1173,8	5,5	14113	1672	11,8
	סך-הכל	3374	1143	38,9	159429,4	42939,9	27,0	108769	28142	25,9
דרום	בעסאראבער	377	106	28,1	14273,4	4246,8	29,8	3484	1070	30,7
	יעקאטעריג.	812	201	24,8	155722,8	10713,1	6,9	57595	3045	5,3
	טאווריטשער	438	81	18,5	12604,4	3320,8	26,4	13696	1147	8,4
	סך הכל	1627	388	23,9	182600,6	18280,7	10,0	74775	5262	7,0
	סך הכל אין דער גאנצער טשערטא חוץ חערסאנ. גוב.	7750	2933	37,84	404948,5	91182,5	22,5	235203	63509	26,8

	די גובערניען.	די צאהל פון אידישע ארבייטער: די אבסאלוטע צאהל	די צאהל פון אידישע ארבייטער: פראצ. ביחס צו אלע ארבייטער	די צאהל פון אידישע ארבייטער: פראצ. ביחס צו די ארבייט. אויף די איד. פאבר.	די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעארבייטע פראדוקטען אויף איין פאבריק: אין אלגעמיין	די דורכשניטליכע סומע ...: אויף איין אידיש.	די דורכשניטליכע סומע ...: אויף איין ניט-אידישע	די דורכשניטליכע צאהל ארבייטער אויף איין פאבריק: אין אלגעמיין	די דורכשניטליכע צאהל ...: אויף איין אידיש.	די דורכשניטליכע צאהל ...: אויף איין ניט אידישע
צפון-מערב	ווילנער	2407	33,02	56,2	32642	38800	26500	20,53	24,61	17
	וויטעבסקער	2525	54,0	114,77	18852	16100	20600	15,99	18,33	14,46
	גראדנער	10119	56,32	95,87	26623	19400	39100	22,90	20,17	26,76
	קאוונער	1402	33,55	90,86	24679	20300	28900	15,49	11,51	19,39
	מינסקער	4409	52,06	86,13	17380	21300	14500	17,04	24,49	11,60
	מאהליווער	1417	15,89	26,42	18043	15000	20000	18,29	28,84	11,99
	סך-הכל	22279	43,24	74,0	22888	21370	24460	18,7	21,4	16,0
דרום-מערב	וואלינער	3947	26,04	60,92	26738	17900	34200	16,58	16	17,07
	קיעווער	2430	4,86	15,25	63092	61500	63900	50,32	45,92	52,69
	פאדאלער	1528	6,36	102,4	50194	19500	58500	32,54	9,5	38,78
	פאלטאווער	1275	21,45	51,02	42233	66200	23600	17,13	16,44	17,66
	טשערניגאוו.	416	2,94	24,89	5251	15100	61400	34,76	21,44	37,93
	סך-הכל	9596	8,81	34,1	47252	37600	52200	32,2	24,7	36,1
דרום	בעסאראבער	1045	29,99	97,66	37860	40100	37000	9,24	10,11	8,9
	יעקאטעריג.	626	1,08	20,55	191777	53300	237300	70,93	15,15	89,28
	טאווריטשער	387	2,82	33,74	28868	41100	26000	31,27	14,16	35,15
	סך הכל	2058	2,75	39,0	112231	47000	132600	45,9	13,6	56,1
	סך הכל אין דער גאנצער טשערטא חוץ חערסאנ. גוב.	33933	14,4	53,3	52251	31088	65137	30,4	21,65	35,7

№ XXIV.

דער אנטייל פון די אידען אין אקציז=פראדוקציאנען אין דריי גובערניען*)

		אלע פאבריקען.	די אידישע פאבריקען.	פראצ. פון די איד. פאבר.	עס איז אבגעצאהלט געווארען אקציז אין 1000 רובל. אין גאנצען	נאר פון אידען.	% פון דער אידיש. סומע
ווילנער.	ספירט . .	71	16	22,0	3254	854	26
	ביער . .	54	41	76,0	168	120	71
	טאבאק .	9	9	100,0	279	279	100
	סך-הכל .	134	66	49,0	3701	1253	34
קאוונער.	ספירט . .	21	7	33,0	704	248	35
	ביער . .	86	70	81,0	118	89	75
	טאבאק .	9	9	100,0	244	244	100
	סך-הכל .	116	86	74,0	1066	581	54
גראדנער.	ספירט . .	66	38	58,0	3700	1920	52
	ביער . .	72	63	87,0	136	91	67
	טאבאק .	18	18	100,0	452	452	100
	סך-הכל .	156	119	767	4288	2463	57
סך-הכל אין אלע דריי גובערניען.		406	271	66,75	9055	4297	47.45

№ XXV. אדעס

(איניגע ציפערן וועגען דער צאהל ארבייטער אין די גרעסטע פראדוקציאנס=צווייגען*) .

די פראדוקציאנס-צווייגען.	אלע ארבייטער צוזאמען.	קריסטליכע	אידישע.	פראצ. פון איד. ארבייטער.
טאבאק . .	490	18	472	96,0
שרייב-פאפיער .	101	34	67	66,0
זינד-האלץ . .	297	114	183	61,0
מינעראל-וואסער	110	70	40	36,0
מעהל . . .	446	339	127	27,0
מעטאל . . .	1544	1477	67	4,3
צוקער . . .	500	485	15	3,0
איבעריגע . .	2919	2658	261	9,0
סך-הכל . .	6427	5195	1232	19,0

*) דיזע טאבעלען זענען צוזאמענגעשטעלט נאך סובאטינס בוך: „אין דער אידישער טשערטא“.

די אידישע פאַבריקען פון דער שטאָדט בעלאָסטאָק אין 1887 יאהר *).

די פּראָדוקציאָנס־צווייגען.	די צאָהל פאַבריקען.	די סומע פון די אויסגעארב. פּראָד. אין 1000 ר.	די צאָהל ארבייטער.			די דורכשניטליכע סומע פון די אויסגעארבייטע פּראָד. אויף 1 פאַבריק.
			נִיט־אידען.	אידען.	פּראָצ. פון אידען.	
ביער.	1	20	—	10	100,0	20000
האַנדשוה און זאָקען	2	13	—	12	100,0	6500
טאַבאַק	4	140	—	527	100,0	35000
בערסט	3	325	—	162	100,0	108333
פוטליאַרען	1	5	—	41	100,0	5000
מעהאַנישע. . . .	4	9	1	20	95,0	2250
פעל	1	100	4	20	84,0	100000
מעל	3	38	10	27	73,0	12666
טיכער און שאַילען. .	9	238	123	276	69,0	26445
געוואַנט.	60	1166	449	774	63,0	19433
קאָלדרעס	2	60	25	27	54,0	30000
שפּינערייַ	4	200	117	101	48,0	50000
פאַרבערייַ	4	190	95	88	48,0	47500
סך־הכל.	98	2504	824	2085	71,6	25551

*) נאָך סובאָטינ'ס בוך: „אין דער אידישער טשערטא".

די אלגעמיינע און אידישע בעפעלקערונג *).

די גובערניען.	אין די 80-ער יאָהרען. די גאַנצע בעפעלקערונג.	אין די 80-ער יאָהרען. די אידישע.	אין די 80-ער יאָהרען. o/o פון די אידישע.	אין 1897-טען יאָהר. די גאַנצע בעפעלקערונג.	אין 1897-טען יאָהר. די אידישע.	אין 1897-טען יאָהר. o/o פון די אידישע.
בעסאַראַבער	1385743	167827	12,1	1936392	225637	11,65
ווילנער	1191992	175996	14,8	1591207	205261	12,90
וויטעבסקער	1037892	133789	12,9	1489246	175678	11,80
וואָלינער	1946438	289820	14,9	2987970	397772	13,31
גראָדנער	1163525	229574	19,7	1602681	276874	17,28
יעקאַטערינ.	1264879	39381	3,12	2113384	100736	4,77
קיעווער	2332421	339587	14,6	3559481	427863	12,03
קאָוונער	1419493	269399	19,0	1548410	212230	13,71
מינסקער	1410754	283194	20,1	2147911	338657	15,77
מאָהליווער	835244	151055	18,1	1688573	201301	11,92
פּאָדאָלער	2239490	418858	18,7	3018551	366597	12,15
פּאָלטאַווער	2399400	84041	3,5	2780424	111417	4,02
טאַווריש.	858545	21197	2,5	1448973	66125	4,57
הערסאָנער	1479303	140162	9,5	2738923	337282	12,32
טשערניגאָווער	1896450	83117	4,4	2298834	114630	4,99
סך-הכל —	22861593	2826998	12,37	32950960	3558050	10,80

דער צוּוואוּקס:

אין גאַנצען: — — 10089367 — אויף יעדע טויזענד — 441,32

ביי דער קריסטליכער: 9358315 — „ „ „ — 467,11

ביי דער אידישער: — 731052 — „ „ „ — 258,59

*) די ציפער פיר די 80-גער יאָהרען זענען גענומען פון בוך:
„Статистическій Временникъ Россійской Имперіи 1884 года.“

די אלגעמיינע און אידישע בעפעלקערונג.

	די גובערניען.	אין די 80-ער יאהרען. די גאנצע בעפעלקערונג.	אין די 80-ער יאהרען. די אידישע.	אין די 80-ער יאהרען. o/o פון די אידישע.	אין 1897-טען יאהר. די גאנצע בעפעלקערונג.	אין 1897-טען יאהר. די אידישע.	אין 1897-טען יאהר. o/o פון די אידישע.
צפון־מערב.	ווילנער	1191992	175996	14,8	1591207	205261	12,90
	וויטעבסקער	1037892	133789	12,9	1489246	175678	11,80
	גראָדנער	1163525	229574	19,7	1602681	276874	17,28
	קאָוונער	1419493	269399	19,0	1548410	212230	13,71
	מינסקער	1410754	283194	20,1	2147911	338657	15,77
	מאָהליווער	835244	151055	18,1	1688028	201301	11,92
	סך הכל	7058900	1243007	17,6	10068028	1410001	14
דרום־מערב.	וואָלינער	1946438	289820	14,9	2987970	397772	13,31
	קיעווער	2332421	339587	14,6	3559481	427863	12,03
	פאָדאָלער	2239514	418858	18,7	3018551	366597	12,15
	פאָלטאַווער	2399400	84041	3,5	2780424	111417	4,02
	טשערניגאָווער	1896450	83117	4,4	2298834	114630	4,99
	סך הכל	10814223	1215423	11,24	14645260	1418269	9,62
דרום.	בעסאַראַבער	1385743	167827	12,1	1936392	225637	11,65
	יעקאַטערינ.	1264879	39381	3,12	2113384	100736	4,77
	טאַווריִשער	858545	21197	2,5	1448973	66125	4,57
	חערסאָנער	1479303	140162	9,5	2738923	337282	12,32
	סך הכל	4988470	368568	7,4	8237672	729780	8,86

דער צוזואוקס

צפון־מערב־ראַיאָן.	אין גאַנצען — — —	3009128	אויף יעדע טויזענד	426,28
	נאָר ביי דער קריסטליכער	2842134	. . .	488,73
	נאָר ביי דער אידישער —	166994	. . .	134,35
דרום־מערב־ראַיאָן	אין גאַנצען — — —	3831037	אויף יעדע טויזענד	354,26
	נאָר ביי דער קריסטליכער	3628191	. . .	377,98
	נאָר ביי דער אידישער —	202846	. . .	166,81
דרום־ראַיאָן —	אין גאַנצען — — —	3249202	אויף יעדע טויזענד	651,34
	נאָר ביי דער קריסטליכער	2887990	. . .	625,12
	נאָר ביי דער אידישער —	361212	. . .	980,04

ביכערפערלאג „צוקונפט“ ווילנא.

עס פערקויפען זיך פאלגענדע אויסגאבען:

ר. זיידעל. דער נארמאלער ארבייטס־טאג (אויספערקויפט) . . . . פרייז 5 ק.

ק. קויטסקי. די אינטערעסען פון די היינטיגע קלאסען (אויספ.) „ 7 „

ק. מארקס און פר. ענגעלס. דער קאמוניסטישער מאניפעסט „ 6 „

ק. מארקס. לוינארבייט און קאפיטאל, מיט דער פאררעדע פון פר. ענגעלס. . . . . „ 7 „

א. מירבא. זשאן און מאדלענע, א דראמע פון ארבייטער לעבען אין 5 אקטען . . . . „ 15 „

ש. ניגער. וואס איז אזוינס דער אידישער ארבייטער? . . . . „ 4 „

דניאלי. אונזערע קריטיקער. . . . . „ 15 „

יעקב לעשצינסקי. דער אידישער ארבייטער (אין רוסלאנד) . „ 50 „

עס וועלען גאר אין גיכען ערשיינען:

ש. אש. משיח'ס צייטען, א דראמע אין 3 אקטען.

יעקב לעשצינסקי. דער אידישער ארבייטער (אין לאנדאן).

בוכהענדלער בעקומען ראבאט.

מיט בעשטעלונגען זיך ווענדען:

Книгоиздательство „ЦУКУНФТЪ“, Вильна.

אלע אויסגאבען פון „צוקונפט“ פערקויפען זיך אויך:

Книжная торговля „ЭЗРО“, С.-П.Б. Казанская 35

פרייז 50 קאפ.

NOT FOR
GENERAL
CIRCULATION
MAY - 8 1986

NOT FOR
GENERAL
CIRCULATION
MAY - 8 1986

McGILL
UNIVERSITY
LIBRARY

In memory of the late
Fanny Lowy
1908-1966
Donated by her husband
Jacob M. Lowy
and Daughters Ruth and Nellie